

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ

MİLLET KÜTÜPHANESİ AET 42'DE KAYITLI BULUNAN
BAYTAR-NÂME ADLI ESERİN TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE BİLİM DİLİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

Derya ÖZ TUGAN
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul, 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLİĞİ

MİLLET KÜTÜPHANESİ AET 42'DE KAYITLI BULUNAN
BAYTAR-NÂME ADLI ESERİN TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
EĞİTİMİ ÇERÇEVESİNDE BİLİM DİLİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

AN EXAMINATION OF THE WORK NAME BAYTAR-NÂME, REGISTERED IN
NATIONAL LIBRARY AET 42, WITHIN THE FRAMEWORK OF TURKISH
LANGUAGE AND LITERATURE EDUCATION IN TERMS OF SCIENCE

Derya ÖZ TUGAN
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Mesut ŞEN

İstanbul, 2022

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.
© 2022**

ÖZGEÇMİŞ

- 2012 Oğuz Canpolat Lisesinden mezun oldu.
- 2017 Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalından mezun oldu.
- 2017 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans programına giriş yaptı.
- 2018 Şanlıurfa Eyyübiye Şair Nabi Anadolu İmam Hatip Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak göreve başladı.
- 2019 İstanbul Eyüpsultan Alibeyköy Anadolu Lisesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak göreve başladı.

ETİK BEYANI

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım çalışmamda;

- Sunduğum bilgileri, dokümanları ve verileri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Çalışmamda yararlandığım eserlerin tamamına atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Elde ettiğim verilerde ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı bildirir, aksi bir durumda aleyhimde doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

11/02/2022

Derya ÖZ TUGAN

ÖN SÖZ

Bu tezde, Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı bulunan Baytar-nâme adlı eser üzerinden bilim dili incelemesi yapılmıştır. Eserin Türk Dili ve Edebiyatı eğitimine katkısı üzerinde durulmuştur.

Baytar-nâme adlı eser; atlarla ilgili bilgi veren, iyi ve kötü atların özelliklerini sıralayan, at hastalıklarından ve bu hastalıkların tedavi yöntemlerinden bahseden eserdir. Eserin kim tarafından, nerede yazıldığına dair bir bilgi yoktur ancak eserde geçen “977 senesinin şevval ayında” ibaresinden yola çıkarak miladi olarak 1570 yılında yazıldığı düşünülmektedir. Eser 72 yapraktan oluşmaktadır.

Bu tez; giriş, ilgili araştırmalar, yöntem, bulgular, sonuç ve kaynakça olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Giriş, ilgili araştırmalar, yöntem bölümlerinde; tezin konusu, sınırlılıkları, kapsamı, konunun tespitindeki amaç, konunun önemi, araştırma ile ilgili teoriler, kavramlar ve kavramsal ilişkiler, ele alınan konunun hangi yöntemle araştırıldığı, veri toplama araçlarının neler olduğu gibi başlıklar üzerinde durulmuştur.

Bulgular bölümünde Baytar-nâme adlı eser hakkında bilgi verilmiş ve eser özetlenmiştir. Dil incelemesi başlığı altında eserin ses ve şekil özellikleri, metinden örnekler de verilerek açıklanmıştır. Metin başlığı altında eserin transkripsiyonu yapılmıştır. Eserde dil ve imla birliğinden söz etmek mümkün olmadığı için kelimeler metinde yer alan yazılışlarına uygun olarak transkrip edilmiştir. Açıklamalı dizin başlığı altında metinde geçen kelimelere ve kelime gruplarına metinde yer alan anlamları esas alınarak yer verilmiştir. Ardından eserin tıpkıbasımı yer almıştır.

Sonuç bölümünde Baytar-nâme adlı eser üzerinden kullanılan bilim dilinin nasıl ve hangi amaçla kullanıldığı tespit edilmiş, Türk Dili ve Edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Kaynakça bölümünde ise yararlanılan kaynakların listesine yer verilmiştir.

Çalışma süreci boyunca hemen her alanda yanımda olan, büyük bir özveriyle özellikle metin çevirisi alanında benden yardımını esirgemeyen, bütün sorularıma sabırla ve anlayışla cevap veren, lisans yıllarımda dil derslerini bana sevdiren bu alana

yönelmemi sağlayan; güleryüzlü, anlayışlı, çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Mesut ŞEN'e teşekkürü borç bilirim.

Çalışmam boyunca bilgi ve birikimleriyle, manevi destekleriyle yanımda olan değerli büyüklerim ve hocalarım Doktor Öğretim Üyesi Sakine Akcan Ekici'ye, Nesime Can'a, Sami Can'a ve değerli arkadaşlarım F. Gökhan Atlas'a, M. Karden Gencel Peçil'e, Müberra Sultan Aslan'a, Dilan Toptaş'a, Bayram Uçar'a, Elif Uçar'a kalpten teşekkür ederim.

Son olarak hemen her anlamda yaşam boyunca destekçim olan, sevgilerini en derinden hissettiren, varlıklarıyla bana her zaman huzur ve güç veren biricik aileme ve canım eşime en içten duygularımla teşekkür ediyorum.

ÖZET

Bu çalışmada Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı Baytar-nâme adlı eser üzerinden bilim diliyle oluşturulmuş ifadelerin, kavramların, üslubun nasıl, hangi amaçla kullanıldığının tespit edilmesi; dilin bir unsuru olan bilim dilinin Türk Dili ve Edebiyatı eğitimindeki yerinin ve öneminin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaçla ele alınan eser; giriş, ilgili araştırmalar, yöntem, bulgular, sonuç ve kaynakça olmak üzere toplamda altı bölümde incelenmiştir. Giriş bölümünde; tezin konusu, sınırlılıkları, kapsamı, konunun tespitindeki amaç, konunun önemi gibi başlıklar üzerinde durulmuştur. İlgili araştırmalar bölümünde; araştırma ile ilgili teoriler, kavramlar ve kavramsal ilişkilerden söz edilmiştir. Yöntem bölümünde; ele alınan konunun hangi yöntemle araştırıldığı, veri toplama araçlarının neler olduğu üzerinde durulmuştur.

Bulgular bölümünde öncelikle giriş yapılarak Baytar-nâme hakkında bilgi verilmiş ardından ele aldığımız eser özetlenmiştir. Eserin ses ve şekil özellikleri metinden örnekler de verilerek dil incelemesi başlığı altında ele alınmıştır. Metin başlığı altında ise eserin transkripsiyonu yapılmıştır. Ardından açıklamalı dizin de yapılarak eserin tıpkıbasımını verilmiştir.

Sonuç bölümünde Baytar-nâme adlı eser üzerinden kullanılan bilim dilinin nasıl ve hangi amaçla kullanıldığı tespit edilmiş, Türk Dili ve Edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Son olarak kaynakça bölümünde ise çalışma sürecinde yararlanılan kaynakların listesine yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: dil, dil bilimi, Baytar-nâme, bilim dili, Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi

ABSTRACT

This study is aimed to determine how and for what purpose the expressions, concepts, style created in the language of science are used in the work named Baytar-name, which is registered with the number 42 from the Ali Emiri Medicine collection of the Millet Library; it is aimed to determine the place and importance of the language of science, which is an element of language, in Turkish Language and Literature education.

The work discussed for this purpose is divided into 6 sections. These are introduction, related studies, method, findings, conclusion and bibliography. In the introduction section, the subject of the thesis, its limitations, scope, the purpose of determining the subject, the importance of the subject are discussed. In the related research section, Theories, concepts and conceptual relations are mentioned. In the method section, the method of researching and the collection of the data tools are emphasized.

In the findings section, first, an introduction was made and information about Baytar-name is given, and then the work we discussed is summarized. The sound and shape features of the work are discussed under the title of language analysis by giving examples from the text. Under the text title, the transcription of the work has been done. Then, an annotated index was made and a facsimile of the work is given.

In the conclusion part, it has been determined how and for what purpose the language of science on the work named Baytar-name is used. And, the work's place and importance in Turkish Language and Literature education is emphasized. Finally, in the bibliography section, the list of sources used in the study process is given.

Keywords: language, linguistics, Baytar-name, science language, Turkish Language and Literature education

İÇİNDEKİLER

ÖZGEÇMİŞ	i
ETİK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR ve İŞARETLER	xiii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xivivii
BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırma Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	2
1.5. Araştırmanın Varsayımları	2
1.6. Araştırma Tanımları.....	3
1.6.1 Dil.....	3
1.6.2. Edebiyat.....	3
1.6.3. Dil bilimi	3
1.6.4. Bilim.....	4
1.6.5. Bilim Dili.....	4

1.6.6 Terim	5
1.6.7. Üslup	5
BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Baytarname	6
2.2. Eğitim, Dil Eğitimi, Edebiyat Eğitimi	6
BÖLÜM III: YÖNTEM	8
3.1. Araştırma Modeli	8
3.2. Evren ve Örneklem	8
3.3. Veri Toplama Araçları	8
3.4. Verilerin Toplanması	8
3.5. Verilerin Çözümlemesi	8
BÖLÜM IV. BULGULAR	9
4.1 Giriş	9
4.1.1. Baytarname Tanımı ve Türk Edebiyatında Baytarname	9
4.1.2. Baytar-nâme Adlı Eser Hakkında Bilgi	10
4.1.3. Baytar-nâme Adlı Eserin İçeriği	10
4.2. Dil İncelemesi	12
4.2.1. İmla Özellikleri	12
4.2.1.1. Harekeleme	12
4.2.1.2. Şeddenin kullanımı	12
4.2.1.3. Ünlülerin Yazılışı	12

4.2.1.3.1. a ünlüsü	12
4.2.1.3.2. e ünlüsü	13
4.2.1.3.3. ı, i ünlüleri.....	13
4.2.1.3.4. o, ö, u, ü ünlüleri	14
4.2.1.4. Ünsüzlerin Yazılışı.....	14
4.2.1.4.1. ç ünsüzü	14
4.2.1.4.2. g, k ve ñ ünsüzleri	15
4.2.1.4.3. ğ, k ünsüzleri.....	15
4.2.1.4.4. h, ħ ve h ünsüzleri	15
4.2.1.4.5. p ünsüzü	15
4.2.1.4.6. d, t, t ünsüzleri.....	16
4.2.1.4.7. s, ş ünsüzleri.....	17
4.2.1.3. Edatların Yazılışı	17
4.2.1.4. Yazılışı Farklı Olan Kelimeler	17
4.2.2. Dil Özellikleri.....	18
4.2.2.1. Ses Olayları	18
4.2.2.1.1. Kalınlık-incelik uyumu	18
4.2.2.1.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu	18
4.2.2.1.3. Ünsüz değişimleri.....	19
4.2.3. Çekim Ekleri	20
4.2.3.1. İsim çekim ekleri	20

4.2.3.1.1. Çokluk eki.....	20
4.2.3.1.2. İyelik ekleri	20
4.2.3.1.3. Hâl ekleri.....	20
4.2.3.1.3.1. Yalın hâl	20
4.2.3.1.3.2. İlgi hâli (genitif)	21
4.2.3.1.3.3. Yükleme hâli (akuzatif).....	21
4.2.3.1.3.4. Yaklaşma hâli (datif).....	21
4.2.3.1.3.5. Bulunma hâli (lokatif)	21
4.2.3.1.3.6. Ayrılma hâli (ablatif).....	21
4.2.3.1.3.7. Vasıta hâli (instrumantel).....	21
4.2.3.1.3.8. Eşitlik hâli (ekvatif).....	22
4.2.3.1.3.9. Yön gösterme hâli (direktif).....	22
4.2.3.2. Fiil çekim ekleri.....	22
4.2.3.2.1. Şahıs ekleri.....	22
4.2.3.2.1.1. Birinci tip şahıs ekleri	22
4.2.3.2.1.2. İkinci tip şahıs ekleri	22
4.2.3.2.1.3. Üçüncü tip şahıs ekleri	23
4.2.3.2.2. Bildirme Kipleri	23
4.2.3.2.2.1. Görülen geçmiş zaman	23
4.2.3.2.2.2. Öğrenilen geçmiş zaman	23
4.2.3.2.2.3. Geniş zaman	23

4.2.3.2.2.4. Gelecek zaman	24
4.2.3.2.3. Tasarlama Kipleri.....	24
4.2.3.2.3.1. Emir kipi.....	24
4.2.3.2.3.2. İstek kipi	24
4.2.3.2.3.3. Şart kipi	24
4.2.3.2.3.4. Gereklilik kipi	24
4.2.3.2.4. Birleşik Çekimli Fiiller	25
4.2.3.2.4.1. Hikâye	25
4.2.3.2.4.2. Rivayet	25
4.2.3.2.4.3. Şart	25
4.2.3.2.5. Bildirme Ekleri ve Ek Fiil.....	25
4.2.3.2.5.1. Geniş zaman	25
4.2.3.2.5.2. Şart	25
4.2.3.2.5.3. Görülen geçmiş zaman	25
4.2.3.2.5.4. Öğrenilen geçmiş zaman	25
4.2.3.2.5.5. Ek fiilin olumsuzu	25
4.2.3.2.6. Partisipler	26
4.2.3.2.7. Gerundiumlar	26
4.2.3.2.8. Fiillerde Olumsuzluk	27
4.2.5. Birleşik Fiiller	27
4.2.5.1. Birinci unsur isim olan birleşik fiiller	27

4.2.5.2. İki unsuru fiil olan birleşik fiiller	28
4.3. Metin	29
Baytār-nāme	29
4.4. Açıklamalı Dizin	53
4.5. Tıpkıbasım	130
BÖLÜM V: SONUÇ	167
BÖLÜM VI. KAYNAKÇA	172

KISALTMALAR ve İŞARETLER

a: Her bir varığın ön yüzü

a.g.e.: Adı geçen eser

Ar.: Arapça

b: Her bir varığın arka yüzü

Bk.: Bakınız

C.: Cilt

çev.: Çeviren

DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

Far.: Farsça

hızl.: Hazırlayan

Krş.: Karşılaştırınız

S.: Sayı

s.: Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

TTK: Türk Tarih Kurumu

vb.: ve benzeri

+ : İsim tabanına gelen ekten önce kullanılır.

- : Fiil tabanına gelen ekten önce kullanılır.

/ : Eklerdeki şekilleri gösterir. Dizinde varak numaraları ile satır numaralarını ayırmak için kullanılır.

>/< : Kelimenin hangi yöne değişim gösterdiğini belirtir.

[] : Yazmada okunamayan, olmayıp eklenen veya onarılan yerleri gösterir.

() : Yazmada yanlışlıkla yazılan tekrarları göstermek için kullanılır.

(?) : Okunamayan kelimeleri veya şüpheli durumu belirtir.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	‘
ا	a, ā, e
آ	a, ā
ب	b, p
پ	p
ت	t
ث	<u>s</u>
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	<u>z</u>
ر	r
ز	z
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ẓ, ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ف	f
ق	q
ك	k, g, ñ
ل	l
م	m
ن	n
و	o, ö, u, ū, ü, v
ه	a, e, h
ی	ı, i, ī, y

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Edebiyat ve eğitim birbirinden ayrı düşünölemeyecek iki unsurdur. Edebiyat kelimesinin kökü, “iyi ahlak, incelik, terbiye” anlamlarına gelen *edep* sözcüğünden gelmektedir ve tıpkı eğitim gibi bireyi hayata hazırlama, doğru ve güzel olanı bireye hissettirme, bireye kültürü aktarma, düşündürme, bilgilendirme, yaratıcılığı uyarma, dikkat çekme gibi işlevlere sahiptir.

Edebiyat tüm bu işlevlere hiç şüphesiz dil sayesinde hizmet edebilmektedir. Dil insanlar arasındaki iletişimi sağlayan; duygu, düşünce ve hayalleri oluşturma, aktarma, anlatma, açıklama, kültürün taşıyıcısı olma gibi özelliklere sahip olan, çok yönlü ve en temel unsurdur.

Sosyal hayatın, kültürün, kimliğin, edebiyatın, sanatın, felsefenin, eğitimin, öğretimin, bilimin var olabilmesini sağlayan özürdür. Yalnızca var olmasını sağlayan değil aynı zamanda bilginin nesilden nesile aktarılarak biriktirilmesini de sağlayan en temel unsurdur. Mehmet Kaplan “Dil sayesinde bir milletin yüzyıllar boyunca edindiği bilgi nesilden nesle aktarılır.” diyerek dilin bilgiyi aktarma yönüne ayrıca vurgu yapmaktadır.

Oluşturma ve oluşturulanların devamlılığını sağlama işlevselliğine sahip olan dil, kullanıldığı alana özgü kelimeleri, kavramları, ifadeleri, terimleri, anlatım özelliklerini bünyesinde barındırır. Bu durumu görebileceğimiz ürünlerden birisi de bilimsel kavramları barındıran dille meydana getirilen metinlerdir.

Bu çalışmada Türk edebiyatındaki metinlerde bilim dili ile oluşturulmuş ifadelerin, kavramların, üslubun; nasıl, hangi amaçla kullanıldığının tespit edilmesine ve işlevlerinin belirlenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı Baytar-nâme adlı eser örnek metin olarak seçilmiştir. Örnek eser üzerinden bilim dili ve bilim dilinin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve önemi belirlenmeye çalışılacaktır.

1.2. Araştırma Amacı

Bu çalışmada;

- Türk edebiyatı ürünlerinde bilim dilinin kullanılmasının edebî ürünlere bir değer katıp katmadığını,
- Dil eğitiminde bilim dilinin etkili olup olmadığını,
- Bilim dilinin Türk dili ve edebiyatı öğretimindeki kullanımını,
- Bilim dili ile edebî dilin nasıl bir bağlantısının olduğunu,
- İncelenen eserde dilin ve bilim dilinin nasıl kullanıldığını belirlemek amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırmadan elde edilen bulguların;

- MEB Talim ve Terbiye Kurulunun program geliştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı,
- Üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe Eğitimi, Bilim Tarihi gibi bölümlerinin çalışmalarında ve Veteriner Fakültesi çalışmalarında örnek teşkil edebileceği,
- Araştırmacıların, konu ile ilgili yeni çalışmalarına ışık tutacağı umulmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada elde edilen bulgular;

- Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı Baytar-nâme adlı eserle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

- Örneklem, evreni temsil edici niteliktedir.

- Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı Baytar-nâme adlı eserin orijinal olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Araştırma Tanımları

1.6.1 Dil

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir (Ergin, 2008, s. 3).

Dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüğü bir varlıktır. O gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur. (Aksan, 2009, s. 11).

1.6.2. Edebiyat

Sanatça, yani insanda estetik duyguyu heyecana getirecek değerde meydana getirilmiş şiir, sahne eseri, hikâye, roman, söylev gibi nazım veya nesir hâlindeki eserlerin hepsi. (Akalin, Şükrü Hâluk; [vd.], 2009)

Berna Moran ise “Edebiyatın ne olduğuna, ne olmadığına, kapsamına dair birçok kuram geliştirilmiş ancak bu kuramların hiçbirisi ne herkes tarafından kabul edilmiş ne de edebiyatın özelliklerini yeterli ve gerekli şekilde tespit edip açıklayabilmiştir.” şeklinde ifade etmektedir. (Moran, 2008, s. 304-305).

1.6.3. Dil bilimi

Dilbilimin¹ en kısa tanımı “dili inceleyen bilim, dilin bilimi” biçiminde yapılabilir (Aksan, 2009, s. 14).

Zeynep Korkmaz ise dil bilimini “Sosyal bir kurum olan dilin genel ve özel niteliklerini ve dil olaylarını inceleyen; dillerin doğuşlarını, zaman içindeki gelişmelerini, yeryüzündeki yayılışlarını ve aralarındaki ilişkileri araştıran ve niteliği

¹ Kelimenin doğru yazım “dil bilimi” şeklinde olmalıdır. (Bk. TDK Güncel Sözlük)

bakımından diğer birtakım bilim dalları ile de yakın ilişkileri bulunan bilim dalı” şeklinde tanımlamaktadır (Korkmaz, 1992, s. 44).

1.6.4. Bilim

TDK Güncel Türkçe Sözlük’te bilim;

“1.Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi, ilim

2.Genel geçerlik ve kesinlik nitelikleri gösteren yöntemli ve dizgesel bilgi

3.Belli bir konuyu bilme isteğinden yola çıkan, belli bir amaca yönelen bir bilgi edinme ve yöntemli araştırma süreci” şeklinde tanımlanmaktadır.

1.6.5. Bilim Dili

Bilim dili, en basit tanımı ile bir dilin genel kültür dilinden az çok ayrılan, çeşitli bilim dallarının, teknik ve sanat alanlarının gerekli kıldığı söz varlığını, üslûp ve anlatım özelliklerini ve terim ihtiyacını karşılayabilen bir dil demektir. Her bilim dalının dildeki genel kavramlar dışında özel kavramların karşılığı olan bir hayli terime de ihtiyacı olduğu için bilim dili, bir bakıma *kültür dili + terimlerin oluşturduğu* özel bir dil olarak da tanımlanabilir (Korkmaz, 2001, s. 8-9).

Bir bilim dalına mensup kişiler tarafından kullanılan ve içinde o bilim dalıyla ilgili terim ve deyimlerin bulunduğu dil: astronomi dili, hukuk dili, tıp dili, felsefe dili, teknoloji dili vb. (Korkmaz, 1992, s. 25).

Bilim dili, en genel anlamda, bilimi oluşturan veri ve bilgileri sözlü ve yazılı olarak başkalarına aktarmak üzere kullanılan dildir (Köksal, 1983, s.12).

Tanımların kesinliğine fazla bel bağlamadan, bilim verilerinin, bulgularının, araştırma, varsayım, yargı ve yasalarının anlatımında kullanılan dil değişkenine bilim dili denilebilir. Değişik bilim dallarının kendine özgü dilleri olduğu gerçeği görmezlikten gelinemez ancak her bilim dalının terimleri dışında, tüm bilimlerin bir derin yapısından söz etmek olanaklıdır. Bu derin yapı tanım, genelleme, sınıflandırma, örnekleme gibi iletişim işlevlerini kapsar (Kocaman, 1982, s.198).

1.6.6 Terim

Bilim, teknik, sanat, spor, zanaat gibi çeşitli uzmanlık alanlarının kavramlarına verilen sınırlı ve özel anlamdaki ad: radyo, televizyon, bilgisayar, dil bilimi, yüklem, benzeşme, özgül ağırlık, dörtgen, atardamar, yer çekimi vb. (Korkmaz, 1992, s. 149).

1.6.7. Üslup

Üslup, TDK'nin Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü'nde ‘’ Her yazarın, her sözenin (hatîbin) fikrini, duygularını anlatmak için kullandığı özel anlatış tarzı.’’ şeklinde tanımlanmaktadır.

BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Baytarname

Diğer hayvanlar yanında bilhassa atlar hakkında genel bilgilerle at hastalıkları ve tedavilerinin anlatıldığı eserlere baytarname, teresname veya esbname adı verilir (Kırbıyık, 1992, s. 278).

Genellikle baytarnameler atla ilgili ayet, hadis ve rivayetler, iyi bir attan bulunması gereken özellikler, at satın alınırken dikkat edilecek noktalar ile muhtemel kusurlar, at bakımı ve eğitimi, kısırakların yavrulaması, sağlıklarının korunması vb. bilgiler verdikten sonra hastalıkların sebep, belirti ve tedavilerinden bahseder (Kırbıyık, 1992, s. 278).

2.2. Eğitim, Dil Eğitimi, Edebiyat Eğitimi

Eğitim, insanı diğer canlılardan ayıran en temel süreçlerden biridir. Toplumsal bir varlık olan ve bazı yeterliliklerle dünyaya gelen insan bulunduğu toplumun değerlerini, bulunduğu topluma uyumu, hatta hayatını sürdürebilmek için gerekli bilgi ve beceriyi eğitim yoluyla kazanır. (Oktay, 2009, s.2)

Çeşitli'ye göre edebiyat eğitimi, sanatkarın dil malzemesiyle hayat verdiği estetik değere haiz edebî metni, varoluş amacı doğrultusunda anlama/anlamlandırma, duyma/duyurma, sezme/sezdirme üzerinde odaklaşan bir tür sanat eğitimidir (Tatcı & Gökçeli, 2017, s. 444).

Edebiyat eğitimiyle, evrensel ve millî kültür değerlerine farkındalık, sanat eserini değerlendirme, estetik bakış açısı, eleştirel, yaratıcı ve özgür düşünme, yorumlama, etkili iletişim ve Türkçeyi doğru, güzel kullanma becerilerinin kazandırılması amaçlanmaktadır (Tatcı & Gökçeli, 2017, s. 445).

Dil eğitimi ya da öğretimi ile ilgili Kayaalp'ten aktarılanlara göre şunlar denilmektedir: Bir yığın kuru bilginin beyne yüklenmesi demek değildir. Kişinin etrafındaki insanlarla iletişim kurabilmesi, sosyal varlık olarak toplum içerisinde kendini ifade edebilmesi, bireysel gelişimini tamamlayabilmesi ve hayatın her aşamasında başarılı olmasının yolu iyi bir ana dili eğitim ve öğretiminden geçmektedir (Sinan, 2006, s. 79).

Dil öğretiminin amacı dille meydana getirilen yazılı ve sözlü kültür ürünlerini tanıyıp kavramak, yeni, zengin ürünlerin ortaya konmasına zemin hazırlamaktır (Çifci, 2015, s. 130).

Dil öğretimi ile birey, kazandığı dil becerileriyle günlük hayatta karşılaştığı problemleri çözebilmelidir; bunun için dil öğretiminin işlevsel olması gözetilmelidir (Çifci, 2015, s. 131).

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı Baytar-nâme adlı eserde bilim dilinin ve bilim dili eğitiminin Türk dili ve edebiyatı eğitimindeki yeri ve öneminin literatür taraması ve içerik analizi yapılarak tespiti amaçlanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma evreni, Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı Baytar-nâme adlı eseri kapsamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada verilerin toplanmasında literatür taramasından yararlanılmıştır ve veriler yazılı eser analiz edildiği için doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Alan odaklı olarak yapılan bu araştırmada veriler toplanırken öncelikle bu alanla ilgili literatür taraması yapılmış, kullanılabilecek kaynaklar elde edilmiştir. Kaynaklara çeşitli kütüphanelerden, internet ortamında yer alan veri tabanlarından ve diğer internet kaynaklarından ulaşılmıştır. Sonrasında araştırmaya konu olan eser içerik analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bilgi ve bulgulardan yola çıkılarak veriler toplanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Veri çözümlemesiyle ilgili olarak herhangi bir istatistiksel analiz çalışması yapılmamıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde genel ifadeler yer verilmiş ve literatür taraması ile içerik analizinden faydalanılarak toplanan verilerin çözümü yapılmıştır.

BÖLÜM IV. BULGULAR

4.1 Giriş

4.1.1. Baytarname Tanımı ve Türk Edebiyatında Baytarname

Baytarname evcil hayvanların hastalık ve tedavileri üzerine İslâm medeniyetinde yazılmış tıp kitaplarının genel adıdır. Fakat bu adla geçen eserlerin umumiyetle atçılık ve binicilik eğitimi ile atların hastalık ve tedavilerini ihtiva eden konulara hasredilmiş oldukları görülmektedir. Baytarnamelerde diğer evcil hayvanlara ya hiç temas edilmemiş ya da sadece bir bölüm ayrılarak eserin sonunda bahsedilmiştir. Baytarnameler veteriner tarihi açısından oldukları kadar, folklor ve filoloji bakımından da önemli kaynak eserlerdendir (Şen, 1995, s. 177).

Batı kaynaklarında, " baytar (baytār ~ baytar) " kelimesinin menşeinin Eski Yunancada "at hekimi" manasına gelen " hippiatros " kelimesinden geldiği ileri sürülmektedir. Arapça sözlüklerde ise " baytār ~ baytar" ve "baytarat" kelimeleri, Arapçada "yarmak, ayırmak; yarılmak, çatlamak manalarına gelen "batr" kelimesinin türevleri olarak gösterilmektedir. Sözünü ettiğimiz bu eserlerde asıl inceleme konusunun umumiyetle "at" olması birinci görüşü sanki doğrulamaktadır. Bazı eserlerin adlarının Kitābü'l-ḥayl, Kitābül-fürüsiyye, Ḥayl-nāme, Feres-nāme veya Esb-nāme şeklinde geçmesi de bu görüşü teyit etmektedir (Şen, 1995, s. 177).

Türklerin at yetiştirme ve binicilikte dünyanın en önde gelen milletlerinden olduğu ilim adamları tarafından tasdik edilmiş bir gerçektir. Türkler atı ev halkından ve öz kardeşten aziz bilip, sevgiye lâyık bulmuşlar, onu insandan sonra yaratılmışların en şereflişi olarak kabul etmişlerdir. Kâşgârî'nin " *Kuş kanatın er atın* " savı ve Dede Korkut'ta geçen " *Yayan erüñ umudı olmaz.* " sözü Türklerin ata verdikleri önemi veciz bir şekilde ortaya koymaktadır. Prehistorik atlara ait bilgiler eksik olmakla birlikte birçok otorite, Orta Asya'yı evcil atların beşiği kabul etmektedir. Fakat Türklerin İslâmiyetten önceki devrede baytarlık üzerine eserler ortaya koyup koymadıkları hususu bu gün için meçhuldür. Gerçi birçok ilmî sahada ürünler veren Uygur Türkleri, tıp sahası ile de meşgul olmuşlardır, ancak Uygurların da baytarlıkla ilgili eserler yazıp yazmadıklarını henüz bilmiyoruz. Şu hâlde kütüphanelerde bulunan ve Baytarname adını verdiğimiz eserlerin hepsi esas itibarıyla Arapça tercüme ve telif eserlere dayanmaktadır. (Şen, 1995, s. 177).

4.1.2. Baytar-nâme Adlı Eser Hakkında Bilgi

Baytar-nâme adlı eser Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı bulunmaktadır. Eserin fiziksel nitelikleri 126*83 (90*59) mm şeklindedir. Üzeri kağıt kaplı ebru cilttir. Eser 72 yapraktan (141 sayfa) oluşmaktadır. Her bir sayfada genellikle 9 satır bulunur ancak bazı sayfaların 8, 10 ve 11 satırdan oluşturulduğu da görülmektedir. Harekeli nesih hatla kaleme alınmıştır. Eserin kim tarafından, nerede ve ne zaman yazıldığına dair bir bilgi yoktur ancak [55b] sayfasının 8. ve 9. satırlarında geçen ‘‘şevval sene seb’a ve seb’îne ve tis’amā’ ‘‘ (977 senesinin şevval ayında) ibaresinden yola çıkarak eserin miladi olarak 1570 yılında yazıldığına dair bir çıkarımda bulunabiliriz. Eserde hem Kıpçak Türkçesi hem Eski Anadolu Türkçesi hem de Osmanlı Türkçesinin dil özellikleri bulunmaktadır. Bu hususa ‘‘Dil İncelemesi’’ kısmında özellikle değinilecektir.

4.1.3. Baytar-nâme Adlı Eserin İçeriği

Eser şakirdin (çırak) kamil (usta) olma yolunu tarif ederek başlar, belli sorulara belli cevapları veren kişinin yolunu doğrularak kamil olduğundan bahseder. Hemen ardından iyi ve kötü atların alametleri sıralanır. ‘‘Hürmayî torı, kır at, kula at, çil kula, ala at’’ gibi atın renkleri tasvir edilir. Burada dikkati çeken nokta ise zeki insanların iyi atı iyi adama benzetmiş olmaları ibaresidir. Eserin bu kısmında insan ile at arasında kıyaslama yapılarak benzerlik kurulmuştur. Nasıl ki insanın iyisinin (güzelinin) huyu da iyi olursa, atın iyisinin (güzelinin) huyu da öyle güzeldir. Nasıl ki insanın kötü huylusunun yüzü çirkin olursa atın da kötü huylusu çirkin olur. Ardından ‘‘ısırgan at, şolağ at, dilsüz at, şağır at, gice gündüz görmez at, şom (uğursuz) at, sıçan tüylü at, katı kara ve tutuk gözlü at, mübârek at, çaķır gözlü at, sürcek at, yörimez at, gözi ve kirpikleri aķ at’’ gibi hangi atın hangi özelliklere sahip olduğu ayrıntılı bir şekilde tarif edilir.

Bir atta her türlü illetin olabileceğinden, ata binen kişinin bu illetlerin dermanını öğrenmesinin gerekli olduğundan bahsedilerek [10a] sayfasından itibaren at hastalıklarına, bunların nedenlerine ve tedavilerine değinilmeye başlanır.

[15a] sayfasının 7. satırından itibaren ise ‘‘ ‘İlâc şanaķ, ‘İlâc tep, ‘İlâc sürfe, ‘İlâc hemre, ‘İlâc mişı şem, ‘İlâc pây, ‘İlâc renci nefce...’’ gibi bölümlerle at

hastalıklarından, bunların nedenlerinden, hangi şartlarda hangi tedavilerin nasıl uygulanması gerektiğinden bahsedilmeye devam edilir.

[56a] sayfasının 1 satırından itibaren başlıklar ‘‘ **Bāb-ı zengihāz, Bāb şıfat-ı esb, Bāb nev’i dīger, Bāb, Bāb , Bāb...** ‘’ şeklinde değişir. Eserin ilk sayfalarında bahsedilen iyi ve kötü atların özellikleri, atların renkleri gibi konulardan bir daha bahsedilmeye başlanır ancak bu sefer daha kısa ve net bir anlatım söz konusudur.

Bāb-ı zengihāz bölümünde eserin ilk sayfalarında olduğu gibi ‘‘hurmayī torı at, al at, kırt kula at, yağız at, çil at, kıatı kıızıl al at, ak at’’ gibi renklerine göre atlar ve bu atların iyilik ve kötülük belirten özelliklerine değinilir.

Bāb şıfat-ı esb bölümünde yine eserin ilk sayfalarında olduğu gibi ‘‘kara at, kıızıl gözlü at, kızgün gözlü at, solak at, dilsüz at, gece görmez at, şom at, sıçān tüylü at, kıatı kara gözlü at, egri gözlü at, çağır gözlü at, gündüz görmez at, hünersiz at, sürcek at, it kıyruklı at, yörimez at’’ gibi atın sıfatları tarif edilir. Burada dikkati çeken nokta aynı konuların, aynı üslupla daha kısa ve net bir şekilde ifade edilmiş olmasıdır.

Bāb nev’i dīger bölümünde ilaç tarifi verilir. [71a] sayfasının 2. satırından itibaren her bir bölüme **Bāb** ismi verilir ve bu bölümlerde eserin içerisinde daha önce değinilen at hastalıkları ve bu hastalıkların tedavi yöntemleri bazen benzer bazen farklı tariflerle tekrardan anlatılır. Eserin sonu yoktur. [72b] sayfasının 9. satırında yer alan sekizinci **Bāb**’ta ‘‘Bir at kaçanmasa...’’ şeklinde eser sonlandırılmıştır.

4.2. Dil İncelemesi

Baytar-nâme adlı eserde Kıpçak Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi ses hadiseleri ve imla özellikleri görülmektedir. Metinde düzenli ve kurallı bir imladan bahsetmek mümkün değildir. Tespit edilen özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

4.2.1. İmla Özellikleri

4.2.1.1. Harekeleme

Metin harekeli nesih hat ile yazılmıştır.

4.2.1.2. Şeddenin kullanımı

Bazı kelimelerde şedde kullanılmıştır.

كِرْه kere 33b/08, 44a/08, 71b/06, 72b/04

آَمَّا ammā 22b/08, 34a/03, 36a/05, 47a/08, 53a/09, 67b/06

Şedde kullanılması gereken bazı kelimelerde şedde kullanılmamıştır.

حَقَّه hâkka 02a/02 , سِیْهَات sıhhat 41b/01

4.2.1.3. Ünlülerin Yazılışı

4.2.1.3.1. a ünlüsü

Ön seslerde: Ön seslerde a ünlüsünü karşılamak üzere genellikle (ا) elif harfi ile (إ) medli elif harfi kullanılmıştır.

أَغَاج ağaç 34a/03

أَقْ aq 7b/04, 43b/01, 48a/04, 49b/09, 57b/02, 65a/03, 70b/07, 71a/02

İç seslerde: İç seslerde a ünlüsünü karşılamak için genellikle (ا) elif harfi kullanılmıştır.

بُغَاز boğaz 21b/04

Bazen ise he (ه) harfi ile gösterilmiştir.

حَسَنَةُ بِي هıstası 72a/07

Harfsiz gösterilen örnekler de mevcuttur.

فصل faşl 70b/04, قَرَه kara 56b/01

Son seslerde: Son seslerde a ünlüsünü karşılamak için genellikle he (ه) harfi kullanılmıştır.

آلَاجَه alaca 71a/05, بَعْلَه bağla 53a/01, قَرَه kara 56b/01

Bazen elif harfi (ا) de kullanılmıştır.

آَا aña 55a/02

4.2.1.3.2. e ünlüsü

Ön seslerde: E ünlüsü ön seslerde elif harfi (ا) ile karşılanmıştır.

آَيُو eyü 45b/04, آَكْشِي ekşi 37a/06

İç seslerde: E ünlüsü iç seslerde genellikle harfsiz gösterilir.

كُرُو gerü 11a/05, هَر her 32a/04

Bazen he (ه) harfi de kullanılmıştır.

بِشُورَه bişüreler 25a/09

Elif harfinin (ا) kullanıldığı kelimelere de rastlanılır.

آَكَاكُڭ eñeginüñ 57b/05

Son seslerde: Genellikle he (ه) harfi ile gösterilir.

تُرْكُجَه Türkçe 13a/07, بِرْلَه birle 55a/09

4.2.1.3.3. ı, i ünlüleri

Ön seslerde: I ve i ünlüsü (اِي) veya (اِ) harfleriyle gösterilir.

اِشَارَت ışıaret 6a/03, اِلِجَقْ ılıcağ 25a/09, اِكِي iki 25a/09, اِجْ iç 16a/01, اِچِنْ için 19a/03

İç seslerde: (ي) harfi ile gösterilir.

إِنجِير incir 26a/07

Harfsiz de gösterilmişlerdir.

إِبلِكي ipligi 49b/09, إِرِشَة irişe 10a/06

Son seslerde: (ي) harfli ile gösterilir.

قَاعِدَسِي қа'idesi 54a/02, قَاتِي қатı 57b/01

Esreli hemze (ء) ile gösterildiği de olmuştur.

نَسْنَاءُ nesnei 22a/07

4.2.1.3.4. o, ö, u, ü ünlüleri

Ön seslerde: Çoğunlukla (و) ve (ا) harfleri kullanılır.

أَوْكَجَسِي ökçesi 05a/07, أَوْثُ ot 14a/06, أُولُو ulu 14a/06, أَلْمَدَنُ ölümünden 36a/03, أَوْشَاقُ uvşacuk 05a/06

İç seslerde: Çoğunlukla (و) harfi kullanılır.

أُوَيْلُغِي uyluğı 6b/02, بُوَيْلُو boylu 7a/01

Harfsiz gösterildiği örnekler de vardır.

هُنْرُلُو hünörlü 7a/01, سُكْسُونِي süksünini 18a/03

Son seslerde: Bu ünlüler (و) harfi ile karşılanır.

أَيُّ eyü 4b/01, حُوَيْلُو huylu 4b/05

4.2.1.4. Ünsüzlerin Yazılışı

4.2.1.4.1. ç ünsüzü

Genellikle (ج) harfi ile gösterilir.

جَبْجَوْرَة çepçevre 12b/07, جَيْرَكْ çeyrek 18b/09

(چ) harfi kullanılan kelimelere de rastlanılmaktadır.

چېچەك 32b/07

4.2.1.4.2. g, k ve ñ ünsüzleri

Metinde ince sıradan kelimelerde g ve k ünsüzleri (ك) harfi ile gösterilmiştir. Ayrıca g ve k ünsüzleri için hangisinin kullanıldığına dair ayırt edici herhangi bir işaret kullanılmamıştır.

كَرَك gerek 10b/01, كَشِيلَر kişiler 31a/08

Nazal n (ñ) ünsüzü de (ك) harfi ile gösterilmiştir.

اَنَا aña 55a/02 , اَنَگَئُڭ eñeginüñ 57b/05, بِيڭدە biñde 8b/07

4.2.1.4.3. ğ, ƣ ünsüzleri

Kalın sıradan kelimelerde ğ sesini göstermek için (غ) harfi kullanılmıştır.

اِسْرَغَان ısırgan 8a/02, اَغُولُ ağulu 54a/07, اُوغلانچۇلار oğlancuklar 51a/09

Kalın sıradan kelimelerde ƣ sesini göstermek için (ق) harfi kullanılmıştır.

قَزْغُون kızgun 58a/01, قُوڭسِي қоқусы 14b/04, يُوڭرۇ yoǵaru 14b/02

4.2.1.4.4. Һ, Һ ve h ünsüzleri

Arapça ve Farsça kelimelerde Һ (ح) ve Һ (خ) ünsüzlerinin aynı kelimeye asıllarından farklı olarak birbirini yerine kullanıldığı da görülmüştür. Burada noktalama ihmalî düşünülebilir. Bu anlamda bir imla birliğinden bahsetmek mümkün değildir.

ھَامِيرَا hamīra 12b/09, ھَامِيرِي hamīri 52a/08

ھَارْدَالْ hardāl 22b/02, ھَارْدَالْ hardāl 16b/07

4.2.1.4.5. p ünsüzü

P ünsüzü çoğunlukla (ب) harfi ile gösterilmiştir.

پَاك pāk 3a/03, پُستۇڭ postuñ 3b/06

(پ) harfî ile gösterilen örneklere de rastlanır.

طوبغى topıgı 6b/09, طوبیغنه topıgına 13a/02, پرمۇز pirimüz 3b/01, كِرپُكُكِرِي kirpükleri 56a/06

4.2.1.4.6. d, t, ʈ ünsüzleri

Kalın sıralı kelimelerde ön seste bulunan t ünsüzü çoğunlukla (ط) harfî ile gösterilmiştir.

طُلو tulu 34b/03, طوبیغنه topıgına 13a/02, طوز toz 31a/06

İnce sıralı kelimelerde ön seste bulunan t ünsüzü ise çoğunlukla (ت) harfî ile gösterilmiştir.

تۈي tüy 28b/01, تیزچك tizcek 33a/02, تئردە tennurda 31a/09

Ön seslerse t (ط) harfî ile gösterilen kelimelerin d'li (د) şekilleri de mevcuttur.

طوقۇنماق toqunmaq 11b/01, دوڧۇنۇپ doqunup 11b/01

تۇرا tura 41a/02, دۇرا dura 24b/09

Kalın sıralı kelimelerdeki t ünsüzü iç ve son durumunda genellikle (ت) harfî ile yazılmıştır.

دۇتا duta 32a/02, دۇرت dürt 39b/02

Kalın sıralı kelimelerdeki t ünsüzünün son ses olması durumunda d'li (د) şekilleri de mevcuttur.

قائىندۇ kaynad 42a/01

Kalın sıralı kelimelerde iç sesteki t ünsüzü nadiren de olsa (ط) ve (د) harfleri ile de gösterilmiştir.

يۇمۇردە yumurda 40a/04, طۇطاقلى tuṭaqlı 5a/03

4.2.1.4.7. s, ş ünsüzleri

Genellikle kalın sıralı kelimeler için (ص) harfi, ince sıradan kelimeler için (س) harfi kullanılır.

صُصَام şuşam 41a/07, صُ şu 41b/03

صُكُوت süksüni 42b/07, صُكُوت sögüt 24a/09

Kalın sıralı kelimeler için (س) harfinin kullanıldığı da görülmektedir.

صُجَان sıçan 58b/02, صُزْدُ رَه لَر sızduralar 33b/06

Ş sesi çoğunlukla (ش) harfi ile karşılanır.

شُؤِيلَه şöyle 49a/07, شُوم şom 58b/01

4.2.1.3. Edatların Yazılışı

İçün, çün, -çün: İçün ve çün edatı kendisinden önceki kelimeye birleşmeden ayrı yazıldığı gibi –çün şeklinde kelimeye bitişik bir şekilde de yazılmıştır.

اَللّٰهُ اِيْچُوْن Allah için 3b/04, يُّوِيَه لَرچُوْن yuyalar çün 12b/03, بَرْلِكِيْچُوْن birliği-çün 3a/01

İle, -ile, birle: İle edatı kendisinden önceki kelimeye birleşmeden ayrı yazıldığı gibi -ile şeklinde kelimeye bitişik bir şekilde de yazılmıştır. Ayrıca birle şekliyle de kullanılmıştır.

اُودَلَر اِيلَه odlar ile 29b/01, گُوجِلَه güç-ile 47b/07, فَرْمَانِي بَرْلَه fermānı birle 55a/09

ki, -ki, kim, -kim: Ki ve Kim edatları kendisinden önceki kelimedenden ayrı yazıldığı gibi kendisinden önceki kelimeye bitişik olarak da yazılmışlardır.

اَزْلُسُوْن كِه ezilsün ki 40a/08, كَايْنَدَ كِم kaynat kim42a/01, شِمْدِيْ كِي şimdi-ki 30b/03, يَشْلِكِم yeşil-kim 7a/07

4.2.1.4. Yazılışı Farklı Olan Kelimeler

Ele aldığımız eserde imlada bir birlik söz konusu değildir. Bir kelimenin bazen aynı satırda dahi farklı yazılışlarını görmek mümkündür.

يَابِرَاقْ سَوْرُ yapraksız 32b/06, يَابِرَاقْ سَوْرُ yapraksız 14b/01

يُورِلْمِشْ yorılmış 10a/03, يُورُلُپْ yorulup 10a/07

تُحْمِنْ toħmın 30a/01, تُحْمِنْ toħmın 30a/03

سُوسَامْ susam 62a/05, سُوشَامْ şuşam 41a/07

كِرْپُكْلَرِي kirpükleri 56a/06, كِرْپِگِي kirpigi 58b/08

دَاخِي dahı 4b/04, دَاخِي dahı 39a/07

4.2.2. Dil Özellikleri

4.2.2.1. Ses Olayları

4.2.2.1.1. Kalınlık-incelik uyumu

Kalınlık-incelik uyumu Türkçe kelimelerde genel itibariyle korunmuştur.

اُوْغْلَانْجُقْلَرُ oğlancuklar 5a/03, طُوطُقْلُ tuṭaqlı 5a/03, كَرَكْ gerek 10b/01, طُوقُنْمَقْ toqunmaq 11b/01, 51a/09

Bu duruma istisna oluşturan -iken gerindium eki metnimizde “ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi”ndedir.

شُوقْلَه اِيَكْنْ şovukla iken 18a/08

4.2.2.1.2. Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Ele alınan metindeki kelimelerde ve eklerde düzlük-yuvarlaklık uyumu genel olarak görülmez.

هَيِّبْتَلُ heybetlü 4b/02, كِرْپُكْلَرِي kirpükleri 56a/06, يَابِرَاقْ سَوْرُ yapraksız 14b/01, قِزْغُونْ kızgun 58a/01, طُولُ tolu 34b/03

Düzlük-yuvarlaklık uyumuna uygun kelimeler de kullanılmıştır.

دُوقُنُوبْ dokunup 11b/01, كِرْپِگِي kirpigi 58b/08, قَايْنَدْ kaynat 42a/01

4.2.2.1.3. Ünsüz değişimleri

Kelime başındaki t- sesi d- sesine çevrilmiştir.

دَوَّه deve 48b/03, دَخِي daḥī 39a/07, دِيل dil 67b/08, دُوْقُنُوب doḡınup 11b/01

طُوْقُنْمَقْ toḡunmaq 11b/01 (‘t’ li şekillerin korunduğu da görülmektedir.)

Diğer Türk şivelerinde kelime ortasındaki -d- sesi -y- sesine çevrilmiştir.

أَيَاغِي ayaḡı 5b/08, قُيْرُوقْ kıyruḡ 20a/01

Kelime sonundaki -g sesi genellikle düşürülmüştür. Bu düşmenin etkisiyle kelimenin sonundaki ünlü yuvarlaklaşması örnekleri de görülmektedir.

قَبُوسِي ḡapısı 2a/01, قَتِي ḡatı 8b/08

Kelime içindeki -ḡ- sesinin -ḡ- sesine dönüştüğü görülmüştür. (-ḡ->-ḡ-)

دَاخِي daḥī 4b/04, أَحْشَم aḡşam 17b/02 (أَحْشَام aḡşām 13b/05 şeklinde farklı yazımı da mevcuttur.),

Kelime içindeki -ḡ- sesinin -v- sesine dönüştüğü görülmüştür. (-ḡ->-v-)

صُوقْ sovuḡ 35a/06, صُوَا suva 10a/01

Kelime başındaki ve ortasındaki b-/-b- sesi genellikle v sesine dönüştürülmüştür.

وَأَرْسَة varsa 35b/09, يَأُوزْ yavuz 4b/04

İki vokal arasında bulunan tonsuz ünsüzlerin tonlulaştığı görülmüştür.

كِرْبِغِي kirpigi 58b/08, عَنِغِينُŋ eñeginüñ 57b/05

Vokalle biten bir kelimeye vokalle başlayan ek getirildiğinde araya -y- yardımcı sesi getirilir.

بَغْلِيَة baḡlaya 41a/02, صُويي şuyı 48a/09

3. tekil iyelik eki bulunan kelimelerden sonra çekim eki gelirse genellikle pronominal n kullanılır.

boynuna 64b/09, بُوَيْنَه boynuna 64b/09, بُوَيْنَه boynuna 64b/09, بُوَيْنَه boynuna 64b/09

Bazı kelimelerde ‘’s’’ ünsüzü ikizleşmiştir.

آسي 19a/05

Kelime ortasında bulunan ‘’l’’ ünsüzünün düştüğü görülür.

أوتُرُشَة oturuşa 39b/02

Metinde Eski Türkçe özelliğinin korunduğu kelimelere rastlamak da mümkündür.

طَاشَرَة taşra 9b/05, بُولَة bola 32b/03, طَمَزِرَة tamzıralar 13b/07

4.2.3. Çekim Ekleri

4.2.3.1. İsim çekim ekleri

4.2.3.1.1. Çokluk eki

Metinde -lAr çokluk eki kullanılmıştır.

قُورْتَلَر kurtlar 32b/02, كِرْپُكْلَرِي kirpükleri 56a/06

4.2.3.1.2. İyelik ekleri

Teklik 3. şahıs: -I, -U, -sI

قُلَاكْ kulağı 5a/04, نَفْسِي nefesi 18a/06

Çokluk 3. şahıs: -lArı

اوتلاری otları 12a/04, شَیْلَرِي şeyleri 17b/02

4.2.3.1.3. Hâl ekleri

4.2.3.1.3.1. Yalın hâl

Çekim eki almayan isimlerdir.

چَبَان çıban 37b/02

4.2.3.1.3.2. İlgi hâli (genitif)

-nİñ, -İñ şeklindedir.

چىبانىڭ çibanuñ 38a/02, تىرناغىنىڭ tırnağınuñ 23a/02

-In örneği de vardır.

اۋستادلىرىن üstādların 1b/07

4.2.3.1.3.3. Yükleme hâli (akuzatif)

-I, -(y)I veya 3. şahıs iyelik ekinden sonra bazen -n şeklindedir.

چىبانى 37b/04, سۈيى şuyı 11b/06, ئۈچىن üçin 67a/07

4.2.3.1.3.4. Yaklaşma hâli (datif)

-A şeklindedir. Ünlüyle biten bir kelimeye geldiğinde -y- ve -n- yardımcı sesleri türemektedir.

تۈپىگىنە topıgına 13a/02, تۈزە tuza 24a/07, سۈيە şuya 8a/04

-gA şekli de mevcuttur.

باشغە başğa 1b/06

4.2.3.1.3.5. Bulunma hâli (lokatif)

Bulunma hali –dA şeklindedir.

سۈدە suda 49a/02, اۋستۈندە üstünde 69b/01

4.2.3.1.3.6. Ayrılma hâli (ablatif)

-dAn şeklindedir.

سۈجىدن süciden 51a/03, سۈدن şudan 60a/05

4.2.3.1.3.7. Vasıta hâli (instrumentel)

-lA şeklindedir

طَئْلا 37b/08, كَئْلا kepekle 32b/05

4.2.3.1.3.8. Eşitlik hâli (ekvatif)

-cA ve -cAk şeklindedir.

يُؤْغُنْجَة yoğunca 17b/08, زِيَادَة جَة ziyādece 41b/04, اِلْجَاقْ ılıcağ 25a/09

4.2.3.1.3.9. Yön gösterme hâli (direktif)

-rA, -ArU şeklindedir.

يُؤَارُ yoğaru 59a/07, طَاشْرَة taşra 9b/05

4.2.3.2. Fiil çekim ekleri

4.2.3.2.1. Şahıs ekleri

4.2.3.2.1.1. Birinci tip şahıs ekleri

Birinci tip şahıs ekleri, şahıs zamiri kökenlidir. Öğrenilen geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman, şimdiki zaman, istek, gereklilik kiplerinde kullanılır. Metindeki bazı örnekleri şunlardır:

Tekil 3. şahıs: Eksiz.

أَغْرِمِشْ ağrımış 47a/09

Çoğul 3. şahıs: -lAr

دُوَلْكَرْ dutalar 35b/01, دِرْلَرْ dirler 7a/03, بِنَزْدَمِشْلَرْ beñzedmişler 4b/02

4.2.3.2.1.2. İkinci tip şahıs ekleri

İkinci tip şahıs ekleri, iyelik kökenlidir. Görülen geçmiş zaman ve şart kiplerinde kullanılır. Metindeki bazı örnekleri şunlardır:

Tekil 3. şahıs: Eksiz.

جُورِسَة çürise 38a/04

Çoğul 1. şahıs: -k

دیداڭ didük 36b/06

Çoğul 3. şahıs: -lAr

دیسلر diseler 01b/06

4.2.3.2.1.3. Üçüncü tip şahıs ekleri

Üçüncü tip şahıs ekleri, emir ekleridir.

Tekil 2. şahıs: Eksiz.

دۇرت dürt 52a/08

Tekil 3. şahıs: sIn, sUn

قىزىن kızım 42b/01

Ancak metinde daha çok istek kipi emir anlamıyla kullanılır.

دۇتار dutalar 35b/01

4.2.3.2.2. Bildirme Kipleri

4.2.3.2.2.1. Görülen geçmiş zaman

Görülen geçmiş zaman eki -dI ve -dU ekleridir. Metinde kullanılan bazı şekilleri şunlardır:

اولدۇم oldum 1b/08 (1.tekil şahıs), قوالادی kovaladı 9b/04(3.tekil şahıs), چىكۇڭ çıkduñ 1b/06 (2.tekil şahıs)

4.2.3.2.2.2. Öğrenilen geçmiş zaman

Öğrenilen geçmiş zaman eki -mIş ve -mUş ekleridir. Metinde kullanılan bazı şekilleri şunlardır:

ولمىش olmış 20b/07(3.tekil şahıs), دۇشمۇشۇر düşmüşdür 47b/02 (3.tekil şahıs)

4.2.3.2.2.3. Geniş zaman

Geniş zaman eki -Ar, -Ur-, -r ekleridir. Metinde kullanılan bazı şekilleri şunlardır:

أُولُو olur 15b/02 (3.tekil şahıs), سُوْرُ sürer 13b/01 (3.tekil şahıs)

4.2.3.2.2.4. Gelecek zaman

Metinde örneği yoktur.

4.2.3.2.3. Tasarlama Kipleri

4.2.3.2.3.1. Emir kipi

2.tekil şahıs emir kipi -gIl veya eksizdir.

بِلْ bilgil 9b/09, أُوْر ur 39a/04

3. tekil şahıs emir kipi -sIn, -sUn şeklindedir.

قِيْزْسِيْن kızsın 42b/01, قِيْزْسُوْن kızsun 52a/07

4.2.3.2.3.2. İstek kipi

İstek kipi daha çok emir anlamıyla kullanılmıştır. Eki -A şeklindedir.

إِصْلَادَسِيْن ısladasın 60b/06 (2.tekil şahıs)

دُوْرْتَة düрте 22a/07 (3.tekil şahıs)

دُوْرْتَلَر dürteler 19a/06 (3.çoğul şahıs)

4.2.3.2.3.3. Şart kipi

Şart kipi eki -sA şeklindedir.

اُولْسَه olsa 19b/06 (3.tekil şahıs)

سُوْرْسَلَر sürseler 23b/02 (3.çoğul şahıs)

4.2.3.2.3.4. Gereklilik kipi

Metinde gereklilik kipinin eki yoktur. Bu ek “gerek” kelimesi ile karşılanmıştır.

إِثْمَاكْ كَرَاكْ hacāmat itmek gerek 21b/02

4.2.3.2.4. Birleşik Çekimli Fiiller

Birleşik çekimli fiiller i- ek fiilinin (cevheri fiil) yardımıyla oluşturulur ve böylelikle bir fiil iki kip ile çekimlenir.

4.2.3.2.4.1. Hikâye

Metinde örneği yoktur.

4.2.3.2.4.2. Rivayet

Metinde örneği yoktur.

4.2.3.2.4.3. Şart

أولمّش ايسَ olmuş ise 20b/07

4.2.3.2.5. Bildirme Ekleri ve Ek Fiil

4.2.3.2.5.1. Geniş zaman

Geniş zamanda 3.tekil şahısta genellikle eksizdir. Bazen de durur- fiilinin ekleşmiş şekli olan -dur/-dür ile çekimlenmektedir. Bildirme eki ismiyle anılır.

شاكِرْدِيدُور şākirdidür

4.2.3.2.5.2. Şart

İ- ek fiili kullanılarak oluşturulur. Metinde ek fiil düşürülerek kullanılmıştır.

كَرْكُسه gerekse 50b/03

4.2.3.2.5.3. Görülen geçmiş zaman

Metinde örneği yoktur.

4.2.3.2.5.4. Öğrenilen geçmiş zaman

Metinde örneği yoktur.

4.2.3.2.5.5. Ek fiilin olumsuzu

Metinde örneği yoktur.

4.2.3.2.6. Partisipler

Partisipler, fiil kök ve gövdelerine partisip eki getirilerek yapılır. Nesnelerin hareket vasıflarını karşılayan fiil şekilleridir.

Metinde geçen partisip ekleri şunlardır:

-gAn (Eski Türkçedeki şekli)

يَيِغَن yiyegen 45a/07, يُولُغَان yolunğan 28b/05

-An

دُكُلْن dökülen 28b/09

-dIk, -dUk

دِيْدِيْمُز didigimüz 20b/08

-mIş, -mUş

يِلْلَمِش yıllamış 21a/05, بِيْشْمِش bişmiş 30a/05

-AcAk

يَاَزَهْ جَقْ yazacak 69b/07

4.2.3.2.7. Gerundiumlar

Gerundiumlar fiillerin zarf şekilleridir.

Metinde geçen partisip ekleri şunlardır:

-A, -I, -U

دُورَكَلَه duragele 18b/01

-Ip, -Up

دُوتُب dutup 18b/08

-IcAk

الِجَقْ alıcaḳ 53a/10

-dIkçA, -dUkçA

اِجْدُكْجَة içdükçe 62b/03

-IncA, -UncA

كُؤْيُنْجَة köyince 17a/01

-IbAn, -UbAn

دُؤْتِيْبَنْ dutıban 12b/07

4.2.3.2.8. Fiillerde Olumsuzluk

Olumsuzluk ekleri fiil kök ve gövdelerine –ma/-me ekleri getirilerek yapılır.

أُولْمَيَا olmaya 36b/08

Geniş zamanın olumsuzu ise –maz/-mez ekleri getirilerek yapılır.

أُولْمَز olmaz 32b/09

4.2.5. Birleşik Fiiller

Fiil ile fiilin veya isim cinsinden bir kelime ile fiilin birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkan fiillerdir.

4.2.5.1. Birinci unsuru isim olan birleşik fiiller

İsim ve it-, eyle-, ol- yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiillerdir.

تِمَارِ اِيْدَه لَر tımār ideler 12b/04, قَالُكْ اَيْلُرْ ḳaluñ eyler 67b/03, قَارَه اُولَه ḳara ola 5b/06

Metinde yardımcı fiil olmayan fiiller de, isimlerle anlamca kaynaşarak birleşik yapı oluşturmuşlardır.

شِفَا بُولَه şifā bula 13b/08

4.2.5.2. İki unsuru fiil olan birleşik fiiller

يَتَّهَدُّرَة yata dura 25a/05

4.3. Metin

Baytâr-nâme

[01b] (1) Bu kitâb na'ibandların ıtarıkını beyân ider. (2) Ustaların vaşiiyetinde bir yeşil yaprak (3) emânet nedür deyü su'âl itseler cevâb (4) oldur ki şortuğunuz su'âli zâhir- (5) de mi söyleyelim yâhuz bâtında mı diye (6) ve nirde başğa çıkduñ diseler yir ile (7) gök arasında üstâdların nazarında (8) erenler meydânında revân oldum diye yol (9) nedür erkân nedür su'âl itseler yol (10) Lâ-ilâhe illa'llâh erkân Muhammedür-resûl'allâh (11) diye yol-mı kadîmdür erkân-mı diseler yol **[02a]** (1) kadîmdür diye dergâhuñ kapısı nereye (2) açılır diseler dâimâ haqq'a bakar diye ve üstâdın (3) üstâdı kimdür diseler dergâhdur pîr (4) misin yâ bir göcegi_misin diseler (5) pîrem dirse usta oğlıdur pîr (6) göcegiyim dirse usta şâkirdidür (7) ve üstâduñ kimdür diseler Ebu'l-kâ- (8) sim-i Semûnî diye pîrûñ kimdür diseler (9) Hızır 'aleyhi's-selâmdur diye yol-ıla gelen (10) yorulmamışdur ve şâkird başğa çıkarmak (11) ıtarıkı budur ki evvelâ yigit başı olan **[02b]** (1) tekbîr şalavât-ıla peştamalı kendi beline kuşana (2) ve şâkirdüñ sağ elin sağ eline alup üç (3) adım ustaların nazarına getürüp haqq (4) dostı diye içlerinden bir ihtiyâr lâ-ilâhe- (5) illa'llâh diye ol zamân yegit² başı erkâna (6) dâhil olur ve yegit başı şol elini gögsine (7) koyup e's-selâmü³ 'aleyküm iy ehl-i şerî'at (8) e's-selâmü 'aleyküm iy ehl-i ıtarıkât e's-selâmü (9) 'aleyküm iy ehl-i haqqât (10) e's-selâmü 'aleyküm iy ehl-i ma'rifet bu selâmlardan soñra (11) yigit başı du'â ide. Du'â budur: Evvel Allahuñ **[03a]** (1) birliği-çün ahır Hâtemü'n-nebî Hâzret-i (2) Muhammedü'l-Muştafa 'aleyhi's-şalâti ve's-selâm (3) pâk, münevver, muṭahhar, 'azîz, şerîf ruḥı-çün (4) cihâr-ı yâr-i güzîn rıdvânu'llâhü te'âla (5) 'aleyhim ecma'in ervâḥı-çün cümle (6) gelmiş üstâdlar ruḥı-çün bâkî (7) üstâdlar selâmetligi-çün bu yolu (8) bu erkânı koyanlar için üstâdımız **[03b]** (1) pîrimüz ruḥı-çün Hâzreti Hızır 'aleyhi- (2) selâmu ve Dâvudu'n-nebî Ebu'l-kâsim-i (3) Semûnî ruḥı-çün hâzırların gönli (4) murâdı-çün rızâ-yı Allâh için (5) celle ve 'alâ fâtiḥa diye ve yegit başına (6) şorsalar ki bu postuñ ma'nâsı nedür (7) diseler demek gerekdür ki : Altı kurbân (8) üsti deri yidi iklîm dört köşenüñ (9) biri şerî'at ve biri ıtarıkât biri haqqât **[04a]** (1) biri ma'rifetdür. Şerî'at şâhibî Hâzreti (2) Muhammed Muştafa Şalla'llâhü 'Aleyhi ve sellemdür. (3) ıtarıkât şâhibi Ebubekir Şiddîk- (4) dur. Haqqât şâhibi Hâzret-i 'Ömerdür. (5) Ma'rifet şâhibi

² Metinde ‘يَكُتْ’ şeklinde geçmemektedir.

³ Metinde ‘السَّلَامُ’ şeklinde geçmektedir.

Hazreti 'Osmāndur. (6) Rıdvānu'llāhü te'ālā 'aleyhim ecma'in⁴. (7) Bu su'allere cevāb viren kişi yolun (8) toğruladup kāmīl olur. Pes ma'lūm (9) olsun ki atun 'alāmeti oldur ki: (10) Hūb⁵ yüzlü ola. Güher göz ola. **[04b]** (1) Nitekim zīrek ademiler eyü atı eyü adama (2) beñzetmişler. Nitekim bir yigit heybetlü (3) ve kuvvetlü ve uzun boylu ve hūb avāzlu (4) olsa hūyı dağı olur. Eger yavuz (5) hūylu olursa çirkīn şuratlu, (6) kısa boylu ve za'if avāzlu ve sü[s]t⁶ (7) endāmlu olsa andan hīç eyü ve bahādırılık (8) gelmeye. At dağı ancılayındur. Boylu ola (9) ve şūreti hūb ola. Ekşer budur kim **[05a]** (1) hoş⁷ hūyı şıfat [...] āb atun eyüsi (2) oldur ki yüce boylu ve yoğun incüklü, (3) ince kulağı, sık dişli uzun tu- (4) -tağı, küçücük böğürlü, iki kulağı (5) arası giñ ola. İnce kulağ⁸ yerinde (6) uvşacuk tü bitmiş ola. Tırnağı (7) uzun hem etlü ola. Ökçesi degirmi (8) ola. Yelisi bitdügi yir ince ola. (9) Kuyruğı ola yāhuz olursa ince (10) ola. Boyunla⁹ omuzu ve donı balık **[05b]** (1) arkalı ola. Yağrını inlü ola. Şırdları (2) yoğun ola. Arkası düz ola. Emīr- (3) ligi alçak olmaya ve yüksek dağı olmaya. (4) Hāyesi yirinde tü olmaya. Budı arası (5) ve gözi ve kirpükleri ve kākūli arası¹⁰ (6) dükelisi kara ola. Tamağı ve dişleri (7) katı katı ola. İti āvāzlu ola. Tiz (8) yörüdügi vaktin kaçan ön ayağı **[06a]** (1) yirine başa. Kaçan kim arası tar olmaya. (2) Katı açuk dağı olmaya. Yolda yürürken (3) kulağı-la iki yanına işāret eyleye. Tā sakına (4) yörüye. Sakını yürümek 'alāmeti oldur (5) ki bir nesne kim önüne gele ürmeye. (6) Bir sehil nesne gelse önüne sıçraya. (7) Zimeklerde şarmayı eyü ve hem hünerlü (8) olur ve zahmete katlanıcı ve sabırlı (9) olur. Eger güher hırmayī torı olmasa **[06b]** (1) gerek kim ayakları ve toynağı iki (2) uyluğı arası eñli ve¹¹ dükelisi kara (3) ola. Eger yā kır¹² at olsa kızıl (4) sekil¹³ olmaya ve al dağı olmaya ve göz- (5) leri ve hayesi ve yeli¹⁴ ve kuyruğı (6) ve ayakları ve tamağı kara ola. Eger kula (7) at olsa gerek kim yeliden kuyruğa (8) degin bir kara elif çekilmiş ola. Kulağı¹⁵ (9) arkası, beñi, topığı ve yeli ve kuyruğı **[07a]** (1) kara ola. Boylu ve hünerlü ola. Eger (2) kula at ola gerek kim birez kara (3) yağız olsa aña yüz çil kula dirler (4) ve anı 'Osmān ilinde olsa dirler rengi (5)

⁴ "Allāhü Teālā'nın rızası onlar üzerine olsun."

⁵ Metinde "حُوبٌ" şeklinde geçmektedir.

⁶ Metinde "سُتٌ" şeklinde geçmektedir.

⁷ Metinde "حُوشٌ" şeklinde geçmektedir.

⁸ Metinde "قُولَاكٌ" şeklinde geçmektedir.

⁹ Metinde "بُونِيْلَه" şeklinde geçmektedir.

¹⁰ Metinde "أَرْدِي" şeklinde geçmektedir.

¹¹ Metinde "وَأَنْلِي" şeklinde geçmektedir.

¹² Metinde "كَبَرٌ" şeklinde geçmektedir.

¹³ Metinde "شَكْلٌ" şeklinde geçmektedir.

¹⁴ Metinde "يَالِي" şeklinde geçmektedir.

¹⁵ Metinde "قُولَاوَه" şeklinde geçmektedir.

gök bigi ola. Kıyruğı ve yeli budı (6) arası kara ola. Gözi ve tobuğı kara (7) ola. Gerek ki katı kara olsa yeşilkim (8) tüyi yıldaraya. Hic aklık eşi anda (9) belürmeye¹⁶. Gözleri kızıl ola. Böyle¹⁷ olan [07b] (1) at meydana yügrük ola. Hünersiz ola. (2) Eyüsi ola. Ala at çapar¹⁸ ola. Gözleri¹⁹ (3) ak ola. Gözi düz göremez ola. (4) Eger çapar at ve ak hünersüz ola. Tobuğı (5) yaramaz ve dağı şol çapar²⁰ at kim gözleri (6) ve kirpükleri ak ola. Gündüz görmez ola. (7) Eger çapar tobuğı, yeli ve kıyruğı, budı (8) arası ve eñsenün çevresi dükeli kara (9) ol vakıt yaramaz olmaya. Şıfatı esb [08a] (1) ol at ki gözi kızıl ola yavuz ve yegin (2) ve ısırgan olur. Ol kara at kim veya torı (3) kuzgun gözlü ola gice görmez ol. (4) Dağı şol at ki şuya uğrayacak şol (5) ayağın öndin başa. Şolağ ola. Dağı (6) yaramaz ola ve şol at kim yundı (7) göricek kişnemeye. Ol ata dilsüz dirler. (8) Şol atun taşlığın avāzlığın işide. (9) Ürmeye. Şağır ola. Bir at ki [08b] (1) kara üstine ürkmediñ yörüye. Gice (2) gündüz görmez ola. Şol at kim (3) boğazı veya hayası altında veya dizi (4) altında veya kulağı yirinde veya kirpigi (5) üstinde kıl bitmiş olsa ol at (6) şom ola. Ol at kim kısacık sıçan (7) tüylü ola. Anun biñde biri eyü olmaya. (8) Şol atun ki gözine bakasın. Katı (9) kara ve tutuk [ola]. Gündüz görmez ola. [09a] (1) Eger bir gözi yumıla birisi dağı hıc (2) görmez ola ve egri gözlü at mübârek (3) ola. Velakin çirkın ola. Atun şakruk (4) gözi çağır ola, şom ola. Eger iki (5) gözi çağır olursa ol revā ola. (6) Şol atun kim gözi ve kirpikleri (7) ak ola. Gündüz görmez ola. Eger (8) bir gözi böyle olursa ol gözi (9) dağı hıc görmez ola. Bir at kim yörürken [09b] (1) başını yoku getürmeye balçıga uğra- (2) yıcaksun şonın bırağa. Ol at sürcek (3) ola ve dağı bir at ki it gibi kıyruğın (4) kovaladı yörüye ve toynağı kışa at (5) yörimez ve dağı elin taşra dutan at (6) yaramaz ola ve dağı atda her dürlü 'illet (7) var niceki ola. Dükelisini bilmek her (8) [bir]isinün [bir] dermânın öğrenmek binen kimesne (9) vâcibdür. Bilgil ve āgāh olğıl kim [10a] (1) at şuva olsa ve ısıtma dermânı (2) oldur kim kızgunla ata şu virmeyeler. (3) Yorılmış ve hasta olmuş atı bir yirde (4) do[r]ğurmayalar. Artuk artuk gezdüreler (5) ve derlemiş atı çulsuz kımayalar. Kaçan kim (6) bir yire irişe tizcek çulın üstine (7) örte ve dağı yorulup kalmış atun (8) eyerini tizcek almayalar. Eger kış günüdür (9) eyerini tiz alsalar fi'l-hāl ısıtma dutar. [10b] (1) Kış güninde her gün kaşağulamak gerek (2) ve kefelemek gerek ve ayakların ovmak gerek. (3) Hiç eksik itmeyeler yaz

¹⁶ Metinde “بَلُومِيَّة” şeklinde geçmektedir.

¹⁷ Metinde “بُؤْيُلُو” şeklinde geçmektedir.

¹⁸ Metinde “جَيَّاذ” şeklinde geçmektedir.

¹⁹ Metinde “كُوزْيَارِي” şeklinde geçmektedir.

²⁰ Metinde “جَيَّاذ” şeklinde geçmektedir.

güninde eyyāmda (4) bir şuya iletüp yuyalar ve bir at ki hām ve dur- (5) mış ola arkura terbiyet idüp hamlığı (6) çıkarmayınca [...] katı sürmeyeler ve dütlünlük (7) yirde bağlayalar ve oda yakın iletmeyeler. Gözine (8) ziyān olur ve dahı yaprak²¹ dökülürken (9) atı yagmura bağlamayalar kim hāzān yağmurı **[11a]** (1) ısıtma getirür. Bir at ki güneşe bağlı olsa (2) aña tizcek şu virmeyeler ve dahı bir yola (3) gidicek gerekdür ki²² günde bir iki üç kez (4) atasın, atun arkasında eyerini deprede- (5) sin, gerü binesiñ. Bu ata ki gereklü- (6) dūr zīrā darar qasını bir²³ dahı at (7) üstinde çok söylemeyeler at kehel olmaya (8) ve yavuz hūylu olmaya dahı yalıñ yaz (9) güneşine bağlamayalar kim gündüz ısıya **[11b]** (1) dokunup gice şovuğa toğunmak ziyān ider (2) ve ata arpayı öğlede virdür. Kara (3) arpayı virme kim vakti at ısı olur. (4) Atun kırsığını köyündürür. Şusız (5) dahı virmeyeler. Eger istersen ki atun (6) semriye yaz gününde şuyı çok vireler (7) ve çulın arkasından almayalar. Yağmur (8) güneşden saklayalar. Yirini mu'tedil ideler (9) ve ne şovuk ola ve ne ısı ola. Dāimā (10) yimini eledüp vireler. Her gün kim **[12a]** (1) virmelü olasız. Biş dürlü nesne vireler: (2) biri yonca, biri şaman, biri arpa, (3) biri buğday -evet buğdayı azacuk vireler- (4) ve biri dahı ebemgümedür. Eyü otları (5) dükelin ısladup vireler. İllā ebemgümedü (6) tartup vireler. Her tartu yüz dirhem (7) olur ve dahı şuvını, yimini yirinde vireler. (8) Hiç taşra çıkarmayalar, gezdirmeyeler. Her gün **[12b]** (1) kaşağı-y-ıla kaşıyalar. Yelisini ve kulağını (2) ve gevdesini urup sileler ve ayağını dahı (3) yılıcak şuv-ıla yuyalar çün bu tersi-y-ile (4) bir eyü tīmār ideler. Semrür. Tecribe idüp (5) göreler. Geldük imdi tırnağı yumşak (6) atun ki na'l **urmağa** yaramaz olsa (7) çepçevre dutıban ve dahı bir kurbagayı (8) dutup başın ayağın²⁴ giderüp hamir ile (9) hulta idüp kurbaganun gevdesin hamira **[13a]** (1) [...] (2) koyup topığına vura koyup muhkem (3) bend ideler tā ki²⁵ atun ayağı[nı] cezm (4) ide. Ne kadar ki aşınmışsa eyü ola.

(5) Geldük imdi bir atun ki başı dutıla (6) aña ka'āsın dirler ya'nī bir nice (7) Türkçe sağağı dirler. Adam dumağusına (8) beñzer. Atun nişanı oldur ki: Yimin (9) hırlu yimez. Burnından katı nefes (10) virür ve başın vurur. Arpa saçar. Alnını **[13b]** (1) dīvāra sürer ve burnın ayağına sürer (2) ve başın ditredür. İmdi bu 'alāmet (3) kış günü ola atun tīmārı oldur kim: (4) Kānūr²⁶ ile za'firān alup dokesin. (5) Aḥşam namāzı

²¹ Metinde “بَائِرَاق” şeklinde geçmektedir.

²² Metinde “ك” şeklinde geçmektedir.

²³ Metinde “و نَجِي” şeklinde geçmektedir.

²⁴ Metinde “أَخْلَقَن” şeklinde geçmektedir.

²⁵ Metinde “تَا ك” şeklinde geçmektedir.

²⁶ Metinde “كَافُوز” şeklinde geçmemektedir.

vaqtında kāmısla (6) burnına üfüreler daḥı üstine (7) benefşe yağın tamzıralar. Üç güne-dek (8) şifā bula. Eger hoş olmasa anduz (9) kökini alup kazıyalar, burnına üfüreler. **[14a]** (1) Ardınca birez kāfūr üfüreler daḥı (2) ardınca şuvı tamzıralar, hoş²⁷ola. (3) Eger katı şavuk gün olursa benefşe (4) yağı yirine küncüd yağın tamzıra- (5) lar, sınanmışdır ve eger yaz günü (6) olursa bir ot ulu ḥekīmler aña leb- (7) lāb dirler Ḥorāsānda²⁸ aña senret (8) dirler ‘Acemde²⁹ tāk dirler, bir nice kūmesle (9) dirler, bir niceler şındlık dirler. Ol otuñ **[14b]** (1) aşığa yapraqsuz yerin kesüp daḥı (2) yoḡaru yanın atuñ torbasına koyup (3) başına aşalar, çok zamān başında (4) dura. Tā kim ol otuñ ḡokusu atuñ (5) burnına gire, başında nice (6) renc varsa şaru şu gibi burnından (7) aḡa, cemī‘i ḥult çıka andan soñra to[r]basın (8) başından gidere, burnına küncüd (9) yağın tamzıralar, şifā bula. Bu didükleri- **[15a]** (1) müzden mücerreb nesne yokdur kim ‘avratların (2) ḡayz bizini³⁰ ki yabāna bırağılmış (3) ola. Anı alalar, atuñ burnına düttüdelər. (4) Üç gündən soñra indüre [...] üfüreler. (5) Burnına daḥı üstine küncüd yağın (6) tamzıralar. Atuñ dermānı oldur.

‘**ilāc** (7) **şanaḡ**: Bu bir nice giriftār dirler Türkçe³¹ (8) şaḡarḡu³² demek olur. Bununı ‘alāmeti (9) oldur ki: Atuñ boynında bezeler **[15b]** (1) olur. Ba‘zısı at boynınıñ taşra (2) yanında olur. Anuñ dermānı oldur kim: (3) Her gün şıḡır yağıyla daḥı küncüd (4) yağın birbirine karışdurup boynına (5) süreler. Hoş ola ve daḥı boynınıñ (6) taşra yanınıñ [...] çok olur. Aña taḡ (7) çekerler. Ol taḡdan helāk olur ta- (8) -ḡlamaḡdan bu zikri eyledüğümüz nesneyi³³ (9) eylemek evlādur. Ba‘zı atların boynınıñ **[16a]** (1) iç yanından olu[r]. Anuñ ‘alāmeti oldur kim: (2) At durduḡı yirde ḡala, hīç debrenmege. (3) Aḡzından nefes virür ve şolur, yedüḡi yim (4) ve içdüḡi şu burnından gelür. Anuñ (5) dermānı oldur kim: Kiçi boynuzunu (6) havānda dögeler yağ-ıla ḡaruşduralar. (7) Günde altı loḡma idüp atuñ boḡazına (8) ḡoyalar ve yim virmeyeler. Meger kim (9) yaş yonca vireler ve arpa daḥı **[16b]** (1) virmeyeler. Atuñ ḡurtulmasınıñ ‘alāmeti (2) oldur kim: Öksürmege başlaya (3) ve‘sselāmdur şıḡḡat ḡaşıḡm. Eger atuñ gözi (4) aḡrısa adamuñ tersini alup dögeler (5) girgi gibi bir mil-ile atuñ gözine çekeler (6) iki üç kez hoş ola. Bir dürlü daḥı bir dirhem (7) ḡara fülful,

²⁷ Metinde “حُوشْ” şeklinde geçmektedir.

²⁸ Metinde “حُورَاسَانَا” şeklinde geçmektedir.

²⁹ Metinde “عَجْرُ” şeklinde geçmektedir.

³⁰ Metinde “پَرِينِي” şeklinde geçmektedir.

³¹ Metinde “مَرْكَحَه” şeklinde geçmektedir.

³² Metinde “صَكْرَه غُو” şeklinde geçmektedir.

³³ Metinde “نَسْنَه” şeklinde geçmektedir.

buçuk dirhem hardāl alup (8) dögeler. İnce bizden geçürüp ve beş dirhem (9) arpa unın hamīr eyleyüp tandurda bişüre-

[17a] (1) ler. Köyince andan soñra dögüp eleyeler, (2) birbirine qarışdurup üç gün at gözine (3) üfüreler veyāhud biş dirhem toğan (4) bokınuñ aķını -kim yeşil olmaya- üç dirhem (5) bakır mirdesin alalar, uralar, ideler (6) ve³⁴ dögüp un ideler daħı buçuk dirhem (7) kand ve³⁵ şeker nebāt şekerin katalar. (8) Un eleyeler ve andan soñra her şabāh atıñ (9) gözini yuyalar. Zinhār alında görmeyeler **[17b]** (1) kim ziyān vardur ve daħı bu zikri eyledüğümüz (2) şeyleri bir şabaħ vire. Aħşam atıñ gözine (3) üfüreler, hoş ola ve daħı atıñ gözinde (4) kabarcık çıksa ve hem Rūmī dirler (5) bir merhem olur, anı ursalar hoş ola (6) veyāhud zire Kirmānī ve ‘aşfūrī (7) ikisinden berāber alalar. Birbirine katup (8) dögeler, atıñ gözine bir yoğunca kalemle (9) üfüreler hoş ola bi-izni’llāhi Te’ālā

[18a] (1) ‘İlāc tep: Atıñ ‘alāmeti oldur kim: (2) Nefesin yoķaru çeke, burnınuñ (3) katıları açıla, süksünini bırağa, kulakları (4) düşe, teni şavuk ola, topıģı ditreye, (5) yim yimeye. Anuñ şayrulıģından üç güne (6) dek nefesi ıssı ola, üç günden (7) soñra nefesi şovuk ola. O şovukla (8) iken derleye ve inleye, gözinden (9) yaş döküle, yirinde duramaya **[18b]** (1) meger gündüz duragele. Anuñ dermanı (2) oldur ki: şıģıruñ iç yaģın (3) aña süreler, andan kıızıl şandal (4) şekere ve kāģıt alup burnına dütüdeler (5) ve daħı bir gün yim vermeyeler. Andan (6) soñra on batmān şuya on batmān (7) şaman katalar ‘arāk batman-ıla batmānı (8) bunuñ nüģi-ile buçuk nüģi ve buçuk (9) çeyrek ve biş dirhem olur. Ol şamanı **[19a]** (1) kaynadup atıñ öñine vireler. Üç (2) günden soñra arpa yirine bir batmān (3) ıslanmış buğday vireler kim içini (4) süre. Bu didüğümüz şol vaķtdur kim (5) ıssı şudan dāim anuñ karnına ve gevdesine (6) şıģır yaģın dürteler, zinhār (7) arpa vermeyeler, illā ıslanmış buğday (8) vireler. Eger hastalığı eskiden ola (9) bir batmān çükündür şuyın kaynadup **[19b]** (1) atıñ dübürine kāmış-ıla huķne ideler (2) ve binüp yildüreler. Andan soñra getürüp (3) bağlayalar, tā ki atıñ karnı giçe. (4) İkinci gün buçuk güģercin [...] Eger atıñ (5) tırnağı düşmiş olsa yā bir zaħmeti (6) olsa iki dirhem māzū alalar ve on (7) iki dirhem daħı zāc ve on bir dirhem (8) Ebūcehil³⁶ karpuzın alalar ve onları muħkem **[20a]** (1) dögüp altmış dirhem kuyruk yaģın (2) qarışdurup bir beze süreler. Atıñ (2) tırnaģına muħkem

³⁴ Metinde “ و ” şeklinde geçmektedir.

³⁵ Metinde “ و ” şeklinde geçmektedir.

³⁶ Metinde “ أَبُوجَهْل ” şeklinde geçmektedir.

bağlayalar. (4) Bir atıñ tırnağı yaruğ olsa yā bir ‘illeti (5) olsa imdi birez mürdesenk mıkḍarı (6) alalar ve iki mıkḍār gül yağın alalar (7) ve iki gül yağı mıkḍarı sürüp sirke- ile (8) havānda ve hem ideler, tırnağına süreler, (9) hoş ola.

‘İlāc sürfe: Eger at öksürük [20b] (1) olsa şoluğan olmasa anuñ dermānı (2) oldur kim: ‘Araḳ batmān-ile iki batmān (3) sığır yağın alalar ve iki batmān nibīde (4) katup ziyāde ḳaynadalar kim daḥı (5) atıñ boğazına dökeler, hoş ola. (6) Eger öksürüğü ḳadīmiden olup yaramaz (7) olmış ise daḥı bunuñ fā’idesi var. (8) Didigimiz terkībler boğazına dökeler, (9) hoş ola. Hīç öksürmez ola.

[21a] (1) **‘İlāc hemre:** Bilgil hemre ısıtmadır. Eger (2) şudan olmuş ise anuñ nişānı (3) oldur kim at: düşe debretmeye. (4) Anuñ dermānı bir buçuk ‘arāḳ batmān (5) yıllamış sirke ve birez bozaya ḳarışdu- (6) rup boğazına dökeler. Üç gün (7) arpa, saman vermeyeler meger yaş yonca (8) vireler ve yāḥūz kuru yonca ısladup (9) vireler hoş ola. Eger bu zaḥmeti [21b] (1) eskiden olmuş olur. ḥacāmat itmek (2) gerek. Andan yirine kireç ikeler, hoş (3) ola. Eger ḥacāmat itmezlerse tağlayalar. (4) Ducārencī ve urufe dükeli bundan (5) ḥāşılı olur bu renclerüñ eskimişine (6) tağdan artuḳ çāre yokdur. Eger şöyle (7) kim bu var illet yiniden olmuş olursa (8) yörür, yā yeñ altında aḳsamaz olsa hīç (9) tağlamayalar zīrā tağ atı helāk ider.

‘İlāc [22a] (1) **mişi şem:** Bu renc atıñ alnında ve ayağında (2) bez gibi olur. Egeler arasında olur. (3) Anuñ dermānı oldur kim: Birez zeytūn (4) yağın alup ḳaynadup bir şişeye ḳoyalar. (5) Şol mıkḍār ḳaynadalar kim ḳatrāna (6) döne ve daḥı bir çıbuğu alup ucun (7) sivrideler daḥı ol bez gibi nesne’i dūrte (8) muḥkem sokalar. Andan ol zeyt yağın [22b] (1) aña süreler üç gün tīmār ideler. (2) Hoş eger ḥardalı döğüp ḥamīr gibi yoğura- (3) lar, anı şuya üstine ḳoyalar. Üç gün (4) tīmār idüp tāzeleyeler tā ki ol (5) bez yulunup şuya döne andan sıkup (6) pāk ideler. Biş altı gün üstine bādem (7) yağın süreler ve şırlağan yağın (8) süreler, hoş ola ammā üstine tūy (9) bitmeye.

‘İlāc pāy: Bu zaḥmete tarīḳ [23a] (1) renci dirler atıñ ayağında olur daḥı (2) tırnağınuñ boğazında olur, tırnağı (3) çıkarur. Eger tırnaḳda olmasa bend (4) göninde olur. Erkeklü dişilü olur. (5) Ol kim erkekdür uzunluğınca (6) olur. Ol kim dişidür ince olur, (7) çepçevre toynağını dutar düşürür. (8) Erkegi kışın ve yazın olur eger göl (9) şuyın saçsalar fā’idesi vardur. [23b] (1) Dişisinedür erkeğine fā’ide etmez. Eger (2) pelesenk yağın sürseler hoş (3) ola ve yāḥūz anuñ dermānı oldur kim: (4) ıssı şu-ile

yuyalar ve ovalar çoğan-ıla (5) bile yuyalar. Şol mıkḍār yuyalar ki çoğan-ıla (6) kaynayandan soñra kıyruk yağın yakalar. (7) Kūlin alıp pelesenk yağ-ıla karışdurup (8) bir pāre beze süreler. Ol tobuğuñ üzerine (9) bağlayalar, üç gün dura hoş ola. Eger [24a] (1) eyü olmasa bir daḥı uralar, toḳuz gün (2) mıkḍarı dura hoş ola. Eger eyü olmasa (3) andan soñra ıssı su-y-ıla ve çoğan-ıla (4) yuyalar hīç gümānsız eyü ola inşā'a- (5) allāhū Te'ālā ve daḥı anuñ-la dermān (6) olmasa burçlarda bir nesne biter (7) döğülmüş tuza beñzer anı alıp katalar. (8) Sirke-y-ile karışdurup üzerine süreler (9) ve daḥı bu rence dermān oldur kim toñuz [24b] (1) yağın süreler biş altı gün içinde (2) hoş ola bi-izni'llāhi Te'ālā.

‘İlāc renci (3) **nefce**: Bu ulu nesnedür kim atuñ (4) ayağında et-ile deri arasında şiş olur. (5) Anuñ dermānı oldur kim: Bir pāre beze zeytūn (6) yağın sürüp üzerine bağlayalar ve üç (7) güne dek ol şiş olan bezi (8) zeyt yağ-ıla ovalar hoş ola.

‘İlāc serṭān: (9) Yağni atuñ baldırı şiş olsa bir pāre [25a] (1) ıalayı döğüp uvaḳladalar. Ol şişiñ (2) yaşıllığınca bağlayalar. Yedi güne dek ovup (3) saralar hoş ola.

‘İlāc ḥuḳne: Eger atı (4) sancu olsa atuñ ‘alāmeti oldur kim: (5) Atuñ ıarnı şişe ve yaṭa dura. Her vaḳıt (6) başını ıarnı üstine ıoya ve aḡnaya, (7) terslemeye. Anuñ dermānı oldur kim: Arāḳ (8) batmān-ıla buḳuḳ batmān arpa unın (9) alıp bişüreler ve iki batmān ılıcaḳ [25b] (1) şuya ıoyup el-ile ezeler ve atıñ dübürine (2) ḥuḳne ideler hoş ola ve yāḥuz iki (3) batmān şu, buḳuḳ batmāñ döğülmüş tuz (4) birbirine ıatup ezeler ve az az atuñ boḡa- (5) zına dökeler. Binip bir mil mıkḍarı (6) yildüreler. ıarnı giḳince hoş ola.

(7) **‘İlāc şāşa**: Eger atuñ sidigi dutulsa (8) buḳuḳ batmān yağ ve buḳuḳ batmāñ bal (9) birbirine ıatup ıaynadalar ve atuñ [26a] (1) boḡazına ıoyalar ve binüp birez yildüre (2) hoş ola.

‘İlāc şaḳaḳ³⁷: Bilgil kim (3) şaḳaḳ didükleri yarıḳ demek olur. (4) Atuñ tırnağı yarıḳ olsa olunca (5) yarıḳ ve bıçılḡan ³⁸gibi atuñ her deleri (6) tolu olur. Anuñ dermānı oldur kim: (7) Buḳuḳ batmān eski inciri şu-y-ıla bişürüp (8) ezeler, merhem gibi ideler

³⁷ Metinde ‘‘ شَقَّ ’’ şeklinde geçmemektedir.

³⁸ Metinde ‘‘ بَجْلَعَان ’’ şeklinde geçmektedir.

ve ol ata binüp katıca (9) yildürelr tã kim ol yarık çıġlanup **[26b]** (1) kaynaya. Andan soñra ol inciri yarık (2) üzerine biş on kere doġuyalar hoş (3) ola. Eger yarık topuk üstinde (4) olursa anuñ dermãnı oldur kim: Kireç (5) ve birez zernîh ve birez qalemi cengâr alup (6) bunları döġüp birbirine qatup bal-ile (7) yoġuralar ve ol yarık üstine süreler. (8) Tã kim quruya hoş ola ve daġı alçuyı (9) alup dökeler ve birez döġülmüş tuz ve birez **(27a)** (1) qalemi cengâr qatıp atuñ ayaġında olan (2) zaĥmete uralar tã kim kaynaya ve andan (3) soñra alçuyı alup tozu ve cengarı (4) üstine varak qoyalar ve eger olmazsa (5) dengi merhiz dirler bir tamar olur iç yanında (6) ve biri taşra yanında olur. O tamardan qan (7) alup şol mıkdar aqıdalar kim atı süst (8) ola. Andan soñra bir batmãn quyruq yaġın (9) alup sızılduralar ve atı daġı düşürüp **[27b]** (1) baġlayalar ve başı altına bir pãre kiçe qoyalar. (2) Ol ıssı yaġı atuñ ayaġı yarıġına aqıdalar. (3) Şöyle ıssı ola kim qabara ve daġı altı (4) dirhem tatlu nãr qabı, otuz dirhem (5) söġüt yongasını tavada yaqup kömür- (6) in alalar ve altı dirhem mercimek, biş dirhem (7) mürdesenk ve biş dirhem derdecub, (8) otuz dirhem defni yimişi bunlaruñ cümlesini **[28a]** (1) yaqup kömürin alalar ve döġüp sürme (2) gibi ideler. Yüz dirhem sãru yaġı-y-ıla (3) yã quyruq yaġı-y-ıla qarışdurup merhem ideler (4) ve atı bir pek quru yire baġlayup ol merhemini (5) ayaġı yarıklarına ziyãde süreler hoş (6) ola bi-izni'llãhi Te'ãlã.

‘İlãc cırãĥãt: (7) Eger atuñ ayaġında yã bir yirinde tũy bitmese (8) yã cırãĥatı olsa toñuz yaġın süreler (9) veya adam necisin bir nesne içinde ısladup **[28b]** (1) ol tũy bitmeyen yire süreler veya cırã- (2) ĥatına süreler. İki üç gün içinde (3) tũy bite veya cırãĥat olsa oñula. (4)

‘İlãc: Eger bir atuñ uyuz yã gicik olsa (5) (olsa) yã qayrı tũy yolunġan (6) veya yilisi ve quyruġı gicik olup (7) dökülse küncid çıbuġın alup yaqalar (8) ve külini ıssı su-ıla yoġurup ol (9) tũyi dökülen yire süreler eyü ola. **[29a]** (1) Yãĥuz yıllamış inciri su-y-ıla qaynadup (2) muĥarra idüp süreler ve atı yuyalar. Ol (3) inciri sürüp atı güneşe baġlayalar (4) tã kim quruya. Andan soñra birez tuz (5) ve birez **zarnîh** ve küncid qatıp qaynada- (6) lar. Anuñ-la ata sürüp güneşe baġlayalar (7) ve arpa virmeyeler ve şol bütün olan (8) uyuz ki kıllı kopa, dermãn oldur kim: (9) Birez simãb alup öldürelr ve qatıcaġ **[29b]** (1) odlar ile qaynadalar. Azalınca andan soñra (2) atı qaşıyup ıssı su-y-ıla yuyup (3) yalıncaġ süreler ve qatı üdeler. Ol gün (4) dura. Yarındası ol balçıġı yuyup (5) gidereler, ol otları süreler hoş (6) ola.

‘İlāc teb: Qarāḥ bir ısıtma olur kim (7) atūñ arḳaları ve süksüni düşe. Dermān (8) oldur kim: Buçuk batmān sarp sirke-y-ile [30a] (1) dört dengü pāk toḥmın alup dört (2) baḥş ideler. Sirkenūñ her baḥşına (3) bir dengü pāk toḥmın qatup atūñ boḡa- (4) zına qoyalar. Ardınca yonca vireler. (5) Arpa yirine bişmiş buḡday vireler (6) hoş ola. Bir dürlü barāḥ bir batman (7) şoḡan su-y-ıla qaynadalar. Tā ezilince (8) andan soñra şovudalar ve atūñ dübüline [30b] (1) ḥuḳne ideler ve birez ārām ideler tā ki (2) karnı geçe. Yarındası gün biş rıṭıl ḥurmā (3) **şerābanı** alalar. Eger şimdiki süci olsa (4) olur. Yarım rıṭıl gügercin boḳın (5) ol şarāba qatıp qaynadalar ve bir avuç (6) daru qatıp bile qaynadalar. Andan soñra (7) sürüp atūñ dübüline ḥuḳne ideler hoş (8) ola.

‘İlāc-ı ḥār: Eger atı ıssı vursa dermān [31a] (1) oldur kim birez arpa unın şır- (2) laḡan yaḡı-y-ıla qarışdurup birezin atūñ (3) boḡazına dökeler ve birezin dübüline ḥuḳne (4) ideler hoş ola.

‘İlāc-ı cişm-i tebsā: Eger (5) atūñ gözi aḡrısa dermān oldur kim: (6) Bir dirhem fülful kara toz, biş dirhem (7) arpa unın alup birbirine qatup ḥātūn (8) kişiler süd-ile yoḡuralar. Etmek gibi idüp (9) tennurda bişüreler. Tā göyünince andan [31b] (1) çıkarup havānda dögeler. Atūñ gözine (2) üfüreler hoş ola. Bir dürlü daḡı ḥıyār (3) toḥmın dögüp un ideler. Atūñ gözine (4) üfüreler hoş ola ve bir dürlü daḡı etmek (5) köpüḡin alup³⁹ dögeler, eleyeler. Atūñ gözine (6) üfüreler hoş ola.

‘İlāc gerek: Eger bir (7) atda baş bārat olsa aña kırt dişlese (8) üzerine it sineḡü bağlayalar, döküle. Daḡı (9) üzerine kireç ekeler, oñula. Bir dürlü daḡı [32a] (1) yidi sükūt yapraḡın alup saḡ eli-ile (2) duta ve yüzine atdan yana döndüre.⁴⁰ (3) Andan soñra [elem neşraḥleke] süresin (4) okıya. Her kāf geldüḡünce (5) bir yaprak ardına ata ve yidi yaprak (6) daḡı eñsesinden yaña ata. Ol (7) kırdlar döküle. Eger [bundalar] süresinde (8) olsa ol süreye qarşı bu tertip [32b] (1) eyleyeler. Tañrı fermānı birle eyü ola. (2) Ol kırtlar cerāḥatlarından dökülüp ḥalāş (3) bula .

‘İlāc ḥanām: Eger bir atda ḥanām olsa (4) ol ḥanāmı güneşe qarşı açalar ve iki buçuk (5) dirhem birdeñ zarnīḥ alup kepekle qarışdu- (6) rup ata vireler ve arpa yirine yapraksız (7) şarmaşık dirler kızıl süfürak çiçek (8) olur -aḡaca dolaşur, şarmaşık gibi yapraḡı (9) olmaz- anı kırudup, dögüp eleyeler ve kepek de [33a] (1) qatıp bile vireler. Ne qadar virürsek (2) tizcek ol renc atdan def’i ola. Eger bir (3) qalıcak olursa

³⁹ Metinde “أَلَيْكُ” şeklinde geçmektedir.

⁴⁰ Metinde “دُونْدُرْ” şeklinde geçmektedir.

buçuk batmān kireç ve buçuk (4) batmān kara alçu alup dögeler ve buçuk batmān (5) sarp sirke-y-ile qarışdurup kaynadalar (6) ve hem gibi ideler ve zaḥmet üstine (7) ve ru koyalar, oñula.

‘İlācī nāḥun: Eger atūñ (8) tırnağı ‘ayıplu olsa birez yumşak mürdesenk (9) ve birez sarp sirke-y-ile mürdesenk dögüp [33b] (1) birbirine āmūhte idüp merhem gibi ideler. (2) Atūñ tırnağına uralar, oñula. Hīç ‘ayb (3) qalmaya. Bir dürlü daḥı mādūzāc şecemülḥaṭal (4) her birinde onikişer dirhem eleyeler. On (5) çeyrek ‘arāk çeyrek-ile kuyruk yağın (6) sızduralar ve bu otları qarışdurup (7) merhem ideler. Atūñ tırnağına vura koyalar (8) birkaç kerre oñula.

‘İlaç şiş: Bilgil (9) şiş dirler. Atda bir renc olur. Atūñ [34a] (1) baldurı söñügünde şiş yumurlanur. Anuñ (2) dermānı oldur kim: Sögüt ağacınuñ (3) qabını soyalar ammā ol ağaç baş ola daḥı (4) yaqup külin alalar ve daḥı kündesin dirler (5) bir ot olur. Türkice kırtlu otı dirler. (6) Anuñ külin alalar ve daḥı derarīḥ dirler, (7) bir kurdcuğaz buğday başında qatanluca (8) kızıl qaraca olur. Aña demregü qurdu (9) dirler. Bunları dutup havānda dögeler. Sögüt [34b] (1) qabınūñ küline qatup nefit-ile āmūhte (2) idüp atūñ qabaran yirine uralar ve atūñ (3) başına torbasın tolu şaman-ıla asalar. Yüksek (4) asalar kim ol otlaruñ qoqusı atūñ (5) burnına girüp ziyān itmeye.

‘İlāc ger: (6) Ve daḥı bir atda uyuz belürse henüz daḥı (7) tamām belürmese çörek otın dögüp (8) ḥātūn sūt-ile kaynadup güneşde (9) süreler. Tā qurıynca dura. İki üç kez [35a] (1) böylece tīmār ideler, ol zaḥmet gide. (2)

‘İlāc lāğıra: Eger bir at arıq olup uyuz (3) olsa ot-ıla gitmese gerekdür aña (4) bir gün iki gice yim virme-yeler meger (5) yaş yonca vireler. Andan şöñra iki (6) rıtıl şovuk şuya bir rıtıl zeyt yağın (7) koyup bir taş yā legen içinde atūñ öñüne (8) koyup içüreler. Ne qadar içerse vireler. (9) Yarisin mı içir yā hīç içmezse boğazına [35b] (1) koyup atı duṭalar. Yatmaya tā kim ol (2) içdügi nesne iri tamarlarından belüre. (3) Andan şöñra yaş yonca vireler yā kuru (4) yonca ısladup vireler. Eger yimezse (5) birez atı za‘īf eyler, yatup durur. Andan (6) şöñra şu ister olursa derḥāl şu vireler. (7) Ne-qadar şu içerse içsün hīç şuyı öñinden (8) gidermeyeler. Birez at za‘īf ola. Andan (9) şöñra qarnı giçe. Ne kim renc varsa [36a] (1) taşra süre. Andan şöñra yonca-y-ıla (2) birez arpa qatıp vireler. Bir hafta bu (3) vech-ile tīmār ideler. Eger bu arıdan ölümünden (4) kırtulursa hoş ola. Sūt-ile semriye (5) kim gönülden geçdügi gibi ola.

Ammā ki (6) muḥāṭaradur. Bu tīmārdan degme at kurtulmaz. (7) Şöyle ma‘lum ola: Eger atda baş (8) bārat olsa yā bögrinde yağır olsa (9) eyegü üstinde hīç oñulmasa aña ḥānigi [36b] (1) dirler. Anuñ dermānı oldur kim: Ol yağırñ (2) üstin ḥamīr ile çepçevre dutalar (3) ve yağı ḳaynadup ıssı-la ol yağırñ (4) üstine dökeler. Derisi çekilüp üsti (5) ḳarara hoş ola velī tüyi bitmeye. Andan (6) soñra ol ot-kim şeqāḳdur didük (7) ol otı [...] tüyi bite hoş ola. Ayruḳ (8) hergiz [...] eyle olmaya.

‘İlāc şiş: Eger (9) atñ yeli ḳuyruḡı gıcikden yā bir nesneden [37a] (1) dökülürse yāḥuz ata bit düşse (2) bir kaç gün atñ yelisine, ḳuyruḡuna, (3) gevdesine yā küncüd yağın düрте. Günde biş (4) dāne ḳabāḳ çekerdegin her birin iki üç (5) pare eyleye. Bir aya degin hoş ola. (6) Yaḥuz birez ekşi bekmez ala. İçine tuz (7) ḳoya. Andan tüyi ḳopan yire bekmezi (8) düрте daḡı ḳoya. Birez ḳurıya. Andan (9) soñra daḡı düрте bir iki üç kez [37b] (1) böyle idersek hoş ola. Biti döküle. (2)

‘İlāc dūnbal: Eger çıban olsa yā başal (3) olsa yā bir yirinde şiş ola. Eger atñ (4) çıbanı olsa evvelā ıssı şu-y-ıla ol çıbanı (5) yu. Andan soñra birez küncid yağın (6) ve birez sığır yağın ve birez daḡı tuz (7) birbirine ḳatup daḡı ol çıbana düрте. (8) Tañla giceye-dek tursun, giçe. Bir daḡı (9) yinilmese bu tārīḳa beşer gün tīmār [38a] (1) eyleye. Tā çıban ola yumşaya, irini gide,(2) ḳuruya ve eger yalıñuz daḡı tuz-ıla yağ (3) dürtersen biter. Eger ol çıban yiri (4) bitüp çürise evvel çürüḡin çıkar (5) daḡı bu didüḡümüz-le yağı sora. Bir pāre (6) bize daḡı ol cırāḥatñ üzerine ura. (7) Tizcek oñula, ayruḳ olmaya. Yaḥuz (8) ol çıbanuñ yā ol yağırñ çevresindeki (9) tüyünü yola, gidere. Daḡı bir çölmegi [38b] (1) kızdur. Ol yağırñ üstine baş. Eger (2) içinde çürük et olursa kim ḳatı (3) zeşt cerāḥat ola. Çam ḳabın daḡı (4) eski yırtık⁴¹ pāresi⁴² her birin ayru (5) ayru yaḳ. Külin al. Birez zengerek (6) birbirine ḳat, ḳarışdur. Andan soñra (7) atñ yağırın caḡlandur. Daḡı bu otları (8) iki üç gün bu tārīḳa tīmār it. Andan [39a] (1) soñra küncüd yağın sığır yağın (2) tuz-ıla birbirine ḳatup ḳaynat. Merhem (3) gibi eyle. Bir pāre bize sür daḡı atñ (4) yağırına ur, ḳoy. Hoş ola bi-izni’llāhi (5) ta’ālā. Eger bu yağı dürtmezseñ aşburı (6) döḡüp bu otlar külüne ḳatup bile ekerseñ (7) daḡı yeter ve eger atñ arkası şişe yā (8) ireden bir ‘illet ola. Esrār ḳülin (9) al, daḡı ḳurut, döḡ, ele. Eskigi [39b] (1) sığır yağına ḳarışdur. Ol şişenüñ (2) üstine düрт, otruşa. Ağız vurmaya (3) ve eger şişi ḳatı şiş olursa daḡı keñez (4) ola. Bir pāre bezir tulumını alḡıl daḡı ol (5) şişe yitecek deñlü atñ üzerine (6) işe [...] üç kez ol şişüñ

⁴¹ Metinde “ پُرْتِك ” şeklinde geçmektedir.

⁴² Metinde “ يَارَة سِي ” şeklinde geçmektedir.

üzerine ura. (7) Hoş ola ve eger hoş olmazsa (8) inciri şuya koy. Bir gice şabāha degin (9) tursun, dekle. Ol şişe ur, iki **[40a]** (1) üç-kez tazele. Hoş ola. Veyāhuz arpa (2) şuyın bir iki pāre çam sakızı, (3) birez muştāki ve birez zift dök. Arpa (4) şuyına kat dahı içine üç yumurda (5) ıdır. Elūñle çalka, ol şişe dürt. (6) Hoş ola. Yāhuz çükündür yaprağın yağubus (7) yaprağın ez⁴³. Çok şu-y-ıla bişür, ezilsün (8) ki herise gibi olsun. Andan soñra (9) şıgır yağın erit. Ol şişe dürt. **[40b]** (1) Andan soñra ol otları üzerine sür. (2) Hoş ola ve eger bu şiş atūñ göğsinde (3) olsa yā karnında bez olsa ol atūñ (4) boynından kan almak gerek. Bir dahı (5) oğurından almak gerek. Andan soñra (6) on dirhem günlük yarım rıtl eski (7) süci iki yumurda içine şıdura, (8) urup merhem gibi ide. Andan ol bezūñ (9) yā şişūñ tüyini şındu ile kırka. **[41a]** (1) Andan soñra bu merhemi anuñ üzerine dürt. (2) Bir pāre mühkem bağlaya. Bir gün bir gice tura. (3) Hoş ola ve eger içinde çürük et (4) olur ise kese, çürüğün çıkara. (5) Andan soñra mercimegi döğ, üstine (6) ek. Hoş ola ve eger hoş olmazsa (7) birez şuşam yaprāğın ve birez üzerlik (8) döğ, birbirine kat, ol cırāhāta ek. (9) Hoş ola. Eger olmazsa uyuza itdū[gi] gibi **[41b]** (1) yağ-ıla tağlaya.

‘İlāc-ı zetiden sıhhat: Eger (2) bir atı kim katı sürülmüş⁴⁴ olsa arpa (3) unın birez şiker ile dahı bir rıtl şu koy, (4) kaynad. Atūñ boğazına koy. Bi[re]z ziyādece (5) örütdür dahı götür girü boğazına koy. (6) Girü bir mıkdar yörütdür getir şıgır (7) yağın ile küncüd yağın toz-ıla (8) eski süc-i-y-ile birez sarp **sirke-y-ile [42a]** (1) bunları birbirine kat, kaynad kim (2) koyulansun. Bir kaç kez atūñ dizinden (3) topuğuna degin dürt, hoş ola ve dahı (4) birez kömürin ve birez küdene birez (5) koyunuñ iç yağın karışdur. Merhem (6) gibi olsun. Andan soñra atı düşür (7) dahı tırnağının çevresine hamīrden (8) dīvār eyle. Merhem gibi ol yağı tırnağı üzerine (9) ura koy dahı bir demür çömce kızdur, **[42b]** (1) ko. Şol kadar kızsın kim bu yağı tırnağ (2) hep kendüye çeke⁴⁵. Eger bu elūnden gelmezse (3) kand⁴⁶şekeri erit, tırnağının tabanına koy, hoş (4) ola bi-izni’llāhi Te’ālā.

‘İlāc-ı hār : Eger (5) atı ıssı ursa anuñ ‘alāmeti oldur kim: (6) Atūñ tüyi döküle, kasığı çekile, derisi (7) sarılana, süksüni bırağa. Anuñ dermānı oldur (8) kim: Yarım rıtl arpa unına yarım rıtl (9) taze yağ, yarım rıtl esrār şu-y-ıla karışdurup **[43a]** (1) atūñ önüne ko, içsün. Eger içmezse (2) boğazına koy. Eger ıssı vurmamış olsa (3) velī ıssı vurmuş

⁴³ Metinde “آزة” şeklinde geçmektedir.

⁴⁴ Metinde “شورلیمش” şeklinde geçmektedir.

⁴⁵ Metinde “چکه” şeklinde geçmektedir.

⁴⁶ Metinde “قند” şeklinde geçmektedir.

‘alāmeti olsa aña yarım (4) rıtıl kabağ çekirdegin ahrat erise kat. (5) Üç gün kim koy, atun dübürinde kırt olur. (6) Bu çekirdek anı kırar, taşra döker ve dağı (7) şovuk vurmış atun ‘alāmeti oldur kim: (8) Derisi çekilmiş ola, gözün açmaya, kulaqları (9) düşe, kıyruğun kendüye kışa, dişleri [43b] (1) kısıla. Anun dermanı oldur kim: Ağı baldı- (2) rān kökünü nişadır ile karışdır, ele. (3) Şıgır yağı-la loğuma loğuma eyle dağı atun (4) boğazına koy hoş ola.

‘İlāc-ı tāhuten: (5) Eger bir at kim segirmekden ve yimekten (6) ve sürmekden rencür olsa anun ‘alāmeti (7) oldur kim: Ağzın açık duta, böğri (8) çekilmiş ola ve dübürinden nefes alur ola, (9) ayakların ayışdura dağı ayakları ditreye. [44a] (1) Anun dermanı oldur kim: Bir ip ile (2) atun başın aşı, bağlaya. Dağı yarım (3) rıtıl küncüd yağın ve yāhuz şıgır yağın (4) iki rıtıl şu-y-ıla kaynat. Bir kaç kere (5) atun dübürine hıķne eyleye. Andan sonra (6) yim vire hoş ola. Ne kim varsa (7) gide. Şöyle bilgil kim sen bu şıfatı (9) on sekiz günde kerre itseñ gerek [44b] (1) ayruk ol ‘illeti görmeye vesselām.

‘İlāc-ı (2) azıh: Eger atun burnında sigil (3) olsa yā cırāhat olsa anun dermanı (4) oldur kim: Bir yılan⁴⁷ başınun beynisini (5) alalar. Ol atun cırāhatına urasın, (6) şol kadar tura kim yeyniye⁴⁸ ve andan (7) sonra ılıcağ şu-y-ıla yuyasın. Dağı (8) yağ-ıla ovup süresin, kanadasın. (9) Andan sonra kalem zengāri ve muştakiyi [45a] (1) dögesin, aña karışdurasın. (2) O cırāhata ikesin bir kaç kez, hoş (3) ola.

‘İlāc-ı lāğarī: At kim yimin yimese (4) dağı hıķ semirmese anun dermanı oldur kim: (5) Şuşam kökin kazup döğ, arpasına (6) kat, yisün. Bir biş on gün böyle (7) iderseñ semriye, yimin yiyegen ola. (8) Nev’i dığer dığerse-kim atı semirde- (9) sin. Şuvdasa bir legen ile öñine [45b] (1) şu kıo dağı bir rıtıl zeyt yağın getüre. (2) Az az içdüğünce ol şuya koy bile (3) içsün kim semriye. Bir dürlü dağı (4) eyü yağın süci-y-ile kaynat kıo, şovuşun (5) dağı ata hıķne eyle kim semriye.

‘İlāc-ı (6) yesti: Eger atun burnında dāim şu gelse (7) anun dermanı oldur kim: Nişadır za’ferān (8) derme çöpi her birinde ikişer dirhem (9) döğ dağı dürt. Nicemiş arpasına⁴⁹ [46a] (1) kat, hoş ola. Ayruk akmaya .

⁴⁷ Metinde “يَانْ” şeklinde geçmektedir.

⁴⁸ Metinde “يَيْنَه” şeklinde geçmektedir.

⁴⁹ Metinde “أَرْيَه” şeklinde geçmektedir.

‘İlāc-ı (2) bāy: Eger atıñ ayakları dutulsa anuñ (3) dermānı oldur kim: Yidi dirhem nişadır (4) bir rıtl süci-y-ile kaynat dañı üç bañş ⁵⁰(5) eyleye. Üç gün boğazına dōke hoş ola. (6) Nev‘i dīger ve dañı bir rıtl hūrmā şarābın (7) yıllamış ola, bir rıtl kuru şoğan (8) birbirine kat ve yarım rıtl rapata (9) toñmın yarım rıtl eyhel dōg ile [46b] (1) dañı yarım [dir]hem hūltet cemī‘isin dañı (2) bu kaynanmış ota kat. Atıñ boğazına (3) koy. Artuñ gizdir tırkırma. (4) Andan soñra iki uyluğı arasında (5) kan al dañı altı rıtl şu birez tuz (6) koy. Atıñ dübürine hūkne eyle, hoş ola. (7) Nev-i dīger eger at ağılu ot yise (8) yā da deli baldıran yise ‘alāmeti oldur (9) kim: Ayakların bir araya getüre ve göz [47a] (1) ve gözleri kapağların kımıldada. Kendüyi (2) yumurlaya yā da ⁵¹ tura. Nefesi kat[ı] (3) ıssı ola dañı tiz ü tiz nefes ala. (4) Dermānı oldur kim bir rıtl şıgır (5) yağın yarım rıtl nebīde katup (6) kaydada. Atıñ boğazına koy. Üç (7) güne degin hoş ola.

‘İlāc-ı derdi dirāyih: (8) Ammā atı göresin kim nāgāh (9) gözi ağırmış, başı şişmiş, burnından [47b] (1) şu akar. Bilgil kim atıñ gözine ol dirāyih (2) didükleri kırtçuğaz düşmüşdür. Dermānı (3) oldur kim: Atıñ gözine derhāl yıllamış (4) şıgır yağın koyasın kim hekimler (5) baytar-nāmede bunı mücerreb ⁵²dimişler- (6) dūr.

‘İlāc dīk nefes: Eger atıñ başı (7) dutulsa, nefesin güç-ile alsa, eger yaz (8) günü olursa binefşe yağın kuru (9) za‘firān ile bir çanağa koy. Şol [48a] (1) mıkdar karışdura kim birbirine karışa. (2) Andan soñra atıñ dübürine günde üç (3) kez koy, hoş ola ve eger kış günü ola (4) ak küncüd yağın gündüz tokuz kez gice (5) üç kez burnına koy. Hoş ola. (6) Cemī‘isi bundan olur ve dañı bir yire (7) erişesin kim suyu koğar olup (8) at içmese ol şuyuñ balçığından (9) atıñ burnına koy, ayruğ ol suyu yiylemeye ⁵³ (10) içe.

‘İlāc-ı nāhten: Şöyle bilgil kim [48b] (1) atıñ yörimese yāñuz segirtemese ki (2) hīç at giçemeye. Anuñ ‘ilācı oldur kim: (3) Kurt dişi alup deve derisine koy dañı (4) dik. Atıñ boynına dağ, hīç at geçemeye. (5) Şınanmışdur, bilmiş olasın.

‘İlāc-ı şāşe: (6) Eger atıñ şoy dutsa dermānı oldur kim: (7) Fülfuli alup dögesin dañı atıñ alını (8) delüp koyasın, açıla, hoş ola ve eger (9) kışrak olsa şoyı yüline, öñü [49a] (1) açıla. Eger açılmazsa kıyruğından (2) bir iki kıl al dañı bol bişmiş suda (3) ıslat.

⁵⁰ Metinde “ بَخْس ” şeklinde geçmektedir.

⁵¹ Metinde “ تَه ” şeklinde geçmektedir.

⁵² Metinde “ مُعْجَرَب ” şeklinde geçmektedir.

⁵³ Metinde “ يَرْمِيَا ” şeklinde geçmektedir.

Dögülmiş fülfulle [...] sür. Atuñ tırnağı (4) uçları yarılrsa ol atuñ tırnağınıñ (5) iç yanında panbuk-ıla yaqasın, (6) hoş ola. Ayruq yarılmaya.

‘İlāc-ı ‘araḳa (7) suḥte: Şöyle bilgil kim atuñ bir (8) yerinde ḳan şur ḳabarcuḳ olur. Anuñ (9) dermānı oldur kim: Şıgır yağın [49b] (1) dürt, açıla.

‘İlāc-ı tāḥten: Eger atuñ [...] (2) [sütün] yağurdını şarımsāḳ ḳabı birbirine (3) ḳatasın. Boynından ḳan (ḳan) alasin. (4) Andan bu otları ol ḳana sür, ḳabarcuḳuñ (5) üzerine qoyasin, hoş ola.

‘İlāc ḥanām: (6) Egerçi hanām olsa şarmaşık kökin(ü) (7) atuñ ḳulağına daḳ, giderür. Yāḥuḫ şabı (8) dög, atuñ gözine koy. Ol ḥettām ḳurıya (9) ve yāḥuḫ gök iplik-le aḳ ipligi bük. [50a] (1) Andan soñra ol ḥanāmuñ her bir dānesi (2) ve cerāḥatı şaḡışınca bir düğün dük. (3) Her düğünine bir kez bu āyeti oḳu kim: نَذَّلَ وَ بِالْحَقِّ الْأَسْمِ الْأَ (4) وَ بِالْحَقِّ 55 Bu āyeti (6) atuñ boynına daḳ. Ol atuñ ḥanāmı ḳuruya, (7) hoş ola bi-izni’llāhi Te’ālā.

İlāc-ı raḥḫa: (8) Bilgil kim raḥḫa didükleri atuñ bir nesne[si] (9) olur kim topuğına şu iner. İş bu efzūnı⁵⁶ [50b] (1) yaza. Ol ayağına daḳa, hoş ola. Efsūn (2) budur: بِسْمِ اللَّهِ بِأَنَّ (3) āyetini⁵⁸ gerekse at olsun gerekse (4) ḳatır ve gerekse işek olsun hoş olsa (5) yāḥuḫ biemre yūñ al, yūñi ip eyle. (6) Ol ipi yidi yirde düğ, her düğimine bir kez (7) bu efsūnı oḳıya أَلْوَانِي⁵⁹ بِسْمِ اللَّهِ الْبَاقِي (8) أَلْوَانِي⁶⁰ ve daḫı üç kez قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ⁶¹ (9) oḳuya ol ipi atuñ biline daḳa, hoş [51a] (1) ola.

‘İlāc şeş: Eger ata bit düşse (2) atuñ dermānı oldur kim: Zeyt yağın (3) süciden ḥāşıl olmış sirke-y-ile ḳarışdur, (4) ḳalka, atuñ beline ve ḳuyruğına ve gevdesine (5) sür kim biti gide. Hoş ola ve daḫı (6) ḳabak arpaya bile virülsün, (7) ayruḳ olmaya.

‘İlāc pāy: Eger atuñ tırnağı (8) dibi şiş olsa dermānı oldur kim: (9) Dögülmiş ḳara tuzu üzüm tegeki külin oḒla- (10) -ncuḳlar sidig-ile yoḒur. Birḳaḳ kez topuğına [51b] (1) bu oti urḒıl, hoş ola.

⁵⁴ “Biz onu hak ile indirdik. O’nun İsm-i A’zamı hakkı ile indirdik.”

⁵⁵ “(Bir düşünse) Allah onu neden yarattı? Bir spermden yarattı da ona şekil verdi.” (Abese Suresi-18-19. Ayet)

⁵⁶ Metinde “أَفْسُونُ” geçmemektedir.

⁵⁷ Anlam verilemiyor.

⁵⁸ Metinde “أَيَّيْه” şeklinde geçmektedir.

⁵⁹ “Varlığının sonu olmayan Allah’ın ismi ile”

⁶⁰ “Vaadinde duran, vaadini yerine getirmede şüphe olmayan”

⁶¹ De ki: “O, Allah’tır, tektir.” (İhlās Suresi-1. Ayet)

‘İlāc tūy: (2) Eger atıñ bir yirinde tūy bitmese dermānı (3) oldur kim: Hūrmā çikerdeginūñ külin (4) zeyt yağ-ıla yoğur, merhem gibi eyle. Bir kaç (5) kez dürt, böyle dağı tūyi bite, hoş (6) ola.

‘İlāc cerāhat: Eger atıñ bir cerāhatı (7) olsa dermānı oldur kim: Toñuz çeñesi (8) ni yaq, külin al, ol cerāhat[a] vur, hoş ola. (9) Nev’i dīger ve yāhūz kara şıgır sūñūğın [52a] (1) yaq, dağı kara tuzı dög, buña kat, (2) ol cerāhata ek. Eger çürigi varsa (3) içine koy, hoş ola. İllāki kireç (4) dükeli den yegrekdür.

‘İlāc ser: Eger (5) atıñ başı ve yā gözi⁶² şişse atıñ (6) semrin tuz-ıla. Andan soñra ota (7) dürt, kızsun dağı tamsun. Ol yağ-ıla (8) hamīri atıñ şişine dürt dağı (9) sürsün. Andan soñra şu-y-ıla [52b] (1) (şu-y-ıla) yuy hoş ola. Nev’i dīger yāhūz (2) bişmiş unı tiz sirke-y-ile yoğur. Ol şişe (3) dürt, ko kim kırsun. Andan bir pāre ısıcaq (4) etmek içine koy, atıñ ağızına koy, hoş (5) ola. Ayruq kemirmeye ve eger atıñ bir yirinde (6) uyuz belürse helile yaprağın, eşek (7) ağısı yaprağın ve fülful, bu üçi dög, (8) ele. Küncüd yağ-ıla karışdır. Bir dirhem şovuk (9) şu kat dağı bir (bir) pāre bezi-y-ile ol [53a] (1) araya bağla. Bir gün bir gice dursun. (2) Andan soñra ıssı şu-y-ıla yu, hoş ola (3) ve eger atıñ bir yirinde şiş olsa (4) bir çeyrek kurşun alıp dög, (5) başla dağı şiş yirine çevre bağla. (6) Günde üç kez gerü bağla, hoş ola. (7)

‘İlāc hārūn: Eger bir at hārūn olsa (8) eyü ‘ile arpasın vir, eyü ola, hūyın (9) terk ide.

‘İlāc betām: Ammā atıñ ağızından (10) uyanın alıcak ağızlığın yu kim paslanmaya.⁶³ [53b] (1) Eger pas-ıla ⁶⁴atıñ ağızına ururlarsa (2) ağızı ağrımaq, başı dutulmaq, saqağıluk (3) cemī’i tañrının emri-y-ile andan olur. (4)

‘İlāc-ı bed hūy: Eger atıñ bir yavuz hūyı (5) olsa yā uyanlatmaz olsa sağ kulağına (6) bu efsūnı okuğıl ⁶⁵أَفْغِيرْ دِينَ اللَّهِ (7) ⁶⁶وَيَنْعُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ (8) ⁶⁶وَيُظِلُّهُمْ طَوْعاً وَالْأَرْضِ طَوْعاً (9) ⁶⁶وَكَزْهَأْ (10) yüz hūyla at işidicek ol bed hūy [54a] (1) terk eyleye bi-izni’llāhi Te’ālī.

⁶² Metinde “كُوسِي” şeklinde geçmektedir.

⁶³ Metinde “يَا سَلْمِي” şeklinde geçmektedir.

⁶⁴ Metinde “يَا سِلْه” şeklinde geçmektedir.

⁶⁵ Onlar Allah’ın dininden başkasını mı arıyorlar! Oysa göklerde olanlar da yerde olanlar da isteyerek veya istemeyerek hep O’na boyun eğmişlerdir... (Âl-i İmrân Suresi - 83 . Ayet’in ilk yarısı)

⁶⁶ “...ve bunların gölgeleri sabah akşam...” (Ra’d Suresi - 15 . Ayet’in son yarısı)

‘İlāc-ı kâ’a (2) bed: Eger atıñ bir kâ’idesi olsa kim (3) nice kim kızgınlık-ıla⁶⁷ şu içse şayrulana (4) adam necisin ıssı-la algıl. Süciden (5) olmuş sirke-y-ile karışdur dañı atıñ boğazına (6) koy. ayruk ol at hastalanmaya.

‘İlāç (7) kiyāh: Eger at ağulu ot yise dermānı (8) oldur kim: Efsūnı yazasın, şuyın (9) içüresin ve hem bu efsūnı üzerine [54b] (1) okuyasın, hoş ola Allāh emri-y-ile. Ol (2) du‘ā budur: هَوَيْتْنَا وَ هُوَ يَتَّ أَرْوَنِي سُلَيْمَانَ بْنِ (3) أَرْجُ بَطِيحٍ وَ ا سِطِيعُ مُسْتَقَصًّا (4) سِرِّي بَجَا نَشْكُرُ التَّكْرِيرَا : andan sonra (5) bu sūreyi okuya : شِفَاءَ وَرَحْمَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَلَا (7) كَنْطَرِيرَا⁶⁹ وَتُنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ (6) يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا (8) (9) ve hem bu efsūnı atıñ ağızına⁷¹ okuyup [55a] (1) üfleyesin, hoş ola bi-izni’llāhi Te‘ālā. (2)

‘İlāç hanām esb: Ol ot kim aña (3) harīk-i şāh dirler, Türkçe ser otı (4) dirler. Ol hünām tamarın bız-ıla del (5) dañı ol otı koy, hoş olup kuruya, (6) gide ve yāhuz üzerlik kökin (7) kaynat dañı gice ayaza қо, tañla (8) atıñ boğazına ve burnına koy. Tañrı (9) fermānı birle ol hünām kuraya, [55b] (1) gide, hoş ola.

‘İlāc kulunç: Eger atı (2) kulunç dutsa yā karnı şişse şol (3) yağrın kürkünden bir kez eliñle del⁷² (4) dañı kara tuzı dök, ol delüğe (5) koy. Ol delükden kemücek gele, ol (6) yıl zahmından çıka tañrı fermānı (7) birle hoş ola şınanmışdur fīmāhi (8) şevval sene seb’a ve seb’ine (9) ve tis’amā’ elḥamdülillahi ‘alal kām ve lirresül [56a] (1) efdalisselām⁷³

Bāb-ı zengihāz : Nīkler- (2) den hurma-yı⁷⁴ ṭorı at eyü olur (3) ve hem hünerlü olur ve zahmete katlanıcı (4) ola ve şabırlu ola ve hem hünerlü ola. (5) Hurma-yı⁷⁵ ṭorı olmayup ayağı ve tırnağı (6) ve kirpükleri ve yilisi ve kıyruğı ve iki (7) uyluğı arası ve inegi kara olsa ve eger (8) al at olursa kızıl olmaya ve gözleri (9) ve ḥayası ve kıyruğı ve ayakları ve tımağı [56b] (1) dükeli kara ola ve eger kırt kıla at olursa (2) gerekdür kim yelisinden kıyruğına (3) varınca bir kara yol çıkılmış ola. Kıulun (4) arkası gibi ola ve dañı topuğı (5) ve yilisi ve kıyruğı siyāh ola. Ol at (6) hünerlü ola ve eger

⁶⁷ Metinde “قَرْغِيلَه” şeklinde geçmektedir.

⁶⁸ Anlam verilemiyor.

⁶⁹ “Biz Kur’an’dan öyle bir şey indiriyoruz ki, o müminler için bir şifa, bir rahmettir; zalimlerin ise sadece zararını artırır.” (İsrâ Suresi - 82 . Ayet)

⁷⁰ Anlam verilemiyor.

⁷¹ Metinde “اِغْرَنَه” şeklinde geçmektedir.

⁷² Metinde “يَلْ” şeklinde geçmektedir.

⁷³ Anlam verilemiyor.

⁷⁴ Metinde “قُرْمَاي” şeklinde geçmektedir.

⁷⁵ Metinde “قُرْمَاي” şeklinde geçmektedir.

yağız at olursa (7) gerekdür kim birez yelisinden kıyruğına (8) varınca bir kara yol çekilmiş ola. Kulun (9) arkası olsa dağı topuğı ve yelisi [57a] (1) ve kıyruğı kara olsa ol at hünerlü ola (2) ve eger yağız at olursa gerekdür kim birez kara- (3) rak ola. Eger bu çil olursa ‘Osmān (4) ilinde eyüdir ger rengi kül rengi gibi olur. (5) Gerekdür kim anuñ dağı yelisi ve kıyruğı (6) ve bedeni arası siyāh ola, gözleri tır- (7) nakları kara ola ve eger kara at tüyi (8) yigdür yā hīç aklık eşeri olmasa gözleri (9) kızıl ola. Bu vech-ile olan atuñ meydānı [57b] (1) yegrek ola ve eger al at katı kızıl olursa (2) anuñ meydānı hünersüz olmaz ve aq (3) at⁷⁶ hünersiz ola. Tırnağı ve topuğı (4) beraber ola ve eger topuğı ve yelisi (5) ve kıyruğı ve yeli[si] arası eñeginün çevresi (6) dükeli kara ola. Vaktın eyü ola. (7)

Bāb sıfat-ı esb: Bā velāye sıfat oldur kim (8) eger kara at olursa gözleri kızıl (9) ola. Yañılğan⁷⁷ ve ısırğan olur [58a] (1) ve kızğun gözlü olursa gice (2) görmez ve dağı şol at kim şuya uğrayıcaq (3) şol ayağın öndin başa şolak (4) ola. Şudan ayrılmaz ola ve dağı şol at kim (5) kısrağ görücek kişnemeye ol at dil- (6) süz ola. Şol at kim qarbelāser (7) üstinde yörüye uyla[ş]maya. Ol gice (8) görmez ve şol at kim bağıri üzerinde (9) yā hayası altında yā kulak yirinde (10) yā kirpigi üstinde kıl bitmez olsa [58b] (1) ol at şom ola. At kim kısacık (2) sıçān tüylü ola biñde biri eyü ola (3) yā olmaya. Şol at kim gözine bakasın katı (4) kara ola , gündüz rüşen görmez (5) ve şol at kim gözi egri ola. Ol at (6) kademli ola ve şolı çağır ola, at şom (7) ola ve iki gözi çağır at revā ola (8) vü şol at kim gözi ve kirpigi ak ola. (9) Gündüz görmez ola dağı şol at kim [59a] (1) başını yoğaru duymaya. Yörürken yā (2) balçıga uğrayıcaq süksünün⁷⁸ birağa. (3) Ol at eyü olmaz, hünersiz olur ve şol (4) at kim ön ayağı kıçından uzun (5) ola veya kıçı uzun ola ol at sürcek (6) ola. İt kıyuruqlu at yörimez ola, (7) kıyruğın dāim it gibi yoğaru duta (8) ve dağı soñı kısa ata et irmez. Uyluğın (9) taşra duğan at yörimez. At semirmege [59b] (1) eger digesen ki ata semirdesin, yazın (2) şuyı çok virüp çulın arkasından (3) alma. Yağmurdan ve güneşden şaklaya. (4) Yatduğı yir ne ıssı ve ne şavuk olsun. (5) Dāim yemin ayırtlayup viresin. (6) Biş dürlü nesne vireler: Biri yonca (7) ve biri arpa ve biri şamān ve biri buğdāy (8) ve illā azacuk ebemgümecini tarı-y-ıla vire. (9) Ebemgümeciyi yüz otuz dirhem vire ve dağı [60a] (1) hoş ola. At eger şoluğın almasa (2) iki batmān ‘arāk batmān-ı-la şıgır (3) yağın ve iki batmān süci-y-ile kat. (4) Çok kaynat, atuñ boğazına koy, hoş (5) ola. At

⁷⁶ Metinde “آت” şeklinde geçmektedir.

⁷⁷ Metinde “يكلغن” şeklinde geçmektedir.

⁷⁸ Metinde “سكسونن” şeklinde geçmektedir.

ısıtması şudan ve arpadan (6) olur. Bunun nişanı oldur kim: At yata, (7) deprenmeye. İmdi gerekdür kim: Bir buçuk batmāñ (8) yıllamış sirke birez bozaya qarışdur. Atuñ (9) boğazına koy. Üç gün ve üç gice arpa [60b] (1) ve şamān virmeye. Yaş yonca ve yāḥuz (2) kuru yonca şuya urup vire. Eger at (3) ayağına yil inse veya şiş olsa oldur kim (4) et-ile deri arasında şiş olur. Anuñ (5) dermānı oldur kim: Bir pāre bezi zeytūn (6) yağına ısladasın. Ol şiş yirine bağlaya- (7) sın. Zeyt yağı-y-ıla urasın. Üç güne (8) degin hoş ola. Eger atuñ ayağında sancu- (9) sı olsa anuñ ‘alāmeti oldur kim: Atuñ [61a] (1) karnı şişe, başını karnı üzerine (2) koya, daḥı aḡnaya, terslemeye. Atuñ dermānı (3) oldur kim: Yarım ‘arāk batmānı arpa (4) unın bişür. Andan soñra iki batmān (5) ılıcak şı koy, elüñle ez daḥı dübürine (6) ḥukne eyle. Hoş ola yāḥuz iki batmānı (7) suya yarım batmān döğölmiş tuz [bir]birine (8) kat, ez. Atuñ boğazına koy. Binbir meydān (9) katıca yördür. Karnı giçe, hoş ola. Eger [61b] (1) atuñ sidügi dutulsa dermānı oldur kim: (2) Yarım batmāñ yağ yarım batmāñ bal birbirine (3) koy, kaynat, atuñ boğazına koy daḥı (4) birezin hoş ola. Eger atuñ tırnağı (5) yarılrsa irin olsa dermānı oldur kim: (6) Birez kireç ve birez zarnīḥ şeker döğüp bunları (7) birbirine katasın, yoğurasın. Elüñle (8) ol yarılan yire dürt, hoş ola. Eger (9) atuñ ḥarāreti olşa dilerseñ kim tüyi [62a] (1) bitiresin. Bir koyun başını kıra, beynisini (2) çıkara, atuñ tüyi bitmeyen yirine veyāḥuz (3) ḥarāreti olan yirine dürt. tü bite, (4) hoş ola. At kim yimin yiye semirmeye (5) dermānı oldur kim: Susām köküni kurudup (6) döğ, yimine kat, yisün. Biş on gün (7) eyle, at⁷⁹ semriye ve yemin daḥı ziyāde (8) yiyegen ola ve eger dilerseñ kim bir arık [62b] (1) atı semirdesin. İmdi ol atı suvar (2) daḥı bir kap-ıla öñine şı koy. Bir rıtıl zeyt (3) yağın getir. At içdükçe ol yağdan (4) şuya koy bile içsün ve ba‘dehü eyü yağın (5) kaynat. Şı virdükten soñra ata ḥukne eyle, (6) semriye. Atuñ ayakları tutulsa anuñ dermānı (7) oldur kim: Yedi dirhem nişādır bir rıtıl (8) süci-y-ile kaynat. Üç gün boğazına (9) koy. Bir rıtıl oḡlancuklar sidigin, [63a] (1) bir rıtıl yıllamış ḥurmā sücisi, bir rıtıl (2) kuru şoğan birbirine kat, kaynat ve yarım (3) rıtıl ebhel döğ, ele. Daḥı bu cemī‘isin (4) kaynamış ota kat. Atuñ boğazına koy (5) daḥı bin artuk artuk gezdür. Andan soñra (6) iki uyluḡı arasında kan al. Altı rıtıl (7) şuya birez nebız koy, dübürine ḥukne eyle, (8) hoş ola. Eger at aḡulu ot veya baldıran (9) yise ‘alāmeti oldur kim: Ayakları yan [63b] (1) bir araya getüre ve ditreye. Kendüyi yire (2) vura. Anuñ dermānı oldur kim: Bir rıtıl (3) şıḡır yağın yarım rıtıl süci-ile (4) kaynat. Atuñ boğazına koy. Üç gün (5) degin hoş ola. Eger atuñ

⁷⁹ Metinde “ ایٹ ” şeklinde geçmektedir.

degın ıgıra içüre, (4) semiz ola. şuyı ata ve şşüresin okıyup (3) üfüre ve ol ⁹³ وَالنَّازِعَاتِ
 Eger at şakağı olsa şade (5) yağın erideler. Atuñ burnına koyalar (6) üç kaşık, hoş ola.
 Eger at şeker (7) başı çıkarsa şeker-ile kükürt-ile (8) tağlayalar. Hoş olmazsa şıgır
 kıyruğın (9) tuz-ıla döğeler, uralar, hoş ola. Eger [67a] (1) at gözindeki [...] olsa
 alalar ve illā kan (2) geçmezse bir kiremidi kızdıralar. Bir kaç (3) göbegine başalar,
 hoş ola. At kim bıçılğan (4) olsa hüdne dürteler. Sirke-y-ile kıyruk yağın (5) sāde
 yağına katarlar. Tuz-ıla kaynadalar. Issı-ıla (6) dürteler, hoş ola. İllā birez (7) şap ve
 kıızıl boya döğölmiş bu üçin (8) bir çölmege koyalar, kaynadalar. Bir pāre keçe-y-ile
 (9) bağlayalar. Üç güne degın hoş ola. Eger at [67b] (1) [...] ola eski panbuk uralar.
 Andan soñra (2) şap ve nār kabın döğeler, ekeler. Derisin (3) kaluñ eyler ve hem bitüre
 ve eger üstinde (4) tü bitmese yılan yağın dürteler veya bir (5) keleri öldürüp sakız
 koyup ocakda (6) yaqalar, karışduralar, dürteler ammā ferce (7) degirmeyeler. Tü bite.
 İş bu efsünü atuñ boynına asalar. Dil ve göz şerrinden emīn ola. (9) ⁹⁴ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
⁹⁶ لَا يَخَافُ رَهْنٌ بَدَاؤْدَا جُرْمِ شَرِّ مَا ذَرَّتِ (1) [68a] ⁹⁵ اِعُوْذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنَ النَّارِ (10)
 مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْزُجُ فِيهَا وَمِنْ شَرِّ كُلِّ (3) ⁹⁷ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ فِيهَا وَمَا يَنْزِلُ (2)
 شَرِّ يُمْنِي وَأَلَدَمَتِ نَجِي اِزْنِي اُنْبَا وَثُ وَنَجِي (5) ذِي شَرِّ وَمِنْ شَرِّ السَّامَةِ وَالْحَامَةِ ⁹⁸ وَمِنْ (4)
 لَيْزُ لِقُونِكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ (7) اَيْلَتَا سَرَاهِيَّا ⁹⁹ وَإِنْ يَكَادُ الرَّيْنُ كَفَرُوا (6)
 ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ¹⁰⁰ بِسْمِ اللَّهِ الشَّافِي (9) وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ وَمَاهُو (8)
¹⁰⁴ بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ (2) ¹⁰³ بِسْمِ اللَّهِ الْكَافِي ¹⁰¹ بِسْمِ اللَّهِ الْعَافِي ¹⁰² بِسْمِ اللَّهِ (1) [68b]
¹⁰⁶ اَلْعَلِيمُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ (4) شَيْءٌ فَا لَا رُضٍ ¹⁰⁵ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ السَّمِيعُ (3)
 (5) اَلْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ve atı gerekdür ki kıızgun-ıla (6) şu virmeyeler. Kızmış atı ve hastalanmış
 (7) atı bir yirde durğurmayalar, gezdüreler (8) ve derlemiş atı çulsuz kıomayalar ve
 terle [69a] (1) eyerin almayalar. Kış güninde ata her gün (2) kaşāğı kefe uralar ve
 ayakların yaz (3) güninde şuya yuyalar. At kim hālimü (4) [o]lmaya ve bezüp kıatı

⁹² Anlam verilemiyor.

⁹³ Naziât Suresi

⁹⁴ “Esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın adıyla...”

⁹⁵ “Yarattıklarının şerrinden, Allah’ın eksiksiz sözlerine (isimlerine ve kitaplarına) sığınırım.

⁹⁶ “Yeryüzünde zerre kadar şerrin karşılığı Davud’u rehin almasından korkmaz.”

⁹⁷ “Yerden çıkan şey konusunda, gökten inen şey konusunda, oraya yükselen şey konusunda bütün şer sahibi tüm kötülüklerden...”

⁹⁸ Anlam verilemiyor.

⁹⁹ “O inkârcılar Kur’an’ı işittikleri zaman, seni gözleriyle devireceklermiş gibi bakar, “Şüphe yok o bir delidir” derler. Oysa Kur’an, âlemler için öğütten başka bir şey değildir.” (Kalem Suresi - 51-52 . Ayet)

¹⁰⁰ “Şafi olan (şifa veren) Allah’ın ismi ile...”

¹⁰¹ “Afi olan Allah’ın ismi ile...”

¹⁰² “Muafi olan (maddi ve manevi dertlere afiyet veren) Allah’ın ismi ile...”

¹⁰³ “Kafi olan (kullarına yeten) Allah’ın ismi ile...”

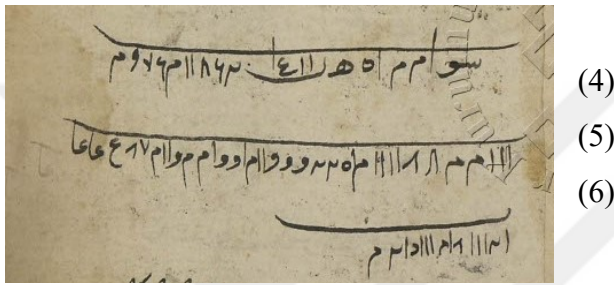
¹⁰⁴ “Allah’ın yüce ismine sığınana yerde ve gökte hiçbir şey zarar veremez.”

¹⁰⁵ “O, her şeyi işitir ve her şeyi bilir.”

¹⁰⁶ “Kuvvet ve güç sadece büyük ve yüce olan Allah’ın yardımı ile olur.”

sürmeyeler ve segirt- (5) meyeler ve oda yakın bağlamayalar. Gözine (6) (gözine) ziyāndur ve yağmur vaktında (7) yağmurda bağlamayalar gāyet zarardur (8) ve güneşde durmuş ata tizcek şu (9) virmeyeler ve yolda giderken inüp [69b] (1) eyerin debredesin, gine binesin. Üstünde (2) çok söylemeyesin, kâhel olur ve ilk¹⁰⁷ (3) yaz güneşine bağlamaya zīrā kim atı gice (4) şovuğa ve gündüz ısıya toğunmak gāyet (5) ziyāndur. Şöyle bilesin: Adamda ve atda (6) hanām çıkısa bunu yazıp boynına aşalar.

(7) Yazacak budur: وَالْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا كَثِيرًا¹¹⁰ أَفْسُبْحَانَ اللَّهِ¹¹¹ (8) نَسْتَعِينُ بِأَللَّهِ¹⁰⁸ أَكْبَرُ¹⁰⁹ (9) أَلْعَلِّي الْعَظِيمِ¹¹³ أَسْكُنْ رِيحًا إِلَّا قَاتِ احْرَامَ (1) [70a] بُلْرَةً وَأَصِيلًا¹¹² وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ (2) أَذُونِي أَصَابَتْ شِدَايَ وَبِخَقِّ صَعْمَدِكَ (3) بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ الْعِظَامِ¹¹⁴ يَا أَهْيَا شَرًّا هَيَّا (2)

(7) **Bāb nev'i diğer** : Kıızıl melhem, zift dirhem

(2 dirhem) (20)

[70b] (1) bal mumı dirhem çam sakızı dirhem

(20) (20)

(2) aşnat dirhem mürdesenk dirhem

(25) (25)

(3) zeyt yağı dirhem behmen beyāzı dirhem

(25) (25)

¹⁰⁷ Metinde ‘‘ إِلَيْكَ ’’ şeklinde geçmektedir.

¹⁰⁸ ‘‘Allah büyüktür.’’

¹⁰⁹ ‘‘Yardım Allah’tandır.’’

¹¹⁰ Anlam verilemiyor.

¹¹¹ ‘‘Hamdlerin çoğu Allah’adır.’’

¹¹² ‘‘Kuvvet ve güç sadece büyük ve yüce olan Allah’ın yardımı ile olur.’’

¹¹³ Anlam verilemiyor.

¹¹⁴ Anlam verilemiyor.

¹¹⁵ ‘‘Büyük olan bu isimlerin hakkı için.’’

(4) behmen aḥmer dirhem faşl bāb.

(10)

(5) Bir at bıçılğan olsa süzülmiş yoğurt (6) şap cengāri şacı kayırır sirke-y-ile (7) eze, qarışdura, yağlaya, aq köpek boķını [71a] (1) bir burūn taşu içinde eze, içüre, şifā (2) bula.

Bāb: Bir at öksürük olsa aq köpek (3) boķını bir burun taşu içinde eze, içüre, (4) şifā bula.

Bāb: Bir at beḥāk olsa (5) burnını yaķup alaca yirlerini mutāf-ile (6) ovup ḥabbi’ş-şalātini birkaç dāne dögüp (7) sirke içinde kıya, kızarān yirlere (8) sürüp kara otu dögüp arpaya qarışdurup (9) birkaç kere yidüre, şifā bula. [71b] (1)

Bāb: Bir at kemük¹¹⁶ getürse önlerine (2) yumurdanuñ şarusın Ulah tuzın (3) ile müḥkem dögüp, bir pāre şacı kıyrız (4) qarışdurup bağlaya, şifā bula.

Bāb: (5) Bir atunñ ön kıolları şıkılsa on iki (6) kerre ıssıcaķ şu-y-ıla şabun-ile (7) yığayup andan soñra iç yağı, bir (8) mıkḍār zeyt yağı bir mıkḍār şarumsak (9) dögüp biş altı dirhem kaşnı ile qarışdurup [72a] (1) kıaynadup kıollarını ova, süre. Andan (2) soñra on ikişer dirhem neft yağı (3) iki deri ile kıollarına şara. Üç günden (4) soñra tabanlarından kıan ala ve anı alduğı (5) yirden bu şağ olunca tımār eyleye, (6) şifā bula bi-iznillāhi Te’ālā.

Bāb: (7) Bir at şalıncak ḥastası olsa (8) şah tamarlarından [kan] ala, bal şara mebād (9) balı şerbetin içüre, günde ikişer [72b] (1) burūn taşu mıkḍarı içüre, şifā bula. (2)

Bāb: Bir at uyuz olsa [...] (3) bir dirhem sülmen beyāz qarışdurup (4) günde iki kerre eşeri¹¹⁷ uyuz olan yirleri (5) ova, andan süre, şifā bula bi-iznillāhi (6) Te’ālā.

Bāb: Eger yigirmi dāne (7) ḥubbü’ş-şalātini döge, sarp sirke-y-ile (8) qarışdurup süre, şifā bula. Eger [...] (9) kıapādır ıssıdur.

Bāb: Bir at kıaşanmasa...

¹¹⁶ Metinde ‘‘ كُمُوكْ ’’ şeklinde geçmektedir.

¹¹⁷ Metinde ‘‘ اَسْرِي ’’ şeklinde geçmektedir.

4.4. Açıklamalı Dizin

Sıra: a b c ç d e é f g ğ h ı i j k l m n ñ o ö
p r s ş t u ü v w y z

A

- 'alā** Ar. Daha iyi, daha mükemmel.
'a. 3b/05
[=1]
'aleyhi's-selām “Allah’ın selâmı üzerine olsun” anlamında bir tâzim ifadesi.
'a.+dur (Hızır 'aleyhi's-selām) 2a/09
'a.+u (Hızır 'aleyhi's-selām) 3b/01
[=2]
'azîz Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez.
'a. 3a/03
[=1]
āb Far. Su (?)
ā. 5a/01
[=1]
'Acem Ar. İran’ın Hint-Avrupa ırkından olan halkı ve bu halktan olan kimse, İranlı.
'a.+de 14a/08
[=1]
aç- Bir şeyi kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkarmak, açık hale getirmek.
a.-alar 32b/04
a.-maya 43a/08
[=2]
açıl- Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumdan çıkmak, açık hale gelmek.
a.-a 18a/03, 48b/08, 49a/01, 49b/01
a.-mazsa 49a/01
a.-ur 2a/02
[=6]
açuğ Kapalı, örtülü, kilitli veya bağlı durumda olmayan, açılmış.
a. 6a/02, 43b/07
[=2]
adam İnsan, kişi, kimse, şahıs.
a. 13a/07, 28a/09, 54a/04
a.+a 4b/01
a.+da 69b/05
a.+uñ 16b/04
[=6]

ademî İnsan, adam, kişi.

a.+ler (zîrek ademiler) 4b/01

[=1]

adım Bir adım uzunluğundaki (yaklaşık 75 santimlik) mesâfe.

a. 2b/03

[=1]

ağaç Kökü toprağın altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste ve odun olmaya elverişli, uzun ömürlü bitki.

a. 34a/03

a.+a (ağaca) 32b/08

a.+inuñ (sögüt ağacinuñ) 34a/02

[=3]

āgāh Bilen, bilgili.

a. 9b/09

[=1]

ağız Hayvan ve insanda yüzün ön aşağı kısmında yer alan, yemeye, içmeye, nefes alıp vermeye, ses çıkarmaya, konuşmaya yarayan ve sindirim borusunun giriş deliği olan boşluk.

a. 39b/02

a.+ı (ağzı) 53b/02, 64b/05

a.+ın (ağzın) 43b/07

a.+ına 54b/09

a.+ına (ağzına) 52b/04, 53b/01

a.+ından (ağzından) 16a/03, 53a/09, 64b/03

[=10]

ağızlık Gemin atın ağzına giren demir kısmı.

a.+ın (ağızlığın) 53a/10

[=1]

ağna- (Sırtı kaşınan at, eşek vb. için) Yere yatıp yuvarlanmak.

a.-ya 25a/06, 61a/02

[=2]

ağrı- (Vücudun herhangi bir yeri) Ağrılı olmak.

a.-mak 53b/02

a.-mış 47a/09

a.-sa 16b/04, 31a/05

[=4]

ağru- Bk. **ağrı-**

a.-duğı 64b/05

[=1]

ağu Zehir.

a.+sı 52b/07
[=1]
ağulu Zehirli.
a. 46b/07, 54a/07, 63a/08
[=3]
ağır Büyükbaş hayvanları barındırmaya yarayan üstü kapalı yer, hayvan damı.
a. 3a/01
[=1]
ağmer Kırmızı, kızıl.
a. 70b/04
[=1]
ağrat erise Bir bitki. (?)
a. 43a/04
[=1]
ağşam Güneşin batma zamanı, günün sonu.
a. 13b/05, 17b/02
[=2]
ağ Beyaz.
a. 7b/04, 43b/01, 48a/04, 49b/09, 57b/02, 65a/03, 70b/07, 71a/02
a.+ını 17a/04
a.+ol- 7b/03, 7b/06, 9a/07, 58b/08
[=13]
ağ- (Sıvı veya ufak taneli maddeler için) Bir yerden başka bir yere doğru gitmek.
a.-a 14b/07
a.-ar 47b/01
a.-maya 46a/01
[=3]
ağıt- Sıvı veya ufak taneli maddelerin bulunduğu yerden başka bir yere doğru gitmesini, akmasını sağlamak.
a.-alar (ağıdalar) 27a/07, 27b/02
[=2]
ağlık Ak olma durumu, beyazlık.
a. 7a/08, 57a/08
[=2]
ağsa- İki ayaktan birisinin kısa veya sakat olması sebebiyle hafifçe topallamak.
a.-maz 21b/08
[=1]
al Kırmızı.
a. 6b/04, 56a/08, 57b/01
[=3]

al- 1. Bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak.
a.-ma 59b/03
a.-mayalar 10a/08, 11b/07, 69a/01
a.-salar 10a/09
a.-up 2b/02
2. (Bir şeyi) Kullanmak veya gerekeni yapmak üzere yanında bulundurmak.
a. 38b/05, 39a/09, 50b/05, 51b/08
a.-a 37a/06
a.-ıcağ 53a/10, 64b/03
a.-alar 15a/03, 17a/05, 17b/07, 19b/06, 19b/08, 20a/06, 20a/06, 20b/03, 27b/06, 28a/01, 30b/03, 34a/04, 34a/06, 44b/05, 67a/01
a.-ğıl 39b/04, 54a/04
a.-ıp 24a/07
a.-up 13b/04, 13b/09, 16b/04, 16b/07, 18b/04, 22a/04, 22a/06, 23b/07, 25a/09, 26b/05, 26b/09, 27a/03, 27a/09, 28b/07, 29a/09, 30a/01, 31a/07, 31b/05, 32a/01, 32b/05, 33a/04, 48b/03, 48b/07, 53a/04
3. Tıbbi bir müdahale ile vücuttan bir şey çıkarmak.
a. 46b/05, 63a/06
a.-a 72a/04, 72a/08
a.-asın 49b/03
a.-duğı 72a/04
a.-mağ 40b/04, 40b/05
a.-up 27a/07
4. Yolmak, koparmak.
a. 49a/02
5. Havayı ciğerlerine çekmek.
a.-a 47a/03
a.-masa 60a/01
a.-sa 47b/07
a.-ur 43b/08
[=69]
ala Karışık renkli, çok renkli, alaca.
a. 7b/02
[=1]
alaca Birkaç rengin karışımından oluşan renk, ala
a. 71a/05
[=1]
‘alāmet Ar. Belirti, işaret
a. 13b/02

a.+i 4a/09, 6a/04, 15a/08, 16a/01, 16b/01, 18a/01, 25a/04, 42b/05, 43a/03, 43a/07, 43b/06, 46b/08, 60b/09, 63a/09

[=15]

alçaq Yerden mesafesi az, yere yakın, basık.

a. ol- 5b/03

[=1]

alçu Alçı taşının pişirilip toz durumuna getirilmesinden elde edilerek yapılarda, sanatta, mimarlıkta ve dişçilikte kullanılan madde.

a. 33a/04

a.+yı 26b/08, 27a/03

[=3]

alın Yüzün, kaşların üstünden saçlara kadar olan ve şakaklar arasında kalan kısmı, nâsiye.

a.+da 17a/09

a.+ı (alını) 48b/07

a.+ını (alınını) 13a/10

a.+ında (alınında) 22a/01

[=4]

Allāh Tanrı, kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık.

A. 54b/01

A.+uñ 2b/11

A. için 3b/04

[=3]

alt Bir şeyin yere bakan yanı, üst karşıtı.

a.+ı 3b/07

a.+ına 27b/01

a.+ında 8b/03, 8b/04, 21b/08, 58a/09

[=6]

altı Beşten sonra gelen sayının adı.

a. 16a/07, 22b/06, 24b/01, 27b/03, 27b/06, 46b/05, 63a/06, 71b/09

[=8]

altmış Elli dokuzdan sonra gelen sayının adı.

a. 20a/01

[=1]

ammā Zıt ve aykırı hüküm ifade eden iki cümleyi birbirine bağlar.

a. 22b/08, 34a/03, 36a/05, 47a/08, 53a/09, 67b/06

[=6]

āmūhte Öğrenmiş, okumuş, bilgili (kimse).

a. it- 33b/01, 34b/01

[=2]

anduz Nemli yerlerde yetişen, parlak sarı veya turuncu çiçekli, halk tarafından nev ilacı olarak kullanılan, sert kokulu, uzun ömürlü, her mevsime dayanıklı otsu bitki, andız otu. İnula helenium

a. 13b/08

[=1]

ara İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, açıklık, aralık, boşluk, mesafe.

a.+sı 5a/05, 5b/04, 5b/05, 6a/01, 6b/02, 7a/06, 7b/08, 56a/07, 57a/06, 57b/05

a.+sında 1b/07, 22a/02, 24b/04, 46b/04, 60b/04, 63a/06

a.+ya 46b/09, 53a/01, 63b/01

[=19]

‘arāk Ar. Rakı. (?)

‘a. 18b/07, 20b/02, 21a/04, 25a/07, 33b/05, 60a/02, 61a/03

[=7]

‘araqa suhte Atın bir yerinde çıkan kabarcık.

‘a. (‘ilāc-ı ‘araqa suhte) 49a/06

[=1]

ārām Durma, dinlenme.

a. it- 30b/01

[=1]

arık Zayıf, güçsüz, çelimsiz.

a. 35a/02, 62a/08

[=2]

arıt- Temizlemek, temiz duruma getirmek, paklamak.

a.-an (arıdan) 36a/03

[=1]

arqa (Hayvanlar için) Vücudun arka bacakların üstünde bulunan kısmı; geri, kıç.

a.+ları 29b/07

a.+sı 5b/02, 6b/09, 39a/07, 56b/09

a.+sında 11a/04

a.+sından 11b/07, 59b/02

[=8]

arqalu Arkası olan.

a. 5b/01

[=1]

arķura Usulüne uygun olarak.

a. terbiyet it- 10b/05

[=1]

arpa Buğdaygillerden, taneleri ekmek ve bira yapımında kullanılan, hayvanlara yem olarak verilen tahıl cinsi.

a. 12a/02, 13a/10, 16a/09, 16b/09, 19a/02, 19a/07, 21a/07, 25a/08, 29a/07, 30a/05, 31a/01, 31a/07, 32b/06, 36a/02, 40a/01, 40a/03, 41b/02, 42b/08, 59b/07, 60a/09, 61a/03, 64a/03, 64b/01

a.+dan 60a/05

a.+sın 53a/08

a.+sına 45a/05, 45b/09

a.+ya 51a/06, 71a/08

a.+yı 11b/02, 11b/03

[=31]

art Arka, geri.

a.+ına (ardına) 32a/05

a.+ınca (ardınca) 14a/01, 14a/02, 30a/04

[=4]

artuķ Daha çok, daha fazla.

a. 46b/03

a.+(-dan artuķ) 21b/06

a. artuk 10a/04, 63a/05

[=4]

aş- Bir şeyi aşağıya sarkacak bir biçimde bir yere iliştip sarkıtmak.

a.-a 44a/02

a.-alar 14b/03, 34b/03, 34b/04, 67b/08, 69b/06

[=6]

aşbur Yalancı safran.

a.+ı 39a/05

[=1]

‘aşfūr Ar. İki çeneklilerden, akdeniz bölgesinde kendiliğinden yetişen ve yā kültür bitkisi olarak yetiştirilen, sarı, turuncu, kırmızı çiçekli, dikenli, tüsüz bitki, yalancı safran, papağan yemi, tinctorius.

a.+i 17b/06

[=1]

aşağa Bir şeyin alt bölümü, yukarı karşıtı.

a. 14b/01

[=1]

aşın- Birbirine sürtünerek incelmek.

a.-mıssa 13a/04

[=1]

aşnat Bir bitki. (?)

a. 70b/02

[=1]

at Binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan, Orta Asya menşeli, tek tırnaklı, memeli hayvan.

a. 4b/08, 6b/03, 6b/07, 7a/02, 7b/01, 7b/02, 7b/04, 7b/05, 8a/01, 8a/02, 8a/04, 8a/06, 8a/09, 8b/02, 8b/05, 8b/06, 9a/02, 9a/09, 9b/02, 9b/03, 9b/04, 9b/05, 10a/01, 10b/04, 11a/01, 11a/06, 11a/07, 11b/03, 15b/01, 16a/02, 17a/02, 20a/09, 21a/03, 35a/02, 35b/08, 36a/06, 43b/05, 45a/03, 46b/07, 48a/08, 48b/02, 48b/04, 50b/03, 53a/07, 53b/10, 54a/06, 54a/07, 56a/02, 56a/08, 56b/01, 56b/05, 56b/06, 57a/01, 57a/02, 57a/07, 57b/01, 57b/03, 57b/08, 58a/02, 58a/04, 58a/05, 58a/06, 58a/08, 58b/01, 58b/03, 58b/05, 58b/05, 58b/06, 58b/07, 58b/08, 58b/09, 59a/03, 59a/04, 59a/05, 59a/06, 59a/09, 59a/09, 60a/01, 60a/05, 60a/06, 60b/02, 62a/04, 62a/07, 62b/03, 63a/08, 64a/09, 64b/07, 65b/05, 66a/10, 66b/04, 66b/06, 67a/01, 67a/03, 67a/09, 69a/03, 70b/05, 71a/02, 71a/04, 71b/01, 72a/07, 72b/02, 72b/09

a.+a 8a/07, 10a/02, 11a/05, 11b/02, 26a/08, 29a/06, 32a/05, 32a/06, 32b/06, 37a/01, 45b/05, 51a/01, 59a/08, 59b/01, 62b/05, 63b/08, 66b/03, 69a/01, 69a/08

a.+da 9b/06, 31b/07, 32b/03, 33b/09, 34b/06, 36a/07, 69b/05

a.+dan 32a/02, 33a/02

a.+ı 4b/01, 10a/03, 10a/05, 10b/09, 21b/09, 25a/03, 27a/07, 27a/09, 28a/04, 29a/02, 29a/03, 29b/02, 30b/08, 35b/01, 35b/05, 41b/02, 42a/06, 42b/05, 45a/08, 47a/08, 55b/01, 62b/01, 62b/01, 68b/05, 68b/06, 68b/07, 68b/08, 69b/03

a.+iñ 25b/01

a.+laruñ 15b/09

a.+uñ 4a/09, 5a/01, 8a/08, 8b/08, 9a/03, 9a/06, 10a/07, 11a/04, 11b/04, 11b/05, 12b/06, 13a/03, 13a/05, 13a/08, 13b/03, 14b/02, 14b/04, 15a/03, 15a/06, 15a/09, 16a/07, 16b/01, 16b/03, 16b/05, 17a/08, 17b/02, 17b/03, 17b/08, 18a/01, 19a/01, 19b/01, 19b/03, 19b/04, 20a/02, 20a/04, 20b/05, 22a/01, 23a/01, 24b/03, 24b/09, 25a/04, 25a/05, 25b/04, 25b/07, 25b/09, 26a/04, 26a/05, 27a/01, 27b/02, 28a/07, 28b/04, 29b/07, 30a/03, 30a/08, 30b/07, 31a/02, 31a/05, 31b/01, 31b/03, 31b/05, 33a/07, 33b/02, 33b/07, 33b/09, 34b/02, 34b/02, 34b/04, 35a/07, 36b/09, 37a/02, 37b/03, 38b/07, 39a/03, 39a/07, 39b/05, 40b/02, 40b/03, 41b/04, 42a/02, 42b/06, 43a/01, 43a/05, 43a/07, 43b/03, 44a/02, 44a/05, 44b/02, 44b/05, 45b/06, 46a/02, 46b/02, 46b/06, 47a/06, 47b/01, 47b/03, 47b/06, 48a/02, 48a/09, 48b/01, 48b/04, 48b/06, 48b/07, 49a/03, 49a/04, 49a/07, 49b/01, 49b/07, 49b/08, 50a/06, 50a/06, 50a/08, 50b/09, 51a/02, 51a/04, 51a/07, 51b/02, 51b/06, 52a/05, 52a/05, 52a/08, 52b/04, 52b/05, 53a/03, 53a/09, 53b/01, 53b/04, 54a/02, 54a/05, 54b/09, 55a/08, 57a/09, 60a/04, 60a/08, 60b/08, 60b/09, 61a/02, 61a/08, 61b/01, 61b/03, 61b/04, 61b/09, 62a/02, 62b/06, 63a/04, 63b/04, 63b/05, 64a/01, 64a/04, 64a/07, 64b/02, 64b/05, 64b/09, 65a/02, 65a/09, 65b/01, 65b/09, 66a/03, 66b/05, 67b/07, 71b/05

[=321]

at- Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak, koymak.

a.-asın 11a/04

[=1]

avâzlık Çıkarılan ses.

a.+ın (avâzlığın) 8a/08

[=1]

avâzlu Sesli.

a. 4b/03, 4b/06

a. ol- 5b/07

[=3]

‘avrat Ar. Kadın

a.+larun 15a/01

[=1]

avuç Elin parmak uçlarıyla bilek arasındaki iç bölümü.

a. 30b/05

[=1]

ay Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri, yaklaşık olarak otuz günlük zaman parçası.

a.+a degin 37a/05

[=1]

ayağ Bacakların bilekten aşağıda bulunan ve yere basan bölüm.

a.+ı (ayağı) 5b/08, 27b/02, 28a/05, 56a/05, 59a/04

a.+ın (ayağın) 8a/05, 12b/08, 58a/03

a.+ına (ayağına) 13b/01, 50b/01, 60b/03, 65b/01

a.+ında (ayağında) 22a/01, 23a/01, 24b/04, 27a/01, 28a/07, 60b/08

a.+ını (ayağını) 12b/02, 13a/03

a.+ları 6b/01, 6b/06, 43b/09, 46a/02, 56a/09, 62b/06, 63a/09

a.+ların 10b/02, 43b/09, 46b/09, 69a/02

[=31]

ayaz Duru, sakın havada çıkan kuru soğuk.

a.+a 55a/07

[=1]

‘ayb Ar. Kusur.

a. 33b/02

[=1]

âyet Kur’ân-ı Kerim’deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri.

a.+i 50a/03, 50a/05, 53b/09

a.+ini 50b/03

[=4]

‘ayıplu Kusurlu, hatâlı, eksik.

a. 33a/08

[=1]

ayırtla- Ayıklamak, temizlemek.

a.-yup 59b/05

[=1]

ayırdur- Ayrı duruma getirmek.

a.-a 43b/09

[=1]

ayrıl- Ayrılma işine konu olmak.

a.-maz 58a/04

[=1]

ayru Birbirinden ayrı olan, değişik.

a. ayru 38b/04

[=1]

ayruk Ayrı, başka, farklı.

a. 36b/07, 38a/07, 44b/01, 46a/01, 48a/09, 51a/07, 52b/05, 54a/06, 64a/03

[=9]

ayu yağı Ayının dokularından elde edilen katı yağ.

a. (ayu yağın) 64b/01

[=1]

az Nicelik, nitelik, güç, süre, sayı bakımından eksik, çok karşıtı.

a. az 25b/04, 45b/02

a.+acuk 12a/03, 59b/08

[=4]

azal- Eskisinden az duruma gelmek, eksilmek.

a.-ınca 29b/01

[=1]

azıh Atın burnunda siğil ya da yara olması.

a. (‘ilâc-ı azıh) 44b/01

[=1]

B

bāb Ar. Bir kitabın ana bölümlerinden her biri.

b. 57b/07, 70a/07, 70b/04, 71a/02, 71a/04, 71b/01, 71b/04, 72a/06, 72b/02, 72b/06, 72b/09

b.-ı 56a/01

[=12]

ba‘dehü Ondan sonra, daha sonra.

b. 62b/04, 64b/02

[=2]

bādem İki çenekliler sınıfının gülgiller familyasından, pembe ve beyaz çiçekler açan, 5-12 metre boyunda ağaç. *Amygdalus communis*.

b. 22b/06

[=1]

bağır Göğüs.

b.+ı (bağrı) 58a/08

[=1]

bağla- Bir şeyi bir yere veya bir şeye tutturmak.

b. 53a/01, 53a/05, 53a/06

b.-maya 69b/03

b.-mayalar 10b/09, 11a/09, 69a/05, 69a/07

b.-ya 41a/02, 44a/02, 65b/04, 71b/04

b.-yalar 10b/07, 19b/03, 20a/03, 23b/09, 24b/06, 25a/02, 27b/01, 29a/03, 29a/06, 31b/08, 67a/09

b.-yasın 60b/06

b.-yup 28a/04

[=25]

bağlu Bağlanmış olan.

b. 11a/01

[=1]

bahâdırhık Bahadır olma özelliği, durumu, baturluk.

b. 4b/07

[=1]

bahş Pay, hisse.

b. eyle- 46a/04

b.+ına (her bahşına) 30a/02

b. it- 30a/02

[=3]

bağ- Bakışı bir şey üzerine çevirmek.

b.-ar 2a/02

b.-asın 8b/08, 58b/03

[=3]

bağır Atom numarası 29, yoğunluğu 8,95 olan, 1084 °C'ye doğru eriyen, doğada serbest veya birleşik olarak bulunan, ısı ve elektriği iyi ileten, kolay dövülür ve işlenir olduğundan eski çağlardan beri türlü işlerde kullanılan, kırmızı renkli element (simgesi Cu).

b. 17a/05

[=1]

bâkî Sürekli.

b. 3a/06

[=1]

bal Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde.

b. 25b/08, 61b/02, 66b/01, 70b/01, 72a/08
b.+ı 72a/09
b.+ile 26b/06
 [=7]
balçık Koyu kıvamda, özlü ve yapışkan çamur.
b.+a (balcığa) 9b/01, 59a/02
b.+ı (balcığı) 29b/04
b.+ından (balcığından) 48a/08
 [=4]
baldıran Nemli yerlerde yetişen, tohumları hekimlikte ve eczacılıkta kullanılan, maydanoz cinsinden zehirli bir bitki, ağu otu. Conium.
b. 63a/08
b.+(deli baldıran) 46b/08
b.+(ak baldıran) 43b/01
 [=3]
baldır Bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü, incik.
b.+ı 24b/09
 [=1]
baldur Bk. baldır
b.+ı 34a/01
 [=1]
balık Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
b.+(balık arkalı ol-) 5a/10
 [=1]
bal mumı Arının balından eritilerek elde edilen beyaz ve sarı renkte olmak üzere iki çeşidi bulunan ve ilaç yapımında kullanılan taşıt madde.
b. 70b/01
 [=1]
barāh Bitirme, durdurma, sonlandırma.
b. 30a/06
 [=1]
bārat Yara.
b. 31b/07, 36a/08
 [=2]
baş- Ayağı, üzerine vücûdun veya bacağın ağırlığını verecek şekilde zemîne yâhut herhangi bir yere koymak.
b. 38b/01
b.-a 6a/01, 8a/05, 58a/03

b.-alar 67a/03
b.+ıla 53a/05
 [=6]
baş Yara, çıban.
b. 31b/07, 36a/07
 [=2]
baş İnsan vücudunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücudunun en ön kısmı, kafa.
b. 34a/03
b.+ga 1b/06
b.+ı 13a/05, 27b/01, 47a/09, 47b/06, 52a/05, 53b/02, 63b/05, 64b/05, 66b/07
b.+ı (yegit başı) 2b/06
b.+ı (yigit başı) 2a/11, 2b/05, 2b/11
b.+ıla 64b/04
b.+ın 12b/08, 13a/10, 13b/02, 44a/02
b.+ına 14b/03, 34b/03
b.+ına (yegit başına) 3b/05
b.+ında 14b/03, 14b/05, 34a/07
b.+ından 14b/08
b.+ını 9b/01, 25a/06, 59a/01, 61a/01, 62a/01
b.+ınuñ 44b/04
b.+ka 2a/10
 [=34]
başal Baş, yara, çıban.
b. 37b/02
 [=1]
başla- (Bir şey) Olur, yürür, işler duruma gelmek, hareket haline geçmek.
b.-ya 16b/02
 [=1]
bâtin İç yüz, dâhil, derûn, zamir. Karşıtı: ZÂHİR.
b.+da 1b/05
 [=1]
baţmān 7,692 kilogram olan ağırlık ölçü birimi.
b. 18b/06, 18b/06, 19a/02, 19a/09, 20b/02, 20b/03, 21a/04, 25a/08, 25a/09, 25b/03, 25b/08, 26a/07, 27a/08, 29b/08, 30a/06, 33a/03, 33a/04, 33a/04, 60a/02, 60a/03, 61a/04, 61a/07, 25b/03, 25b/08, 60a/07, 61b/02, 61b/02
b.+ı 18b/07, 61a/03, 61a/06
b.+ıla 18b/07, 25a/08, 60a/02

b.+ile 20b/02
[=34]
bāy Atın ayaklarının tutulması.
b. ('ilāc-ı bāy) 46a/01
[=1]
baytar-nāme Veteriner hekim kitaplarına verilen ad.
b.+de 47b/05
[=1]
ba'zı Birtakım, kimi.
b. 15b/09
b.+sı 15b/01
[=2]
bed Far. Kötü, çirkin.
b. (bed hūy) 53b/04, 53b/10
b. ('ilāc-ı kâ'a bed) 54a/02
[=3]
beden Ar. Canlı varlıkların maddi bölümü, vücut.
b.+i 57a/06
[=1]
beḥāk Bir hastalık ismi.
b. 71a/04
[=1]
behmen Maydanozgillerden, kökleri yenebilen, hayvan yemi olarak da kullanılan, yıllık veya çok yıllık otsu bir bitki, karakavza, yaban havucu (Pastinaca sativa).
b. (behmen beyāzı) 70b/03
b. (behmen aḥmer) 70b/04
[=2]
bel İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm.
b.+ine 2b/01, 51a/04
[=2]
belür- Meydana çıkmak, görünmek.
b.-e 35b/02
b.-mese 34b/07
b.-meye 7a/09
b.-se 34b/06, 52b/06
[=5]
bend Bağlama.
b. 23a/03
b. it- 13a/03
[=2]
benefşe Menekşegillerden, bir veya çok yıllık otsu bir bitki, viola tricolor.
b. 13b/07, 14a/03
[=2]

beñ Çoğu doğuştan, tende bulunan ufak, koyu renkli leke veya kabartı.
b.+i 6b/09
[=1]
beñze- İki kişi veya nesne arasında birbirini andıracak kadar ortak nitelikler bulunmak, andırma.
b.-r 13a/08, 24a/07
[=2]
beñzet- Bir şeyde başka şeye benzeyen yönler bulmak.
b.-mişler (beñzedmişler) 4b/02
[=1]
berāber Far. Birlikte, bir arada.
b. 17b/07
b. ol- 57b/04
[=2]
beş Dörtten sonra gelen sayının adı.
b. 16b/08
[=1]
beşer Beş sayısının üleştirme sayı sıfatı.
b. 37b/09
[=1]
beyān Ar. Açıklama.
b. it- 1b/01
[=1]
beyāz Kar renginde olan rengin adı, ak. Karşıtı: SİYAH.
b. 72b/03
b.+ı 70b/03
[=2]
beyin Kafatasının içinde beyin zarları ile örtülü, iki yarım küre biçiminde sinir kütlesinden oluşan, duyum ve bilinç merkezlerinin bulunduğu organ, ensefal, dimağ.
b.+isini (beynisini) 44b/04, 62a/01
[=2]
bez Pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma, çaput.
b. 22b/05
b.+e 20a/02, 23b/08, 24b/05
b.+i 60b/05
b.+iyile 52b/09
[=6]
bez Vücutta deri ile et arasında ve en çok boyunda, kasıkta çıkan şiş, beze.
b. 40b/03
b. gibi 22a/07
b. gibi ol- 22a/02

b.+i 24b/07,
b.+üñ 40b/08
 [=5]
bez- Bezgin duruma gelmek, bezginlik getirmek, bıkıp usanmak.
b.-üp 69a/04
 [=1]
beze Yara veya çiban sebebiyle vücudun herhangi bir yerinde oluşan şişkinlik, gудde. Krş. **bez**
b.+ler 15a/09
 [=1]
betām Atın ağzından gemin alınınca ağızlığın yıkanılması gerektiğini, yıkanmazsa ne tür hastalıklar olabileceğini ifade eden kelime.
b. ('ilāc betām) 53a/09
 [=1]
bezīr Ar. Keten tohumundan çıkan yağ.
b. (bezīr tulumu) 39b/04
 [=1]
bıçılğan Hayvanların ayaklarında hasıl olan yara, çatlak.
b. 67a/03, 70b/05
b. gibi 26a/05
 [=3]
bırağıl- Bırakma işine konu olmak, terk edilmek.
b.-miş 15a/02
 [=1]
bırağ- Sarkıtmak.
b.-a (bırağa) 9b/02, 18a/03, 42b/07, 59a/02
 [=4]
bız Deri, ayakkabı deleceği.
b.+ıla 55a/04
 [=1]
bi-izni'llāhi Te'alā Her şeyden yüce olan Allah'ın izniyle.
b. 17b/09, 24b/02, 28a/06, 39a/04, 42b/04, 50a/07, 54a/01, 55a/01, 72a/06, 72b/05
 [=10]
biemre (?)
b. 50b/05
 [=1]
bigi Gibi edatı
b. (gök bigi) 7a/05
 [=1]
bil Bk. **bel**

b.+ine 50b/09
 [=1]
bil- Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.
b.-esin 69b/05
b.-gil 9b/09, 21a/01, 26a/02, 33b/08, 44a/07, 47b/01, 48a/10, 49a/07, 50a/08
b.-mek 9b/07
b.-miş 48b/05
 [=12]
bile 1. ile bağlacı
 b. 23b/05
 2. birlikte anlamı veren edat
 b. 30b/06, 33a/01, 39a/06, 45b/02, 51a/06, 62b/04, 64a/03
 [=8]
bilek Elle kolun, ayakla bacağın birleştiği bölüm.
b.+ine (bilegine) 65b/04
 [=1]
bin- (Binek hayvanları için) Sürmek.
b. 63a/05
b.-en 9b/08
b.-esin 11a/05, 69b/01
b.-ip 25b/05
b.-üp 19b/02, 26a/01, 26a/08
 [=8]
binbir Pek çok, çok sayıda.
b. (binbir meydān) 61a/08
 [=1]
binefşe Bk. **benefşe**
b. 47b/08
 [=1]
biñ Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, bin birden önce gelen sayının adı.
b.+de (biñde biri) 8b/07, 58b/02
 [=2]
bir 1. Bir sayısı kadar olan.
b. 1b/02, 2a/04, 2b/04, 4b/02, 6a/05, 6a/06, 6b/08, 8a/09, 9a/01, 9a/08, 9a/09, 9b/03, 9b/08, 10a/03, 10a/06, 10b/04, 10b/04, 11a/01, 11a/02, 11a/03, 11a/06, 12b/04, 12b/07, 13a/05, 13a/06, 14a/06, 14a/08, 14a/09, 15a/07, 16b/05, 16b/06, 16b/06, 17b/02, 17b/05, 17b/08, 18b/05, 19a/02, 19a/09, 19b/05, 20a/02, 20a/04, 20a/04,

21a/04, 22a/04, 22a/06, 23b/08,
 24a/01, 24a/06, 24b/05,
 24b/09, 25b/05, 27a/05, 27a/08,
 27b/01, 28a/04, 28a/07, 28a/09,
 28b/04, 29b/06, 30a/03, 30a/06,
 30a/06, 30b/05, 31a/06, 31b/02,
 31b/04, 31b/06, 31b/09, 32a/05,
 32b/03, 33a/02, 33b/03, 33b/09,
 34a/05, 34a/07, 34b/06, 35a/02,
 35a/04, 35a/06, 35a/07, 36a/02,
 36b/09, 37a/05, 37a/09, 37b/03,
 37b/08, 38a/05, 38a/09, 39a/03,
 39a/08, 39b/04, 39b/08, 40a/02,
 40b/04, 41a/02, 41a/02, 41a/02,
 41b/02, 41b/03, 41b/06, 42a/09,
 43b/05, 44a/01, 44b/04, 45a/09,
 45b/01, 46a/04, 46a/06, 46a/07,
 46b/09, 47a/04, 47b/09, 48a/06,
 49a/02, 49a/07, 50a/02, 50a/03,
 50a/08, 50b/06, 51b/02, 51b/06,
 52b/03, 52b/05, 52b/08, 52b/09,
 53a/01, 53a/01, 53a/03, 53a/04,
 53a/07, 53b/04, 54a/02, 55b/03,
 56b/03, 56b/08, 60a/07, 60b/05,
 62a/01, 62a/08, 62b/02, 62b/02,
 62b/07, 62b/09, 63a/01, 63a/01,
 63b/01, 63b/02, 64a/04, 65a/05,
 65b/01, 65b/02, 65b/05, 66a/01,
 67a/02, 67a/02, 67a/08, 67a/08,
 67b/04, 68b/07, 70b/05, 71a/01,
 71a/02, 71a/03, 71a/04, 71b/01,
 71b/03, 71b/05, 71b/07, 71b/08,
 72a/07, 72b/02, 72b/03, 72b/09

[=173]

bir 2. Belirsiz zamir olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir.

b. 45a/06, 45b/03

b.+i 3b/09, 3b/09, 3b/09, 4a/01

b.+(her bir) 65a/04

b.+deñ 32b/05

b.+i 8b/07, 12a/02, 12a/02, 12a/02,
 12a/03, 12a/04, 27a/06, 58b/02,
 59b/06, 59b/07, 59b/07, 59b/07

b.+in (her birin) 37a/04, 38b/04

b.+inde (her birinde) 33b/04, 45b/08

b.+isi 9a/01

b.+isinüñ (her birisinüñ) 9b/08

[=26]

birbiri Karşılıklı olarak bir diğeri.

b.+ne 15b/04, 17a/02, 17b/07, 25b/04,
 25b/09, 26b/06, 31a/07, 33b/01,
 37b/07, 38b/06, 39a/02, 41a/08,
 42a/01, 46a/08, 48a/01, 49b/02,
 61a/07, 61b/02, 61b/07, 63a/02,
 66a/02

[=21]

birez Bir parça, azıcık.

b. 7a/02, 14a/01, 20a/05, 21a/05,
 22a/03, 26a/01, 26b/05, 26b/05,
 26b/09, 26b/09, 29a/04, 29a/05,
 29a/09, 30b/01, 31a/01, 33a/08,
 33a/09, 35b/05, 35b/08, 36a/02,
 37a/06, 37a/08, 37b/05, 37b/06,
 37b/06, 38b/05, 40a/03, 40a/03,
 41a/07, 41a/07, 41b/03, 41b/04,
 41b/08, 42a/04, 42a/04, 42a/04,
 46b/05, 56b/07, 57a/02, 60a/08,
 61b/06, 61b/06, 63a/07, 67a/06

b.+in 31a/02, 31a/03, 61b/04

[=47]

birkaç Çok olmayan, az sayıda, az.

b. 33b/08, 51a/10, 71a/06, 71a/09,
 44a/04, 64a/06, 37a/02, 42a/02,
 45a/02, 51b/04

[=10]

birle İle anlamında kullanılan edat.

b. 55a/09, 55b/07

[=2]

birlik Tek, bir olma durumu, vahdaniyet.

b. (Allahun birliği-çün) 3a/01

[=1]

biş Dörtten sonra gelen sayının adı.

b. 12a/01, 17a/03, 18b/09, 22b/06,
 24b/01, 26b/02, 27b/06, 27b/07,
 30b/02, 31a/06, 37a/03, 45a/06,
 59b/06, 62a/06, 71b/09

[=15]

biş- Isıtma sonucu belirli bir kullanıma uygun duruma gelmek.

b.-miş 30a/05, 49a/02, 52b/02

[=3]

bişür- Bir besin maddesini gerektiği kadar ısıda tutarak yenebilecek bir duruma getirmek.

b. 40a/07, 61a/04

b.-eler 16b/09, 25a/09, 31a/09

b.-üp 26a/07

[=4]

bit Yarım kanatlılar alt takımına giren, insan ve memeli hayvanların vücudunda asalak olarak yaşayan böcek, pediculus.

b. 37a/01, 51a/01, 63b/08, 64a/03

b.+i 37b/01, 51a/05, 64a/02

[=7]

bit- 1. Sona ermek, tamamlanmak.

b.-dügi 5a/08

b.-e 28b/03, 36b/07, 51b/05, 62a/03, 64a/06, 67b/07

b.-er 24a/06, 38a/03

b.-iresin 62a/01

b.-mese 28a/07, 51b/02, 67b/04

b.-meye 22b/09, 36b/05, 64a/04

b.-meyen 28b/01, 62a/02

b.-mez 58a/10

b.-miş 5a/06, 8b/05

b.-üp 38a/04

b.-üre 67b/03

2. (Saç, tüy, kıl için) Çıkmak, uzamak.

tüy bit- 22b/09, 28a/07, 28b/03

[=26]

biz Pamuk veya keten ipliğinden yapılan dokuma, çaput.

b.+den 16b/08

b.+e 38a/06, 39a/03

b.+ini 15a/02

[=4]

boğaz Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik, kursak.

b.+ı 8b/03

b.+ına 16a/07, 20b/05, 20b/08, 21a/06, 26a/01, 30a/03, 31a/03, 35a/09, 41b/04, 41b/05, 43a/02, 43b/04, 46a/05, 46b/02, 47a/06, 54a/05, 55a/08, 60a/04, 60a/09, 61a/08, 61b/03, 62b/08, 63a/04, 63b/04, 25b/04

b.+ında 23a/02

[=27]

boğ Dışkı.

b.+ın 30b/04

b.+ını 70b/07, 71a/03

b.+ınıñ 17a/04

[=4]

bol Çok manasında kullanılan kelime.

b. 49a/02

[=1]

boya Renk vermek, dış etkilere korumak için eşyanın üzerine sürülen veya içine katılan renkli madde.

b. 67a/07

[=1]

boyın Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.

b.+ına (boynına) 64b/09

[=1]

boyu Herhangi bir özellikte veya uzunlukta boyu olan.

b. 4b/03, 4b/06, 5a/02, 7a/01

b. ol- 4b/08

[=5]

boynuz Bazı hayvanların başında bulunan, saldırma ve korunma silahı olarak kullandıkları, tırnak gibi bir maddeden, sert, sivri, kıvrık, bazenda çatallı çıkıntı.

b.+unu 16a/05

[=1]

boyun Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı.

b.+ına 67b/07

b.+ına (boynına) 50a/06

b.+ına (boynına) 15b/04, 48b/04, 65a/09, 69b/06

b.+ında (boynında) 15a/09

b.+ından (boynından) 40b/04, 49b/03

b.+ınıñ (boynınıñ) 15b/01

b.+ınıñ (boynınıñ) 15b/05, 15b/09

b.+la 5a/10

[=13]

boza Arpa, darı, mısır, buğday vb. tahılların hamurunun ekşitilmesiyle yapılan koyuca, tatlı veya mayhoş içecek.

b.+ya 60a/08, 21a/05

[=2]

böğür Vücudun iki yanında kaburgalarla kalça kemiği arasında kalan kısım.

b.+i (böğri) 43b/07

b.+inde (bögrinde) 36a/08

[=2]

böğürlü Herhangi bir özellikte böğrü olan.

b. 5a/04

[=1]

böyle Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda.

b. 7a/09, 37b/01, 51b/05

b. it- 45a/06

b. ol- 9a/08

[=5]

böylece Bu şekilde.

b. 35a/01

[=1]

bu 1. İşaret sıfatı.

b. 1b/01, 2b/10, 3a/07, 3a/08, 3b/06, 4a/07, 11a/05, 13b/02, 14b/09, 15b/08, 17b/01, 19a/04, 21a/09, 21b/05, 21b/07, 22a/01, 22b/09, 24a/09, 24b/03, 32a/08, 33b/06, 36a/02, 36a/03, 36a/06, 37b/09, 38a/05, 38b/07, 38b/08, 39a/05, 39a/06, 40b/02, 41a/01, 42b/01, 42b/02, 46b/02, 49b/04, 50a/03, 50a/05, 50a/09, 50b/07, 51b/01, 52b/07, 53b/06, 53b/09, 54a/09, 54b/05, 54b/09, 57a/03, 57a/09, 63a/03, 65a/06, 65b/02, 65b/05, 66a/02, 67b/07

[=55]

2. İşaret zamiri.

b. 12b/03, 15a/07, 43a/06, 44a/07, 67a/07, 72a/05

b.+dur 2a/11, 2b/11, 4b/09, 50b/02, 54b/02, 66a/03, 69b/06

b.+ña 52a/01

b.+ndan 21b/04

b.+ndan ol- 48a/06

b.+nı 47b/05, 69b/06

b.+nları 26b/06, 34a/09, 42a/01, 61b/06

b.+nların 27b/08

b.+nuñ 20b/07, 15a/08, 18b/08, 60a/06

[=27]

buçuk Yarım.

b. 16b/07, 17a/06, 18b/08, 18b/08, 19b/04, 21a/04, 25a/08, 25b/03, 25b/08, 25b/08, 26a/07, 29b/08, 32b/04, 33a/03, 33a/03, 33a/04, 60a/07

[=17]

buğday Taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki.

b. 12a/03, 19a/03, 19a/07, 30a/05, 34a/07, 59b/07

b.+ı 12a/03

[=7]

bul- Arayarak bir şeyi ortaya çıkarmak.

b.-a 13b/08, 14b/09, 71a/02, 71a/04, 71a/09, 71b/04, 72a/06, 72b/01, 72b/05, 72b/08

[=10]

şifa bul- 13b/08, 14b/09, 72a/06, 72b/01, 72b/05, 72b/08

[=6]

halâş bul- 32b/03

[=1]

burç Kale surlarının gerekli yerlerine yapılan savunma kulesi.

b.+larda 24a/06

[=1]

burun Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı.

b. 71a/01, 71a/03, 72b/01

b.+ın (burnın) 13b/01

b.+ına (burnına) 13b/06, 14b/05, 14b/08, 15a/03, 15a/05, 18b/04, 34b/05, 48a/05, 48a/09, 55a/08, 66b/05

b.+ına (burnuna) 13b/09

b.+ında (burnında) 44b/02, 45b/06

b.+ından (burnından) 13a/09, 14b/06, 16a/04, 47a/09

b.+ını (burnını) 71a/05

b.+ınuñ (burnınuñ) 18a/02

[=24]

but Bacağın dizden kalçaya kadar olan kısmı.

b.+ı (budı) 5b/04, 7a/05, 7b/07

[=3]

bük- Birbirine bura bura sararak tek bir iplik haline getirmek.

b. 49b/09

[=1]

bütün Eksiksiz, tam, tamamıyla, hepsi, tamamı.

b. 29a/07

[=1]

C

cağlandur- Vurdur-

c. 38b/07

[=1]

cemr'i bütün, hep, cümle

c. 14b/07, 53b/03

c.+si 48a/06

c.+sin 46b/01, 63a/03

[=5]

cengār Far. Bakır pası cinsinden bir göz taşı.

c.+ı 27a/03, 70b/06

[=2]

cerāḥat Ar. Kanın damar dışına sızmasıyla vücut dokularında meydana gelen, akyuvarların hakim olduğu donuk renkli birikinti, irin.

c. 38b/03, 51b/06, 51b/08

c.+a 52a/02

c.+ı 50a/02, 51b/06

c.+larından 32b/02

[=7]

cevāb Ar. Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum veya ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.

c. 1b/03

c. vîr- 4a/07

[=2]

cezm Kavrama

c. it- 13a/03

[=1]

cirāḥat Ar. Kanın damar dışına sızmasıyla vücut dokularında meydana gelen, akyuvarların hakim olduğu donuk renkli birikinti, irin.

c. 28a/06, 28b/03, 44b/03

c.+a 41a/08, 45a/02, 64a/08

c.+ı 28a/08, 64a/07

c.+ına 28b/01, 44b/05

c.+uñ 38a/06

[=11]

cihār Dört

cihār-ı yār-i güzîn (dört seçkin dost)
3a/04

[=1]

cişm-i tebsā Atın gözünün ağrması.

c. ('ilāc-ı cişm-i tebsā) 31a/04

[=1]

cümle Ar. Bütün, hep.

c. 3a/05

c.+sini 27b/08

[=2]

Ç

çaķır (Göz için) Mavi hareli.

ç. 58b/07

ç. ol- 9a/04, 9a/05, 58b/06

[=4]

çalķa (Sulu şeyleri) Sallamak, çırpma suretiyle karıştırmak.

ç. 40a/05, 51a/04, 64a/01

[=3]

çam Çamgiller denen büyük bitki familyasını meydana getiren, iğne yapraklı, reçineli ağaçların ortak adı.

ç. 38b/03, 40a/02, 70b/01

[=3]

çanak Pişirilmiş topraktan yapılma yayvan kase.

ç.+a (çanağa) 47b/09

[=1]

çapar Karışık renkli, noktalı, benekli hayvan veya bitki.

ç. 7b/04, 7b/05, 7b/07

ç. ol- 7b/02

[=4]

çapılak Çapaklı olmak, gözde çapak olması.

ç. düş- 66a/01

[=1]

çäre Far. İlaç, deva, tedbir, kurtuluş yolu.

ç. 21b/06

[=1]

çek- Hareket ettirip sürüklemek.

ç.-e 18a/02

ç.-e (kendüye çek-) 42b/02

ç.-eler (gözine çek-) 16b/05

ç.-erler (tağ çek-) 15b/07

[=4]

çekirdek Bk. çekirdek

ç.+in (çekirdegin) 37a/04, 64a/02

[=2]

çekil- Bulunduğu yerden başka bir yöne doğru götürülmek, belli bir yere yerleştirilmek.

ç.-e 42b/06

ç.-miş 6b/08, 43a/08, 43b/08, 56b/08

ç.-üp 36b/04

[=6]

çekirdek Meyvelerde bulunan, sayısı bir veya daha fazla olabilen, sert kabuklu tohum.

ç. 43a/06
ç.+in (çekirdegin) 43a/04
 [=2]
çeñe Omurgalılarda, üzerinde dişler bulunan kemik parçası ile etrafındaki yumuşak kısımlardan meydana gelen ağzın alt kısmı, yüzün hareketli olan uç kısmı.
ç.+sini 51b/07
 [=1]
çepçevre Bütün çevresini, her tarafını kuşatacak şekilde.
ç. 12b/07, 23a/07, 36b/02
 [=3]
çevre Bir şeyin etrafını sınırlayan kapalı çizgi, etrâf, civar.
ç. 53a/05
ç.+si 7b/08, 57b/05
ç.+sindeki 38a/08
ç.+sine 42a/07
 [=5]
çeyrek Bir şeyin birbiriyle aynı ölçüde olan dört parçasından her biri, dörtte bir.
ç. 18b/09, 33b/05, 53a/04
ç.+ile 33b/05
 [=4]
çıban Vücudun herhangi bir yerinde ve deri üzerinde meydana gelen iltihaplı kabartı, çiban.
ç. 37b/02, 38a/01, 38a/03
ç.+a 37b/07
ç.+ı 37b/04, 37b/04
ç.+uñ 38a/08
 [=7]
çibuğ Çubuk, küçük ve ince ağaç dalı, sopa biçiminde ince düz parça.
ç.+u (çibuğu) 22a/06
 [=1]
çığlan- Gevşemek, sölpümek.
ç.-up 26a/09
 [=1]
çık- Bulunduğu yerden dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek.
ç.-a 14b/07, 55b/06
ç.-duñ 1b/06
ç.-sa 17b/04, 69b/06
 [=5]
çıkar- (Bulunduğu yerden) Dışarı çıkmasını sağlamak.

ç. 38a/04
ç.-a 41a/04, 62a/02
ç.-mağ 2a/10
ç.-mayalar 12a/08
ç.-mayınca 10b/06
ç.-sa 66b/07
ç.-up 31b/01
ç.-ur 23a/03
 [=9]
çiçek Tohumlu bitkilerin, üreme organlarını taşıyan güzel renkli ve ekseri güzel kokulu kısmı.
ç. 32b/07
 [=1]
çikerdek Bk. çekirdek
ç.+in (çikerdegin) 64a/05
ç.+inüñ (çikerdeginüñ) 51b/03
 [=2]
çikil- Çizilmek.
ç.-miş ol- 56b/03
 [=1]
čil Beyaz ve kır benek veya lekeleri olan hayvan.
ç. 7a/03
ç. ol- 57a/03
 [=2]
çirkin Göze ve kulağa hoş gelmeyen, bet, kabih.
ç. 4b/05, 64a/08
ç. ol- 9a/03
 [=3]
çoğan Kökü ve dalları, suyu sabun katılmış gibi köpürten, kir temizleyici bir bitki, sabun otu, helvacı kökü, saponaria officinalis.
ç.+ıla 23b/04, 23b/05, 24a/03
 [=3]
çok Miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan.
ç. 11a/07, 11b/06, 14b/03, 15b/06, 40a/07, 59b/02, 60a/04, 69b/02
 [=8]
çömlek Süzölmüş çamura istenen şekil verildikten sonra pişirilmek suretiyle elde edilen tencere, küçük küp vb. kaplara verilen isim, çömlek.
ç.+e (çölmege) 67a/08
ç.+i (çölmegi) 38a/09

- [=2]
çömce Kepçe
 ç. 42a/09
 [=1]
çöp (?)
 ç.+i (derme çöpi) 45b/08
 [=1]
çörek otı Düğün çiçeğigillerden, çiçekleri saplarının ucunda ve tek tek bulunan, süs bitkisi olarak yetiştirilen bir yıllık otsu bitki. *Nigella damascena*.
 ç. 34b/07
 [=1]
cul Hayvanların üzerine konan kıl, kenevir veya yünden yapılmış örtü.
 ç.+ın 10a/06, 11b/07, 59b/02
 [=3]
culsuz Örtüsüz.
 ç. 10a/05, 68b/08
 [=2]
çükündür Pancar, beta vulgarisfolliora.
 ç. 19a/09, 40a/06
 [=2]
çün Far. Şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zîrâ, mâdemki, ne zaman ki.
 ç. 12b/03
 [=1]
-çün Sebep bildirir; sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı: (Eski Türk. üçün [> için > için] < uçun < uç)
 -ç.+(birliği-çün) 3a/01
 -ç.+(ervahı-çün) 3a/05
 -ç.+(muradı-çün) 3b/04
 -ç.+(ruhi-çün) 3a/03, 3a/06, 3b/01, 3b/03
 -ç.+(selametligi-çün) 3a/07
 [=8]
çüri- Çeşitli dış sebeplerin veya mikropların etkisiyle kimyevî değişikliğe uğrayıp bozulmak, dağılmak.
 ç.-se 38a/04
 [=1]
çürük Bk. çürük
 ç.+i (çürigi) 52a/02
 [=1]
çürük Sağlam ve dayanıklı olmayan, çürümüş olan.

- ç. 38b/02, 41a/03
 ç.+in (çürügin) 38a/04, 41a/04
 [=4]

D

- da** Her çeşit ve her gramer şeklindeki kelimeden sonra gelen ve ilgi kurduğu kelimeyi anlam bakımından güçlendiren, dikkati üzerine çekerek belirten veya onu önceki veya sonraki unsurlara bağlayan, “dahi, bile, esasen, fakat, artık, aynen, üstelik, ise, o kadar, pek, hatta” vb. manalara gelen, kelimeden ayrı yazılan takı.
 d. 46b/08, 47a/02
 [=2]
dahı “Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü.
 d. 4b/04, 4b/08, 5b/03, 6a/02, 6b/04, 7b/05, 8a/04, 8a/05, 9a/01, 9a/09, 9b/03, 9b/05, 9b/06, 10a/07, 10b/08, 11a/02, 11a/06, 11a/08, 11b/05, 12a/04, 12a/07, 12b/02, 12b/07, 13b/06, 14a/01, 14b/01, 15a/05, 15b/03, 15b/05, 16a/09, 16b/06, 17a/06, 17b/01, 17b/03, 18b/05, 19b/07, 20b/04, 20b/07, 22a/06, 22a/07, 23a/01, 24a/01, 24a/05, 24a/09, 26b/08, 27a/09, 27b/03, 31b/02, 31b/04, 31b/08, 31b/09, 32a/06, 33b/03, 34a/03, 34a/04, 34a/06, 34b/06, 34b/06, 37a/08, 37a/09, 37b/06, 37b/07, 37b/08, 38a/02, 38a/05, 38a/06, 38a/09, 38b/03, 38b/07, 39a/03, 39a/07, 39a/09, 39b/03, 39b/04, 40a/04, 40b/04, 41b/03, 41b/05, 42a/03, 42a/07, 42a/09, 43a/06, 43b/03, 43b/09, 44a/02, 44b/07, 45a/04, 45b/01, 45b/03, 45b/05, 45b/09, 46a/04, 46a/06, 46b/01, 46b/01, 46b/05, 47a/03, 48a/06, 48b/03, 48b/07, 49a/02, 50b/08, 51a/05, 51b/05, 52a/01, 52a/07, 52a/08, 52b/09, 53a/05, 53b/09, 54a/05, 55a/05, 55a/07, 55b/04, 56b/04, 56b/09, 57a/05, 58a/02, 58a/04, 58b/09, 59a/08, 59b/09, 61a/02, 61a/05, 61b/03, 62a/07,

62b/02, 63a/03, 63a/05, 64a/02, 65a/09
 [=131]
dāhil İçinde, içinde bulunan (kimse veya şey).
d. ol- 2b/06
 [=1]
dāim Ar. Devam eden, devamlı, sürekli, fasılasız.
 d. 19a/05, 45b/06, 59a/07, 59b/05
 [=4]
dāimā Her vakit, sürekli olarak.
d. 2a/02, 11b/09
 [=2]
dağ- Geçirmek, koymak, yerleştirmek.
d. 48b/04, 49b/07, 50a/06, 65a/03, 65a/09
d.-a 50b/01, 50b/09, 64b/09
 [=8]
dāne Far. Tane, adet, bitki tohumu.
d. 37a/04, 71a/06, 72b/06
d.+si 50a/01
 [=4]
darār (?)
d. 11a/06
 [=1]
daru Buğdaygillerden, ufak taneli, hayvan yemi olarak ve boza yapımında kullanılan, bâzı yerlerde ekmeği yapılan bitki, darı. *Panicum*
d. 30b/06
 [=1]
Dāvudu'n-nebī Davut peygamber.
d. 3b/02
 [=1]
de Bk. **da**
d. 32b/09
 [=1]
de- Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.
d.-yü 1b/03
 [=1]
debren- Harekete gelmek, kımıldamak.
d.-mege 16a/02
 [=1]
debret- Kımıldatmak, oynatmak, harekete geçirmek.
d.-esin (debredesin) 69b/01
d.-meye 21a/03
 [=2]

def'i Ar. Savma, savuşturma, kovma
d. ol- 33a/02
 [=1]
defni İki çeneklilerden, yağı veteriner hekimliğinde ve tuvalet sabunlarında, sert, yeşil, güzel kokulu ve baharlı yaprakları et ve balık yemeklerinde kullanılan, açık sarı ve üzüksü meyvesinde ve kabuklarında mide düzeltici, barsakları yumuşatıcı, idrar söktürücü ve terletici hassalar bulunan, yaz kış yeşil, taflan cinsinden ağaç veya ağaççık. *Laurus nobilis*
d. 27b/08
 [=1]
degin Bir işin sona erdiği zamanı ve yeri gösterir.
d. 63b/05
d. (-a degin) 6b/07, 37a/05, 39b/08, 42a/03
d. (-e degin) 47a/07, 60b/08, 66b/02, 67a/09
 [=9]
degir- Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaştırmak, dokundurmak, temas ettirmek, değdirmek.
d.-meyeler 67b/07
 [=1]
degirmi Yuvarlak.
d. ol- 5a/07
 [=1]
degme Her, herhangi bir, gelişigüzel, rastgele, değme.
d. 36a/06
 [=1]
dek Bir işin sona erdiği yeri veya zamanı gösterir, -e kadar, -e değin.
d.+(-e dek) 13b/07, 24b/07, 25a/02
d.+(üç güne dek) 18a/06
 [=4]
dekle Denkleştirmek, yakıştırmak, uyuşturmak.
d. 39b/09
 [=1]
del- Üzerinde delik açmak.
d. 55a/04, 55b/03
d.-üp 48b/08

[=3]
deleri Atın tırnağında sulu yarık olması.
d. 26a/05
 [=1]
delük Bir cismin bir yanından öbür yanına kadar geçen oyuk şeklindeki açıklık.
d.+den 55b/05
d.+e (delüğe) 55b/04
 [=2]
demregü Deride yer yer küme durumundaki birtakım kabartılarla kendini gösteren hastalık, temriye.
d. 34a/08
 [=1]
demür Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, incelmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanılış yeri çok geniş olan, yoğunluğu 7,8, erime derecesi 1510, atom ağırlığı 55,85, atom numarası 26 ve sembolü Fe olan element, demir.
d. 42a/09
 [=1]
dengi Bir damar.
d. merhiz 27a/05
 [=1]
dengü Bir tohum.
d. pāk 30a/01, 30a/03
 [=2]
deñlü Kadar.
d. 39b/05
 [=1]
depren- Harekete gelmek, kımıldamak
d.-meye 60a/07
 [=1]
depret- Kımıldatmak, oynatmak, harekete geçirmek.
d.-esiñ (depredezin) 11a/04
 [=1]
derarīh Buğday başında bulunan, ilaç olarak kullanılan kurtçuk.
d. 34a/06
 [=1]
derdecub Bir bitki.
d. 27b/07
 [=1]
dergāh Tarikatlarda dervişlerin zikir ve ibâdet ettikleri ve içinde tarikatın

gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke.
d.+dur 2a/03
d.+uñ 2a/01
 [=2]
derhāl O anda, hemen, hiç vakit geçirmeksizin, süratle, âcilen
d. 35b/06, 47b/03, 63b/07
 [=3]
deri İnsan ve hayvan vücudunu kaplayan tüy, kıl veya pulla kaplı tabaka, cilt, ten.
d. 3b/08, 24b/04, 60b/04, 72a/03
d.+si 36b/04, 42b/06, 43a/08
d.+sin 67b/02
d.+sine 48b/03, 64b/09
 [=10]
derle- Vücudun gözeneklerinden ter çıkmak.
d.-miş 10a/05, 68b/08
d.-ye 18a/08
 [=3]
dermān Far. İlaç, şifa, deva.
d. 24a/05, 24a/09, 29a/08, 29b/07, 30b/08, 31a/05
d.+ı 10a/01, 15a/06, 15b/02, 16a/05, 18b/01, 20b/01, 21a/04, 22a/03, 23b/03, 24b/05, 25a/07, 26a/06, 26b/04, 34a/02, 36b/01, 42b/07, 43b/01, 44a/01, 44b/03, 45a/04, 45b/07, 46a/03, 47a/04, 47b/02, 48b/06, 49a/09, 51a/02, 51a/08, 51b/02, 51b/07, 54a/07, 60b/05, 61a/02, 61b/01, 61b/05, 62a/05, 62b/06, 63b/02, 63b/06
d.+ın 9b/08
 [=46]
derme (?)
d. (derme çöpi) 45b/08
 [=1]
deve Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı.
d. 48b/03, 64b/08
 [=2]
di- Bk. **de-**
d.-digimiz 20b/08
d.-dügümüz 19a/04
d.-dügümüzle 38a/05

d.-dük 36b/06
d.-dükleri 26a/03, 47b/02, 50a/08
d.-düklerimüzden 14b/09
d.-gesen 59b/01
d.-mek 3b/07, 15a/08, 26a/03
d.-mişlerdür 47b/05
d.-rler 7a/03, 7a/04, 8a/07, 13a/06, 13a/07, 14a/07, 14a/08, 14a/08, 14a/09, 14a/09, 15a/07, 17b/04, 23a/01, 27a/05, 32b/07, 33b/09, 34a/04, 34a/05, 34a/06, 34a/09, 36b/01, 55a/03, 55a/04
d.-rse 2a/05, 2a/06
d.-seler 1b/06, 1b/11, 2a/02, 2a/03, 2a/04, 2a/07, 2a/08, 3b/07
d.-ye 1b/05, 1b/08, 1b/11, 2a/01, 2a/02, 2a/08, 2a/09, 2b/04, 2b/05, 3b/05
 [=56]
diger Far. Başka, öteki, öbür
d. 45a/08, 46a/06, 46b/07, 51b/09, 52b/01, 70a/07
 [=6]
digerse-kim Diğeri ise ki
d. 45a/08
 [=1]
dik Ar. Daralma, darlık, dar
d. (İlâc dîk nefes) 47b/06
 [=1]
dik- Bir şeyi iğne iplikle birbirine tutturmak ve yırtık yerlerini birbirine eklemek.
d. 48b/04, 64b/09
 [=2]
dil Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı
d. 67b/08
 [=1]
dile- Kendi düşünce, görüş ve isteğini yapmak.
d.-rseñ 61b/09, 62a/08, 64b/07
 [=3]
dilsüz Konuşamayan, lâl, ebkem.
d. 8a/07
d. ol- 58a/05
 [=2]

dip Bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı.
d.+i (dibi) 51a/08
 [=1]
dirāyih Atın gözünde meydana gelen kurtçuk hastalığı.
d. 47a/07, 47b/01
 [=2]
dirhem Ar. Okkanın dört yüzde biri miktarındaki ağırlık ölçüsü
d. 12a/06, 16b/06, 16b/07, 16b/08, 17a/03, 17a/04, 17a/06, 18b/09, 19b/06, 19b/07, 19b/07, 20a/01, 27b/04, 27b/04, 27b/06, 27b/06, 27b/07, 27b/08, 28a/02, 31a/06, 31a/06, 32b/05, 33b/04, 40b/06, 45b/08, 46a/03, 46b/01, 52b/08, 59b/09, 62b/07, 70a/07, 70b/01, 70b/01, 70b/02, 70b/02, 70b/03, 70b/03, 70b/04, 71b/09, 72a/02, 72b/03
 [=41]
diş Üst ve alt çene kemikleri üzerinde karşılıklı sıralanmış olan ve ağza alınan şeyleri koparıp çiğnemeye yarayan sert, beyazımtırak parçalardan her biri.
d.+i 48b/03
d.+ini 64b/08
d.+leri 5b/06, 43a/09
 [=4]
dişi Canlıların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten, erkeği tarafından döllenecek ve neslini üretecek biçimde yaratılmış olanı, erkeğin karşıt cinsi.
d.+dür 23a/06
d.+sinedür 23b/01
 [=2]
dişilü Dişi olan.
d. 23a/04
 [=1]
dişle- Bir şeyin bir parçasını ısırmak veya koparmak.
d.-se 31b/07
 [=1]
dişlü Dişleri olan.
d. 5a/03
 [=1]

ditre- (Vücut veya bir organ) Kasların kasılması sonucu hızlı ve küçük hareketlerle sarsılmak.

d.-ye 18a/04, 43b/09, 63b/01

[=3]

ditret- (Vücut veya bir organ) Kasların kasılması sonucu hızlı ve küçük hareketlerle sarsılmak.

d.-ür (ditredür) 13b/02

[=1]

dīvār Far. Bir binanın bedenini meydana getirmek, bir yeri çevrelemek, bölmek, bir ağırlığa dayanak sağlamak, toprak veya suyu tutmak gibi amaçlarla taş, tuğla, kerpiç, ahşap vb. malzemeden gereken kalınlıkta örülen ve diklemesine yükselen yapı.

d.+a 13b/01

d. eyle- 42a/08

[=2]

diz Bacakta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım.

d.+i 8b/03

d.+inden 42a/02

[=2]

dokın- Yaklaşık hafifçe değmek, temas etmek.

d.-up 11b/01

[=1]

doğu- Çakmak, kakmak, vurmak.

d.-yalar 26b/02

[=1]

dolaş- Sarılmak.

d.-ur 32b/08

[=1]

don Deri rengi anlamına gelen kelime.

d.+ı 5a/10

[=1]

dorgur- Durdurmak.

d.-mayalar 10a/04

[=1]

dost Allah, (Allah yoluna götüren kimse olarak) mürşit

d.+ı 2b/04

[=1]

dög- (Ufalamak, ezmek, parçalamak, karıştırmak, temizlemek, bastırmak, sıkıştırmak vb. maksatlarla) Bir şeyin üzerine arka arkaya vurmak.

d. 39a/09, 41a/05, 41a/08, 45a/05, 45b/09, 46a/09, 49b/08, 52a/01, 52b/07, 53a/04, 62a/06, 63a/03, 66a/01

d.-e 72b/07

d.-eler 16a/06, 16b/04, 16b/08, 17b/08, 31b/01, 31b/05, 33a/04, 34a/09, 66b/09, 67b/02

d.-esin 45a/01, 48b/07

d.-ülmiş 49a/03

d.-üp 17a/01, 17a/06, 20a/01, 22b/02, 25a/01, 26b/06, 28a/01, 31b/03, 32b/09, 33a/09, 34b/07, 39a/06, 61b/06, 66b/01, 71a/06, 71a/08, 71b/03, 71b/09

[=45]

dögül- (Ufalanmak, ezilmek, karıştırılmak, temizlenmek, sıkıştırılmak gibi maksatlarla) üzerine arka arkaya vurulmak.

d.-miş 24a/07, 25b/03, 26b/09, 51a/09, 61a/07, 67a/07

[=6]

dök- (Sıvı veya tâne hâlindeki şeyleri) Bulundukları yerden başka bir kaba veya yere boşaltmak.

d. 40a/03, 55b/04

d.-e 46a/05

d.-eler 20b/05, 20b/08, 21a/06, 25b/05, 26b/09, 31a/03, 36b/04

d.-er 43a/06

d.-esin 13b/04

[=12]

dökül- Dökme işi yapılmak veya dökme işine konu olmak

d.-e 18a/09, 31b/08, 32a/07, 37b/01, 42b/06

d.-en 28b/09

d.-se 28b/07

d.-üp 32b/02

d.-ürken 10b/08

d.-ürse 37a/01

[=10]

dön- Başka bir şey hâlini almak, dönüşmek, inkılâp etmek.

d.-e (kâtrana döne) 22a/06

d.-e (suya döne) 22b/05

[=2]

döndür- Bir tarafa doğru yöneltmek, çevirmek, taklip etmek.

d.-e 32a/02
 [=1]
dört Üçten sonra gelen sayı.
d. 3b/08, 30a/01, 30a/01
 [=3]
du'â Ar. Allah'a yakarma, niyâz
d. 2b/11, 54b/02, 66a/03
d.+ı 66a/02
d. it- 2b/11
d.+yı 65a/06
 [=6]
ducârencî Bir hastalık ismi.
d. 21b/04
 [=1]
dumağı Nezle.
d.+sına 13a/07
 [=1]
dur- 1. (Yiyecekler veya nesneler için)
 Bulunduğu yerde bir zaman kalıp
 beklemek, üzerinden zaman
 geçmek.
d.-a 14b/04, 23b/09, 24a/02, 29b/04,
 34b/09
 [=5]
 2. Yapmakta olduğu hareketi
 kesmek, hareketsiz kalmak.
d.-amaya 18a/09
d.-duğı (durduğu yir) 16a/02
d.-miş 10b/04, 69a/08
d.-sun 53a/01
 [=5]
 3. -ip ve -e ekleriyle yapılmış zarf-
 fiillerden sonra devamlılık bildiren
 yardımcı fiil.
d.-agel- 18b/01
d.-a (yata dura) 25a/05
d.-ur (yatup durur) 35b/05
 [=3]
durğur- Durdurmamak.
d.-mayalar 68b/07
 [=1]
dut- 1. Elle kavramak, elde bulundurmak,
 eline almak.
d.-a 32a/02, 43b/07, 59a/07
d.-alar 35b/01, 36b/02
d.-an 9b/05, 59a/09
d.-ar 23a/07
d.+ıban 12b/07
d.-maya 59a/01
d.-up 12b/08, 34a/09

[=12]
 2. Hastalanmak.
d.-ar 10a/09,
d.-sa 48b/06, 55b/02
 [=3]
dutıl- (Vücûdu veya bir organı)
 İşleyemez duruma gelmek.
d.-a 13a/05
 [=1]
dutul- (Vücûdu veya bir organı)
 İşleyemez duruma gelmek.
d.-duğı 64b/06
d.-mağ 53b/02
d.-sa 25b/07, 46a/02, 47b/07, 61b/01
 [=6]
dübür Makat, anüs
d.+inde 43a/05
d.+inden 43b/08
d.+ine 19b/01, 25b/01, 30a/08,
 30b/07, 31a/03, 44a/05, 46b/06,
 48a/02, 61a/05, 63a/07
 [=12]
düg- Bağlamak, düğümllemek.
d. 50a/02, 50b/06, 65b/02
d.-dügünce 65a/05
d.-e 65a/05
 [=5]
düğim Bk. **düğüm**
d. 65a/05
d.+ine 50b/06
 [=2]
düğüm İplik, ip, halat vb. bükülebilir
 şeyleri kıvrıp kendi üzerine veya
 birbirine dolayarak yapılan boğum.
d.+inde (her düğümünde) 65b/02
 [=1]
düğün Bk. **düğüm**
d. 50a/02
d.+ine (her düğün) 50a/03
 [=2]
dükeli Tamamı, hepsi, tamamen.
d. 7b/08, 21b/04, 56b/01, 57b/06
d.+den 52a/04
d.+n 12a/05
d.+si 5b/06, 6b/02
d.+sini 9b/07
 [=9]
dünbal Atın çıbanı olması.
d. 37b/02
 [=1]

dürlü Çeşitli, muhtelif.

d. 12a/01, 16b/06, 30a/06, 31b/02, 31b/04, 31b/09, 33b/03, 45b/03, 59b/06

d.+(her türlü) 9b/06
[=10]

dürt- Sürmek.

d. 39b/02, 40a/05, 40a/09, 42a/03, 45b/09, 49b/01, 51b/05, 52a/07, 52a/08, 52b/03, 61b/08, 62a/03, 64a/02, 64a/06

d.-e 22a/07, 37a/03, 37a/08, 37a/09, 37b/07, 41a/01

d.-eler 19a/06, 67a/04, 67a/06, 67b/04, 67b/06

d.-erseñ 38a/03

d.-mezseñ 39a/05
[=27]

düş- 1. Aşağı doğru sarmak

d.-e 18a/04, 29b/07, 43a/09

2. (Bir şey veya kimse) Dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumdayken devrilip yatık duruma gelmek.

d.-e 21a/03

3. Yerinden çıkmak, kopmak.

d.-miş 19b/05

4. Uğramak, düşer olmak.

d.-müşdür 47b/02

d.-se 37a/01, 51a/01, 63b/08, 66a/01
[=10]

düşür- 1. Dik durumdan yatık duruma gelmesine, devrilmesine sebep olmak.

d. 42a/06

d.-üp 27a/09

2. Bir şeyi vücuttan atmak.

d.-ür 23a/07
[=3]

dütünlük Bacalık, ateşin olduğu yer.

d. 10b/06
[=1]

dütüt- Tütsü yapmak, tüttürmek.

d.-eler (dütüdeler) 15a/03, 18b/04
[=2]

düz Girintisi çıkıntısı olmayan, doğru.

d. 7b/03

d. ol- 5b/02
[=2]

e's-selâmü'aleyküm “Allah’ın selâmı sizin üzerinize olsun” anlamında selâm sözü.

e. 02b/07, 2b/08, 2b/10
[=3]

ebemgümeçi İki çenekliler sınıfının ebegümeçigiller familyasından, her yerde kendiliğinden yetişen, kökü ve çiçekleri özellikle yumuşatıcı hassaları sebebiyle tıpta kullanılan, kalsiyum, demir, A ve C vitamini taşıyan, yaprakları sebze olarak yenen bitki. Malva sylvestris.

e. 12a/05

e.+dür 12a/04

e.+ni 59b/08

e.+yi 59b/09
[=4]

ebhel Ardiç ağacının yemişi.

e. 63a/03
[=1]

Ebücehil karpuzı İki çenekliler sınıfının kabakgiller familyasından, elma büyüklüğünde, sert kabuklu, yağlı tohumlu, acı ve kokusuz bir meyve veren, parçalı yapraklı, sarı çiçekli, sürüngen gövdeli, çok yıllık otsu bitki. Acı hıyar, acı elma, it hıyarı. [Tohumları veterinerlikte ve müşil olarak kullanılır.] Citrullus colocynthis.

E.+ın 19b/08
[=1]

Ebu'l-kâsım-i Semûnî Metinde ismi geçen üstat.

E. 2a/07, 3b/02
[=2]

Ebubekir İlk müslümanlardan, Hulefâ-yi Râşidîn’in birincisi.

E. 4a/03
[=1]

ecma'in Hepsî, bütünü.

e. 3a/05
[=1]

efsün Büyü, sihir, tılsım, afsun, arpag, rukye.

e. 50b/01

e.+ı 50b/07, 53b/06, 54a/08, 54a/09, 54b/09, 65b/02, 65b/06, 67b/07

[=9]

efzün Bk. efsün**e.+ı** 50a/09

[=1]

ege (?)**e.+ler** 22a/02

[=1]

eger Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir.

e. 4b/04, 6a/09, 6b/03, 6b/06, 7a/01, 7b/04, 7b/07, 9a/01, 9a/04, 9a/07, 10a/08, 11b/05, 13b/08, 14a/03, 14a/05, 16b/03, 19a/08, 19b/04, 20a/09, 20b/06, 21a/01, 21a/09, 21b/03, 21b/06, 22b/02, 23a/03, 23a/08, 23b/01, 23b/09, 24a/02, 25a/03, 25b/07, 26b/03, 27a/04, 28a/07, 28b/04, 30b/03, 30b/08, 31a/04, 31b/06, 32a/07, 32b/03, 33a/02, 33a/07, 35a/02, 35b/04, 36a/03, 36a/07, 36b/08, 37b/02, 37b/03, 38a/02, 38a/03, 38b/01, 39a/05, 39a/07, 39b/03, 39b/07, 40b/02, 41a/03, 41a/06, 41a/09, 41b/01, 42b/02, 42b/04, 43a/01, 43a/02, 43b/05, 44b/02, 45b/06, 46a/02, 46b/07, 47b/06, 47b/07, 48a/03, 48b/06, 48b/08, 49a/01, 49b/01, 51a/01, 51a/07, 51b/02, 51b/06, 52a/02, 52a/04, 52b/05, 53a/03, 53a/07, 53b/01, 53b/04, 54a/02, 54a/07, 55b/01, 56a/07, 56b/01, 56b/06, 57a/02, 57a/03, 57a/07, 57b/01, 57b/04, 57b/08, 59b/01, 60a/01, 60b/02, 60b/08, 61a/09, 61b/04, 61b/08, 62a/08, 63a/08, 63b/05, 63b/08, 64a/04, 64a/07, 64a/09, 64b/04, 64b/07, 65a/01, 65b/01, 65b/05, 65b/09, 66a/10, 66b/04, 66b/06, 66b/09, 67a/09, 67b/03, 72b/06, 72b/08

[=130]

egerçi Her ne kadar, ... ise de, gerçi.**e.** 49b/06

[=1]

egerlen- (Binek hayvanı) Üzerine eyer vurulup binişe hazırlanmak.**e.-mese** 65b/05

[=1]

egri Doğru veya düz olmayan, bir noktasında yön değiştiren, çarpık, münhani, doğru karşıtı.**e.** 9a/02**e. ol-** 58b/05

[=2]

ehl Ar. 1. Sahip, mâlik.**e.-i hâkikat** 2b/09**e.-i ma'rifet** 2b/10**e.-i şerî'at** 2b/07**e.-i tarikat** 2b/08

[=4]

ek- Serpmek.**e.** 41a/06, 41a/08, 52a/02, 64a/09, 66a/03**e.-eler** 31b/09, 67b/02**e.-erseñ** 39a/06

[=8]

ekşer Ar. En çok, genellikle, umûmiyetle.**e.** 4b/09

[=1]

eksik Bir bölümü olmayan, noksan, natamam.**e. it-** 10b/03

[=1]

ekşi Tadı limon veya sirkeye benzeyen.**e.** 37a/06

[=1]

el Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.**e.+ile** 25b/01, 32a/01**e.+in** 2b/02, 9b/05**e.+ine** 2b/02**e.+ini** 2b/06**e.+iñle** 55b/03**e.+üñden** 42b/02**e.+üñle** 40a/05, 61a/05, 61b/07

[=11]

ele- Elek yardımıyla ayıklamak veya incisini kabasından ayırmak, elekten geçirmek.**e.** 39a/09, 43b/02, 52b/08, 63a/03**e.-yeler** 17a/01, 31b/05, 32b/09, 33b/04

[=8]

elet- Eleme işini yaptırmak.**e.-üp (eledüp)** 11b/10

[=1]

elif Arap alfabesinin ve Türkler'in İslâmiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılâbına kadar 9 – 10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin ilk harfî ve bu harfin adı.

e. 6b/08

[=1]

emānet Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, vedîa.

e. 1b/03

[=1]

emîn İnanmak, güvenmek.

e. ol- 67b/08

[=1]

emir Bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk.

e.+iyile (emriyile) 53b/03, 54b/01

[=2]

emirlik Atın bir uzvu.

e.+i (emirliği) 5b/02

[=1]

endāmlu Boylu boslu, boyu bosu biçimli ve düzgün olan, mütenâsip vücutlu.

e. 4b/07

[=1]

eñse Boynun arka kısmı.

e.+nūñ 7b/08

e.+sinden 32a/06

[=2]

eñek Çene.

e.+inün (eñeginün) 57b/05

[=1]

eñli Eni büyük olan, geniş.

e. 6b/02

[=1]

eren Allaha ermiş kimse, rical, tecrübeli, akıllı kimseler.

e.+ler 1b/08

[=1]

eriş- Belli bir yere varmak, ulaşmak.

e.-esin 48a/07

[=1]

erit- Katı cisim ısı etkisiyle sıvı duruma getirmek.

e. 40a/09, 42b/03

e.-eler (erideler) 66b/05

[=3]

erkān Bir topluluğun başlıca kimseleri, ileri gelenler, devletin, ordunun sayılı kimseleri, üstler.

e. 1b/09, 1b/10, 1b/11

e.+a 2b/05

e.+ı 3a/08

[=5]

erkek Canlı varlıkların üreme bakımından ayrıldığı iki cinsten dişisini dölleyecek şekilde yaratılmış olanı, dişinin karşıt cinsi.

e.+dür 23a/05

e.+i (erkegi) 23a/08

e.+ine (erkeğine) 23b/01

[=3]

erkeklü Erkek olan.

e. 23a/04

[=1]

ervāh Ruhlar.

e.+içün 3a/05

[=1]

esb Far. At

e. 7b/09, 55a/02, 57b/07

[=3]

eşer Ar. İz, nişan, işaret.

e.+i 7a/08, 57a/08, 72b/04

[=3]

eski 1. Çok zamandan beri var olan, üzerinden zaman geçmiş olan.

e. 26a/07, 40b/06, 41b/08, 67b/01

e.+gi 39a/09

2. Zamanın etkisiyle veya kullanıla kullanıla yıpranmış, bozulmuş, yeniliğini kaybetmiş.

e. 38b/04,

3. (Hastalık için) Hemen iyileşmeyen, sürüp giden, süreğen, müzmin.

e.+den 19a/08, 21b/01

[=8]

eski- Üzerinden zaman geçmek.

e.-mişine 21b/05

[=1]

esrār Ar. Hint kenevirinden çıkarılan ve taşıdığı kannabin denen alkaloitten dolayı, keyif verici, sarhoş edici, uyuşturucu, bazan da uyarıcı olarak kullanılan madde.

e. 39a/08, 42b/09

[=2]

e's-selāmü 'aleyküm ‘‘Allah’ın selamı sizin üzerinize olsun’’ anlamında selam sözü, selamünaleyküm.

e. 2b/07, 2b/08, 2b/08, 2b/10

[=4]

eşek Tek parmaklılardan, uzun kulaklı, attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep. Equus asinus.

e. 52b/06

[=1]

et İnsan ve hayvan vücudunun kas ve yağdan meydana gelen, kemikle deri arasındaki kısmı.

e. 24b/04, 38b/02, 41a/03, 59a/08, 60b/04

[=5]

et- Türkçede birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil.

e.-mez (fâ’ide etmez) 23b/01

[=1]

etlû Et kısmı fazlaca olan dolgun, kalın.

e. ol- 5a/07

[=1]

etmek Ekmek.

e. 31b/04, 52b/04

e. gibi it- 31a/08

[=3]

evet Bir söze cevap teşkil etmediği halde ‘‘doğru, tabî, tabiatıyla’’ anlamında ifâdeye kuvvet katmak için kullanılır.

e. 12a/03

[=1]

evlâ Ar. Daha iyi, daha uygun, daha lââyık, yeğ.

e.+dur 15b/09

[=1]

evvel Ar. Başlangıçta, ilk önce, ilk olarak.

e. 2b/11, 38a/04

[=2]

evvelâ Ar. İlk önce, ilk olarak.

e. 2a/11, 37b/04

[=2]

eyegü Sırttan omurgaya, ön taraftan göğüs kemiğine bitişerek göğüs

kafesini meydana getiren yassı ve kavisli kemiklerden her biri.

e. 36a/09

[=1]

eyer Binicisinin üzerine oturması için binek hayvanlarının sırtına konan nesne.

e.+in 69a/01, 69b/01

e.+ini 10a/08, 10a/09, 11a/04

[=5]

eyhel Bir bitki.

e. 46a/09

[=1]

eyle- Eğlemek; alıkoymak, geciktirmek, vakit geçirtmek, durdurmak.

e. (biş on gün eyle) 62a/07

[=1]

eyle- ‘‘Etmek, yapmak’’ anlamında yardımcı fiil.

e. 36b/08

e.-dügümüz 15b/08, 17b/01

e.-mek 15b/09

e.-r 35b/05, 67b/03

e.-ye 6a/03, 37a/05, 38a/01, 44a/05, 46a/05, 54a/01, 72a/05

e.-yeler 17a/08, 32b/01

e.-yüp 16b/09

[=16]

bağş eyle- 46a/05

dīvār eyle- 42a/08

hamîr eyle- 16b/09

hukne eyle- 44a/05, 45b/05, 46b/06, 61a/06, 62b/05, 63a/07

ip eyle- 50b/05

işâret eyle- 6a/03

kaluñ eyle- 67b/03

loğuma loğuma eyle- 43b/03

merhem gibi eyle- 39a/03, 51b/04

terk eyle- 54a/01

tertîp eyle- 32b/01

tımār eyle- 38a/01, 72a/05

un eyle- 17a/08

za’îf eyle- 35b/05

zikri eyle- 17b/01

[=22]

eyü Beğenilecek, makbule geçecek nitelikleri olan, kendisinde bulunması gereken vasıfları taşıyan; sağlıklı.

e. 4b/01, 4b/01, 4b/07, 6a/07, 12a/04, 12b/04, 45b/04, 53a/08, 53a/08, 62b/04

e.+dir 57a/04

e. ol- 8b/07, 13a/04, 24a/01, 24a/02, 24a/04, 28b/09, 32b/01, 56a/02, 57b/06, 58b/02, 59a/03

e.+si 5a/01, 7b/02

[=24]

eyyām Ar. Zaman, devir.

e.+da 10b/03

[=1]

ez- (Bir şeyi üzerine el, ayak veya bir âletle basmak veya bütün ağırlığı ile üstünden geçmek sûretiyle) Yassıltmak, çiğnemek, ufalamak, parçalamak.

e. 40a/07, 61a/05, 61a/08

e.-e 70b/07, 71a/01, 71a/03

e.-eler 25b/01, 25b/04, 26a/08

[=9]

ezi- (Üstüne bastıran bir kuvvetin etkisiyle) Yassılmak, çiğnenmek, ufalanmak, parçalanmak.

e.-ince 30a/07

e.-sün 40a/07

[=2]

F

fā'ide Ar. İşe yarama, işe yaramanın meydana getirdiği iyi durum, olumlu sonuç, yarar.

f. et- 23b/01

f.+si 20b/07, 23a/09

[=3]

faşl Bölüm, kısım; devre.

f. 70b/04

[=1]

fātiha Kur'ân-ı Kerîm'in ilk sûresinin adı, elham.

f. 3b/05

[=1]

ferc Dişilerde üreme organının dış kısmı, vulva.

f.+e 67b/06

[=1]

fermān Ar. Emir, buyruk.

f.+ı birle 32b/01, 55a/09

[=2]

fi'l-hāl O anda, hemen şimdi.

f. 10a/09

[=1]

fülfül Ar. Karabiber.

f. 16b/07, 31a/06, 52b/07

f.+e 49a/03

f.+i 48b/07

[=5]

G

ğāyet Ar. Çok, pek, pek çok, son derece.

g. 69a/07, 69b/04

[=2]

geç- 1. Son bulmak, hükmü ve etkisi kalmamak, ortadan kalkmak.

g.-e 30b/02

g.-mezse 67a/02

2. Başkalarını geride bırakmak, onlardan daha ilerde, daha üstün olmak.

g.-emeye 48b/04

3. Deyimleşmiş olarak "istediği gibi olmak" anlamında.

g.-dügi gibi (göñülden geçdügi gibi ola) 36a/05

[=4]

geçür- (İp, kıl vb.) Bir nesnenin bir tarafından sokup öbür tarafından çıkarmak.

g.-üp 16b/08

[=1]

gel- 1. Ulaşmak, varmak.

g.-dügünce 32a/04

g.-dük 12b/05, 13a/05

g.-e 6a/05, 55b/05

g.-en 2a/09

g.-meye 4b/08

g.-miş 3a/06

g.-se 6a/06

2. (Sıvılar için) Çıkıp akmak.

g.-se 45b/06

g.-ür 16a/04

3. Yapamamak.

g.-mezse (elinden gelmezse) 42b/02

[=12]

gem Zaptetmek veya istenilen tarafa çevirmek için atın ağzına takılan demir alet.

g.+in 64b/03

[=1]

ger Far. Bk. eger

g. 34b/05, 57a/04

[=2]

gerek Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey).

g. 6b/01, 6b/07, 7a/02, 7a/07, 10b/01, 10b/02, 10b/02, 21b/02, 31b/06, 40b/04, 40b/05, 44a/08

g.+dür 3b/07, 11a/03, 35a/03, 56b/02, 56b/07, 57a/02, 57a/05, 60a/07, 68b/05

g.+se 50b/03, 50b/03, 50b/04
[=24]

gerekli Lüzumlu olan, ihtiyaç duyulan, lâzım.

g.+dür 11a/05
[=1]

gerü Yine, tekrar.

g. 11a/05, 53a/06
[=2]

getür- (Daha uzak bir yerden) Bulunulan yere gelmesini sağlamak, gelmesine sebep olmak, iletmek, nakletmek.

g. 41b/06, 62b/03

g.-e 45b/01, 46b/09, 63b/01

g.-meye 9b/01

g.-se 71b/01

g.-üp 2b/03, 19b/02

g.-ür 11a/01
[=10]

gevde Hayvanlarda baş, ayak ve kuyruk dışında kalan kısım, gövde.

g.+si 63b/05

g.+sin 12b/09

g.+sine 19a/05, 37a/03, 51a/04, 64a/01

g.+sini 12b/02
[=7]

gezdür- (Bir şey veya kimseye bir yerde bir yöne doğru) Sürekli yer değiştirtmek, yürütmek, gezmesini, dolaşmasını sağlamak.

g.-meyeler 12a/08
[=1]

gezdür- Bk. **gezdür-**

g. 63a/05

g.-eler 10a/04, 68b/07
[=3]

gibi Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen.

g. 36a/05, 39a/03, 40a/08, 57a/04

g. (bez gibi) 22a/02, 22a/07

g. (bıçılğan gibi) 26a/05

g. (ekmek gibi) 31a/08

g. (girgi gibi) 16b/05

g. (hamîr gibi) 22b/02

g. (hem gibi) 33a/06

g. (it gibi) 9b/03

g. (merhem gibi) 26a/08, 33b/01, 42a/06, 42a/08, 51b/04

g. (şarmaşık gibi) 32b/08

g. (şaru şu gibi) 14b/06

g. (sürme gibi) 28a/02
[=20]

gice Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar süren karanlık zaman.

g. 8a/03, 11b/01, 35a/04, 39b/08, 41a/02, 48a/04, 53a/01, 55a/07, 58a/01, 58a/07, 60a/09, 69b/03

g. gündüz 8b/01

g.+yedek 37b/08
[=14]

gıcık Kaşınma, kaşıntı, uyuz hastalığı.

g.+den 36b/09

g. ol- 28b/04, 28b/06
[=3]

giç- 1. Son bulmak, hükmü ve etkisi kalmamak, ortadan kalkmak.

g.-e 19b/03, 35b/09, 37b/08, 61a/09

g.-ince 25b/06

2. Başkalarını geride bırakmak, onlardan daha ilerde, daha üstün olmak.

g.-emeye 48b/02
[=6]

gider- Ortadan kaldırmak, yok etmek, izale etmek.

g.-e 14b/08

g.-eler 29b/05

g.-meyeler 35b/08

g.-üp 12b/08

g.-ür 49b/07
[=5]

gine Yine, tekrar.

g. 69b/01
[=1]

giñ Geniş.

g. ol- 5a/05
[=1]

gır- Dışarıdan içeriye geçmek, içeriye varmak, dahil olmak, duhul etmek.

g.-e 14b/05

g.-üp 34b/05
[=2]

girgi Bir alet.

g. 16b/05

[=1]

giriŧâr Far. Tutkun, müptela, tutulmuş, yakalanmış.

g. 15a/07

[=1]

girü Bk. **gerü**

g. 41b/05, 41b/06

[=2]

git- (Bir şey veya bir kimse) Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesafe kat edip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak.

g.-e (gide) 35a/01, 38a/01, 44a/07, 51a/05, 55a/06, 55b/01, 64a/02

g.-ere (gidere) 38a/09

g.-erken (giderken) 69a/09

g.-icek (gidicek) 11a/03

g.-mese 35a/03

[=11]

gizdir- Bk. **gezdir-**

g. 46b/03

[=1]

göbek İnsan ve memeli hayvanlarda göbek bağının düşmesinden sonra karnın ortasında bulunan çukurluk.

g.+ine (göbeline) 67a/03

[=1]

gögüs Vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü, bağır, döş, sine.

g.+inde göğsinde 40b/02

g.+ine (gögsine) 2b/06

[=2]

gök Gök rengi, mavi, yeşil.

g. 1b/07, 7a/05, 49b/09, 65a/04

[=4]

gökcek Güzel, şirin, hoş, latif.

g.+giyem (göcegiyem) 2a/06

g.+i (göcegi) 2a/04

[=2]

göl Kara ile çevrili, çeşitli büyüklükte durgun ve kalıcı su.

g. 23a/08

[=1]

gön Ham kösele, hayvan derisi, terbiye edilip tabaklanmış deri.

g.+inde 23a/04

[=1]

göñül İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil.

g.+den 36a/05

g.+i (göñli) 3b/03

[=2]

gör- (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek.

g.-eler 12b/05

g.-emez 7b/03

g.-esin 47a/08

g.-icek 8a/07

g.-meye 44b/01

g.-meyeler 17a/09

g.-mez 7b/06, 8a/03, 8b/02, 8b/09, 9a/02, 9a/07, 9a/09, 58a/02, 58a/08, 58b/04, 58b/09

g.-ücek 58a/05

[=18]

götür- - (Bir şeyi) Hareket ettirip belli bir yere koymak.

g. 41b/05

[=1]

göyün- Yanmak.

g.-ince 31a/09

[=1]

göz İnsanda ve hayvanda görme organı.

g. 46b/09, 67b/08

g.+i 5b/05, 7a/06, 7b/03, 8a/01, 9a/01, 9a/04, 9a/05, 9a/06, 9a/08, 9a/08, 16b/03, 31a/05, 47a/09, 52a/05, 58b/05, 58b/07, 58b/08, 63b/06, 65a/04

g.+in 43a/08

g.+inde 17b/03

g.+indeki 67a/01

g.+inden 18a/08

g.+ine 8b/08, 10b/07, 16b/05, 17a/02, 17b/02, 17b/08, 31b/01, 31b/03, 31b/05, 47b/01, 47b/03, 49b/08, 58b/03, 65b/09, 66a/03, 69a/05, 69a/06

g.+ini 17a/09

g.+leri 6b/04, 7a/09, 7b/02, 7b/05, 47a/01, 56a/08, 57a/06, 57a/08, 57b/08

[=52]
gözlü Herhangi bir biçimde veya renkte gözü olan.
g. (egri gözlü at) 9a/02
 [=1]
güç Yapılması, başa çıkılması zor olan, emek isteyen, yorucu, zor, müşkül, çetin.
g.+ile 47b/07
 [=1]
gügercin Güvercingillerden, hızlı ve uzun zaman uçabilen, kısa 210 vücutlu, sık tüylü, evcilleşmiş birçok türü bulunan, yemle beslenen bir tür kuş, columba.
g. 19b/04,
g. boğın 30b/04
 [=2]
güher Bk. **güher**
g. 6a/09
 [=1]
güher Cevher, mücevher, elmas, inci.
g. göz ol- 4a/10
 [=1]
gül Gülgillerin örnek bitkisi (Rosa).
g. yağın 20a/06
g. yağı 20a/07
 [=2]
gümânsız Şüphesiz.
g. 24a/04
 [=1]
gün Yer yuvarlağının kendi eksenini etrafında bir kez dönmesiyle geçen 24 saatlik süre.
g. 14a/03, 17a/02, 18b/05, 19b/04, 21a/06, 22b/01, 22b/03, 22b/06, 23b/09, 24a/01, 24b/01, 28b/02, 29b/03, 30b/02, 35a/04, 37a/02, 37b/09, 38b/08, 41a/02, 43a/05, 45a/06, 46a/05, 53a/01, 60a/09, 62a/06, 62b/08, 64a/06
g.+de 11a/03, 16a/07, 37a/03, 44a/08, 48a/02, 53a/06, 72a/09, 72b/04
g. degin 63b/04
g.+den soñra 15a/04, 18a/06, 19a/02, 72a/03
g.+e degin 47a/07, 60b/07, 66b/01, 67a/09
g.+e dek 13b/07, 18a/05, 24b/07, 25a/02

g.+i 13b/03, 14a/05, 47b/08, 48a/03
g.+idür 10a/08
g.+inde 10b/01, 10b/03, 69a/01, 69a/03
g.+ünde 11b/06
 [=58]
gündüz Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün.
g. 7b/06, 8b/09, 9a/07, 11a/09, 18b/01, 48a/04, 58b/04, 58b/09, 69b/04
g. (gice gündüz) 8b/01
 [=10]
güneş Dünya ve diğer gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya en yakın yıldız.
g.+de 34b/08, 69a/08
g.+den 11b/08, 59b/03
g.+e 11a/01, 29a/03, 29a/06
g.+e karşı 32b/04
g.+ine 11a/09, 69b/03
 [=10]
günlük Günlük ağacının tütüsü olarak kullanılan ve nefese rahatlık veren reçinesi.
g. 40b/06
 [=1]
güzîn Seçkin, seçilmiş.
g. (cihâr-ı yâr-i güzîn) 3a/04
 [=1]

H

habbi's-şalâtin Bir bitki.
h.+i 71a/06
 [=1]
hacâmat Ar.Vücudun herhangi bir yerini bu iş için yapılmış bir aletle hafifçe kesip çıkan kanı boynuz, bardak vb. ile çekmek suretiyle kan alma.
h. it- 21b/01, 21b/03
 [=2]
hafta (Fars. hefte) Birbiri arkasına gelen yedi günden ibaret zaman bölümü.
h. 36a/02
 [=1]
hakîkat tasavvuf. Allah'a erişme yolundaki dört makamdan üçüncüsü [Diğerleri şerîat, tarîkat, mârifet'tir. Bu makamda kul, hakîkî

fâil olan ve tecellî yoluyla
âlemlerde zuhur eden
Cenâbıhakk'ın sıfatlarını, kâinattaki
tasarruf ve irâdesini, gizlediği ve
açıkladığı şeyleri, kazâ ve kaderi
müşâhede eder]

h. 3b/09, 4a/04

[=2]

hakık Allah, Cenâbıhak, Tanrı, Hudâ.

h. dostı 2b/03

h.+a 2a/02

[=2]

hâl Ar. Bir şeyin içinde bulunduğu
şartların ve niteliklerin bütünü,
durum.

h.+imü 69a/03

[=1]

halâş Ar. Bir yerden, bir şeyden
kurtulma, kurtuluş.

h. bul- 32b/02

[=1]

hâm Far. İdmansız.

h. 10b/04

[=1]

hamîr Ar. Hamur, maya.

h.+a 12b/09

h.+den 42a/07

h. eyle- 16b/09

h. gibi 22b/02

h. ile 12b/08, 36b/02

h.+i 52a/08

[=7]

hamlık Vücûdun yeterince
çalıştırılmamasından gelen
hareketsizlik, idmansızlık.

h.+ı (hamlığı) 10b/05

[=1]

hanām Bir hastalık çeşidi.

h. 32b/03, 49b/05, 49b/06, 55a/02,
69b/06

h.+ı 32b/04, 50a/06

h. ol- 32b/03

h.+uñ 50a/01, 65a/04

[=10]

hânigi Atın sırtında, böğründe,
kaburgasının üstünde yara
olması hastalığı.

h. 36a/09

[=1]

hannām Bk. **hanām**

h. ol- 65a/02

[=1]

hār (Ar. harr) Sıcaklık, harâret.

h. 30b/08, 42b/04

[=2]

harâret Ar. Vücut ısısı, ateş.

h.+i 61b/09, 62a/03

[=2]

hardâl Ar. Turpgiller familyasından, sarı
veya beyaz çiçekli, sert ve yakıcı
tohumu hekimlikte kullanılan otsu
bitki. Brassica nigra .

h. 16b/07

h.+ı 22b/02

[=2]

harîk-i şâh Türkçe ser otu denilen bir ot
çeşidi.

h. 55a/03

[=1]

hârûn İlerleyeceği yerde huysuzluk edip
geri geri giden (at).

h. 53a/07, 64a/09

h. ol- 53a/07

[=3]

hâşıl Ar. Olan, ortaya çıkan, görünen.

h.+ı 21b/05

h. ol- 51a/03, 64b/06

[=3]

hasta Far. Hastalık, kaza veya yaralanma
dolayısıyla fizik veya ruh sağlığı
bozulmuş ve tedavi edilmesi
gereken kimse, rahatsız.

h. ol- 10a/03

h.+sı 72a/07

[=2]

hastalan- Sağlığı bozulmak, hasta olmak.

h.-maya 54a/06

h.-mış 68b/06

[=2]

hastalık Organizmada birtakım
değişikliklerin ortaya çıkmasıyla
sağlığın bozulması durumu,
rahatsızlık, çor, dert, sayrılık, illet,
maraz, maraza, esenlik karşıtı

h.+ı (hastalığı) 19a/08

[=1]

Hâtemü'n-nebî Hz. Muhammed'in
gelişyle nübüvvetin sona erdiğini
ifade eden bir tabir.

H. 3a/01

- [=1]
hātūn Kadın.
h. 31a/07, 34b/08
 [=2]
havān Far. Toz haline getirilmek ve ufalanmak istenen bir maddenin içine konulup dövüldüğü aş, tahta veya madenden çukur kap.
h.+da 16a/06, 20a/08, 31b/01, 34a/09
 [=4]
hayā Bk. **haye**
h.+sı 8b/03, 56a/09, 58a/09
 [=3]
haye Erkeklik bezi, er bezi, husye, testis.
h.+si 5b/04, 6b/05
 [=2]
hayz Ar. Kadınlarda aybaşı.
h. bizini 15a/02
 [=1]
hazān Far. Sonbahar
h. yağmuru 10b/09
 [=1]
hāzır Bir yerde mevcut olan, bizzat bulunan, huzurda, göz önünde olan.
h.+harun 3b/03
 [=1]
Hazret Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder.
H.-i 'Osmān 4a/05
H.-i 'Ömer 4a/04
H.-i Muhammed Muştafa Şalla'llāhū 'Aleyhi ve selem 4a/01
H.-i Hızır 'aleyhisselām 3b/01
 [=4]
hekīm Mesleği hastalıkları teşhis ve tedavi etmek olan kimse, tıp doktoru tabip.
h.+ler 14a/06, 47b/04
 [=2]
helāk Ar. Mahvolmak, yok olmak.
h. it- 21b/09
h. ol- 15b/07
 [=2]
helile Doğu Hindistan'da yetişen bir bitkinin olgunlaşmadan önce toplanan ve kurutulan 1-3 cm uzunluğunda, iğ biçiminde sert, kokusuz taneleridir. Sarı Helile ve Kara helile (*Terminalia chebula*) olmak üzere iki çeşidi vardır.
h.+yaprak (yapragın) 52b/06
 [=1]
hem Far. Bir kimseyi uyarmak, bir şeyi açıklamak veya anlamı güçlendirmek için "özellikle, zaten, bir de, şurası da var ki" anlamlarında kullanılan bir söz.
h. 5a/07, 6a/07, 17b/04, 54a/09, 54b/09, 56a/03, 56a/04, 67b/03
h. gibi it- 33a/06
h. it- 20a/08
 [=10]
hemre Sıtma hastalığı.
h. 21a/01, 21a/01
 [=2]
henüz Daha şimdi, yeni.
h. 34b/06
 [=1]
hep Her zaman, daima, bütün, hep beraber.
h. 42b/02
 [=1]
her Far. Önüne geldiği ismin benzerlerini teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz.
h. 26a/05, 32a/04, 65a/05
h. bahş 30a/02
h.+bir 37a/04, 38b/04, 50a/01, 65a/04
h.+birinde 33b/04
h.+biri 9b/07, 45b/08
h. düğim 50b/06
h. düğüm 65b/02
h. düğün 50a/03
h. dürlü 9b/06
h. gün 10b/01, 11b/10, 12a/08, 15b/03, 69a/01
h. şabāh 17a/08
h. tartu 12a/06
h.+vakıt 25a/05
 [=23]
hergiz Asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde.
h. 36b/08
 [=1]
herise Ar. Çok pişmiş, lapa.
h. 40a/08

[=1]
hettām Bir hastalık.
h. 49b/08
 [=1]
heybetlü Görünüşü korku ile karışık bir saygı uyandıran, böyle bir duygu uyandıracak büyüklük ve görünüşte olan.
h. 4b/02
 [=1]
hırlu İyi, hayırlı, uğurlu, makbul.
h. 13a/09
 [=1]
hıyār Far. Kabakgillerden, yaprakları geniş ve parçalı, ana yurdu Hindistan olan, bir yıllık otsu sürüngen bitki. Cucumis sativus.
h. 31b/02
 [=1]
Hızır Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdâdına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat.
H.'aleyhi's-selam 2a/09, 3b/01
 [=2]
hîç Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat'iyen, asla.
h. 7a/08, 4b/07, 9a/01, 9a/09, 10b/03, 12a/08, 16a/02, 20b/09, 21b/08, 24a/04, 33b/02, 35a/09, 35b/07, 36a/09, 45a/04, 48b/02, 48b/04, 57a/08
h. bir 65a/01
 [=19]
hubbū's-şalātin Bir bitki.
h.+i 72b/07
 [=1]
Horāsān İran'ın doğusunda bulunan geniş arazi.
H.+da 14a/07
 [=1]
hoş Far. Güzel, iyi, latif
h. 5a/01, 22b/02
h. ol- 13b/08, 14a/02, 15b/05, 16b/06, 17b/03, 17b/05, 17b/09, 20a/09, 20b/05, 20b/09, 21a/09, 21b/02, 22b/08, 23b/02, 23b/09, 24a/02,

24b/02, 24b/08, 25a/03, 25b/02, 25b/06, 26a/02, 26b/02, 26b/08, 28a/05, 29b/05, 30a/06, 30b/07, 31a/04, 31b/02, 31b/04, 31b/06, 36a/04, 36b/05, 36b/07, 37a/05, 37b/01, 39a/04, 39b/07, 39b/07, 40a/01, 40a/06, 40b/02, 41a/03, 41a/06, 41a/06, 41a/09, 42a/03, 42b/03, 43b/04, 44a/06, 45a/02, 46a/01, 46a/05, 46b/06, 47a/07, 48a/03, 48a/05, 48b/08, 49a/06, 49b/05, 50a/07, 50b/01, 50b/04, 50b/09, 51a/05, 51b/01, 51b/05, 51b/08, 52a/03, 52b/01, 52b/04, 53a/02, 53a/06, 54b/01, 55a/01, 55a/05, 55b/01, 55b/07, 60a/01, 60a/04, 60b/08, 61a/06, 61a/09, 61b/04, 61b/08, 62a/04, 63a/08, 63b/05, 63b/08, 64a/07, 64a/09, 65a/03, 65a/09, 65b/04, 66a/03, 66b/06, 66b/08, 66b/09, 67a/03, 67a/06, 67a/09
 [=104]
hūb Far. Güzel, hoş, iyi.
h. 4b/03
h. ol- 4b/09
h. yüzlü ol- 4a/10
 [=3]
hudne (?)
h. 67a/04
 [=1]
huḳne Ar. Kalın bağırsağı anüs yoluyla özel ilaçlı su fişkırtarak boşaltma, lavman, tenkiye.
h. 25a/03
h. eyle- 44a/05, 45b/05, 46b/06, 61a/06, 62b/05, 63a/07
h. it- 19b/01, 25b/02, 30b/01, 30b/07, 31a/03
 [=12]
hult İrin.
h.(cemī'i hult) 14b/07
 [=1]
hulta Karıştırmak.
h. it- 12b/09
 [=1]
hultet Bir bitki.
h. 46b/01
 [=1]

ḥurmā 1. Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi

ḥ. 30b/02, 46a/06, 51b/03, 63a/01, 64a/05

2. Far. Hurma renkli.

ḥ.-yī ṭorī 56a/02, 56a/05, 6a/09
[=8]

ḥuy Far. Yaradılış, mizaç, alışkanlık, âdet.

ḥ. 53b/04, 53b/10

ḥ.+ı 4b/04, 5a/01, 53b/04

ḥ.+ın 53a/08

ḥ.+ını 64b/02

ḥ.+la 53b/10

[=8]

ḥūylu Huyu çetin olan, hırçın.

ḥ. 4b/05

[=1]

ḥūnām Ar. At, eşek ve katırlarda görülen bir hastalık; bulaşıcı, akıntılı bir tür çıban.

ḥ. 55a/04, 55a/09

[=2]

ḥūnerlū Hüneri olan, marifet ve maharet sahibi.

ḥ. ol- 6a/07, 7a/01, 56a/03, 56a/04, 56b/06, 57a/01

[=6]

ḥūnersiz

ḥ. ol- 7b/01, 57b/03, 59a/03

[=3]

ḥūnersüz Hüneri olmayan bir maharete veya ustalığa sahip bulunmayan.

ḥ. ol- 7b/04, 57b/02

[=2]

I

ılıcaḳ Ilıkça, az ılık.

ı. 25a/09, 44b/07, 61a/05

[=3]

ışdır- Kırdırmak.

ı. 40a/05

[=1]

ısıcaḳ Sıcak.

ı. 52b/03

[=1]

ısır- Dişler arasına alıp sıkamak, dişlemek.

ı.-ğan 8a/02

[=1]

ısıtma Sıtma hastalığı, malarya.

ı. 10a/01, 10a/09, 11a/01

ı.+dur 21a/01

ı. ol- 29b/06

ı.+sı 60a/05

[=6]

ışlan- Islak duruma gelmek.

ı.-mıṣ 19a/03, 19a/07

[=2]

ışlat- Islanmasına sebep olmak, ıslak duruma getirmek.

ı. 49a/03, 66b/01

ı.-asın (ısladasın) 60b/06

ı.-up (ısladup) 12a/05, 21a/08, 28a/09, 35b/04

[=7]

ıssı Sıcak.

ı. 19a/05, 23b/04, 24a/03, 27b/02, 28b/08, 29b/02, 30b/08, 37b/04, 42b/05, 43a/02, 43a/03, 53a/02, 59b/04

ı.+dur 72b/09

ı.+ıla 67a/05

ı.+la 36b/03, 54a/04

ı. ol- 11b/03, 11b/09, 18a/06, 27b/03, 47a/03

ı.+ya 11a/09, 69b/04

[=24]

ıssıcaḳ Sıcakça, az sıcak.

ı. 71b/06

[=1]

İ

i'llallāh Ancak, sâdece Allah var.

i. 1b/10

[=1]

iç Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil.

i. 16a/01, 18b/02, 27a/05, 42a/05, 49a/05, 71b/07

i.+inde 24b/01, 28a/09, 28b/02, 35a/07, 38b/02, 41a/03, 71a/01, 71a/03, 71a/07

i.+ine 37a/06, 40a/04, 40b/07, 52a/03, 52b/04

i.+ini 19a/03

i.+lerinden 2b/04

[=22]

iç- Bir sıvıyı ağzına alıp yutmak.

i.-dügi 16a/04, 35b/02

i.-dügünce 45b/02

i.-dükçe 62b/03

i.-e 48a/10

i.-er 35a/09
i.-erse 35a/08, 35b/07
i.-mese 48a/08
i.-mezse 35a/09, 43a/01
i.-se 54a/03
i.-sün 35b/07, 43a/01, 45b/03, 62b/04
 [=16]
içün Sebebiyle, maksadıyla, amacıyla.
i. (allah için) 3b/04
i. (koyanlar için) 3a/08
 [=2]
içür- İçmesini sağlamak.
i.-e 66b/03, 71a/01, 71a/03, 72a/09, 72b/01
i.-eler 35a/08
i.-esin 54a/09
 [=7]
ihtiyār Yaşlı, kocamış.
i. 2b/04
 [=1]
ik- Sürmek.
i.-eler (kireç ik-) 21b/02
i.-esin (cırāhata ikesin) 45a/02
 [=2]
iken Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimidir.
i. 18a/08
 [=1]
iki Birden sonra üçten önce gelen sayının adı.
i. 5a/04, 6a/03, 6b/01, 9a/04, 11a/03, 16b/06, 19b/06, 20a/06, 20a/07, 20b/02, 20b/03, 25a/09, 25b/02, 28b/02, 32b/04, 34b/09, 35a/04, 35a/05, 37a/04, 37a/09, 38b/08, 39b/09, 40a/02, 40b/07, 44a/04, 46b/04, 49a/02, 56a/06, 58b/07, 60a/02, 60a/03, 61a/04, 61a/06, 63a/06, 72a/03, 72b/04
i.+sinden 17b/07
 [=37]
ikinci İki sayısının sra sıfatı, sırada yeri birinciden sonra, üçüncüden önce olan.
i. 19b/04
 [=1]
ikişer İki sayısının her birine iki veya her defasında iki anlamına gelen üleştirme şekli.
i. 45b/08, 72a/02, 72a/09

[=3]
iklīm Ar. Yer, memleket, ülke, diyar.
i. 3b/08
 [=1]
il Ülke, yurt, memleket, diyar.
i.+inde ('Osmān ili) 57a/04
i.+inde ('Osmān ilinde) 7a/04
 [=2]
'ilāc Ar. Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere İçilmek, herhangi bir yolla vücûda verilmek veya dışarıdan sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim.
i. 15a/06, 18a/01, 20a/09, 21a/01, 22b/09, 24b/02, 24b/08, 25a/03, 25b/07, 26a/02, 28a/06, 28b/04, 29b/06, 31b/06, 32b/03, 34b/05, 35a/02, 36b/08, 37b/02, 47b/06, 49b/05, 51a/01, 51a/07, 51b/01, 51b/06, 52a/04, 53a/07, 53a/09, 55b/01, 21b/09, 33b/08, 54a/06, 55a/02
'i.+ı 48b/02
'i.-ı 30b/08, 31a/04, 33a/07, 41b/01, 42b/04, 43b/04, 44b/01, 45a/03, 45b/05, 46a/01, 47a/07, 48a/10, 48b/05, 49a/06, 49b/01, 50a/07, 53b/04, 54a/01
 [=52]
ile 1. İki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar.
i. 1b/06, 13b/04, 24b/04, 41b/07, 53a/08
 [=5]
 2. İsimlerin sonuna gelerek birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan söz.
i. 29b/01, 40b/09, 41b/03, 43b/02, 46a/09, 47b/09, 71b/03, 71b/09, 72a/03
 [=9]
ilet- Götmek veya getirmek, ulaştırmak, eriştirmek.
i.-meyeler 10b/07
i.-üp 10b/04
 [=2]
ilk En önce, en başta, birinci olarak.
i. 69b/02
 [=1]

illā Ar. Bilhassa, özellikle, muhakkak, mutlaka.

i. 12a/05, 19a/07, 59b/08, 67a/01, 67a/06

[=5]

illāki (Ar. illā + Far. ki) Bk. **illā**

i. 52a/03

[=1]

‘illet Hastalık.

‘i. 9b/06, 21b/07, 39a/08

‘i.+i 20a/04, 44b/01

[=5]

imdi Şimdi.

i. 12b/05, 13a/05, 13b/02, 20a/05, 60a/07, 62b/01

[=6]

in- 1. Hastalığın gelmesi.

i.-er 50a/09

i.-se 60b/03, 65b/01

2. (Binilen bir hayvan veya taşıttan ayrılarak) Yere ayak basmak.

i.-üp 69a/09

[=4]

ince Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

i. 5a/03, 5a/05, 16b/08

i. ol- 5a/08, 5a/09, 23a/06

[=6]

incir Far. Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, pürtüklü, geniş ve dilimli yapraklı, çoğunlukla sütlü, yumuşak odunlu bazıları tırmanıcı olan ağaç (Ficus) ve bu ağacın etli, tatlı, içinde küçük çekirdekleri bulunan meyvesi.

i.+i 26a/07, 26b/01, 29a/01, 29a/03, 39b/08

[=5]

incüklü Herhangi bir özellikte ya da bir nitelikte inciğe sahip olan.

i. (yoğun incüklü) 5a/02

[=1]

‘indizūn Bir ot.

i. 66a/01

[=1]

indür- (Yukarıdan aşağıya doğru) Gelmesini, inmesini sağlamak.

i.-e 15a/04

[=1]

inek Erkeklik bezi, haya, testis, husye.

i.+i (inegi) kara ol- 56a/07

[=1]

inlū Enli; eni fazla olan, geniş.

i. ol- 5b/01

[=1]

inşā‘allāhū ta‘ālā Ar. Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse, anlamında dilek sözü.

i. 24a/04

[=1]

inle- Acı ve üzüntü ifâde eden kesik kesik sesler çıkarmak.

i.-ye 18a/08

[=1]

ip Dokuma malzemesinden yapılan ve bağlamak için kullanılan, çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim, iplik.

i. eyle- 50b/05

i.+i 50b/06, 50b/09

i.+in 65b/01

i. ile 44a/01

[=5]

iplik Pamuk, keten, yün, ipek vb.nden bükülerek yapılan ve dikiş dikmekte kullanılan ince uzun lif.

i.+i (ipligi) 49b/09, 65a/04, 65a/09, 65b/04

i.+ile 65a/04

i.+le 49b/09

[=6]

ir- Belli bir yere, bir noktaya varmak, vâsıl olmak, erişmek.

i.-mez 59a/08

[=1]

ireden (?)

i. 39a/08

[=1]

iri Ölçüleri olağandan daha hacimli olan, kocaman.

i. 35b/02

[=1]

irin Cerahat.

i. 61b/05

i.+i 38a/01

[=2]

iriş- Erişmek, ulaşmak, yetişmek.

i.-e 10a/06

[=1]

ise Koşul-şart ifade eder veya şart anlamını kuvvetlendirir.

- i.** 20b/07, 21a/02, 41a/04
[=3]
iste- (Bir şeye karşı) İstek duymak, arzu etmek, dilemek.
i.-r 35b/06
i.-rsen 11b/05
[=2]
iş bu Bu, özellikle bu.
i. 50a/09, 67b/07
[=2]
işâret Ar. Bir şeyi, anlatılmak istenen bir mânâyı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.
i. eyle- 6a/03
[=1]
işe- İdrar torbasında biriken sidiği dışarı atmak.
i. 39b/06
[=1]
işek Bk. **Eşek**
i. 50b/04
[=1]
işit- Kulak yoluyla duymak, dinlemek.
i.-e (işide) 8a/08
i.-icek (işidicek) 53b/10
[=2]
it Köpek.
i. kuyruklu at 59a/06
i. gibi 9b/03, 59a/07
[=3]
it sinegi Ballıbabagiller (Labiatae) familyasından, çok yıllık, sık tüylü, beyaz çiçekli, baharat olarak kullanılan bitki türü. Boz ot.
i. 31b/08
[=1]
it Bk. **et**
i.+i 5b/07
[=1]
it- Türkçede birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil.
i.-dügi gibi 41a/09
i.-e (ide) 2b/11, 13a/03, 40b/08, 53a/09, 64b/02
i.-eler (ideler) 17a/05, 11b/08, 12b/04, 13a/03, 17a/06, 19b/01, 20a/08, 22b/01, 22b/06, 25b/02, 26a/08, 28a/02, 28a/03, 30a/02, 30b/01, 30b/07, 31a/04, 31b/03, 33a/06, 33b/01, 33b/07, 35a/01, 36a/03
i.-er (ider) 1b/01, 11b/01, 21b/09
i.-ersek (idersek) 37b/01
i.-ersen 45a/07
i.-mek 21b/01
i.-meye 34b/05
i.-meyeler 10b/03
i.-mezlerse 21b/03
i.-seler 1b/03, 1b/09
i.-señ 44a/08
i.-üp (idüp) 10b/05, 12b/04, 12b/09, 16a/07, 22b/04, 29a/02, 31a/08, 33b/01, 34b/02
[=51]
âmühte it- 33b/01, 34b/02
ārām it- 30b/01
arķaru terbiyet it- 10b/05
baḥş it- 30a/02
bend it- 13a/03
beyān it- 1b/01
böyle it- 45a/07
cezm it- 13a/03
du'ā it- 2b/11
ekmek gibi it- 31a/08
eksik it- 10b/03
ḥacāmat it- 21b/01, 21b/03
helāk it- 21b/09
hem gibi it- 33a/06
hem it- 20a/08
ḥuḳne it- 30b/01, 19b/01, 25b/02, 30b/07, 31a/04
ḥulta it- 12b/09
loḳma it- 16a/07
merhem gibi it- 26a/08, 33b/01, 40b/08
merhem it- 28a/03, 33b/07
muḥarra it- 29a/02
mu'tedil it- 11b/08
pāk it- 22b/06
su'al it- 1b/03, 1b/09
sürme gibi it- 28a/02
tecride it- 12b/04
terk it- 53a/09, 64b/02
tımār it- 12b/04, 22b/01, 22b/04, 35a/01, 36a/03, 38b/08
un it- 17a/06, 31b/03

ziyān it- 11b/01, 34b/05

[=48]

iy Kendisine söz söylenilen kimse veya kimselerin dikkati çekilmek istendiğinde adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü

i. 2b/07, 2b/08, 2b/09, 2b/10

[=4]

K

ķā'a Atın kızgınlıkla su içip hastalanması.

ķ. ('Īlāc-ı ķā'a bed) 54a/01

[=1]

ķā'āsīn Atın başının tutulması.

ķ. 13a/06

[=1]

ķabaķ Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, sarı çiçekli, birçok türü olan bir bitki, Cucurbita.

ķ. 37a/04, 43a/04, 51a/06, 64a/02

ķ.+ı (kabagı) 66b/01

[=4]

ķabar- Ağırlığı artmadan hacmi büyümek, şişmek, şişkin bir durum almak.

ķ.-a 27b/03

ķ.-an 34b/02

[=2]

ķabarcıķ Vücutta oluşan sivilce gibi küçük şişkinlik.

ķ. 17b/04

[=1]

ķabarcuķ Bk. **ķabarcıķ**

ķ. 49a/08

ķ.+uñ (kabarcugun) 49b/04

[=2]

ķaç Soru ifade etmeyen cümlelerde kullanıldığı zaman "birçok" anlamında belirsizlik anlatır.

ķ.+(bir kaç) 67a/02

[=1]

ķaçan Ne vakit, ne zaman ki.

ķ. 5b/08, 6a/01, 10a/05

[=3]

ķadar Ölçüde, derecede, dek, değin.

ķ. 35a/08, 42b/01

ķ.+(ne kadar) 33a/01

[=3]

ķademplü Uğurlu.

ķ. ol- 58b/06

[=1]

ķadīm Geçmiş uzun zamâna dayanan, eski.

ķ.+dür 1b/11, 2a/01

ķ.+iden 20b/06

[=3]

ķāf Arap alfabesinin yirmi ikinci, Türkler'in İslâmiyet'i kabullerinden 1928 harf inkılâbına kadar 9 – 10 asır boyunca kullanmış oldukları alfabenin yirmi beşinci harfi ve bu harfin adı.

ķ. 32a/04

[=1]

ķāfūr Ar. Hindistan ve Çin'de yetişen kafur ağacının (Champhorosma monspeliaca) zamkından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanabilen ıtırılı madde.

ķ. 14a/01

[=1]

ķāģit Hamur haline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi suretiyle imal edilen, birçok işte kullanılan ince yaprak.

ķ. 18b/04

[=1]

ķāhel Gayretsiz, tembel.

ķ. ol- 69b/02

[=1]

ķā'ide Ar. Kural.

ķ.+si 54a/02

[=1]

ķākül Far. Alna düşen kısa saç demeti, perçem.

ķ.+i 5b/05

[=1]

ķal- Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek.

ķ.-a 16a/02

ķ.-ıcak 33a/03

ķ.-maya 33b/03, 65a/01

ķ.-mış 10a/07

[=5]

ķalay Yumuşak, gümüş beyazı renginde, düşük sıcaklıklarda kolayca eriyen, çok iyi parlatabilen, ince levhalar hâline getirilebilen, normal

sıcaklıklarda havada oksitlenmeyen, lehim imaline yarayan, erime derecesi 232°; atom ağırlığı 118,70; atom numarası 50; sembolü Sn olan metal element.

ķ.+ı 25a/01

[=1]

ķalem Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde âlet.

ķ.+le 17b/08

ķ.+i cengār 26b/05, 27a/01

ķ.+i zengār 44b/09

[=4]

ķaluñ Kendi cinsinden olan şeylere göre, iki yüzü arasındaki uzaklığı büyük olan.

ķ. eyle- 67b/03

[=1]

ķamış Buğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, çeşitli türleri olan, içi boş, yüzü boğumlu bitki

ķ.+ıla 19b/01

ķ.+la 13b/05

[=2]

ķāmil Noksansız, tam, bütün.

ķ. ol- 4a/08

[=1]

ķan Plazma ve kan yuvarlarından meydana gelen ve damarların içinde dolaşarak vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

ķ. 27a/06, 40b/04, 46b/05, 49a/08, 49b/03, 63a/06, 67a/01, 49b/03, 72a/04

ķ.+a 49b/04

[=10]

ķanat- Kanamasına sebep olmak veya özellikle kanamasını saptamak.

ķ.-asın (kanadasın) 44b/08

[=1]

ķand İçine şeker ve limon konan sıcak sudan ibâret içecek.

ķ. 17a/07

ķ.şekeri 42b/03

[=2]

ķānūr Hindistan ve Çin’de yetişen kâfur ağacının (Laurus camphora) zamlından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı

şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtırılı madde, kâfūr.

ķ. 13b/04

[=1]

ķap 1. Kabuk.

ķ.+ı (kabı) 27b/04, 49b/02

ķ.+ın (kabın) 38b/03, 67b/02

ķ.+ını (kabını) 34a/03

ķ.+ının (kabının) 34b/01

[=6]

2. İçine sıvı veya katı herhangi bir madde konan şey

ķ.+ıla 62b/02

[=1]

ķapā ?

ķ.+dır 72b/09

[=1]

ķapaķ Bazı organları örtmeye yarayan zar veya organ.

ķ.+ların (gözleri ķapaķların) 47a/01

[=1]

ķapu Belli bir maksatla belli bir şey elde etmek için başvurulmuş, bağlanan yer.

ķ.+sı (dergāhuñ ķapusı) 2a/01

[=1]

ķara En koyu renk, siyah.

ķ. 6b/08, 7a/02, 7a/06, 7b/08, 8a/02, 8b/01, 8b/09, 11b/02, 16b/07, 31a/06, 33a/04, 51a/09, 51b/09, 52a/01, 55b/04, 56b/03, 56b/08, 57a/01, 57a/07, 57b/08, 71a/08

ķ. ol- 5b/06, 6b/02, 6b/06, 7a/01, 7a/06, 56b/01, 57a/07, 57b/06

[=29]

ķaraca Karaya yakın renkte olan.

ķ. 34a/08

[=1]

ķarāh Bir sıtma hastalığı.

ķ. 29b/06

[=1]

ķarar- Kara bir renk almak, rengi koyulaşıp siyahlaşmak.

ķ.-a 36b/05

[=1]

ķararaķ Karamsı, karaca.

ķ. ol- 57a/02

[=1]

ķarbelāser (?)

ķ. 58a/06

[=1]

karın İnsan ve hayvan vücudunun kaburgaların kenarından kasıklara kadar olan ve iç boşluğunda mide, bağırsak, böbrek, safra kesesi, rahim, dalak, karaciğer gibi organlar bulunan kısmı, batin.

ķ.+ı (karnı) 19b/03, 25a/05, 25a/06, 25b/06, 30b/02, 35b/09, 55b/02, 61a/01, 61a/01, 61a/09

ķ.+ına (karnına) 19a/05

ķ.+ında (karnında) 40b/03

[=12]

ķarış- Bir maddenin başka bir madde içinde dağılması.

ķ.-a 48a/01

[=1]

ķarışdur- Karışmasını, bir maddenin başka bir madde içinde dağılmasını sağlamak.

ķ. 38b/06, 39b/01, 42a/05, 43b/02, 51a/03, 52b/08, 54a/05, 60a/08, 63b/09

ķ.-a 48a/01, 70b/07

ķ.-alar 67b/06, 16a/06

ķ.-asın 45a/01

ķ.-up 15b/04, 17a/02, 20a/02, 21a/05, 23b/07, 24a/08, 28a/03, 31a/02, 32b/05, 33a/05, 33b/06, 42b/09, 71a/08, 71b/04, 71b/09, 72b/03, 72b/08

[=31]

ķarpuz Kabakgillerden, sürüngen gövdeli parçalı sert yapraklı, sarı çiçekler açan bir bitki (Citrullus vulgaris).

ķ.+ın (Ebücehil ķarpuzın) 19b/08

[=1]

ķarşı e doğru.

ķ.+(-e ķarşı) 32a/08, 32b/04

[=2]

ķas (?)

ķ.+ını (darār ķasını) 11a/06

[=1]

ķasık Vücûdun karnın altı ile uyluğun üstü arasında kalan kısmı.

ķ.+ı (ķasığı) 42b/06

[=1]

ķasım. Çadıruşağı, şeytintersi ağacı vb. bitkilerden elde edilen bir zamk.

ķ. 71b/09

[=1]

ķaşağı Hayvan tımarında kullanılan dişli, madenî alet.

ķ. 69a/02

ķ.+yıla 12b/01

[=2]

ķaşağıla- Kaşağı ile tımar etmek.

ķ.-mak 10b/01

[=1]

ķaşan- (Büyük baş hayvanlar) Durup işemek.

ķ.-masa 72b/09

[=1]

ķaşı- Vücudun herhangi bir yerindeki kaşıntıyı gidermek için tırnakla veya başka bir şeyle deriyi hafifçe ovma.

ķ.-yalar 12b/01

ķ.-yup 29b/02

[=2]

ķaşıķ Sulu veya taneli şeyleri yemeye mahsus, ağıza giren kısmı genişçe ve çukurca, saplı sofa aleti.

ķ. 66b/06

[=1]

ķat- Bir şeyin içine, üstüne veya yanına miktar veya niteliğini değiştirecek bir şey koymak, ilâve etmek, eklemek.

ķ. 38b/06, 40a/04, 41a/08, 42a/01, 43a/04, 45a/06, 46a/01, 46a/08, 46b/02, 52a/01, 52b/09, 60a/03, 61a/08, 62a/06, 63a/02, 63a/04, 64a/03, 66a/02

ķ.-alar 17a/07, 18b/07, 24a/07, 67a/05

ķ.-asın 49b/03, 61b/07

ķ.-ıp 27a/01, 29a/05, 30b/05, 30b/06, 33a/01, 36a/02

ķ.-up 17b/07, 20b/04, 25b/04, 25b/09, 26b/06, 30a/03, 31a/07, 34b/01, 37b/07, 39a/02, 39a/06, 47a/05

[=42]

ķatanluca (?)

ķ. 34a/07

[=1]

ķatı Çok, pek çok.

ķ. 6a/02, 8b/08, 10b/06, 13a/09, 14a/03, 29b/03, 38b/02, 39b/03, 41b/02, 47a/02, 57b/01, 69a/04

ķ.+ca 26a/08
ķ.+caķ 29a/09
ķ. kara ol- 7a/07, 58b/03
ķ. ķatı 5b/07
ķ.+ları 18a/03
 [=18]
ķatıca Sert bir şekilde.
ķ. 61a/09
 [=1]
ķatır Atgillerden, kısarak ile erkek eşeğin çiftleşmesinden doğan melez hayvan.
ķ. 50b/04
 [=1]
ķatlan- (Dayanılması güç bir duruma) Ses çıkarmadan dayanmak, tahammül etmek.
ķ.-ıcı 6a/08
 [=1]
ķatrān Ar. Odun, petrol vb.nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan, rengi kahverengi ile siyah arasında değişen, keskin is kokulu, suda erimediği için sürüldüğü yeri suya ve rutubete karşı koruyan ve birçok organik maddenin imâlinde kullanılan madde.
ķ.+a 22a/05
 [=1]
ķavi Ar. Güçlü, kuvvetli.
ķ. ol- 64b/08
 [=1]
ķayna- (Bir kap içindeki sıvı) Sıcaklığı belli bir dereceyi bulunca fokurdamak.
ķ.-mış 63a/04
ķ.-ya 26b/01, 27a/02
ķ.-yandan soñra 23b/06
 [=4]
ķaynan- Kaynatılmak, kaynamak.
ķ.-mış 46b/02
 [=1]
ķaynad- Bk. **ķaynat-**
ķ. 41b/04, 42a/01
 [=2]
ķaynat- Kaynamasını sağlamak.
ķ. 39a/02, 44a/04, 45b/04, 46a/04, 55a/07, 60a/04, 61b/03, 62b/05, 62b/08, 63a/02, 63b/04
ķ.-a (ķaynada) 47a/06

ķ.-alar (ķaynadalar) 20b/04, 22a/05, 25b/09, 29a/05, 29b/01, 30a/07, 30b/05, 30b/06, 33a/05, 67a/05, 67a/08
ķ.-up (ķaynadup) 19a/01, 19a/09, 22a/04, 29a/01, 34b/08, 36b/03, 72a/01
 [=30]
ķayrı (Ar. gayrı) Başka.
ķ. 28b/05
 [=1]
ķaz- Oymak, hakketmek.
ķ.-up 45a/05
 [=1]
ķazı- Kesici veya sert bir âletle bir şeyin üstünden ince bir tabaka kaldırmak.
ķ.-yalar 13b/09
 [=1]
ķeçe Dokuma yoluyla değil yapağıyı dövmek veya ayakla tepmek suretiyle yapılan kaba kumaş.
ķ.+yile 67a/08
 [=1]
ķefe At tımarında kullanılan kıl kese, ince gebre.
ķ. 69a/02
 [=1]
ķefe- (At için) Tüylerini kefe ile silip temizlemek, parlatmak.
ķ.-mek 10b/02
 [=1]
ķehel Tembel.
ķ. ol- 11a/07
 [=1]
ķeler Kertenkele, bukalemun gibi yerde sürünerek ilerleyen, beşer parmak ve dörder ayaklı, çok uzun kuyruklu sürüngenlerin ortak adı.
ķ.+i 67b/05
 [=1]
ķemir- İçin için harap etmek.
ķ.-meye 52b/05
 [=1]
ķemücek Kemikcik, küçük kemik.
ķ. 55b/05
 [=1]
ķemük Metinde bir at hastalığı.
ķ. 71b/01
 [=1]

kendi İyelik ekleri alarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri, zat. Krş. kendü

k. 2b/01

[=1]

kendü Bk. **kendi**

k.+yi 47a/01, 63b/01

k.+ye 42b/02, 43a/09

[=4]

[=2]

keñez Kolay.

k. 39b/03

[=1] Ögütölüp elenen tahıl tanelerinden eleğin üstünde kalan kabuk kırıntıları.

kepek Un elendikten sonra, elek üstünde kalan kabuk kırıntıları.

k. 32b/09

k.+le 32b/05

[=2]

kere (Ar. <kerre) Defa, kez, sefer.

k. 26b/02, 44a/04

k. (birkaç kere) 71a/09

[=3]

kerre Bk. **kere**

k. 33b/08, 44a/08, 71b/06, 72b/04

[=4]

kes- (Kesici bir aletle) Bulunduğu yerden ayırmak, çıkarmak.

k.-e 41a/04

k.-üp 14b/01

[=2]

kez Defa, kere, sefer.

k. 16b/06, 34b/09, 37a/09, 39b/06, 40a/01, 42a/02, 45a/02, 48a/03, 48a/04, 48a/05, 50a/03, 50b/06, 50b/08, 51a/10, 51b/05, 53a/06

k. (bir iki üç kez) 11a/03

k. (bir kez) 65b/02

[=18]

kıç (Dört ayaklı hayvanlar için) Arka ayaklar.

k.+ı 59a/05

k.+ından 59a/04

[=2]

kıl İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.

k. 8b/05, 49a/02, 58a/10

k.+ı 29a/08

[=4]

kımıldat- (Yerinden) Oynatmak, hafifçe hareket ettirmek.

k.-a (kımıldada) 47a/01

[=1]

kır Kül rengine çalan beyaz.

k. 6b/03

[=1]

kır- Sert bir şeyi üzerine vurarak veya bir kuvvet uygulayarak parçalamak.

k.-a 62a/01

k.-ar 43a/06

[=2]

kırk- Saç, sakal veya tüyü kesmek

k.-a 40b/09

[=1]

kısa İki ucu arasındaki mesafe az olan, boyu uzun olmayan.

k. 4b/06, 9b/04, 43a/09, 59a/08

[=4]

kısacık Çok kısa.

k. 8b/06, 58b/01

[=2]

kısıl- Kapanıp sıkılmak.

k.-a 43b/01

[=1]

kısrağ Dişi at.

k. 48b/09, 58a/05

[=2]

kış 22 Aralıkta başlayıp 21 Martta sona eren, sonbahar ile ilkbahar arasındaki yılın en soğuk mevsimi.

k. 10a/08, 10b/01, 13b/03, 48a/03, 69a/01

k.+ın 23a/08

[=6]

kız- Aşırı derecede ısınmak, sıcaklığı çok artmak.

k.-mış 68b/06

k.-sın 42b/01

k.-sun 52a/07

[=3]

kızar- Rengi kırmızı olmak, kırmızıya yakın bir renk almak.

k.-an 71a/07

[=1]

kızdır- Kızmasını sağlamak, kızmasına yol açmak.

k.-alar 67a/02

[=1]

kızdır- Bk. **kızdır-**

k. 38b/01, 42a/09

[=2]

kızgınlık Çok sıcak olma durumu, çok kızgın olma.

k.+ıla 54a/03

[=1]

kızgın 1. Çok ısınmış, ısıtılmış veya kızdırılmış.

k.+ıla 68b/05

k.+la 10a/02

2. Çok kara kapkara (kuzgun)

k. gözlü ol- 58a/01

[=3]

kızıl Parlak kırmızı renk.

k. 6b/03, 18b/03, 32b/07, 34a/08, 67a/07, 70a/07

k. ol- 7a/09, 8a/01, 56a/08, 57a/09, 57b/01, 57b/08

[=12]

ki Far. İki cümleyi sebep, sonuç ve çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle haline getirir.

k. 1b/04, 2a/11, 3b/06, 3b/07, 4a/09, 4a/09, 5a/02, 6a/05, 7a/07, 8a/01, 8a/04, 8a/09, 8b/08, 9b/03, 10b/04, 11a/01, 11a/03, 11a/05, 11b/05, 12b/06, 13a/03, 13a/04, 13a/05, 13a/08, 15a/02, 15a/09, 18b/02, 19b/03, 22b/04, 23b/05, 29a/08, 30b/01, 36a/05, 40a/08, 43a/05, 48b/01, 59b/01, 68b/05

[=38]

kiçe Bk. **keçe**

k. 27b/01

[=1]

kiçi boynuzu Bu ağacın sert kabuklu, ballı, lezzetli, reçel yapımında kullanılan, tozu unlu ve besleyici bir madde olarak mide ve bağırsak hastalarına, meme çocuklarına yedirilen badıç şeklindeki meyvesi, harnup.

k.+nı 16a/05

[=1]

kim Bk. **ki**

k. 4b/09, 6a/01, 6a/05, 6b/01, 6b/07, 7a/02, 7b/05, 8a/02, 8a/06, 8b/02, 8b/06, 9a/06, 9a/09, 9b/09, 10a/02, 10a/05, 10b/09, 11a/09, 11b/03,

11b/10, 13b/03, 14b/04, 15a/01, 15b/02, 16a/01, 16a/05, 16a/08, 16b/02, 17a/04, 17b/01, 18a/01, 19a/03, 19a/04, 20b/02, 20b/04, 21a/03, 21b/07, 22a/03, 22a/05, 23a/05, 23a/06, 23b/03, 24a/09, 24b/03, 24b/05, 25a/04, 25a/07, 26a/02, 26a/06, 26a/09, 26b/04, 26b/08, 27a/02, 27a/07, 27b/03, 29a/04, 29a/08, 29b/06, 29b/08, 31a/01, 31a/05, 34a/02, 34b/04, 35b/01, 35b/09, 36a/05, 36b/01, 36b/06, 38b/02, 41b/02, 42a/01, 42b/01, 42b/05, 42b/08, 43a/07, 43b/01, 43b/05, 43b/07, 44a/01, 44a/06, 44a/07, 44b/04, 44b/06, 45a/03, 45a/04, 45b/03, 45b/05, 45b/07, 46a/03, 46b/09, 47a/04, 47a/08, 47b/01, 47b/03, 47b/04, 48a/01, 48a/07, 48a/10, 48b/02, 48b/06, 49a/07, 49a/09, 50a/03, 50a/08, 50a/09, 51a/02, 51a/05, 51a/08, 51b/03, 51b/07, 52b/03, 53a/10, 54a/02, 54a/03, 54a/08, 55a/02, 56b/02, 56b/07, 57a/02, 57a/05, 57b/07, 58a/02, 58a/04, 58a/06, 58a/08, 58b/01, 58b/03, 58b/05, 58b/08, 58b/09, 59a/04, 60a/06, 60a/07, 60b/03, 60b/05, 60b/09, 61a/03, 61b/01, 61b/05, 61b/09, 62a/04, 62a/05, 62a/08, 62b/07, 63a/09, 63b/02, 63b/06, 67a/03, 69a/03, 69b/03

[=150]

kim Hangi kişi anlamında cümlede, özne, tümleç, nesne, yüklem görevinde kullanılan bir söz, zamir.

k.+dür 2a/03, 2a/07, 2a/08

[=3]

kimesne Kimse.

k. 9b/08

[=1]

kireç Far. Kireç taşının bu işe mahsus ocaklarda kavrulmasıyla elde edilen, kalsiyum oksitten ibaret taşimsı beyaz madde.

k. 21b/02, 26b/04, 31b/09, 33a/03, 52a/03, 61b/06

[=6]

kiremit Yağmurun içeriye girmesini engellemek için binaların çatılarına döşenen, kızıl renkte ve aynı büyüklükte parçalar hâlindeki pişmiş balçık.

k.+i (kiremidi) 67a/02

[=1]

Kirmānī (İran'ın Kirman Eyaleti'nin yönetim merkezi olan) Kirman'a ait.

k. (zire Kirmānī) 17b/06

[=1]

kirpik Göz kapağının kenarlarında sıralanmış olan kıllar ve bu kıllardan her biri.

k.+i (kirpigi) 8b/04, 58a/10, 58b/08

k.+leri 9a/06

[=4]

kirpük Bk. kirpik

k.+leri 5b/05, 7b/06, 56a/06

[=3]

kişi İnsan.

k.4a/07

k.+ler 31a/08

[=2]

kişne- (At için) Ses çıkarmak.

k.-meye 8a/07, 58a/05

[=2]

kitāb Ar. Herhangi bir konuda yazılmış manzum veya mensur eser.

k. 1b/01

[=1]

kiyāh Atın zehirli ot yemesi.

k. 54a/07

[=1]

ko- (Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek.

k. 42b/01, 43a/01, 45b/01, 45b/04, 52b/03, 55a/07

k.-mayalar 10a/05, 68b/08

[=8]

kok- Bozularak kötü bir koku çıkarmak, kokuşmak.

k.-ar 48a/07

[=1]

koku Cisimlerden yayılan zerrelerin burun zarındaki sinirlerde meydana getirdiği duyu.

k.+sı 14b/04, 34b/04

[=2]

kol Hayvanlarda ön ayağın üst kısmı.

k.+ları 71b/05

k.+larına 72a/03

k.+larını 72a/01

[=3]

kop- Vücuttaki yerinden ayrılmak.

k.-a 29a/08

k.-an 37a/07

[=2]

kovala- Metinde atın kuyruğunu köpek kuyruğu gibi yukarı kaldırması.

k.-dı 9b/04

[=1]

koy- 1. (Bir yere) Bırakmak, (bir yere) yerleştirmek.

k. 39a/04, 39b/08, 41b/03, 41b/04, 41b/05, 42a/09, 42b/03, 43a/02, 43a/05, 43b/04, 45b/02, 46b/03, 46b/06, 48a/09, 48b/03, 49b/08, 52a/03, 52b/04, 52b/04, 54a/06, 55a/05, 55a/08, 55b/05, 60a/04, 60a/09, 61a/05, 61a/08, 61b/03, 61b/03, 62b/02, 62b/04, 62b/09, 63a/04, 63a/07, 63b/04, 65a/01

k.-a 25a/06, 37a/07, 37a/08, 47a/06, 47b/09, 48a/03, 48a/05, 61a/02, 71a/07

k.-alar 16a/08, 22a/04, 22b/03, 26a/01, 27a/04, 27b/01, 30a/04, 33a/07, 33b/07, 66b/05, 67a/08

k.-asın 47b/04, 48b/08, 49b/05, 63b/07

k.-up 2b/07, 13a/02, 14b/02, 25b/01, 35a/07, 35a/08, 35b/01, 67b/05

2. Uyulması gereken kuralları belirlemek, vazetmek.

k.-anlar için 3a/08

3. -e ekiyle yapılmış zarf-fiillerden sonra süreklilik bildiren yardımcı fiil olarak kullanılır.

k.-up (vura koyup) 13a/02

[=70]

koyulan- Koyu duruma gelmek, yoğunlaşmak.

k.-sun 42a/02

[=1]

koyun Geviş getirenlerden, eti, sütü ve yapağısından faydalanan, boynuzlu, memeli, evcil hayvan.

k. 62a/01

ķ.+uñ 42a/05
[=2]
kök Bazı bitkilerin ev ilacı yapılan dip kısımları.
k.+in 45a/05, 55a/06, 65a/02
k.+in(ü) 49b/06
k.+ini 13b/09
k.+üni 43b/02, 62a/05
[=7]
kömür Yüksek basınç veya yüksek sıcaklık altında bitkilerin yapısının değişmesi sonucu meydana gelen, karbonca çok zengin, siyah, yanıcı, kalorisi yüksek madde.
k.+in 27b/05, 28a/01, 42a/04
[=3]
köpek Köpekgiller familyasından, birçok çeşidi bulunan, bekçi olarak ve avcılıkta kullanılan, sâdik, evcil memeli hayvan.
k. (ak köpek boķı) 70b/07, 71a/02
[=2]
köpük Bir sıvı üzerinde çeşitli etkilerle oluşan yığın hâlindeki hava veya gaz kabarcıklarından meydana gelen tabaka.
k.+in (köpügin) 31b/05
[=1]
köşe Yer, yan, taraf.
k.+nüñ 3b/08
[=1]
köy- Yanmak.
k.-ince 17a/01
[=1]
köyündür- Yakar.
k.-ür 11b/04
[=1]
kula Al ile kır arasında bir at rengi.
ķ. 6b/06, 7a/02, 7a/03, 56b/01
[=4]
ķulaķ Başın iki yanında bulunan işitme organı.
ķ. 5a/05, 58a/09
ķ.+ı (kulagı) 5a/04, 6b/08, 8b/04
ķ.+ıla (kulagıla) 6a/03
ķ.+ına (kulagina) 49b/07, 53b/05, 65a/03, 65b/05
ķ.+ını (kulagını) 12b/01
ķ.+ları 18a/03, 43a/08
[=13]

ķulaķlu Kulaķı herhangi bir biçimde olan.
ķ. (ince ķulaķlı) 5a/03
[=1]
ķulun Yeni doğmuş at veya eşek yavrusu.
ķ. 56b/08
ķ. arkası gibi ol- 56b/03
[=2]
ķulunç Vücutta, özellikle omuz başlarında duyulan şiddetli ağrı.
ķ. 55b/01, 55b/02
[=2]
ķūmesle Sarmaşık.
k. 14a/08
[=1]
ķura- Bk. kuru-
ķ.-ya 55a/09
[=1]
ķurbaķa Kurbaķalardan, yumurta ile üreyen, yavruları gelişimlerini durgun sularda tamamladıktan sonra kuyruķu ve solungacı körelerek karada yaşayabilen, sıçrayarak yürüyen ve suda iyi yüzen küçük hayvan.
ķ.+nuñ 12b/09
ķ.+yı 12b/07
[=2]
kurbān Allah yolunda kesilen koyun, dana, deve vb. hayvan.
k. 3b/07
[=1]
ķurı- Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek.
ķ.-sun 52b/03
ķ.-ya 37a/08, 49b/08
ķ.-yınca 34b/09
[=4]
ķursak Kuşlarda ve bâzı hayvanlarda yemek borusunda şişkin bir kısım olarak bulunan ilk sindirim torbası.
ķ.+ını (ķursaķını) 11b/04
[=1]
ķurşun Ağır, yumuşak, kolayca dövülebilen, mâviye çalan gri (kurşunî) renkli, boru îmalı ve birçok kimyevî birleşikte kullanılan, yoğunluğu 11,3, erime derecesi 327°, atom ağırlığı 207,21,

atom numarası 82, sembolü Pb olan metal element.

ķ. 53a/04

[=1]

ķurt Uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı, sürünerek hareket eden küçük hayvan.

ķ. 31b/07, 43a/05, 48b/03, 56b/01, 64b/08

ķ.+cugaz (kurdcugaz) 34a/07

ķ.+çugaz 47b/02

ķ.+ı (kurdı) 34a/08

ķ.+lar 32b/02

ķ.+lar (kurdılar) 32a/07

[=10]

ķurtlu ot Bir ot.

ķ.+ı 34a/05

[=1]

ķurtul- Bir tehlikeden, sıkıntılı bir durumdan sıyrılmak, uzaklaşmak, selâmete çıkmak, halâs olmak.

ķ.-masınıñ 16b/01

ķ.-maz 36a/06

ķ.-ursa 36a/04

[=3]

ķuru Nemi, suyu olmayan.

ķ. 21a/08, 28a/04, 35b/03, 46a/07, 47b/08, 60b/02

[=6]

ķuru- Islaklığını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek.

ķ.-ya 26b/08, 29a/04, 38a/02, 50a/06, 55a/05

[=5]

ķuruca Metinde bir at hastalığı.

ķ. ħannām 65a/01

[=1]

ķurut- Kuru duruma getirmek.

ķ. 39a/09

ķ.-up (kurudup) 32b/09, 62a/05

[=2]

ķuru şoğan Toprak altında kalan yumru şoğanın kurutulmuşu.

ķ. 63a/02

[=1]

ķuşan- (Kılıç, kemer, kuşak vb. şeyleri) Beline bağlamak.

ķ.-a 2b/01

[=1]

ķuvvetlü Güçlü, sağlam, dayanıklı.

ķ. 4b/03

[=1]

ķuyruk Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ.

ķ. 20a/01, 23b/06, 27a/08, 28a/03, 33b/05, 67a/04

ķ.+a degin (kuyruğa) 6b/07

ķ.+ı (kuyruğı) 5a/09, 6b/05, 6b/09, 7a/05, 7b/07, 28b/06, 36b/09, 56a/06, 56a/09, 56b/05, 57a/01, 57a/05, 57b/05

ķ.+ın (kuyruğın) 9b/03, 43a/09, 59a/07, 66b/08

ķ.+ına (kuyruğına) 51a/04, 56b/07, 64a/01

ķ.+ından (kuyruğından) 49a/01

ķ.+una (kuyruğına) 37a/02, 56b/02

[=30]

ķuyuruķlu Kuyruğı olan.

ķ. 59a/06

[=1]

ķuzgun Ötücü kuşlar takımının kargagiller familyasından, Kuzey Amerika'nın dağlık, fundalık yerlerinde bulunan, tüyleri siyah renkte olup mavi renkte parlayan bir tür kuş, karakarga, Corvus corax

ķ. gözlü ol- 8a/03

[=1]

ķüçücük Çok küçük, ufacık.

ķ. 5a/04

[=1]

ķükürt Atom numarası 16, atom ağırlığı 32,06 olan, 119 °C'de eriyen ve 444 °C'de kaynayan, doğada saf veya başka cisimlerle birleşik olarak bulunan, sarı renkli element, sülf (simgesi S).

ķ.+ile 66b/07

[=1]

ķül Yanan şeylerden arta kalan toz hâlindeki madde.

ķ.+in 23b/07, 34a/04, 34a/06, 38b/05, 39a/08, 51a/09, 51b/03, 51b/08, 64a/05, 64a/08

ķ.+ine 34b/01

ķ.+ini 28b/08

ķ. rengi gibi ol- 57a/04

k.+üne 39a/06

[=14]

küncid Far. Susam

k. 29a/05, 37b/05

k. çıbuğı (çıbuğın) 28b/07

[=3]

küncüd Bk. **küncid**

k. 14a/04, 14b/08, 15a/05, 15b/03, 37a/03, 39a/01, 41b/07, 44a/03, 48a/04

k. yağı+ıla 52b/08

[=10]

kündene Metinde ilaç yapımında kullanılan bir malzeme.

k. 42a/04

[=1]

kündesin Bir ot.

k. 34a/04

[=1]

kürk Bazı hayvanların, giyecek yapmak için işlenmiş postu.

k.+ünden 55b/03

[=1]

L

lāgarī Atın yemini yememe hastalığı.

l. 45a/03

[=1]

lāğıra Atın zayıf olup, uyuz olması hastalığı.

l. 35a/02

[=1]

lā-ilāhe illa'llāh “Allah’tan başka ilāh yoktur” anlamında, İslām dîninde îmânın şartlarını kendinde toplayan, yâni icmâlî îmâna esas olan kelime-i tevhid “Lâ ilāhe illallah Muhammedün resûlullah” sözünün ilk cümlesi.

l. 1b/10, 2b/04

[=2]

leblāb Ar. Belli bir cins üzüm veren, dalları çardak üstüne yayılan tırmanıcı küçük ağaççık, üzüm ağacı, asma. Vitis.

l. 14a/06

[=1]

legen İçinde öteberi yıkanan veya çeşitli işlerde kullanılan yayvan kap.

l. 35a/07

l. ile 45a/09

[=2]

loğma Ar. Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum.

l. it- 16a/07

[=1]

loğuma Bk. **loğma**

l. loğuma eyle- 43b/03

[=1]

M

mādūzāc Bir ot çeşidi.

m. 33b/03

[=1]

ma'lūm Herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan (şey).

m. 4a/08

m. ol- 36a/07

[=2]

ma'nā Kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifâde ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, medlûl, mefhum.

m.+sı 3b/06

[=1]

ma'rifet Allah’a erişme yolundaki dört makamdan (şerîat, tarîkat, hakîkat, mârifet), ancak Allah’ın “ehassü hâssî'l-havâs” denen has kullarının eriştiği dördüncü makam. Bu, kulun Hak’la aynîleştiği, Hak’la Hak olduğu makamdır.

m. 4a/05

m.+dür 4a/01

[=2]

māzū Far. Servigiller familyasının kozalaklılart akımından, her mevsimde yeşil, yapraklı, yassı dallı bir orman ve sus ağacı. Thuya

m. 19b/06

[=1]

mebād (?)

m. balı 72a/08

[=1]

meger Far. Oysa ki, halbuki, ancak, yalnız, fakat.

m. 16a/08, 18b/01, 21a/07, 35a/04

[=4]

melhem Merhem.

m. 70a/07

[=1]

mercimek Baklagillerden, ufak boylu, beyaz çiçekli, ve pek çok türü olan bir tarım bitkisinin; çorbası ve yemeği yapılan, besin değeri yüksek, yassı ve yuvarlak taneli tohumu.

m. 27b/06

m.+i (mercimegi) 41a/05

[=2]

merhem İçinde gerekli etkili maddeler bulunan, yumuşak ve koyu kıvamda, yağlı veya yağsız, deri üzerine sürülerek kullanılan ilaçların ortak adı.

m. 17b/05

m. gibi 42a/08

m. gibi eyle- 51b/04, 39a/02

m. gibi it- 26a/08, 33b/01, 40b/08

m.+i 41a/01

m.+ini 28a/04

m.+it- 28a/03, 33b/07

m. gibi ol- 42a/05

[=12]

meydân Ar. Düz, açık ve geniş yer, alan, saha, açıklık.

m. 61a/08

m.+a 7b/01

m.+ı 57a/09, 57b/02

m.+ında 1b/08

[=5]

mı Soru kavramı veren mı eki.

m. 1b/05, 1b/11, 1b/11, 35a/09

[=4]

mıkdâr Bir şeyin ölçüsü, sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme, azalıp çoğalabilme durumu, nicelik, kemiyet.

m. 20a/06, 22a/05, 23b/05, 27a/07, 41b/06, 48a/01, 71b/08, 71b/08

m.+ı 20a/05, 20a/07, 24a/02, 25b/05, 72b/01

[=13]

mi Soru kavramı veren mi eki.

m. 1b/05

m.+sin 2a/04, 2a/04

[=3]

mil 1.Uzunluğu ülkeden ülkeye değişen bir uzaklık ölçüsü birimi.

m. 25b/05

2. Kemik, fildişi gibi şeylerden yapılan ve göze sürme çekmek için kullanılan ince uzun âlet.

m.+ile 16b/05

[=2]

mirdesin İlaç yapımında kullanılan malzeme.

m. (bakır mirdesin) 17a/05

[=1]

mişi şem Atın alnında ve ayağında bez gibi olan hastalık.

m. 22a/01

[=1]

Muhammed Son peygamber.

M. (Muhammed Muştafa Şalla'llähü 'Aleyhi ve sellemdür) 4a/02

M. (Muhammedü'l-Muştafa 'aleyhi's-şalâti ve's-selâm) 3a/02

M. (Muhammedür-resül'allâh) 1b/10

[=3]

muharra (?)

m. it- 29a/02

[=1]

muḥāṭara Tehlikeli durum, tehlike.

m.+dur 36a/06

[=1]

muḥkem Dayanıklı, güçlü duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli, metin.

m. 13a/02, 19b/08, 20a/03, 22a/08, 41a/02, 71b/03

[=6]

murād Ar. İstek, dilek, amaç.

m.+içün 3b/04

[=1]

muştaki Sakız ağacı, fıstık ağacı vb. kabuğundan elde edilen sakız, bir nevi reçine.

m. 40a/03

m.+yi 44b/09

[=2]

mutāf Çul, yem torbası gibi keçi kılından dokunmuş eşyâ.

m.+ile 71a/05

[=1]

muṭahhar Maddî ve mânevî kirlerden temizlenmiş, pâklanmış, arınmış.

m. 3a/03

[=1]
mu'tedil (Hava ve iklim için) Aşırı derecede soğuk yâhut sıcak olmayan, ılık, ılıman.

m. it- 11b/08

[=1]

mübârek Çok saygı değer, hürmete lâyık, muhterem.

m. 9a/02

[=1]

mücerreb Denenmiş, sınanmış, tecrübe edilmiş.

m. 15a/01, 47b/05

[=2]

münevver Aydınlatılmış, aydınlık, ışıklık, nurlu.

m. 3a/03

[=1]

mürdesenk Doğal kurşun oksit.

m. 20a/05, 27b/07, 33a/08, 33a/09, 70b/02

[=5]

N

nāgāh Far. Ansızın.

n. 47a/08

[=1]

nāhten Atın yürümemesi, koşmaması ve hiç at geçememesi.

n. 48a/10

[=1]

nāhun Atın tırnağının kusurlu olması.

n. 33a/07

[=1]

na'l Ar. At, eşek gibi binek ve yük hayvanlarının tırnaklarının aşınmasını önlemek için ayaklarına çakılan demir parçası.

n. 12b/06

[=1]

na'lband At vb. hayvanları nallayan kimse.

n.+laruñ 1b/01

[=1]

namāz İslâm dînine belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet.

n.+ı (aḥşam namazını) 13b/05

[=1]

nār Nargillerden, düzgün ve parlak yapraklı, canlı kırmızı iri çiçekli, hafif dikenli ağaçlık ve bu ağacın meyvesi. *Punica granatum*.

n. (nār kabı) 27b/04, 67b/02

[=2]

naẓar Ar. Bakış

n.+ına 2b/03

n.+ında 1b/07

[=2]

ne ... ne Bağlaç olarak ve tekrar edilerek cümlede yer alan aynı değerdeki öğelerin başına getirildiğinde bunları red ve inkâr etmek için kullanılır.

n. 11b/09, 11b/09, 59b/04

[=2]

ne 1. Hangi şey mânâsında kullanılan zamir.

n. 35b/09, 44a/06

n.+dür 1b/03, 1b/09, 1b/09, 3b/06

2. Nasıl, ne şekilde mânâsında kullanılan sıfat.

n.+kadar 13a/04, 33a/01, 35b/07, 35a/08

[=10]

nebât Bitki.

n. 17a/07

[=1]

nebîz Kuru üzüm, kuru hurma, arpa ve darı gibi maddelerden elde edilen bir içki türü.

n. 63a/07

[=1]

necis Ar. Dışkı.

n.+in (adam necisi) 28a/09, 54a/04

[=2]

nefce Atın ayağında et ile deri arasında şişlik olması durumu.

n. 24b/03

[=1]

nefes Ar. Akciğerlere hava alıp verme ve bu yolla alınıp verilen hava, soluk.

n. 13a/09, 16a/03, 43b/08, 47a/03, 47b/06

n.+i 18a/06, 18a/07, 47a/02

n.+in 18a/02, 47b/07

[=10]

neft Far. Petrolün benzin ile gaz yağı arasında damıtılmasıyla elde edilen,

çoğunlukla boyacılıkta çözücü ve seyreltici olarak kullanılan bir çeşit mineral yağ, petrol yağı.

n. 72a/02

n.+ile 34b/01

[=2]

nere (< ne ara) Hangi yer.

n.+ye 2a/01

[=1]

nesne Belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey.

n. 6a/05, 6a/06, 12a/01, 15a/01, 24a/06, 28a/09, 35b/02, 50a/08, 59b/06

n.+den 36b/09, 65a/01

n.+dür 24b/03

n.+i 22a/07

n.+yi 15b/08

[=14]

nev' Ar. Cins, tür.

n. (**nev'i dıger**) 46a/06, 46b/07, 51b/09, 52b/01, 45a/08, 70a/07

[=6]

nibîd Bk. **nebîz**

n.+e 20b/03, 47a/05

[=2]

nice (< ne+ce < ne+çe) Çok, pek çok, birçok.

n. 13a/06, 14a/08, 14b/05, 15a/07, 54a/03

n.+ki 9b/07

n.+ler 14a/09

[=7]

nice- Önceki gibi, eskisi gibi.

n.-miş 45b/09

[=1]

nîk İyi, hoş, güzel.

n.+ilerden 56a/01

[=1]

nirde (< nere+de) Hangi yerde.

n. 1b/06

[=1]

nişâdır Far. Hekimlikte balgam söktürücü olarak kullanılan amonyum klorür, amonyak tuzu.

n. 43b/02, 45b/07, 46a/03, 62b/07

[=4]

nişân Far. İşaret, belirti, iz, alâmet.

n.+ı 13a/08, 21a/02, 60a/06

[=3]

nitekim (< nite+kim < nete+kim) Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için "gerçekten, hakikaten, nasıl ki ... olduğu gibi" anlamlarında kullanılır.

n. 4b/01, 4b/02

[=2]

nügi İki yüz dirhemlik ağırlık ölçüsü, yarım okka.

n. 18b/08

n.+ile 18b/08

[=2]

O

ocağ (Isınma, pişirme vb. işlerde kullanılmak üzere) Ateş yakılan yer.

o.+da 67b/05

[=1]

od Ateş.

o.+a 10b/07, 69a/05

o.+lar 29b/01

[=3]

oğlan Erkek çocuk.

o.+cuğlar (**oğlancuğlar** **sidigi**) 62b/09, 51a/09

[=2]

oğul Cinsiyeti erkek olan evlât.

o.+ıdur (**oğlıdur**) 2a/05

[=1]

oğur Atın bir uzvu.

o.+ından 40b/05

[=1]

oğı- Bk. **oğu-**

o. 65b/02

o.-ya 32a/04, 50b/07, 65a/06

o.-yup 66b/02

[=5]

oğı- Bâzı duâları usûlüne göre söylemek.

o. 50a/03

o.-ğıl 53b/06, 65b/04

o.-ya 50b/09, 54b/05, 65b/06, 66a/02

o.-yasın 54b/01

o.-yup 54b/09

[=9]

ol 1. İşaret sıfatı, o.

o. 2b/05, 7b/09, 8a/01, 8a/02, 8a/07, 8b/05, 8b/06, 9a/08, 9b/02, 14a/09, 14b/04, 15b/07, 18b/09, 22a/07, 22a/08, 22b/04, 23b/08, 24b/07,

25a/01, 26a/08, 26a/09, 26b/01,
 26b/07, 27b/02, 28a/04, 28b/01,
 28b/08, 29a/02, 29b/03, 29b/04,
 29b/05, 30b/05, 32a/06, 32a/08,
 32b/02, 32b/04, 33a/02, 34a/03,
 34b/04, 35a/01, 35b/01, 36b/01,
 36b/03, 36b/06, 36b/07, 37b/04,
 37b/07, 38a/03, 38a/06, 38a/08,
 38a/08, 38b/01, 39b/01, 39b/04,
 39b/06, 39b/09, 40a/05, 40a/09,
 40b/01, 40b/03, 40b/08, 41a/08,
 42a/08, 44b/01, 44b/05, 45b/02,
 47b/01, 48a/08, 48a/09, 49a/04,
 49b/04, 49b/08, 50a/01, 50a/06,
 50b/01, 50b/06, 50b/09, 51b/08,
 52a/02, 52a/07, 52b/02, 52b/09,
 53b/09, 53b/10, 54a/06, 54b/01,
 55a/02, 55a/04, 55a/05, 55a/09,
 55b/04, 55b/05, 55b/05, 56b/05,
 57a/01, 58a/05, 58a/07, 58b/01,
 58b/05, 59a/03, 60b/06, 61b/08,
 62b/01, 62b/03, 64a/08, 64b/02,
 65a/04, 65a/09, 65b/04, 66a/02,
 66b/03

[=111]

2. İşaret ve üçüncü tekil şahıs zamiri,
 o.

o. 8a/03, 9a/05, 23a/05, 23a/06

o.+ancılayındur 4b/08

o.+anda 7a/08

o.+andan 4b/07, 18b/03, 21b/02,
 22a/08, 22b/05, 31a/09, 37a/07,
 40b/08, 49b/04, 52b/03, 53b/03,
 64b/06, 72b/05

o.+andan **şoñra** 14b/07, 17a/01,
 17a/08, 18b/05, 19b/02, 24a/03,
 26b/01, 27a/08, 27a/02, 48a/02,
 29a/04, 29b/01, 30a/08, 30b/06,
 32a/03, 35a/05, 35b/03, 35b/05,
 35b/08, 36a/01, 36b/05, 37a/08,
 37b/05, 38b/06, 38b/08, 40a/08,
 40b/01, 40b/05, 41a/01, 41a/05,
 42a/06, 44a/05, 44b/06, 44b/09,
 46b/04, 50a/01, 52a/06, 52a/09,
 53a/02, 54b/04, 61a/04, 63a/05,
 67b/01, 71b/07, 72a/01

o.+anı 7a/04, 15a/03, 17b/05, 22b/03,
 24a/07, 32b/09, 43a/06, 72a/04

o.+anuñ 8b/07, 15b/02, 16a/01,
 16a/04, 18a/05, 18b/01, 19a/05,

20b/01, 21a/02, 21a/04, 22a/03,
 23b/03, 24b/05, 25a/07, 26a/06,
 26b/04, 34a/01, 34a/06, 36b/01,
 41a/01, 42b/05, 42b/07, 43b/01,
 43b/06, 44a/01, 44b/03, 45b/07,
 46a/02, 48b/02, 49a/08, 57a/05,
 57b/02, 60b/04, 60b/09, 62b/06,
 63b/02

o.+anuñla 24a/05, 29a/06

o.+aña 7a/03, 11a/02, 13a/06, 14a/07,
 15b/06, 18b/03, 22b/01, 34a/08,
 35a/03, 36a/09, 45a/01, 55a/02,
 14a/06, 31b/07, 43a/03

o.+añun 45a/04

o.+onları 19b/08

o.+dur 1b/04, 4a/09, 5a/02, 6a/04,
 10a/02, 13a/08, 13b/03, 15a/06,
 15a/09, 15b/02, 16a/01, 16a/05,
 16b/02, 18a/01, 18b/02, 20b/02,
 21a/03, 22a/03, 23b/03, 24a/09,
 24b/05, 25a/04, 25a/07, 26a/06,
 26b/04, 29a/08, 29b/08, 31a/01,
 31a/05, 34a/02, 36b/01, 42b/05,
 42b/07, 43a/07, 43b/01, 43b/07,
 44a/01, 44b/04, 45a/04, 45b/07,
 46a/03, 46b/08, 47a/04, 47b/03,
 48b/02, 48b/06, 49a/09, 51a/02,
 51a/08, 51b/03, 51b/07, 54a/08,
 57b/07, 60a/06, 60b/03, 60b/05,
 60b/09, 61a/03, 61b/01, 61b/05,
 62a/05, 62b/07, 63a/09, 63b/02,
 63b/06

[=192]

ol- Meydana gelmek, vuku bulmak.

o.-a 4a/10, 4a/10, 4b/08, 4b/09, 5b/01,
 5a/05, 5a/06, 5a/07, 5a/08, 5a/08,
 5a/09, 5a/10, 5b/01, 5b/01, 5b/02,
 5b/02, 5b/06, 5b/07, 5b/07, 6b/03,
 6b/06, 6b/08, 7a/01, 7a/01, 7a/02,
 7a/05, 7a/06, 7a/07, 7a/09, 7b/01,
 7b/01, 7b/02, 7b/02, 7b/03, 7b/03,
 7b/04, 7b/06, 7b/06, 8a/01, 8a/03,
 8a/05, 8a/06, 8a/09, 8b/02, 8b/06,
 8b/07, 8b/09, 8b/09, 9a/02, 9a/03,
 9a/03, 9a/04, 9a/04, 9a/05, 9a/07,
 9a/07, 9a/09, 9b/03, 9b/06, 9b/07,
 10b/05, 11b/09, 11b/09, 13a/04,
 13b/03, 14a/02, 15a/03, 15b/05,
 16b/06, 17b/03, 17b/05, 17b/09,
 18a/04, 18a/06, 18a/07, 19a/08,

- 20a/09, 20b/05, 20b/09, 20b/09,
21a/09, 21b/02, 22b/08, 23b/03,
23b/09, 24a/02, 24a/04, 24b/02,
24b/08, 25a/03, 25b/02, 25b/06,
26a/02, 26b/03, 26b/08, 27a/08,
27b/03, 28a/06, 28b/09, 29b/06,
30a/06, 30b/08, 31a/04, 31b/02,
31b/04, 31b/06, 32b/01, 33a/02,
34a/03, 35b/08, 36a/04, 36a/05,
36a/07, 36b/05, 36b/07, 37a/05,
37b/01, 37b/03, 38a/01, 38b/03,
39a/04, 39a/08, 39b/04, 39b/07,
40a/01, 40a/06, 40b/02, 41a/03,
41a/06, 41a/09, 42a/03, 42b/04,
43a/08, 43b/04, 43b/08, 43b/08,
44a/06, 45a/03, 45a/07, 46a/01,
46a/05, 46a/07, 46b/06, 47a/03,
47a/07, 48a/03, 48a/03, 48a/05,
48b/08, 49a/06, 49b/05, 50a/07,
50b/01, 51a/01, 51a/05, 51b/01,
51b/06, 51b/08, 52a/03, 52b/01,
52b/05, 53a/02, 53a/06, 53a/08,
54b/01, 55a/01, 55b/01, 55b/07,
56a/04, 56a/04, 56a/04, 56b/01,
56b/03, 56b/04, 56b/05, 56b/06,
56b/08, 57a/01, 57a/03, 57a/06,
57a/07, 57a/09, 57b/01, 57b/03,
57b/04, 57b/06, 57b/06, 57b/09,
58a/04, 58a/04, 58a/06, 58b/01,
58b/02, 58b/02, 58b/04, 58b/05,
58b/06, 58b/06, 58b/07, 58b/07,
58b/08, 58b/09, 59a/05, 59a/05,
59a/06, 59a/06, 60a/01, 60a/05,
60b/08, 61a/06, 61a/09, 61b/04,
61b/08, 62a/04, 62a/08, 63a/08,
63b/05, 63b/08, 64a/07, 64a/09,
64b/08, 65a/03, 65a/09, 65b/04,
66a/03, 66b/04, 66b/06, 66b/09,
67a/03, 67a/06, 67a/09, 67b/01,
67b/08
- o.-an** 2a/11, 7a/09, 24b/07, 27a/01,
29a/07, 57a/09, 62a/03, 72b/04
- o.-asın** 48b/05
- o.-asız** 12a/01
- o.-dum** 1b/08
- o.-gül** 9b/09
- o.-masa** 6a/09, 13b/08, 20b/01,
23a/03, 24a/01, 24a/02, 24a/06,
57a/08
- o.-masun** 64b/04
- o.-maya** 5b/03, 5b/03, 5b/04, 6a/01,
6a/02, 6b/04, 6b/04, 7b/09, 8b/07,
11a/07, 11a/08, 17a/04, 36b/08,
38a/07, 51a/07, 56a/08, 58b/03,
64a/04, 69a/04
- o.-mayup** 56a/05
- o.-maz** 32b/09, 57b/02, 59a/03
- o.-mazsa** 27a/04, 39b/07, 41a/06,
41a/09, 66b/08
- o.-mış** 10a/03, 20b/07, 21b/01, 51a/03,
54a/05, 63b/09
- o.-muş** 21a/02, 21b/07
- o.-sa** 4b/04, 4b/07, 6b/03, 6b/07,
7a/03, 7a/04, 7a/07, 8b/05, 10a/01,
11a/01, 12b/06, 19b/05, 19b/06,
20a/04, 20a/05, 20b/01, 21b/08,
24b/09, 25a/04, 26a/04, 28a/08,
28b/03, 28b/04, 28b/05, 30b/03,
31b/07, 32a/08, 32b/03, 33a/08,
35a/03, 36a/08, 36a/08, 37b/02,
37b/03, 37b/04, 40b/03, 40b/03,
41b/02, 43a/02, 43a/03, 43b/06,
44b/03, 44b/03, 48b/09, 49b/06,
50b/04, 51a/08, 51b/07, 53a/03,
53a/07, 53b/05, 53b/05, 54a/02,
56a/07, 56b/09, 57a/01, 58a/10,
60b/03, 60b/09, 61b/05, 61b/09,
64a/07, 64b/01, 65a/02, 66b/04,
67a/01, 67a/04, 70b/05, 71a/02,
71a/04, 72a/07, 72b/02
- o.-sun** 4a/09, 40a/08, 42a/06, 50b/03,
50b/04, 59b/04
- o.-unca** 26a/04, 72a/05
- o.-up** 20b/06, 28b/06, 35a/02, 48a/07,
55a/05
- o.-ur** 2b/06, 4a/08, 4b/04, 6a/08,
6a/09, 8a/02, 10b/08, 11b/03,
12a/07, 15a/08, 15b/01, 15b/02,
15b/06, 15b/07, 16a/01, 17b/05,
18b/09, 21b/01, 21b/05, 22a/02,
22a/02, 23a/01, 23a/02, 23a/04,
23a/04, 23a/06, 23a/06, 23a/08,
24b/04, 26a/03, 26a/06, 27a/05,
27a/06, 29b/06, 30b/04, 32b/08,
33b/09, 34a/05, 34a/08, 41a/04,
43a/05, 48a/06, 49a/08, 50a/09,
53b/03, 56a/02, 56a/03, 57a/04,
57b/09, 59a/03, 60a/06, 60b/04,
64b/07, 69b/02

o.-ursa 4b/05, 5a/09, 9a/05, 9a/08,
14a/03, 14a/06, 21b/07, 26b/04,
33a/03, 35b/06, 38b/02, 39b/03,
47b/08, 56a/08, 56b/01, 56b/06,
57a/02, 57a/03, 57b/01, 57b/08,
58a/01

[=450]

o.-aķ ol- 7b/03, 7b/06, 9a/07, 58b/08

o.-alçaķ ol- 5b/03

o.-āvāzlu ol- 5b/07

o.-balıķ arķalu ol- 5b/01

o.-beraber ol- 57b/04

o.-bez gibi ol- 22a/02

o.-boylu ol- 4b/08

o.-boylu ve hūnerlū ol- 7a/01

o.-bōyle ol- 9a/08

o.-bundan ol- 48a/06

o.-çaķır ol- 9a/04, 9a/05, 58b/06

o.-çapar ol- 7b/02

o.-çil ol- 57a/03

o.-çirkīn ol- 9a/03

o.-dāhīl ol- 2b/06

o.-defi'i ol- 33a/02

o.-degirmi ol- 5a/08

o.-dilsüz ol- 58a/06

o.-düz göremez ol- 7b/03

o.-düz ol- 5b/02

o.-egri ol- 58b/05

o.-emin ol- 67b/08

o.-eyū ol- 8b/07, 13a/04, 24a/01,

24a/02, 24a/04, 28b/09, 32b/01,

56a/02, 57b/06, 58b/02, 59a/03

o.-eyū ve hūnerlū ol- 6a/08

o.-gicik ol- 28b/04, 28b/06

o.-giñ ol- 5a/05

o.-gōk bigi ol- 7a/05

o.-gūher göz ol- 4a/10

o.-hanām ol- 32b/03

o.-hannām ol- 65a/02

o.-hārūn ol- 53a/07

o.-hāşıl ol- 51a/03, 64b/07

o.-hāsta ol- 10a/03

o.-helāk ol- 15b/07

o.-hoş ol- 13b/08, 14a/02, 15b/05,

16b/06, 17b/03, 17b/05, 17b/09,

20a/09, 20b/05, 20b/09, 21a/09,

21b/02, 22b/08, 23b/03, 23b/09,

24a/02, 24b/02, 24b/08, 25a/03,

25b/02, 25b/06, 26a/02, 26b/03,

26b/08, 28a/06, 29b/06, 30a/06,

30b/08, 31a/04, 31b/02, 31b/04,

31b/06, 36a/04, 36b/05, 36b/07,

37a/05, 37b/01, 39a/04, 39b/07,

39b/07, 40a/01, 40a/06, 40b/02,

41a/03, 41a/06, 41a/06, 41a/09,

42a/03, 42b/04, 43b/04, 44a/06,

45a/03, 46a/01, 46a/05, 46b/06,

47a/07, 48a/03, 48a/05, 48b/08,

49a/06, 49b/05, 50a/07, 50b/01,

50b/04, 51a/01, 51a/05, 51b/01,

51b/06, 51b/08, 52a/03, 52b/01,

52b/05, 53a/02, 53a/06, 54b/01,

55a/01, 55a/05, 55b/01, 55b/07,

60a/01, 60a/05, 60b/08, 61a/06,

61a/09, 61b/04, 61b/08, 62a/04,

63a/08, 63b/05, 63b/08, 64a/07,

64a/09, 65a/03, 65a/09, 65b/04,

66a/03, 66b/06, 66b/08, 66b/09,

67a/03, 67a/06, 67a/09

o.-hūb ol- 4b/09

o.-hūb yüzlū ol- 4a/10

o.-hurmayı torı ol- 6a/09

o.-hūnerlū ol- 56a/03, 56a/04, 56b/06,

57a/01

o.-hūnersiz ol- 7b/01, 57b/03, 59a/03

o.-hūnersüz ol- 7b/04, 57b/02

o.-ısıtma ol- 29b/06

o.-ıssı ol- 11b/03, 11b/09, 18a/06,

27b/03, 47a/03

o.-ince ol- 5a/08, 5a/10, 23a/06

o.-inegi kara ol- 56a/07

o.-inlū ol- 5b/01

o.-kādēmlū ol- 58b/06

o.-kāhel ol- 69b/02

o.-kāmil ol- 4a/08

o.-kara elif çekilmiş ol- 6b/08

o.-kara ol- 5b/06, 6b/03, 6b/06, 7a/01,

7a/06, 7a/07, 56b/01, 57a/07,

57b/06

o.-kara yağız ol- 7a/03

o.-karakāķ ol- 57a/03

o.-kātı kara ol- 7a/07, 58b/04

o.-kātı kātı ol- 5b/07

o.-kavi ol- 64b/08

o.-kehel ol- 11a/07

o.-kızgūn gözlū ol- 58a/01

o.-kızıl ol- 7a/09, 8a/01, 56a/08,

57a/09, 57b/01, 57b/09

o. kulan arķası gibi ol- 56b/04

o.-kuzgun gözlū ol- 8a/03

- o.-kül rengi gibi ol-** 57a/04
o.-ma'lum ol- 36a/07
o.-merhem gibi ol- 42a/06
o.-öksürük ol- 20b/01
o.-revā ol- 9a/05, 58b/07
o.-revān ol- 1b/08
o.-sağ ol- 72a/05
o.-sağır ol- 8a/09
o.-savuk ol- 18a/04
o.-semiz ol- 66b/04
o.-sıçan tüylü ol- 8b/07, 58b/02
o.-siyah ol- 57a/06
o.-solak ol- 8a/05, 58a/04
o.-soluğan ol- 20b/01
o.-sovuk ol- 11b/09, 18a/07, 59b/04
o.-sürcek ol- 9b/03, 59a/06
o.-süst ol- 27a/08
o.-şiş ol- 24b/04, 24b/09, 60b/03, 60b/04
o.-şom ol- 8b/06, 9a/04, 58b/01, 58b/07
o.-tolu ol- 26a/06
o.-tar ol- 6a/01
o.-uvşacuk tü bitmiş ol- 5a/06
o.-uzun hem etlü ol- 5a/07
o.-uzun ol- 59a/05
o.-uzun ol- 59a/05
o.-yañılğan ve ısırgan ol- 57b/09
o.-yaramaz ol- 20b/07
o.-yaruk ol- 20a/04
o.-yavuz hüylü ol- 4b/05, 11a/08
o.-yavuz ve yegin ve ısırgan ol- 8a/02
o.-yegrek ol- 57b/01
o.-yeñiden olmuş ol- 21b/07
o.-yoğun ol- 5b/02
o.-yügrük ol- 7b/01
o.-zağmete katlanıcı ol- 56a/04
o.-zağmete katlanıcı ve saburlu ol- 6a/09
o.-za'if ol- 35b/08
o.-ziyān ol- 10b/08
 [=255]
omuz Boynun iki yanında, kolların gövdeye bağlandığı bölüm.
o.+ı 5a/10
 [=1]
on Dokuzdan sonra on birden önce gelen sayının adı.
- o.** 18b/06, 18b/06, 26b/02, 33b/04, 40b/06, 44a/08, 45a/06, 62a/06, 72a/02
o. bir 19b/07
o. iki 19b/06, 71b/05
o. ikişer 33b/04
 [=13]
oñul- Hastalıktan, dertten kurtulmak, şifa bulmak, felah bulmak, iflâh olmak.
o.-a 28b/03, 31b/09, 33a/07, 33b/02, 33b/08, 38a/07
o.-masa 36a/09
 [=7]
'Osmān İlk müslümanlardan, Hulefâ-yi Râşidîn'in üçüncüsü (644-656).
'O.+dur (Hâzret-i 'Osmān) 4a/05
 [=1]
'Osmān ili Batı Anadolu'nun kuzeyinde bir Türkmen beyliği olarak ortaya çıkıp üç kıtaya yayılan ve kurucusunun adıyla anılan Türk-İslâm dünyasında en uzun ömürlü devlet (1300-1922).
'O. 7a/04, 57a/03
 [=2]
ot Toprak üstündeki bölümleri odunlaşmayıp yumuşak kalan, ilkbaharda bitip bir iki mevsim sonra kuruyan küçük bitkilere verilen ortak ad.
o. 14a/06, 34a/05, 36b/06, 46b/07, 54a/07, 55a/02, 63a/08
o.+a 46b/02, 52a/06, 63a/04
o.+ı 36b/07, 51b/01, 55a/05, 66a/02, 71a/08
o.+ıla 35a/03
o.+ın 34b/07
o.+lar 39a/06
o.+ları 12a/04, 29b/05, 33b/06, 38b/07, 40b/01, 49b/04
o.+laruñ 34b/04
o.+uñ 14a/09, 14b/04
 [=27]
oturuş- Yatışmak, sâkinleşmek, sükûnet bulmak.
o.-a (otruşa) 39b/02
 [=1]
otuz Yirmi dokuzdan sonra otuz birden önce gelen sayının adı.
o. 27b/04, 27b/08

[=2]
ov- Bir şeyin üzerine bastırarak el
 gezdirmek.
o.-a 72a/01, 72b/05
o.-alar 23b/04, 24b/08
o.-mak 10b/02
o.-up 25a/02, 44b/08, 71a/06
 [=8]

Ö

ögle Güneşin gökyüzünde en yüksek
 noktada bulunduğu, günün sabahla
 ikindi arasındaki vakti, gün ortası
ö.+de 11b/02
 [=1]
ökçe Topuğun arka bölümü.
ö.+si 5a/07
 [=1]
öksür- Akciğerlerdeki havayı birdenbire
 ve gürültülü bir sesle dışarı vermek.
ö.-mege 16b/02
ö.-mez 20b/09
 [=2]
öksürük Üşütme gibi bir sebeple ortaya
 çıkan göğüs hastalığı.
ö. 71a/02
ö.+i (öksürüğü) 20b/06
ö. ol- 20a/09
 [=3]
öldür- Bir canlının hayatına son vermek.
ö.-eler 29a/09
ö.-üp 67b/05
 [=2]
ölüm Bir insan, bir hayvan veya bitkide
 hayatın tam ve kesin olarak sona
 ermesi, ahiret yolculuğu, ebedî
 uyku, emrihak, irtihal, memat,
 mevt, vefat.
ö.+den 36a/03
 [=1]
‘Ömer Hulefâ-yi Râşidîn’in ikincisi
 (634-644).
‘Ö.+dür (Hâzret-i ‘Ömerdür) 4a/04
 [=1]
öñ 1. (Hayvanlar için) Önde bulunan
 ayaklar.
ö. 5b/08, 59a/04, 71b/05
 2. Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka
 karşıtı.
ö.+din 8a/05, 58a/03
ö.+inden 35b/07

ö.+ine 6a/05, 6a/06, 19a/01, 43a/01,
 45a/09, 62b/02

ö.+lerine 71b/01

ö.+ü 48b/09

ö.+üne 35a/07

[=15]

ögren- Bilgi edinmek.

ö.-mek 9b/08

[=1]

ört- Korumak, gizlemek veya görünmez
 duruma getirmek için üstüne bir şey
 koymak, örtülü duruma getirmek.

ö.-e 10a/07

[=1]

örüt- Metinde örtmek anlamında
 kullanılan kelime.

ö.-dür 41b/05

[=1]

P

pāk Far. Temiz, saf.

p. 3a/03

p. it- 22b/06

[=2]

panbuḳ Ebegümecigiller familyasından,
 koza denen meyvesinde beyaz ya
 da sarımtırak uzun selüloz lifler
 bulunan, sarı ya da pembe çiçekli
 otsu ya da odunsu bitki
 (Gossypium) ve bu bitkinin
 tohumlarını saran ince ve yumuşak
 lif yumağı

p. 67b/01

p.+ıla 49a/05

[=2]

pāre Far. Parça, kısım.

p. 23b/08, 24b/05, 24b/09, 27b/01,
 37a/05, 38a/05, 39a/03, 39b/04,
 40a/02, 41a/02, 52b/03, 60b/05,
 65b/01, 66a/01, 67a/08, 71b/03

p.+si 38b/04

[=17]

pas Madenlerin ve özellikle demirin
 üzerinde oksitlenme sonucunda
 meydana gelen madde.

p. 64b/04

p.+ıla 53b/01

[=2]

paslan- Üzerinde pas oluşmak.

p.-maya 53a/10

[=1]

pāy Far. Ayak.

p. 22b/09, 51a/07
[=2]

pek Çok, fazla, ziyâde.

p. 28a/04
[=1]

bekmez Üzüm, dut vb. meyvelerin koyuca bir kıvâma gelinceye kadar kaynatılmasından elde edilen tatlı sıvı.

p. 37a/06
p.+i 37a/07
[=2]

pelesenk Türlü bitkilerden çıkarılan kokulu bir reçine.

p. 23b/02, 23b/07
[=2]

pes Şu hâlde.

p. 4a/08
[=1]

peştamal (kuşanma) Eskiden bir zanaatı öğrenen çırağın lonca tarafından imtihan edilerek ustalık mertebesini kazanması üzerine törenle beline peştamal bağlanması.

p.+ı 2b/01
[=1]

pîr Far. Bir konuda baş durumunda olan, önder demeye lâayık.

p. 2a/03, 2a/05
p.+em 2a/05
p.+imüz 3b/01
p.+üñ 2a/08
[=5]

post Bâzı hayvanların vücûdunu saran tüylü deri ve bu derinin tüyleriyle berâber kurutulmuş şekli.

p.+uñ 3b/06
[=1]

R

raḥza Atın topuğuna su inmesi.

r. 50a/07, 50a/08
[=2]

rapata Bir bitki.

r.(rapata toḥmın) 46a/08
[=1]

renc Far. Ağrı, sızı, acı.

r. 14b/06, 22a/01, 33a/02, 33b/09, 35b/09
r.+e 24a/09

r.+i 23a/01, 24b/02

r.+lerüñ 21b/05
[=9]

rencür Hasta, dertli, rahatsız.

r. 43b/06
[=1]

renk Far. Cisimler tarafından yansılanan ışığın gözde oluşturduğu duyum.

r.+i (rengi) 7a/04, 57a/04, 57a/04
[=3]

revā Lâayık, uygun, yerinde, münâsip.

r. ol- 9a/05, 58b/07
[=2]

revān Far. Giden, yürüyen.

r. ol- 1b/08
[=1]

Rıḍvānu'llāhü te'ālā 'aleyhim ecma'in
"Allāhü Teālā'nın rızası onlar üzerine olsun." anlamında Arapça dua.

R. 3a/04, 4a/06
[=2]

rıḥl 130 dirhem ağırlığında arpa veya buğday alan bir ölçek [Ağırlığı kullanıldığı yere göre değişmiştir].

r. 30b/02, 30b/04, 35a/06, 35a/06, 40b/06, 41b/03, 42b/08, 42b/08, 42b/09, 43a/04, 44a/03, 44a/04, 45b/01, 46a/04, 46a/06, 46a/07, 46a/08, 46a/09, 46b/05, 47a/04, 47a/05, 62b/02, 62b/07, 62b/09, 63a/01, 63a/01, 63a/03, 63a/06, 63b/02, 63b/03
[=30]

rızā Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk.

r. (rızā-yı Allāh) 3b/04
[=1]

ru (?)

r. 33a/07
[=1]

ruh Allah tarafından yaratıldıktan sonra insan bedenine üflen, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mâhiyeti tam olarak bilinmeyen ilâhî ve mânevî cevher.

r.+ıçün 3a/03, 3a/06, 3b/01, 3b/03
[=4]

Rūmī Rum'a ait.

r. 17b/04

[=1]

rüşen Far. Parlak, aydın, aydınlık.**r.** 58b/04

[=1]

S**şabâh** Ar. Güneşin doğduğu andan öğleye kadar geçen zaman, sabahleyin, sabah vakti.**ş.** 17b/02**ş.+a degin** 39b/08

[=2]

şabırlı Sabreden, sabır gösteren, telâşlı ve aceleci olmayan.**ş.** 56a/04**ş. ol-** 6a/08

[=2]

şabun Bir alkalinin yağlı bir madde üzerine etki ettirilmesiyle elde edilen, kirli, yağlı şeyleri temizlemekte ve her türlü yıkama işinde kullanılan temizlik maddesi.**s.+ile** 71b/06

[=1]

şâcı Bir bitki adı.**ş.+kayırır** 70b/06**ş.+kıyırız** 71b/03

[=2]

saç- Bir şeyi ortalığa dağıtmak, dökmek**s.-ar** 13a/10**s.-salar** 23a/09

[=2]

şade yağ Sütten çıkarılan yemeklik yağ, sağyağ.**ş.** 66b/04, 67a/05

[=2]

sağ 1. Vücutta kalbin bulunduğu tarafın karşısında olan, sol karşıtı.**ş.** 2b/02, 2b/02, 32a/01, 53b/05, 65b/05

2. Sağlam, sağlıklı, sıhhatli.

ş. ol- 72a/05

[=6]

şağır Kulağı duymayan, işitme duyusundan mahrum olan**s. ol-** 8a/09

[=1]

şağış- Sayı.**ş.-inca** 65a/05

[=1]

şâhip Ar. Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik.**s.+i (şâhibi)** 4a/01, 4a/03, 4a/04, 4a/05

[=4]

sağağuluk Bk. **sağağ****s.** 53b/02

[=1]

sağağ Özellikle atgillerde görülen; fakat hayvanlara ve insanlara da bulaşabilen, pseudomonas malle basilinin yol açtığı ve biri mukoza ve parankimalarda yaralar görülen akut ya da süregelen (esas ruam); diğeri deri üzerinde sınırlı kalan (deri ruamı) iki klinik biçimi bulunan mikroplu hastalık; sağağı, ruam, mankafa.**s.** 13a/07, 64b/06, 66b/04

[=3]

sağın- Uzak durmak, çekinmek, kaçınmak, içtinap etmek.**s.-a** 6a/03**s.-ı** 6a/04

[=2]

saşız Bazı bitkilerin gövde ve dal kabuklarından sızan, çiğnendiği zaman yumuşayan, sarımsak beyaz renkli, hoş kokulu reçine.**s.** 67b/05**s.+ı** 40a/02, 70b/01

[=3]

şağla- Korumak, esirgemek.**ş.-ya** 59b/03**ş.-yalar** 11b/08

[=2]

şalavât Hz. Muhammed'e saygı bildirmek için okunan dua.**s.+ıla** 2b/01

[=1]

şalıncağ Atta görülen bir hastalık adı.**ş.** 72a/07

[=1]

şaman Türü ekinlerin taneleri ayrıldıktan sonra, harmanda kalan parçalanmış sapları.**s.** 12a/02, 18b/07, 21a/07, 59b/07, 60b/01**s.+ı** 18b/09

- s.+ıla** 34b/03
[=7]
şanak Burunda irin akıntısı.
s. 15a/07
[=1]
şancu İç organlarda batar veya saplanır gibi duyulan, nöbetlerle azalıp çoğalan ağrı.
s. 25a/04
ş.+sı 60b/08
[=2]
şandal Sandalgillerden, kerestesi sert ve kokulu bir ağaç (Santalum album).
ş. (kıızıl şandal) 18b/03
[=1]
şañargu Burunda irin akıntısı.
s. 15a/08
[=1]
şar- Çevresini çevirmek, çepeçevre dolanmak.
ş.-a 72a/03, 72a/08
ş.-alar 25a/03
ş.-mayı 6a/07
[=4]
şarılan- Sarı olmak, rengi sarıya dönmek.
s.-a 42b/07
[=1]
şarımsak Zambakgiller familyasından, toprak altında bir soğanı olan, gövdesi uzun, yassı ve sivri uçlu yapraklarla sarılmış, keskin kokulu, iştah açma, damar genişletme, mikrop öldürme, tansiyon ayarlama vb. pek çok tıbbi hassaya sâhip, 30 – 100 santim yüksekliğinde otsu bitki. Allium sativum.
ş. 49b/02
[=1]
şarmaşık Sarmaşık giller familyasından, değişik biçimlerdeki koyu yeşil yapraklarını dökmeyen ağaç, duvar vb. bir desteğe sarılarak veya tapışarak uzayan, etli, yuvarlak ve üzüksü meyveli tırmanıcı bitki. Hedera.
ş. 32b/07, 49b/06, 65a/02
ş. gibi 32b/08
[=4]
sarp Keskin, sert.
- s.** 29b/08, 33a/05, 33a/09, 41b/08, 72b/07
[=5]
şaru Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi.
ş.+sın 71b/02
ş.+su gibi 14b/06
[=2]
şaru yağ Kullanılmış yağ.
s. 28a/02
[=1]
şarumsak Bk. şarımsak
ş. 71b/08
[=1]
şavuk Soğuk.
ş. 14a/03
ş. ol- 18a/04, 59b/04
[=3]
şayrulan- Hastalanmak.
s.-a 54a/03
[=1]
şayruluk Hastalık.
s.+ından (şayruluğundan) 18a/05
[=1]
segir- Koşmak.
s.-mekden 43b/05
[=1]
segirt- Koşturmak.
s.-emese 48b/01
s.-mege 64b/08
s.-meyeler 69a/04
[=3]
sehil Kolay.
s. 6a/06
[=1]
sekil Atın ayaklarında olan beyazlık.
s. (kıızıl sekil) 6b/04
[=1]
sekiz Yediden sonra dokuzdan önce gelen sayının adı.
s. 44a/08
[=1]
selâm Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezâket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için “selâmün aleyküm, merhaba, hayırlı işler” gibi sözlerden birini söyleme yâhut aynı

dileği taşıyan bir işâret veya harekette bulunma
s.+lardan sonra 2b/10
 [=1]
selâmetlig Tehlikeden uzak olma, güvenlik.
s.+içün 3a/07
 [=1]
semir- Besili ve semiz duruma gelmek, yağ bağlamak.
s.-iye (semriye) 36a/04, 45a/07, 45b/03, 45b/05
s.-mege 59a/09
s.-mese 45a/04, 66a/10
s.-meye 62a/04
s.-ür (semrür) 12b/04
 [=9]
semirt- Besili, yağlı bir duruma getirmek, kilo aldirmek, kalınlaştırmak, şişmanlatmak, semizletmek.
s.-esin (semirdesin) 45a/08, 59b/01, 62b/01
 [=3]
semiz Besili, etli, yağlı, şişman.
s. ol- 66b/04
 [=1]
semri- Besili, yağlı bir duruma gelmek, kilo almak, kalınlaşmak, şişmanlamak, semizlemek.
s.-ye 11b/06, 62a/07, 62b/06
s.+n 52a/06
 [=4]
Şemūnī Metinde ismi geçen üstat.
Ş. (Ebu'l-kāsimi Şemūnī) 2a/08, 3b/03
 [=2]
sen Tekil ikinci şahıs zamiri.
 s. 44a/07
 [=1]
senret Sarmaşık. (Horasan'da)
 s. 14a/07
 [=1]
ser Atın başının ya da gözünün şişmesi.
 s. 52a/04
 [=1]
ser otı Bir çeşit ot.
 s. 55a/03
 [=1]

serfân Ar. Atın gövdesinde beliren, fındık ya da yumru büyüklüğünde, ağırlı, etrafı damarlı bir kanser türü.
 s. 24b/08
 [=1]
sıçan Sıçangillerden, fareden iri, zararlı birçok türü bulunan kemirgen, memeli hayvan, rattus
 s. 8b/06
s. tüylü ol- 58b/02
 [=2]
sıçra- Ayaklarla, birden bire ve kuvvetle yeri teperek hızla yukarıya veya ileriye atılmak.
 s.-ya 6a/06
 [=1]
Şiddik Doğru sözlü, doğruluktan ayrılmayan, gerçeği tasdik eden anlamında bir Kur'an terimi.
Ş.+dur (Ebubekir Şiddik) 4a/03
 [=1]
şidur- Kırdırmak.
 s.-a 40b/07
 [=1]
şifat Bir kimse veya şeyin sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik, hâl ve vasıf
 ş. 5a/01, 57b/07
ş.+ı esb 7b/09, 57b/07
ş.+ı 44a/07
 [=5]
şığır Geviş getirenlerden, boynuzlu büyükbaş, evcil hayvanların genel adı.
 ş. 15b/03, 19a/06, 20b/03, 37b/06, 39a/01, 39b/01, 40a/09, 41b/06, 43b/03, 44a/03, 47a/04, 47b/04, 49a/09, 51b/09, 60a/02, 63b/03, 63b/07, 66a/10, 66b/08
 ş.+a 66b/03
 ş.+uñ 18b/02
 [=21]
şıhhat Ar. Sağlık.
 s. 16b/03, 41b/01
 [=2]
sık Benzerleri veya parçaları arasında çok az aralık bulunan, seyrek karşıtı.
 s. 5a/03
 [=1]

sık- Basınçla suyunu, yağın, sıvı kısmını çıkarıp akıtmak.

s.-up 22b/05

[=1]

şıkıl- Sıkıntıya düşmek.

s.-sa 71b/05

[=1]

şınan- Denenmiş, tecrübe edilmiş.

ş.-mışdur 14a/05, 48b/05, 55b/07

[=3]

şındlık Sarmaşık.

s. 14a/09

[=1]

şındu Makas.

ş. 40b/09

[=1]

şirt Hayvanlarda karın bölgesinin arka tarafında boynun bittiği yerden sağrıya veya bazılarında kuyruğa kadar olan kısım.

s.+ları (sırdları) 5b/01

[=1]

sızdur- Eritmek.

s.-alar 33b/06

[=1]

sızırdur- Eritilmek.

s.-alar 27a/09

[=1]

sidik Böbreklerde kandan süzülerek idrar yollarıyla dışarıya atılan sıvı, idrar.

s.+i (sidigi) 25b/07

s.+ile (sidig-ile) 51a/10

s.+in (sidigin) 62b/09

[=3]

sidük Bk. **sidik**

s.+i (sidügi) 61b/01

[=1]

sigil Papovavirus grubundan, DNA'lı bir virüsten ileri gelen iyicil üstderi uru; siğil.

s. 44b/02

[=1]

sil- Sürterek, ovarak, kazıyarak vb. ya da özel bir yöntemle gidermek, yok etmek.

s.-eler 12b/02

[=1]

simab Cıva.

s. 29a/09

[=1]

sin (?)

s. (tur ve sin tolu şaman) 34b/03

[=1]

sinek Çift kanatlılardan, karasinek, sivrisinek vb. pek çok çeşidi olan uçucu böceklerin ortak adı.

s.+ü (sinegü) 31b/08

[=1]

sirke Far. Sirkenin, bir ya da birçok ecza maddesi üzerindeki ya da bu sıvıda çözünür özler içeren çeşitli bitkisel eczalar üzerindeki çözücü etkisinden yararlanılarak asetik mayalanmayla elde edilen ilaç.

s. 21a/05, 60a/08, 71a/07

s.+ile 20a/07

s.+nüñ 30a/02

s.+yile 24a/08, 29b/08, 33a/05, 33a/09, 41b/08, 51a/03, 52b/02, 54a/05, 63b/09, 67a/04, 70b/06, 72b/07

[=17]

sivrit- Sivri duruma getirmek.

s.-eler (sivrideler) 22a/07

[=1]

siyah En koyu renk, kömür rengi, kara.

s. 56b/05

s. ol- 57a/06

[=2]

şoğan Zambakgiller familyasından, yemeklere tat vermek için yumrusu ve yeşil yaprakları kullanılan ıtırılıbitki. Allium cepa

ş. 30a/07

ş.+(kuru şoğan) 46a/07

[=2]

soğ- İçine veya arasına girmesini sağlamak.

s.-alar 22a/08

[=1]

şol Kalbin bulunduğu tarafta olan.

ş. 2b/06, 8a/04, 58a/03

ş.+ı 58b/06

[=4]

şolak Sol elini kullanan kimse. (Metinde sol ayağını önden basan at.)

ş. ol- 8a/05, 58a/03

[=2]

şolu- Nefes alıp vermek, sık ve kesik soluk alıp vermek.

ş.-r 16a/03
 [=1]
şoluğan Özellikle atların nefes darlığına tutulması.
s. ol- 20b/01
 [=1]
şoluğ Nefes, hava.
s.+ın (şoluğun) 60a/01
 [=1]
son Metinde atın bir uzvu.
s.+ın 9b/02
 [=1]
soñ Geri, arka; metinde atın arkası.
ş.+ı 59a/08
 [=1]
soñra Zamanda art arda gelişi belirtir, -nın ardından, müteakiben.
ş.+(-dan soñra) 2b/10, 14b/07, 17a/01, 17a/08, 18b/06, 19b/02, 23b/06, 24a/03, 26b/01, 27a/03, 27a/08, 29a/04, 29b/01, 30a/08, 30b/06, 32a/03, 35a/05, 35b/03, 35b/06, 35b/09, 36a/01, 36b/06, 37a/09, 37b/05, 38b/06, 39a/01, 40a/08, 40b/01, 40b/05, 41a/01, 41a/05, 42a/06, 44a/05, 44b/07, 44b/09, 46b/04, 48a/02, 50a/01, 52a/06, 52a/09, 53a/02, 54b/04, 61a/04, 62b/05, 63a/05, 67b/01, 71b/07, 72a/02
ş.+(-den soñra) 18a/07, 15a/04, 19a/02, 72a/04
 [=52]
şor- 1. Emmek, emerek içine çekmek
ş.-a 38a/05
 2. Soru yönelterek bilgi istemek, soru etmek
ş.-salar 3b/06
ş.-tuğunuz 1b/04
şovu- Yavaş yavaş veya süratle ısını, sıcaklığını kaybetmek, soğuk duruma gelmek.
ş.-şun 45b/04
 [=1]
şovuğ Isısı düşük olan, sıcak karşıtı.
ş. 35a/06, 43a/07, 52b/08
ş.+a (sovuşa) 11b/01, 69b/04
ş.+la iken 18a/07
s. ol 18a/07
ş. ol- 11b/09

[=8]
şovut- Isı derecesini düşürmek, soğumasını sağlamak.
ş.-alar (şovudalar) 30a/08
 [=1]
şoy İstenmeyen kıl.
ş. 48b/06
ş.+ı 48b/09
 [=2]
soy- (Üzerinde bulunan kabuk, deri, zar vb.ni) Kesmek veya tutup çekmek, sıyırmak sûretiyle çıkarmak.
s.-alar 34a/03
 [=1]
sögüt Sögütgiller familyasından, daha çok soğuk ve ılıman bölgelerde su kenarlarında yetişen, pek çok çeşidi olan, uzun ve acı yapraklı, kabuğu kolay soyulan ağaç ya da ağaççık, salix.
s. 27b/05, 34a/02, 34a/09
 [=3]
sönük Kemik.
s.+ünde (sönüğünde) 34a/01
 [=1]
söyle- Konuşmak.
s.-meyeler 11a/07
s.-meyesin 69b/02
s.-yelüm 1b/05
 [=3]
şu Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, âb.
ş. 10a/02, 11a/02, 16a/04, 25b/03, 35b/06, 35b/06, 35b/07, 41b/03, 45b/01, 45b/06, 46b/05, 47b/01, 50a/09, 52b/09, 54a/03, 61a/05, 62b/02, 62b/05, 65b/01, 68b/06, 69a/08
ş.+da 49a/02
ş.+dan 19a/05, 21a/02, 58a/04, 60a/05
ş.+ıla 28b/08
ş.+ile 23b/04
ş.+ya 8a/04, 10b/04, 18b/06, 22b/03, 22b/05, 25b/01, 35a/06, 39b/08, 45b/02, 58a/02, 60b/02, 61a/07, 62b/04, 63a/07, 69a/03
ş.+yı 11b/06, 14a/02, 35b/07, 48a/07, 48a/09, 59b/02, 66b/03

- ş.+yıla** 12b/03, 24a/03, 26a/07, 29a/01, 29b/02, 30a/07, 37b/04, 40a/07, 42b/09, 44a/04, 44b/07, 52a/09, 52b/01, 53a/02, 64b/01, 71b/06
- ş.+yın** 19a/09, 23a/09, 40a/02, 54a/08
- ş.+yına** 40a/04
- s.+yını** 12a/07
- ş.+yuñ** 48a/08
[=73]
- su'âl** Sorulan şey, soru.
s.+i 1b/04
s. it- 1b/03, 1b/09
s.+lere 4a/07
[=4]
- suhte** Atın bir yerinde kabarcık çıkması.
s. ('arağa suhte) 49a/07
[=1]
- şuratlu** Yüz, çehre.
ş. 4b/05
[=1]
- süre** Kur'ân-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve Fâtîha, İhlâs, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri.
s.+sin 32a/03, 66b/02
s.+sinde 32a/07
s.+ye karşı 32a/08
s.+yi 54b/05
[=5]
- şüret** Gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim.
s.+i 4b/09
[=1]
- şuşam** Anayurdu Hindistan ile güney adaları olan, meyvesi kapsül şeklinde, beyaz veya alacalı beyaz çiçekli otsu bitki, sûsen, sevsen, Sesamum.
ş. 41a/07, 45a/05, 62a/05
[=3]
- şusız** Suyu bulunmayan veya az olan.
ş. 11b/04
[=1]
- şuva** Soğuk algınlığı, üşütme.
ş. (şuva ol-) 10a/01
[=1]
- şuva-** Sulamak, su vermek.
ş.-r 62b/01
- [=1]
- şuvda-** Susamak.
ş.-sa 45a/09
[=1]
- süci** Şarap.
s. 30b/03, 40b/07
s.+den 51a/03, 54a/04, 63b/09
s.+ile 63b/03
s.+si 63a/01
s.+yile 41b/08, 45b/04, 46a/04, 60a/03, 62b/08
[=12]
- süfürağ** Metinde "Ağaca dolaşan ve sarmaşık gibi yaprağı olmayan çiçek." olarak tarif edilen çiçek.
s. (kıızıl süfürağ çiçek) 32b/07
[=1]
- süksü** Boyun kökü, ense.
s.+ni 29b/07, 42b/07
s.+nin 59a/02
s.+nini 18a/03
[=4]
- süküt** Bir bitkiye verilen isim.
s. (süküt yaprağı) 32a/01
[=1]
- sülmen beyâz** Cıva ile klorun birleşimi olan, çok zehirli, beyaz bir toz, süblime, sülümen.
s. 72b/03
[=1]
- süñük** Kemik.
s.+in (süñügin) 51b/09
[=1]
- sür-** 1. İnce bir tabaka halinde bir yüzeye, zemine yaymak veya dökmek; serpmek.
s. 39a/03, 40b/01, 49a/03, 49b/04, 51a/05
s.-cek 9b/02
s.-e 19a/04, 36a/01, 72a/01, 72b/05, 72b/08
s.-eler 15b/05, 20a/02, 20a/08, 22b/01, 22b/07, 22b/08, 23b/08, 24a/08, 24b/01, 26b/07, 28a/05, 28a/08, 28b/01, 28b/02, 28b/09, 29a/02, 29b/03, 29b/05, 18b/03, 34b/09
s.-esin 44b/08
s.-seler 23b/02
s.-sün 52a/09

- s.-üp** 20a/07, 24b/06, 29a/03, 29a/06, 30b/07, 71a/08
2. Dokunmak, değmek.
s.-er 13b/01, 13b/01
3. Yönetip yürütmek, kullanıp gitmesini sağlamak, sevk etmek
s.-mekden 43b/06
s.-meyeler 10b/06, 69a/04
[=45]
sürcek Ayağını sürükleyen, sürterek yürüyen hayvan.
s. ol- 59a/05
[=1]
sürfe Atın öksürük olması hastalığı.
s. 20a/09
[=1]
sürme Kirpik diplerine sürülen siyah boya, sürme, is.
s. gibi it- 28a/01
[=1]
sürül- Yönetilip yürütülmek, gitmesi sağlanmak.
s.-miş 41b/02
[=1]
süst Far. Gevşek tembel.
s. 4b/06
s. ol- 27a/07
[=2]
süt Doğumdan sonra belli bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerindeki bezler tarafından salgılanan besin değeri yüksek, tatlımsı, özel kokulu, mâvi veya sarıya çalan beyaz renkli sıvı.
s.+ile 34b/08, 36a/04
s.+ile (südile) 31a/08
[=3]
süzül- Süzmek işine konu olmak, süz işi yapılmak.
s.-miş 70b/05
[=1]

Ş

- şağış-** Bk. **şağış-**
ş.-ınca 50a/02
[=1]
şah tamar Kalbin pompaladığı temiz kanı aorttan alıp vücûdun baş kısmına taşıyan; boynun iki

tarafındaki atar damarlardan her biri.

- ş. (şah tamarlarından)** 72a/08
[=1]
şakaş Yarık.
ş. 26a/02, 26a/03
[=2]
şakird Bir mektebe, bir medreseye veya bir hocaya devam edip ders okuyan kimse, öğrenci, talebe.
ş. 2a/10
ş.+idür 2a/06
ş.+ün 2b/02
[=3]
şakruk Sol manasında bir kelime.
ş. (şakruk gözi) 9a/03
[=1]
şap Alüminyum ve potasyum sülfatından veya amonyum alüminyum sülfatından oluşan, sıcak suda eriyen, tadı buruk, antiseptik bir madde.
ş. 67a/07, 67b/02, 70b/06
ş.+ı (şabı) 49b/07
[=4]
şarap Ar. Üzüm veya başka meyve sularını türlü yöntemlerle mayalandırarak elde edilen alkollü içki.
ş.+a (şaraba) 30b/05
ş.+ın (şarabın) 46a/06
[=2]
şāşa Atın sidiğinin tutulması hastalığı.
ş. 25b/07
[=1]
şāşe Atı istenmeyen kıl tutması.
ş. 48b/05
[=1]
şecemülhaṭal Bir bitki çeşidi.
ş. 33b/03
[=1]
şekāk Bir ot çeşidi.
ş.+dur 36b/06
[=1]
şeker Far. Şeker kamışı, şeker pancarı, patates, havuç, mısır, buğday vb. bitkilerin sap ve köklerinin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, birleşiminde karbon, oksijen ve hidrojen bulunan, beyaz,

- suda eriyen, mayalanabilen ve çoğu tatlı olan maddelerin genel adı.
ş. 17a/07, 61b/06, 66b/06
ş.+e 18b/04
ş.+ile 66b/07
ş.+in 17a/07
 [=6]
şem Atın alnında ve ayağında beze gibi olan sıkıntı.
ş. (mişi şem) 22a/01
 [=1]
şerāban Şarap.
ş.+ı (hurma şerābanı) 30b/03
 [=1]
şerbet Ar. Meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek.
ş.+in 72a/09
 [=1]
şerīʿat Allah'a erişme yolundaki dört makamdan (şerīat, tarīkat, hakikat, mārifet) birincisi; kulların Allah'a vâsıl olabilmesi için uyulması gereken kulluk hükümlerini yerine getirme makâmı.
ş. 3b/09, 4a/01
 [=2]
şerīf Şerefli, kutsal, mübârek.
ş. 3a/03
 [=1]
şer Kötülük, fenâlık.
ş.+rinden 67b/08
 [=1]
şeş Atın bitlenmesi durumu.
ş. 51a/01
 [=1]
şey Belli bir nesne, oluş veya düşünceyi belirtmeyen, anlamı kendinden önceki ve sonraki kelimelerle ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşyâ vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.
ş.+leri 17b/02
 [=1]
şırлаған Haşhaş yağı, susam yağı. Sesami oleum.
ş. (şırлаған yağı) 22b/07, 31a/01
 [=2]
şifā Ar. Bedensel veya ruhsal bir hastalığın son bulması, hastalıktan kurtulma, onma.
ş. bul- 13b/08, 14b/09, 71a/01, 71a/04, 71a/09, 71b/04, 72a/06, 72b/01, 72b/05, 72b/08
 [=10]
şiker Bk. şeker
ş. 41b/03
 [=1]
şimdi Şu anda, içinde bulunduğumuz zamanda.
ş.+ki 30b/03
 [=1]
şiş Şişmiş olan yer, şişlik.
ş. 24b/07, 33b/08, 33b/09, 34a/01, 37b/03, 39b/03, 40b/02, 51a/08, 53a/03, 53a/05, 60b/06
ş.+e 39b/05, 39b/09, 40a/05, 40a/09
ş.+i 39b/03
ş.+ine 52a/08
ş.+iñ 25a/01
ş. ol- 24b/04, 24b/09, 60b/03, 60b/04
ş.+üñ 39b/06, 40b/09
 [=24]
şiş Atın yelinin, kuyruğunun kaşıntıdan dolayı dökülmesi veya ata bit düşmesi.
ş. ('ilac şiş) 36b/08
 [=1]
şiş- Gerilmek, kabarmak, şişkin bir durum almak.
ş.-e 25a/05, 52b/02, 61a/01, 63b/06
ş.+enüñ 39b/01
ş.-miş 47a/09
ş.-se 39a/07, 52a/05, 55b/02
 [=9]
şişe Far. İçerisine sıvı konulan, cam veya plastikten yapılmış, dar ağızlı uzun kap.
ş.+ye 22a/04
 [=2]
şol İşaret sıfatı.
ş. 7b/05, 8a/04, 8a/06, 8a/08, 8b/02, 8b/08, 9a/06, 19a/04, 22a/05, 23b/05, 27a/07, 29a/07, 42b/01, 44b/06, 47b/09, 55b/02, 58a/02, 58a/04, 58a/06, 58a/08, 58b/03, 58b/05, 58b/08, 58b/09, 59a/03
 [=25]
şom Far. Uğursuz.
ş. ol- 8b/06, 9a/04, 58b/01, 58b/06
 [=4]

şöyle Şunun gibi, şuna benzer biçimde.

ş. 21b/06, 27b/03, 36a/07, 44a/07, 48a/10, 49a/07, 69b/05

[=7]

şur Atın bir yerinde kabarcık çıkması.

ş. 49a/08

[=1]

T

tā Far. Kadar, değin, yeter ki, öyle ki, anlamlarına gelen takı.

t. 6a/03, 13a/03, 14b/04, 19b/03, 22b/04, 26a/09, 26b/08, 27a/02, 29a/04, 30a/07, 30b/01, 31a/09, 34b/09, 35b/01, 38a/01

[=15]

taban Ayağın yere basan tarafı.

t.+ina 42b/03

t.+larından 72a/04

[=2]

tağ Tedavi için vücutta kızgın bir demirle oluşturulan yanık.

t. 15b/06, 21b/09

t.+dan 15b/07, 21b/06

[=4]

tağla- Hastalıklı kısımları kurutmak, akan kanı durdurmak için vücûdun hasta veya yaralı yerini kızgın bir âletle veya yakıcı maddelerle yakmak.

t.-makdan 15b/07

t.-mayalar 21b/09

t.-ya 41b/01

t.-yalar 21b/03, 66b/08

[=5]

tāhten Atta kabarcık olması.

t. ('ilāc-ı tāhten) 49b/01

[=1]

tāhtuten Atın koştırmaktan, yemekten ve sürülmekten hasta olması.

t. ('ilāc-ı tāhtuten) 43b/04

[=1]

tāk Acem'de sarmaşık denilen ot.

t. 14a/08

[=1]

tām- Damlamak.

t.-sun 52a/07

[=1]

tamağ Ağız boşluğunun üstünü tavan gibi kuşatan kısım.

t.+ı (tamağı) 5b/06, 6b/06, 56a/09

[=3]

tamām Ar. Bir şeyin hepsi, tamamı, bütünü, tümü.

t. 34b/07

[=1]

tamar Canlı varlıkların vücudunda kan veya lenf dolaşımını sağlayan kanal.

t. 27a/05

t.+dan 27a/06

t.+ın 55a/04

t.+larından 35b/02, 72a/08

[=5]

tamzır- Damlatmak.

t.-alar 13b/07, 14a/02, 14a/04, 14b/09, 15a/06

[=5]

tandur İçine saman ve keçi kılı karıştırılmış topraktan yapılan ve yere kazılan bir çukur içine yerleştirilen ufak fırın.

t.+da 16b/09

[=1]

tañ Güneş doğmadan önceki alaca karanlık, fecir.

t.+la 37b/08, 55a/07

[=2]

tañrı Kâinatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık, Yaradan, Allah, Rab, İlah, Mevla, Halik, Hüda, Hu, Oğan.

t. 32b/01, 55b/06, 55a/08

t.+nuñ (tañrının emri) 53b/03

[=4]

tar Ensiz, genişliği az.

t. ol- 6a/01

[=1]

tarı Buğdaygillerden, ufak tâneli, hayvan yemi olarak ve boza yapımında kullanılan, bâzı yerlerde ekmeği yapılan bitki. Panicum

t.+yıla 59b/08

[=1]

tarık 1. Ar. Yol, yöntem.

t.+ını 1b/01

t.+i 2a/11

2. Atın ayağında ve tırnağı çıkaran hastalık.

t. 22b/09

[=3]

ṭarīka Yol, tarik.

ṭ. 37b/09, 38b/08

[=2]

ṭarīkat Allah'a erişme yolundaki dört makamdan (şer'at, tarikat, hakikat, mârifet) ikincisi [Bu makam kulun, hakikî fâil olan ve tecellî yoluyla âlemlerde zuhur eden Cenâbıhakk'ın ilâhî sıfatlarını, kâinattaki tasarruf ve irâdesini, gizlediği ve açıkladığı şeyleri, kazâ ve kaderi müşâhede ettiği makamdır]

t. 3b/09, 4a/03

[=2]

ṭart- Bir şeyin birim cinsten ağırlığını bulmak.

t.-up 12a/06

[=1]

ṭartu Ağırlık.

t. 12a/06

[=1]

ṭas İçine su, sulu şeyler ve çeşitli maddeler konan, madenden, ayaksız, derince, yayvan kap.

t. 35a/07

t.+ı 71a/01, 71a/03, 72b/01

[=4]

ṭaşlık Metinde atın taşına basarak çıkardığı ses.

t.+ın (taşlığın) 8a/08

[=1]

ṭaşra Dışarı.

ṭ. 9b/05, 12a/08, 15b/01, 15b/06, 27a/06, 36a/01, 43a/06, 59a/09

[=8]

ṭatlu Şeker tadında olan.

ṭ. (ṭatlu nār) 27b/04

[=1]

tava Yağ kızdırmak, yiyecek kızartmak gibi işlere yarayan, uzun saplı yayvan kap.

t.+da 27b/05

[=1]

tāze İlk ve yeni durumunu koruyan, bayatlamamış, bozulmamış olan.

t. 42b/09

[=1]

tāzele- Yenisiyle veya tazeyle değiştirmek.

t. 40a/01

t.-yeler 22b/04

[=2]

Te'ālā Ar. "Nâmı büyük" anlamında olup Allah'ın kudsiyet ve büyüklüğü için hürmeten söylenir.

t. (bi-izni'llāhi Te'ālā) 24b/02, 28a/06, 39a/04, 42b/04, 50a/07, 54a/01, 55a/01, 72a/06, 72b/06

[=9]

teb Sıtma hastalığı.

t. ('ilāc teb) 29b/06

[=1]

tecribe Ar. Deneyim.

t. it- 12b/04

[=1]

tegeki Asma filizi, asma kütüğü, asma dalı.

t. (üzüm tegeki) 51a/09

[=1]

tekbîr Ar. İslâm dininde Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için söylenen "Allâhu ekber" sözü.

t. 2b/01

[=1]

ten İnsan vücudunun dış yüzü, cilt.

t.+i 18a/04

[=1]

tennur Fırın, ocak, tandır.

t.+da 31a/09

[=1]

tep Ateş, hararet, sıtma, humma.

t. ('ilāc tep) 18a/01

[=1]

terk Bırakma, ayrılma.

t. eyle- 54a/01

t. it- 53a/09, 64b/02

[=3]

terkîb Birkaç şey birleşip yeni bir şey meydana getirme.

t.+ler 20b/08

[=1]

terle Terlemiş olan, üzerinde ter bulunan.

t. 68b/08

[=1]

ters İnsan ya da hayvan dışkısı.

t.+ini (adamuñ tersi) 16b/04

t.+iyile 12b/03

[=2]

tersle- Pislemek (hayvan için).

t.-meye 25a/07, 61a/02
[=2]
terfûp Ar. Düzen, sıra, düzenleme, hazırlama.
t. eyle- 32a/08
[=1]
tîmâr Far. Binek hayvanlarının derisini, kıllarını, tüylerini kaşığı, fırça, tarak, gebre, sünger, tırnak bıçağı veya makasla temizleme.
t.+dan 36a/06
t. eyle- 37b/09, 72a/05
t.+ı 13b/03
t. it- 12b/04, 22b/01, 22b/04, 35a/01, 36a/03, 38b/08
[=10]
tırnağ İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka.
ţ. 42b/01
ţ.+da 23a/03
ţ.+ı (tırnağı) 5a/06, 12b/05, 19b/05, 20a/04, 23a/02, 26a/04, 33a/08, 42a/08, 49a/03, 51a/07, 56a/05, 57b/03, 61b/04
ţ.+ına (tırnağına) 20a/03, 20a/08, 33b/02, 33b/07
ţ.+ınuñ (tırnağınuñ) 23a/02, 42a/07, 42b/03, 49a/04
ţ.+ları 57a/06
[=24]
tiz Far. Görece olarak kısa bir sürede; çabuk, süratli, acele.
t. 5b/07, 10a/09, 47a/03, 47a/03, 52b/02
[=5]
tizcek Çabucak.
t. 10a/06, 10a/08, 11a/02, 33a/02, 38a/07, 69a/08
[=6]
toğan Akbaba, çaylak.
ţ. (toğan boğı) 17a/03
[=1]
toğrulat- Herhangi bir bilginin doğru olduğunu teyit etmek.
t.-up (togruladup) 4a/08
[=1]
tohum Bitkilerde döllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa

gömülünce 318 kendisinden yeni bir bitki üreyen tane.
t.+ın (tohmın) 30a/01, 30a/03, 31b/03, 46a/09
[=4]
toğun- Nesnelerin sıcaklık, soğukluk, sertlik, yumuşaklık vb. niteliklerini derinin altındaki sinir uçları aracılığıyla duymak, değmek, el sürmek, temas etmek.
k.-mak 11b/01, 69b/04
[=2]
toğuz Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı.
ţ. 24a/01, 48a/04
[=2]
tolu İçi epeyce dolu; kabarmış, şişkin, dolgun.
ţ. 34b/03
ţ. ol- 26a/06
[=2]
toñuz Domuzgiller familyasından, bütün dünyaya yayılmış, eti, yağı, derisi için beslenen, ağır, hantal, evcil, memeli hayvan. Susacrofa domestica.
ţ. 24a/09, 28a/08, 51b/07, 64a/07
[=4]
topık Bk. **topuk**
ţ.+ı (topığı) 6b/09, 7b/04, 57b/03,
ţ.+ına (topığına) 13a/02
[=4]
topuk Atgillerde ve gevişgetirenlerde bacakların incikle bukağılık arasında kalan ve ana bilek ya da tarakkemiğinin ilk parmakkeşiği ve iki büyük susamsı kemikle yaptığı ekleme dayanan bölge.
ţ. 26b/03
ţ.+ı (topuğı) 7a/06, 7b/07, 18a/04, 56b/04, 56b/09, 57b/04
ţ.+ına (topuğına) 50a/09, 51a/10
ţ.+ına (topuğına degin) 42a/03
t.+uñ (tobuguñ) 23b/08
[=11]
torba Genellikle pamuk ve kıldan dokunmuş, türlü boy ve biçimde, ağzı büzülüp bağlanabilen araç
t.+sın 14b/07, 34b/03
t.+sına 14b/02

[=3]
torı Çeşitli tonları bulunan kızıl kahverengi at rengi.
t. 8a/02, 56a/02, 56a/05
 [=3]
toynak Gevişgetirenlerin ve domuzgillerin tırnağı.
t.+ı (toynağı) 6b/01, 9b/04
t.+ını (toynağını) 23a/07
 [=3]
toz Ezilen, dövülen, öğütülen katı bir maddenin çok küçük taneciklere bölünmüş durumu.
t. 31a/06
t.+ı 27a/03
t.+ıla 41b/07
 [=3]
tulum Kimi yiyecek ve içecekleri korumak için kap olarak kullanılan, önü yarılmadan bütün olarak yüzülmüş ya da torba biçiminde dikilmiş hayvan derisi.
t.+ını (bezir tulumu) 39b/04
 [=1]
tur- Bir yerde olmak, bir yerde beklemek, üzerinden zaman geçmek.
t.-a 41a/02, 44b/06, 47a/02
t.-sun 37b/08, 39b/09
 [=5]
turkur- Durdurmak.
t.-ma 46b/03
 [=1]
tuşaklı Dudağı olan.
t. 5a/03
 [=1]
tutuk Örtülü.
t. 8b/09
 [=1]
tutul- İşlevini yerine getiremez durumu gelmek.
t.-sa 62b/06
 [=1]
tuz Kokusuz, suda eriyen, yiyecekleri korumada ve tatlandırmada kullanılan billursu madde.
t. 25b/03, 26b/09, 29a/04, 37a/06, 37b/06, 46b/05, 61a/07
t.+a 24a/07
t.+ı 51a/09, 52a/01, 55b/04

t.+ıla 38a/02, 39a/02, 52a/06, 66b/09, 67a/05
t.+ın (Ulah tuzu) 71b/02
 [=17]
tü Bk. tüy
t. 5a/06, 5b/04, 62a/03, 67b/04, 67b/07
t.+yi 61b/09, 64a/06
 [=7]
Türkçe Türk dili.
T. 13a/07, 15a/07, 55a/03
 [=3]
Türkice Türkçe.
t. 34a/05
 [=1]
tüy İnsan ve hayvan derisi üzerinde bulunan ince kıl.
t. 28b/01, 28b/05, 51b/01, 51b/02, 64a/04
t. bit- 22b/08, 28a/07, 28b/03
t.+i 7a/08, 28b/09, 36b/05, 36b/07, 37a/07, 42b/06, 51b/05, 57a/07, 62a/02
t.+ini 40b/09
t.+üni 38a/09
 [=19]
tüylü Üzerinde tüyler bulunan.
t. 8b/07
 [=1]

U

uç Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası.
u.+ları 49a/04
u.+un (ucun) 22a/06
 [=2]
uğra- Yola devam etmek üzere, bir yerde kısa bir süre kalmak.
u.-yıcak 8a/04, 58a/02, 59a/02
u.-yıcaksuñ 9b/01
 [=4]
Ulah Osmanlılar tarafından Romanya'nın yerli halkına ve bu halkın soyundan olan kimselere verilen isim.
U. tuzın 71b/02
 [=1]
ulu Çok üstün niteliklere sâhip, çok büyük, yüce.
u. 14a/06, 24b/03
 [=2]

un Tahıl veya bazı besin maddelerinin öğütülmesinden elde edilen toz durumundaki besin.

u. eyle- 17a/08

u.+ı 52b/02

u.+ın 16b/09, 25a/08, 31a/01, 31a/07, 41b/03, 61a/04

u.+ına 42b/08

u. it- 17a/06, 31b/03

[=11]

ur- 1. Sürmek.

u. 39a/04, 39b/09

u.-a 38a/06, 39b/06, 42a/09

u.-alar 24a/01, 27a/02, 33b/02, 34b/02, 66b/09, 67b/01

u.-asın 44b/05, 60b/07

u.-gıl 51b/01

u.-salar 17b/05

2. Takmak, koymak, bağlamak.

u.-alar 69a/02

u.-maga 12b/06

3. Dokunmak, hasta etmek.

u.-sa 42b/05

4. İsteyerek ya da istemeden bir organını ya da bir şeyini hızla şiddetle bir yere değdirmek, çarpmak.

u.-alar 17a/05

u.-up 12b/02, 40b/08, 60b/02

u.-urlarsa 53b/01

[=23]

urufe Bir hastalık ismi.

u. 21b/04

[=1]

usta Bir zanaatı gereği gibi öğrenmiş olan ve kendi başına yapabilen kimse.

u. 2a/05, 2a/06

u.+ların 2b/03

u.+larıñ 1b/02

[=4]

uş Gösterme edatı, işte.

u. 65a/06

[=1]

uvaqlat- Küçük parçalara böldürmek.

u.-alar (uvaqladalar) 25a/01

[=1]

uvşacuk Çok ufak, çok küçük, küçücük, minicik.

u. 5a/06

[=1]

uyan Dizgin, gem, yular.

u.+ın 53a/10, 64b/03

[=2]

uyanlat- Gem vurdurmak.

u.-maz 53b/05

[=1]

uylaş- Uzlaşmak.

u.-maya 58a/07

[=1]

uyluğ Bacağın kalçadan ya da leğenden dize kadar uzanan bölümü.

u.+ı (uyluğı) 6b/02, 46b/04, 56a/07, 63a/06

u.+ın (uyluğın) 59a/08

[=5]

uyuz Uyuzböceği denen bir akarın insanda ve hayvanda deri altına yerleşmesinden ileri gelen bulaşıcı, kaşıntılı deri hastalığı.

u. 28b/04, 29a/08, 34b/06, 35a/02, 52b/06, 72b/02, 72b/04

u.+a 41a/09

[=8]

uzun İki ucu arasındaki uzunluk çok olan ya da benzerlerine oranla daha çok olan.

u. 4b/03, 5a/03, 5a/07

u. ol- 59a/04, 59a/05

[=5]

uzunluğ Uzunlamasına.

u.+ınca (uzunluğınca) 23a/05

[=1]

Ü

ü (Fars. ve'den) "Ve" bağlacının nazımda sessiz harfle biten Arapça ve Farsça kelimelerden sonraki okunuşu.

ü. (tiz ü tiz) 47a/03

[=1]

üç İkiden sonra dörtten önce gelen sayının adı.

ü. 2b/02, 11a/03, 13b/07, 15a/04, 16b/06, 17a/02, 17a/04, 18a/05, 18a/06, 19a/01, 21a/06, 22b/01, 22b/03, 23b/09, 24b/06, 28b/02, 34b/09, 37a/04, 37a/09, 38b/08, 39b/06, 40a/01, 40a/04, 43a/05, 46a/04, 46a/05, 47a/06, 48a/02, 48a/05, 50b/08, 53a/06, 60a/09,

60a/09, 60b/07, 62b/08, 63b/04,
65b/03, 66b/01, 66b/06, 67a/09

ü.+i 52b/07

ü.+in 67a/07

[=42]

üfle- Bir şey üzerine dudakları büzerek
hızla nefes vermek.

ü.-yesin 55a/01

[=1]

üfür- Üflemek.

ü.-e 66b/03

ü.-eler 13b/06, 13b/09, 14a/01,
15a/04, 17a/03, 17b/03, 17b/09,
31b/02, 31b/04, 31b/06

[=11]

ürk- Bir şeyden korkup birden sıçramak.

ü.-mediñ 8b/01

ü.-meye 6a/05, 8a/09

[=3]

üst Bir bütünün yukarı bölümünde ya da
geri kalanın üzerinde yer alan şey;
üst yanı.

ü.+i 3b/08, 36b/04

ü.+in 36b/02

ü.+inde 8b/05, 11a/07, 26b/03,
36a/09, 58a/07, 58a/10, 67b/03

ü.+ine 8b/01, 10a/06, 13b/06, 15a/05,
22b/03, 22b/06, 22b/08, 25a/06,
26b/07, 27a/04, 33a/06, 36b/04,
38b/01, 39b/02, 41a/05

ü.+ünde 69b/01

[=26]

üstād Bilim veya sanat alanında üstün
bilgisi ve yeteneği olan kimse.

ü.+ı 2a/03

ü.+ımız 3a/08

ü.+ıñ 2a/02

ü.+lar 3a/06, 3a/07

ü.+ların 1b/07

ü.+uñ 2a/07

[=7]

üt- Hayvanları tüylerini yakmak için
alevden geçirmek.

ü.-eler (üdeler) 29b/03

[=1]

üzeri Bir şeyin gözle görünen dış yüzü;
üstü.

ü.+nde 58a/08

ü.+ne 23b/08, 24a/08, 24b/06, 26b/02,
31b/08, 31b/09, 38a/06, 39b/05,

39b/06, 40b/01, 41a/01, 42a/08,
49b/05, 54a/09, 61a/01

[=16]

üzerlik Sedef otugillerden, acı tohumları
susama benzeyen, beyaz çiçekli,
çok dallı, halk arasında tütü olarak
kullanılan sıcak bölge bitkisi.

ü. 41a/07, 55a/06

[=2]

üzüm Asma adı verilen ağaççığın salkım
durumunda ufak taneli, ince
kabuklu, sulu, etli, glikoz ve
vitamin bakımından zengin,
yetiştigi yere göre pek çok çeşidi
bulunan, tazesı ve kurusu yenen
meyvesi. Vitis vinifera

ü. 51a/09

[=1]

V

vācip Yapılması gerekli olan.

v.+dür (vacibdür) 9b/09

[=1]

vakt Ar. Ölçülebilir bir nicelik olarak
düşünülen ve akışı ilerleyişi
açısından ele alınan süre; zaman.

v. 7b/09

v.+dur 19a/04

v.+ın 5b/08, 57b/06

v.+ında 13b/05, 69a/06

v.+i 11b/03

[=7]

var Mevcut, evrende veya düşüncede yer
alan.

v. 9b/07, 20b/07, 21b/07

v.+dur 17b/01, 23a/09

v.+sa 14b/06, 35b/09, 44a/06, 52a/02

[=9]

var- Ulaşmak.

v.-ınca 56b/03, 56b/08

[=1]

varağ Yaprak.

v. 27a/04

[=1]

vaşiyet Bir kimsenin ölümünden sonra
yapılmasını istediği şey.

v.+inde 1b/02

[=1]

ve Bağlaç, iki sözcüğü, sözcük öbeğini ve
cümleyi birbirine bağlar.

v. 1b/06, 2a/02, 2a/07, 2a/10, 2b/02, 2b/06, 3b/02, 3b/05, 3b/05, 3b/09, 4b/03, 4b/03, 4b/03, 4b/06, 4b/06, 4b/07, 4b/09, 5a/02, 5a/10, 5b/03, 5b/05, 5b/05, 5b/05, 5b/06, 6a/07, 6a/08, 6a/08, 6b/01, 6b/02, 6b/04, 6b/04, 6b/05, 6b/05, 6b/05, 6b/06, 6b/06, 6b/09, 6b/09, 7a/01, 7a/04, 7a/05, 7a/06, 7b/04, 7b/05, 7b/06, 7b/07, 7b/08, 8a/01, 8a/02, 8a/06, 8b/09, 9a/02, 9a/06, 9b/03, 9b/04, 9b/05, 9b/06, 9b/09, 10a/01, 10a/03, 10a/05, 10a/07, 10b/02, 10b/02, 10b/04, 10b/04, 10b/06, 10b/07, 10b/08, 11a/02, 11a/08, 11b/02, 11b/07, 11b/09, 11b/09, 12a/04, 12a/07, 12b/01, 12b/02, 12b/02, 12b/07, 13a/10, 13b/01, 13b/02, 14a/05, 15b/05, 16a/03, 16a/04, 16a/08, 16a/09, 16b/08, 17a/06, 17a/07, 17a/08, 17b/01, 17b/03, 17b/04, 17b/06, 18a/08, 18b/04, 18b/05, 18b/08, 18b/09, 19a/05, 19b/02, 19b/06, 19b/07, 19b/08, 20a/06, 20a/07, 20a/08, 20b/03, 21a/05, 21a/08, 21b/04, 22a/01, 22a/06, 22b/07, 23a/08, 23b/03, 23b/04, 24a/03, 24a/05, 24a/09, 24b/06, 25a/05, 25a/06, 25a/09, 25b/01, 25b/02, 25b/04, 25b/08, 26a/01, 26a/05, 26a/08, 25b/09, 26b/05, 26b/05, 26b/07, 26b/08, 26b/09, 26b/09, 27a/02, 27a/03, 27a/04, 27a/06, 27a/09, 27b/01, 27b/03, 27b/06, 27b/07, 28a/01, 28a/04, 28b/06, 28b/08, 29a/02, 29a/05, 29a/05, 29a/07, 29a/07, 29a/09, 29b/03, 29b/07, 30a/08, 30b/01, 30b/05, 31a/03, 31b/04, 32a/02, 32a/05, 32b/04, 32b/06, 32b/09, 33a/03, 33a/04, 33a/06, 33a/06, 33a/07, 33a/09, 33b/06, 34a/04, 34a/06, 34b/02, 34b/03, 34b/06, 36b/03, 37b/06, 37b/06, 38a/02, 39a/07, 39b/03, 39b/07, 40a/03, 40b/02, 41a/03, 41a/06, 41a/07, 42a/03, 42a/04, 43a/06, 43b/05, 43b/06, 43b/08, 44a/03, 44b/06, 44b/09, 46a/06, 46a/08, 46b/09, 47a/01, 48a/06,

48b/08, 49b/09, 50a/02, 50b/04, 50b/08, 51a/04, 51a/04, 51a/05, 51b/09, 52b/05, 52b/07, 53a/03, 54a/09, 54b/09, 55a/06, 55a/08, 56a/03, 56a/03, 56a/04, 56a/04, 56a/05, 56a/06, 56a/06, 56a/06, 56a/06, 56a/07, 56a/07, 56a/08, 56a/09, 56a/09, 56a/09, 56a/09, 56b/01, 56b/04, 56b/05, 56b/05, 56b/06, 56b/09, 57a/01, 57a/02, 57a/05, 57a/06, 57a/07, 57b/01, 57b/02, 57b/03, 57b/04, 57b/04, 57b/05, 57b/05, 58a/01, 58a/02, 58a/04, 58a/08, 58b/05, 58b/06, 58b/07, 58b/08, 59a/03, 59a/08, 59b/03, 59b/04, 59b/07, 59b/07, 59b/07, 59b/08, 59b/09, 60a/03, 60a/05, 60a/09, 60b/01, 60b/01, 61b/06, 62a/07, 62a/08, 62b/04, 63a/02, 63b/01, 63b/05, 64a/01, 64a/01, 64b/02, 64b/06, 64b/08, 65a/03, 65b/03, 66a/02, 66a/10, 66b/03, 66b/03, 67a/01, 67a/07, 67b/02, 67b/03, 67b/03, 67b/08, 68b/05, 68b/06, 68b/08, 68b/08, 69a/02, 69a/04, 69a/04, 69a/05, 69a/06, 69a/08, 69a/09, 69b/04, 69b/05, 72a/04

[=321]

vech Ar. Tarz,yol.

v.+ile 36a/03, 57a/09

[=2]

velakin Ama.

v. 9a/03

[=1]

velāye (?)

v. (bā velāye) 57b/07

[=1]

velī Ama, fakat, lâkin, şöyle ki.

v. 36b/05, 43a/03

[=2]

vesselam `İşte o kadar, son söz şudur`
anlamlarında kullanılan bir söz.

v. 44b/01

v.+dur 16b/03

[=2]

veya Ar. ve Far. Seçenek, eşdeğerlilik ya da karşıtlık bildiren bağlaç; ya da.

v. 8a/02, 8b/03, 8b/03, 8b/04, 8b/04, 28a/09, 28b/01, 28b/03, 28b/06,

52a/05, 59a/05, 60b/03, 63a/08,
63b/06, 67b/04

[=15]

veyāḥud (Ar. ve, Fars. yā ve ḥūd ile ve
yāḥūd) Yāhut, veya.

v. 17a/03, 17b/06

[=2]

veyāḥuz Veya, yahut.

v. 40a/01, 62a/02

[=2]

vir- (Hayvan için) Yem, su, ot vb. ile
doyurmak; beslemek.

v. 53a/08

v.-dükten soñra 62b/05

v.-dür 11b/02

v.-e 17b/02, 44a/06, 59b/08, 59b/09,
60b/02

v.-eler 11b/06, 11b/10, 12a/01,
12a/03, 12a/05, 12a/06, 12a/07,
16a/09, 19a/01, 19a/03, 19a/08,
21a/08, 21a/09, 30a/04, 30a/05,
32b/06, 33a/01, 35a/05, 35a/08,
35b/03, 35b/04, 35b/06, 36a/02,
59b/06

v.-en 4a/07

v.-esin 59b/05

v.-esün 64b/01

v.-me 11b/03

v.-melü 12a/01

v.-meye 60b/01

v.-meyeler 10a/02, 11a/02, 11b/05,
16a/08, 16b/01, 18b/05, 19a/07,
21a/07, 29a/07, 35a/04, 68b/06,
69a/09

v.-üp 59b/02

v.-ür 13a/10, 16a/03

v.-ürsek 33a/01

v.-cevap vir- 4a/07

[=55]

virül- Vermek işi yapılmak, vermek işine
konu olmak.

v.-sün 51a/06

[=1]

vur- 1. Sürmek.

v. 51b/08

v.-akoy- 13a/02, 33b/07

2. Dokunmak, hasta etmek.

v.-mamış 43a/02

v.-mış 43a/03, 43a/07

v.-sa 30b/08

3. İsteyerek ya da istemeden bir
organını ya da bir şeyini hızla
şiddetle bir yere değdirmek,
çarpmak.

v.-a 63b/02

v.-maya 39b/02

v.-san 64b/05

v.-ur 13a/10

[=11]

vü (Ar. ve'den Fars. vu) Ve bağlacının
sesliyle biten Arapça ve Farsça
kelimelerden sonraki okunuşu.

v. 58b/08

[=1]

Y

yā Far. (Bağlama edatı) Seçenek ya da
karşıtlık belirterek cümledeki eş
değerli öğeleri birbirine bağlar; ya
da, veya, yahut.

y. 2a/04, 6b/03, 19b/05, 20a/04,
21b/08, 28a/03, 28a/07, 28a/08,
28b/04, 28b/05, 35a/07, 35a/09,
35b/03, 36a/08, 36b/09, 37a/03,
37b/02, 37b/03, 38a/08, 39a/07,
40b/03, 40b/09, 44b/03, 46b/08,
47a/02, 53b/05, 55b/02, 57a/08,
58a/09, 58a/09, 58a/10, 58b/03,
59a/01

[=33]

yabān Far. Dışarı.

y.+a 15a/02

[=1]

yağ Hayvanlardan ya da bitkilerden
çeşitli yöntemlerle elde edilen,
besin maddesi olarak tüketilmesinin
yanı sıra tıbbi olarak da kullanılan,
yumuşak ya da sıvı madde.

y. 25b/08, 38a/02, 42b/09, 61b/02

y.+dan 62b/03

y.+ı 14a/04, 20a/07, 27b/02, 36b/03,
38a/05, 39a/05, 42a/08, 42b/01,
70b/03, 71b/07, 71b/08, 72a/02

y.+ıla 16a/06, 23b/07, 24b/08, 41b/01,
43b/03, 44b/08, 51b/04, 52a/07

y.+ın 13b/07, 14a/04, 14b/09, 15a/05,
15b/04, 18b/02, 19a/06, 20a/01,
20a/06, 20b/03, 22a/04, 22a/08,
22b/07, 22b/07, 23b/02, 23b/06,
24b/01, 24b/06, 27a/08, 28a/08,
33b/05, 35a/06, 37a/03, 37b/05,

37b/06, 39a/01, 39a/01, 40a/09,
41b/07, 41b/07, 42a/05, 44a/03,
44a/03, 45b/01, 45b/04, 47a/05,
47b/04, 47b/08, 48a/04, 49a/09,
51a/02, 60a/03, 62b/03, 62b/04,
63b/03, 63b/07, 63b/09, 64b/01,
66b/05, 67a/04, 67b/04
y.+ına 39b/01, 60b/06, 67a/05
y.+ıyla 28a/02, 28a/03, 31a/02,
60b/07, 64a/06
y.+ıyla 15b/03
y.+ni 24b/09
[=86]
yağır 1. Sırt
y.+ın (yağrın) 55b/03
y.+ını (yağrını) 5b/01
2.Yük ve binek hayvanlarının,
özellikle de atların sırtında eyer
vurmasından açılan yara.
y. 36a/08
y.+ın 38b/07
y.+ına 39a/04
y.+uñ 36b/01, 36b/03, 38a/08, 38b/01
[=9]
yağız Esmer.
y. 7a/03, 56b/06, 57a/02
[=3]
yağla- Yağ sürmek.
y.-ya 70b/07
[=1]
yağmur Atmosferdeki su buharının
yoğunlaşması sonucu yeryüzüne
damlalar halinde düşen su.
y. 11b/07, 69a/06
y.+a 10b/09
y.+da 69a/07
y.+dan 59b/03
y.+ı 10b/09
[=6]
yağubus Bir bitki.
y. (yağubus yaprağı) 40a/06
[=1]
yağurt Maya katılarak koyulaştırılmış
beyaz, kıvamlı süt ürünü.
y.+ını (yağurdını) 49b/02
[=1]
yāhuz Veya, ya da.
y. 1b/05, 5a/09, 21a/08, 23b/03,
25b/02, 29a/01, 37a/01, 37a/06,
38a/07, 40a/06, 44a/03, 48b/01,

49b/07, 49b/09, 50b/05, 51b/09,
52b/01, 55a/06, 60b/01, 61a/06,
65a/03
[=21]
yağ- Yanmasını sağlamak veya
yanmasına yol açmak, tutuşturmak.
y. 38b/05, 51b/08, 52a/01, 64a/05,
64a/08
y.-alar 23b/06, 28b/07, 67b/06
y.-asın 49a/05
y.-up 27b/05, 28a/01, 34a/04, 71a/05
[=13]
yağın Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman
veya yer), uzak karşıtı.
y. 10b/07, 69a/05
[=2]
yalıncağ Çıplak, yalın.
y. 29b/03
[=1]
yalıñ Kızgın, alev.
y. 11a/08
[=1]
yalıñuz Yalnız, tek.
y. 38a/02
[=1]
yan 1. Bir şeyin alt üst, ön arka ya da
ortasına karşıt olarak sağı veya
solu.
y. 63a/09
2. Taraf, yön, yer.
y.+ın 14b/02
y.+ına 6a/03
y.+ında 15b/02, 27a/05, 27a/06,
49a/05
y.+ından 16a/01
y.+ınuñ 15b/06
[=9]
ya'nī Ar. Ardından gelen bir açıklamayı
belirten bir bağlaç.
y. 13a/06
[=1]
yañ Taraf, yön, yer.
y.+a 32a/02, 32a/06
[=2]
yañıl- Yanlış yapmak.
y.-ğan ve ısırgan ol- 57b/09
[=1]
yapraq Bitkilerde sapın üzerinden çıkan,
yassı biçimli, ikiyanlı bakışımı,
belirli boyutları, zaman ve

mekandaki sınırlı büyümesi ile belirgin uzantı.
y. 1b/02, 10b/08, 32a/05, 32a/05
y.+ı (yaprağı) 32b/08
y.+ın (yaprağın) 32a/01, 40a/06, 40a/07, 41a/07, 52b/07
 [=10]
yapraksız Yaprığı olmayan.
y. 32b/06
 [=1]
yapraksuz Bk. **yapraksız**
y. 14b/01
 [=1]
yār Dost.
y. (cihār-ı yār-i güzīn) 3a/04
 [=1]
yara- Bir iş için uygun, yararlı olmak, kullanılır olmak.
y.-maz 7b/05, 7b/09, 8a/06, 9b/06, 12b/06
y. ol- 20b/06
 [=6]
yarı Bir şeyin yarımı kadar olan, yarım olan.
y.+sın 35a/09
 [=1]
yarık Yarılarak açılmış, aralık durumuna gelmiş yer, geniş çatlak, rahne.
y. 26a/03, 26a/04, 26a/05, 26a/09, 26b/01, 26b/03, 26b/07
y.+ına (yarığına) 27b/02
y.+larına 28a/05
 [=9]
yarıl- Üzerinde yarık veya yara açılmak.
y.-an 61b/08
y.-maya 49a/06
y.-sa 49a/04, 61b/05
 [=4]
yarım Bir bütünün ayrıldığı iki eşit parçadan her biri.
y. 30b/04, 40b/06, 42b/08, 42b/08, 42b/09, 43a/03, 44a/02, 46a/08, 46a/09, 46b/01, 47a/05, 61a/03, 61a/07, 61b/02, 61b/02, 63a/02, 63b/03
 [=17]
yarın İçinde bulunulan günden sonra gelen gün.
y.+dası 29b/04, 30b/02
 [=2]

yaruk Bk. **yarık**
y. ol 20a/04
 [=1]
yaşşılığ Yassı olma durumu.
y.+ınca 25a/02
 [=1]
yaş . 1. Canlılığını, tazeliğini yitirmemiş, kurumamış bitki, meyve, sebze.
y. (yaş yonca) 16a/09, 21a/07, 35a/05, 35b/03, 60b/01
 2. Ağlarken gözlerden dışarı akan sıvı; gözyaşı.
y. 18a/09
 [=6]
yaşar- Yaşla dolmak.
y.-sa 63b/06
 [=1]
yat- Boylu boyunca uzanmak.
y.-a 60a/06
y.-a dur- 25a/05
y.-duğı 59b/04
y.-maya 35b/01
y.-up dur- 35b/05
 [=5]
yavuz Kötü, fena.
y. 4b/04, 8a/01, 53b/04
y. huylu ol- 11a/08
 [=4]
yaz Kuzey yarım kürede 21 Haziran 23 Eylül, güney yarım kürede 21 Aralık 21 Mart tarihleri arasındaki zaman dilimi, ilkbaharla sonbahar arasındaki sıcak mevsim.
y. 10b/03, 11a/08, 11b/06, 14a/05, 47b/07, 69a/02, 69b/03
y.+ın 23a/08, 59b/01
 [=9]
yaz- (Bir söz veya düşünceyi) Belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek.
y.-a 50b/01
y.-acağ 69b/06
y.-asın 54a/08
y.-ıp 69b/06
 [=4]
ye- Ağızda çiğneyerek yutmak.
y.-dügi 16a/03
 [=1]
yedi Altıdan sonra sekizden önce gelen sayının adı.
y. 25a/02, 62b/07

[=2]
yegin Galip, kavi.
 y. 8a/01
 [=1]
yegit Genç, yiğit.
 y. başı 2b/05, 2b/06
 y. başına 3b/05
 [=3]
yegrek Daha iyi.
 y.+dür 52a/04
 y. ol- 57b/01
 [=2]
yeli At, aslan vb. hayvanların ensesinde
 veya boynunda bulunan uzun kıllar.
 y. 6b/05, 6b/09, 7a/05, 7b/07, 36b/09,
 57b/05
 y.+den 6b/07
 y.+si 5a/08, 56b/05, 56b/09, 57a/05,
 57b/04
 y.+sinden 56b/02, 56b/07
 y.+sine 37a/02, 64a/01
 y.+sini 12b/01
 [=17]
yem Hayvan yiyeceği.
 y.+in 59b/05, 62a/07
 y.+ini 12a/07
 [=3]
yeñ Yen, elbise kolu.
 y. 21b/08
 [=1]
yer Bir şeyin, bir kimsenin kapladığı
 veya kaplayabileceği boşluk,
 mahal, mekân.
 y.+in 14b/01
 y.+inde 5a/05, 49a/08
 [=3]
yeſti Atın burnundan daima su gelmesi.
 y. (‘ilâc-ı yeſti) 45b/06
 [=1]
yeşil Sarı ile mâvi arasında yer alan renk,
 yaprak rengi.
 y. 1b/02, 17a/04
 y.+kim 7a/07
 [=3]
yeter Gereken kadar, ihtiyacı
 karşılayacak kadar olan, kâfi.
 y. 39a/07
 [=1]
yeyni- Hafiflemek.
 y.-ye 44b/06

[=1]
yığa- (Bir şeyi) Su veya başka bir sıvı ile
 temizlemek.
 y.-yup 71b/07
 [=1]
yılan Omurgalı hayvanlardan, bacakları
 olmayan, üzeri pullarla kaplı, çatal
 dilli, büyük bir kısmı zehirli olan,
 uzun sürüngen hayvan.
 y. 44b/04, 67b/04
 [=2]
yıldara- Parıldamak, ışıldamak.
 y.-ya 7a/08
 [=1]
yılıcak Ilıkça.
 y. 12b/03
 [=1]
yilla- (Yiyecek, içecek için) Uzun bir
 saklama, dinlenme süresinden sonra
 özel bir tat, özel bir nitelik
 kazanmak.
 y.-mıſ 21a/05, 29a/01, 46a/07, 47b/03,
 60a/08, 63a/01, 63b/07
 [=7]
yırtık Yırtılmış olan.
 y. 38b/04
 [=1]
yi- Bk. ye-
 y.-mekden 43b/05
 y.-mese 45a/03
 y.-meye 18a/05
 y.-mez 13a/09
 y.-mezse 35b/04
 y.-se 46b/07, 46b/08, 54a/07, 63a/09
 y.-sün 45a/06, 62a/06, 64a/03
 y.-ye 62a/04
 y.-yegen 45a/07, 62a/08
 [=15]
yidi Altıdan sonraki, sekizden önceki
 sayının adı.
 y. 3b/08, 32a/01, 32a/05, 46a/03,
 50b/06
 [=5]
yidür- Yemesini sağlamak.
 y.-e 71a/09
 [=1]
yig Bir başkasından daha çok beğenilip
 tercih edilen, üstün görülen,
 müreccah.
 y.+dür 57a/08

[=1]
yigirmi On dokuzdan sonraki yirmi
 birden önceki sayının adı.
 y. 72b/06
 [=1]
yigit Bk. **yegit**
 y. 4b/02
y. başı 2a/11, 2b/11
 [=3]
yil Yel, rüzgar.
 y. 55b/06, 60b/03
 [=2]
yildür- Koşturmak.
 y.-e 26a/01
y.-eler 19b/02, 25b/06, 26a/09
 [=4]
yili Bk. **yeli**
 y.+si 28b/06, 56a/06
 [=2]
yim Bk. **yem**
 y. 16a/03, 16a/08, 18a/05, 18b/05,
 35a/04, 44a/06
y.+in 13a/08, 45a/03, 45a/07, 62a/04
y.+ine 62a/06
y.+ini 11b/10
 [=12]
yimiş Meyve.
 y.+i (defne yemişi) 27b/08
 [=1]
yine Yeniden, bir daha, tekrar, gene.
 y. 64b/04
 [=1]
yiñi Bk. **yine**
 y.+den olmuş ol- 21b/07
 [=1]
yiñil- Yenilenmek, iyileşmek.
 y.-mese 37b/09
 [=1]
yir Bir kimsenin, bir şeyin bulunduğu
 nokta, alan, konum.
 y. 1b/06, 5a/08, 59b/04
y.+de 10a/03, 10b/07, 16a/02, 50b/06,
 68b/07
y.+den 72a/05
y.+e 10a/06, 28a/04, 28b/01, 28b/09,
 37a/07, 48a/06, 61b/08, 63b/01
y.+i 38a/03
y.+inde 5b/04, 8b/04, 12a/07, 18a/09,
 28a/07, 37b/03, 51b/02, 52b/05,
 58a/09, 64a/04

y.+ine 6a/01, 14a/04, 19a/02, 21b/02,
 30a/05, 32b/06, 34b/02, 53a/05,
 60b/06, 62a/02, 62a/03
y.+ini 11b/08
y.+lere 71a/07
y.+leri 72b/04
y.+lerini 71a/05
 [=43]
yit- Yetiyecek miktarda veya derecede
 olmak, elvermek, kâfi gelmek.
y.-ecek 39b/05
 [=1]
yiyle- Koklamak.
y.-meye 48a/09
 [=1]
yoğun Kalın, iri.
 y. 5a/02
y.+ca 17b/08
y. ol- 5b/02
 [=3]
yoğur- Katı veya toz durumundaki bir
 maddeyi herhangi bir sıvı ile
 karıştırarak hamur durumuna
 getirmek.
 y. 51a/10, 51b/04, 52b/02, 64a/06
y.-alar 22b/02, 26b/07, 31a/08
y.-asın 61b/07
y.-up 28b/08
 [=9]
yoğurt Maya katılarak koyulaştırılmış
 beyaz, kıvamlı süt ürünü. Krş.
yağurt
y. (süzülmüş yoğurt) 70b/05
 [=1]
yok Olmayan, bulunmayan şey.
y.+dur 15a/01, 21b/06
 [=2]
yoğaru Bir şeyin aşağı kabul edilen
 kısmına göre üstte kalan tarafı veya
 bu tarafta bulunan kısmı.
 y. 9b/01, 14b/02, 18a/02, 59a/01,
 59a/07
 [=5]
yol Bir yerden bir yere gitmeyi sağlayan,
 içinden veya üzerinden geçilen yer;
 tarik.
 y. 1b/08, 1b/09, 1b/11, 1b/11, 56b/03,
 56b/08
y.+a 11a/02
y.+da 6a/02, 69a/09

y.+ı 3a/07
y.+ıla 2a/09
y.+un 4a/07
 [=12]
yol- Bitki, tüy vb.ni çekerek yerinden çıkarmak, çekip koparmak.
y.-a 38a/09
 [=1]
yolun- Yolma içi yapılmak, çekilip koparılmak.
y.- an 28b/05
 [=1]
yonca Kelebek i ekligiller familyasından, bol proteinli olduğu için bütün dünyada yaygın bir biçimde hayvan yemi olarak yetiştirilen, yaprakları    dilimli, kazık köklü, ba ak durumundaki çiçekleri kırmızı, mor ve menek e rengine, birçok türü bulunan  okyıllık bir bitki. Medicago.
y. 12a/02, 16a/09, 21a/07, 21a/08, 30a/04, 35a/05, 35b/03, 35b/04, 59b/06, 60b/01, 60b/02
y.+yıla 36a/01
 [=12]
yon a Kesilen, yontulan veya rendelenen bir şeyden çıkan parça, kam a.
y.+sını (s   t yon ası) 27b/05
 [=1]
yorıl- Yorgun duruma gelmek.
y.-mı  10a/03
 [=1]
yorul- Bk. yorıl-
y.-mamı dur 2a/10
y.-up 10a/07
 [=2]
y ri- Adım atarak ilerlemek.
y.-d  i 5b/08
y.-mese 48b/01
y.-mez 9b/05, 59a/06, 59a/09
y.-ye 6a/04, 8b/01, 9b/04
 [=8]
y r - Bk. y ri-
y.-mege 64b/07
y.-mek 6a/04
y.-r 21b/08
y.-rken 6a/02, 9a/09, 59a/01
y.-ye 58a/07
 [=7]

y rd r - Y r tt rmek.
y. 61a/09
 [=1]
y r td r- Yürütme i ini yaptırmak, y r tt rmek.
y. 41b/06
 [=1]
yu- Yıkamak.
y. 37b/05, 53a/02, 53a/10
y.-yalar 10b/04, 12b/03, 17a/09, 23b/04, 23b/05, 23b/05, 24a/04, 29a/02, 69a/03
y.-yasın 44b/07
y.-yup 29b/02, 29b/04
 [=15]
yulun-   z lmek.
y.-up 22b/05
 [=1]
yumıl- Kapanmak.
y.-a 9a/01
 [=1]
yum ak Katı olmayan, dokunuldu unda, üzerine basıldığında i e doğru g   veren, yum ak.
y. 12b/05, 33a/08
 [=2]
yumurda Kümes hayvanları ve özellikle tavuk tarafından yumurtlanan, beslenmede çok önemli bir yeri olan, protein ve lipit bakımından çok zengin, üstü beyaz kırılğan bir kabukla kaplı, beyzi biçimde bir besin maddesi.
y. 40a/04, 40b/07
y.+nu  71b/02
 [=3]
yumurla- Yuvarlak hale getirmek.
y.-ya 47a/02
 [=1]
yumurlan- Bir araya gelmek, toplanmak, yuvarlak hale gelmek.
y.-ur 34a/01
 [=1]
yum a- Sertliği kalmamak, yum ak duruma gelmek.
y.-ya 38a/01
 [=1]
yunt Dişi at, kısrak.
y.+ı (yundı) 8a/06
 [=1]

yuy- Silmek, derisini yüzmek.

y. 52b/01

[=1]

yüce Yüksek, uzun.

y. 5a/02

[=1]

yügrük Hızlı giden, çok koşan, işlek.

y. ol- 7b/01

[=1]

yüksek Aynı türden ölçüt olarak alınmış bir başka şey ya da ortalamaya göre dikey yönde, altı ile üstü arasındaki uzaklığı çok olan.

y. 5b/03, 34b/03

[=2]

yülin- Traş edilmek.

y.-e 48b/09

[=1]

yüñ Koyun, keçi vb. hayvanların vücudunu saran ve kırkılarak tekstil malzemesi olarak kullanılan elyaf.

y. 50b/05, 64b/04, 65b/01

y.+i 50b/05

[=4]

yüz 1. Doksan dokuzdan sonraki yüz birden önceki sayının adı.

y. 12a/06, 28a/02, 53b/10

y. otuz 59b/09

2. Başın, üzerinde alın, kaş, göz, burun, yanaklar, ağız ve çene bulunan ön kısmı; surat, çehre.

y. 7a/03,

y.+ine 32a/02

[=6]

Z

zâc Ar. Kükürtle demirin bileşimlerinden biri.

z. 19b/07

[=1]

za'ferân Ar. Safran

z. 45b/07

[=1]

za'firân Bk. za'ferân

z. 13b/04

z. ile 47b/09

[=2]

zâhir Bir şeyin görünen tarafı, dış yüzü, dış görünüşü. Karşıtı: BÂTİN

z.+de 1b/04

[=1]

zaḥm Ar. Eziyet.

z.+ından 55b/06

[=1]

zaḥmet Ar. Eziyet.

z. 33a/06, 35a/01

z.+e 6a/08, 22b/09, 27a/02, 56a/04

z.+i 19b/05, 21a/09

z. katlanıcı ol- 56a/03

[=9]

za'if Ar. Bedensel gücü yerinde olmayan bir canlı, işlevini gerektiği gibi yerine getiremeyen bir organ, yeteri kadar gelişmemiş bir yeti.

z. 4b/06

z. eyle- 35b/05

z. ol- 35b/08

[=3]

zamân Ar. Ölçülebilir bir nicelik olarak düşünülen süre; vakit.

z. 2b/05, 14b/03

[=2]

zarar Ar. Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan.

z.+dur 69a/07

[=1]

zarnîḥ Sıçanotu, arsenik.

z. 29a/05, 26b/05, 61b/06

[=3]

zarnîḥ Bk. zarnîḥ

z. 32b/05

[=1]

zengârek İlaç yapımında kullanılan madde.

z. 38b/05

[=1]

zengihâz Zenci, siyahi. (?)

z. 56a/01

[=1]

zeşt Katı.

z. (zeşt cerâḥat) 38b/03

[=1]

zetiden Bir atın katı sürülmüş olması.

z. ('ilâc-ı zetiden sıḥḥat) 41b/01

[=1]

zeyt Zeytin yağı.

z. 22a/08, 24b/08, 35a/06, 45b/01, 51a/02, 51b/04, 60b/07, 62b/02, 63b/08, 64a/05, 70b/03, 71b/08

[=12]

zeytūn Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, uzun ömürlü, yaprakları küçük ve gümüş renginde bir ağaç. Olca sativa.

z. 22a/03, 24b/05, 60b/05

[=3]

zift Ar. Petrol, taşkömürü ve odun katranının ya da diğer organik maddelerin damıtılması veya buharlaştırılması sonunda geride kalan kolay kırılan, az ısı ile eriyen, katı, siyah, parlak madde; kara sakız.

z. 40a/03, 70a/07

[=2]

zıkr Ar. Anlatmak, söylemek.

z.+i 15b/08, 17b/01

[=2]

zimek (?)

z.+lerde 6a/07

[=1]

zinhār Asla.

z. 17a/09, 19a/06

[=2]

zīrā Far. İki cümleyi bağlarken bağlı bulunduğu cümlenin açıklayıcı ve nedensel değerini belirtir; çünkü.

z. 11a/06, 21b/09, 69b/03

[=3]

zire Kimyon.

z. (zire Kirmānī) 17b/06

[=1]

zīrek Zeki, anlayışlı, uyanık.

z. 4b/01

[=1]

ziyāde Ar. Çok, daha çok, daha fazla.

z. 20b/04, 28a/05, 62a/07

z.+ce 41b/04

[=4]

ziyān Far. Maddi ya da manevi kayıp; zarar.

z. 17b/01

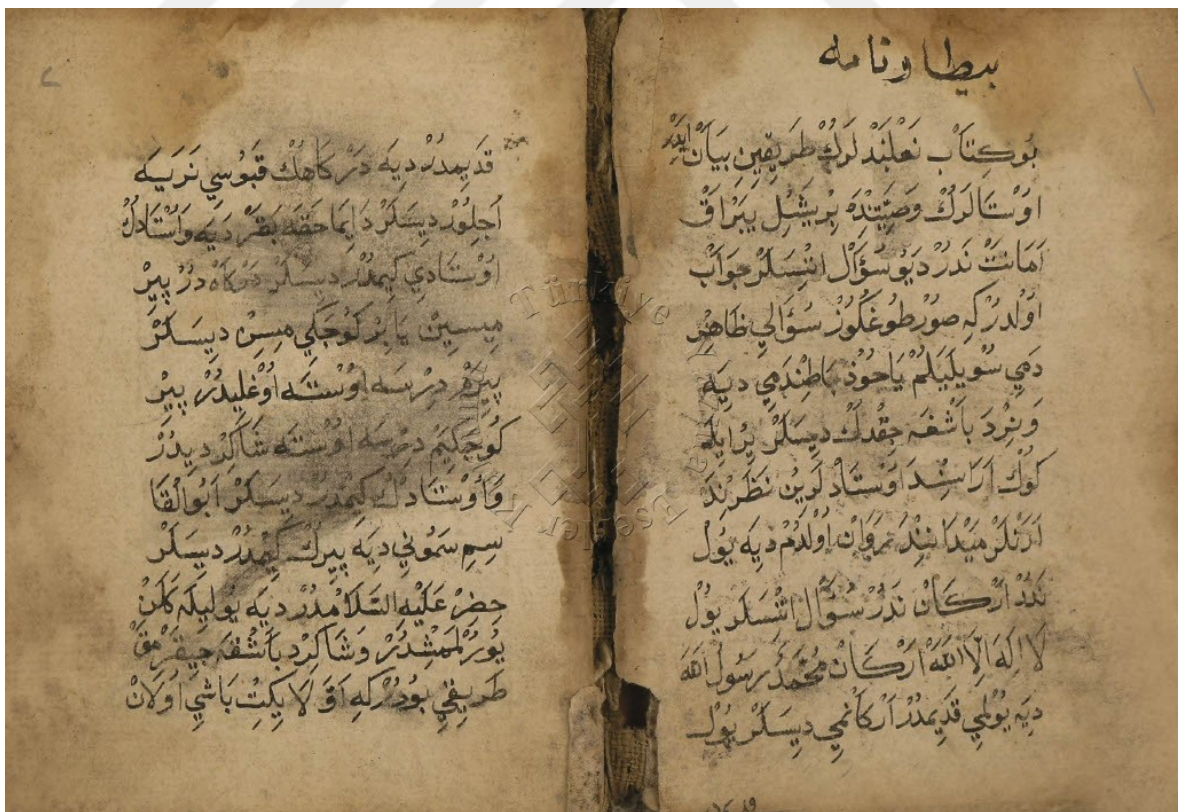
z.+dur 69a/06, 69b/05

z. it- 11b/01, 34b/05

z. ol- 10b/08

[=6]

4.5. Tıpkıbasım

تَكْبِيرُ صَلَواتِهِ بِشَمَائِلِ كُنْدِي بِلَنَّهُ قُوشَنَه
وَشَاكِرُ دُرُ صَاغُ الْهِنِ صَاغُ الْهِنِ الْوَبِ اَوْج
اَوْمِ اَوْسْتَلَدِينَ نَظَرِنَه كَثُورُ رُوحِ حَقِّ
دُوسْتِ دِيَه اِيْجَلَرُ نَدَن نَزَاخْتِارِ لَا اِلَهَ
اِلَّا اللهُ دِيَه اَوَّلِ زَمَانِ يَكْتِ بَاشِي اَرْكَانِ
دَاخِلِ اُولُورُ وَيَكْتِ بَاشِي صَوْلِ الْيَ كُوكُوسَه
قُوبُوبِ السَّلَامِ عَلَيْكُمْ اَيُّ اَهْلِ شَرِيعَتِ
السَّلَامِ عَلَيْكُمْ اَيُّ اَهْلِ طَرِيقَتِ السَّلَامِ
عَلَيْكُمْ اَيُّ اَهْلِ حَقِيقَتِ السَّلَامِ عَلَيْكُمْ
اَيُّ اَهْلِ مَعْرِفَتِ بُوَسْلَامُ دُرُ صَكْرَه
يَكْتِ بَاشِي دُعَا اِيْدِ دُعَا بُوْدُرُ اَوَّلِ الْكَلَمِ

ب

بِرِّ كَلْبُجُونِ اَخِرْ خَاتَمِ النَّبِيِّ حَضْرَتِ
مُحَمَّدِ الْمُصْطَفِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
بَاكِ مَنْوَرِ مَطَهَرِ عَزِيزِ شَرِيفِ رُوحِ جَوْنِ
جَهْلِيَّارِ كُوزِيْنِ رِضْوَانِ اللهِ تَعَالٰي
عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ اَرْوَاحِ جَوْنِ جَمْلَه
كَاشِ اَوْسْتِ اَوَّلِ رُوحِ جَوْنِ بَاقِي
اَوْسْتِ اَوَّلِ سَلَامَتِكُمْ جَوْنِ بُوَيُولِي
بُورِ كَانِي قُوبُلَرِ اِيْجُونِ اَوْسْتِ اِيْز

بِرِّ مَرْ رُوحِ جَوْنِ حَضْرَتِ حَضْرَتِ عَلَيْهِ
السَّلَامُ وَدَاوُدِ النَّبِيِّ اَبُو الْقَاسِمِ
سَمَوِي رُوحِ جَوْنِ حَاضِرِ لَرِ كُوكُوسَه
مَرَادِ جَوْنِ رِضَايِ اللهِ اِيْجُونِ
جَلِ وَعَلِي فَاتِحِ دِيَه وَيَكْتِ بَاشِي
صُورِ سَلَرِ كِه بُوَسْتِ مَعْنَايِ نَدُرُ
دِيَسْ كُرِ دِيَكْ كُرِ كُرِ اِلَيَّ قَلْبِ بَانِ
اَوْسْتِي دِرِي يَدِي اَقْلِيمِ مَرْتِ كُوشَه نَكْ
بِرِّ شَرِيعَتِ وَبِرِّ طَرِيقَتِ بِرِّ حَقِيقَتِ

سوی

بِرِّ مَعْرِفَتِ دُرِ شَرِيعَتِ صَاحِبِي حَضْرَتِ
مُحَمَّدِ الْمُصْطَفِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
طَرِيقَتِ صَاحِبِي اَبُو بَكْرِ صَدِيقِ
دُرِ حَقِيقَتِ صَاحِبِي حَضْرَتِ عَمْرِو
مَعْرِفَتِ صَاحِبِي حَضْرَتِ عَثْمَانِ
رِضْوَانِ اللهِ تَعَالٰي عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ
بُوَسْوَالِ كَرِهِ جَوَابِ وِيْرِنِ كَشِي يُولِنِ
طُغْرُ كُودِ كَامِلِ اُولُورُ بِيْسِ دِيَعْلُومِ
اُولُوسُونِ كِه اَتَكْ عِلَامَتِي اُولُورُ
حُوبِ يُولُورُ اُولُورُ كُوهَرِ كُوهَرِ اُولُورُ

تَنَكَّمْ زِيرَكْ اَدَمِيلَر اِيُو اِيُو اَدَمِه
بَكَزْدَمِشَلَر تَنَكَّمْ بَرِكْتْ هَيْتِلَو
وَقُووتِلَو وَاوَزَكْ بُوِيلَو وُحُوْبْ اَوَزَلَو
اُولَسَه حُوِي دَاخِي اُولُوْر اَكْر يَاوَز
حُوِيلَو اُولُوْر سَه جَرَكِيْن صُوْر تِلَو
قَصَه بُوِيلَو وَضَعَفْ اَوَز لَو اَوَسْت
اَنْدَامَلَو اُولَسَه اَنْدَنْ هِيْجْ اِيُو وَبَهَادِرْ لَو
كَلِمَه اَت دَاخِي اَخْلِيْن دَر بُوِيلَو اُولَه
وَصُوْرِي حُوْبْ اُولَه اَكْثَر بُوْدُر كَم

حوش

حوش خُوِي صِفَتْ اَب اَتَكْ اِيُو سِي
اُولَدَر كَه يُوْجَه بُوِيلَو وِيُوْغْنْ اَنَجْ كَلَو
اَنَجْم قُوْلَقْلُو سِيَقْ دِشَلَو اَوَزْنْ طُو
طَقْلَو كُوْنَجْ كْ بُوَكُوْر لَو اِيَكِي قُوْلَاكِي
اَر سِي كِيَكْ اُولَه اَنَجْم قُوْلَاكْ يِرْنَد
اَوَسْجَاقْ تُوْبَمِشْ اُولَه طَرْنَجِي
اَوَزْنْ هَم اَتَلَو اُولَه اَوَجْ سِي دَكْرِي
اُولَه يِلَسِي بِيْدُوِي يِيْر اَنَجْم اُولَه
قُوِيْرُوْنِجِي اُولَه يَاخُوْ اُولُوْر سَه اَنَجْم
اُولَه بُوَسِيْلَه اَمُوْرِي وَدُوْبْ بَالَقْ

اَرَقْلَو اُولَه يَاغَرْنِي اِيْنَلَو اُولَه صَمْتْ لِي
يُوْغُوْنْ اُولَه اَرَقْ سِي دُوْز اُولَه اَمِيْر
لِي لُجُوْ اُولِيَه وِيُوْكُسْ كَدَاخِي اُولِيَه
حَا يَسِي يِرْنَد تَو اُولِيَه بُوْدِي اَر سِي
وَكُوْرِي وَكُرْ بَكْلَرِي وَكَالْ كَلِي اَر دِي
دَكْلَسِي قَاْرَه اُولَه طَمْعِي وَدِشَلَرِي
قَتِي قَتِي اُولَه اِيْنِي اَوَز لَو اُولَه تِيْز
يُوْرِيْدُوِي وَاقْتَرْنْ قَتْنْ اُولَه اِيْلَجِي

پر

يِرْنَه بَاَصَه جَنَكْم اَر سِي طَار اُولِيَه
قَتِي اَجُوْقْ دَاخِي اُولِيَه يُوْلَدَه يُوْر كُنْ
فَلَاغْلَه اِيَكِي يَانِنَه اِشَارَتْ اِيْلِيَه تَاسَقْتَه
يُوْرِيَه سَقْتِي يُوْرْمَكْ عَلِي مَتِي اُولَدَر
كَه بَر سَنَسَه كَم اُولَه كَلَه اَوْرْمِيَه
بِر سَهْلْ شَسَنَه كَلَسَه اُولَه سَجَرِيَه
زِمَكْلَر دَه صَر مَآي اِيُو وَهَم هَنْ لَو
اُولُوْر وَزَحْمَتَه قَتْلَجِي وَصَبْر لَو
اُولُوْر اَكْر كَحْر حَرْمَآي طُوْرِي اُولَسَه

كَرَكْ كَمَ اِيَا قَلَرِي وَطُونِيغِي اِيَكِي
 اُولُوغِي اَرَا سِي وَاَكَلِي دَكَلَسِي قَاة
 اُولَه اَكْ يَا كِي رَا ت اُولَسَه قَزِيل
 شَكْل اُولِيَه وَاَل دَاغِي اُولِيَه وَكُور
 لَرِي وَحَا سِي وَيَا لِي وَقُورُغِي
 وَاَيَقُورِي وَطُونِيغِي قَاة اُولَه اَكْ قُولَا
 اَت اُولَسَه كَرَكْ كَمَ يَالِي دَن قُورُغِي
 دَكِي بَر قَاة اَلْف جَكَلَمَش اُولَا قُولَا
 اَرَقَسِي بَكِي طُونِيغِي وَيَا لِي وَفِيرُغِي

قَاة

قَاة اُولَه بُولُورِي وَهَنْزُ لُوا اُولَا اَكْ
 قُولَا اَت اُولَا كَرَكْ كَمَ بَر قَاة
 يَاغِي اُولَسَه اَكَا يُونُورُجِيل قُولَا دُرُور
 وَاَي عُنْمَا اِيلَنَدَا اُولَسَه دُرُور رَنَكِي
 كُورَك يَكِي اُولَه قُورُغِي وَيَا لِي بُولُورِي
 اَرَا سِي قَاة اُولَه كُورِي وَطُونِيغِي قَاة
 اُولَه كَرَكْ كَمَ قَاي قَاة اُولَسَه يَنْكَلَم
 تُوِي يَل دَرِيَه هِيَج اَقْلُق اَشْرِي اَتَدَا
 بَلُومِيَه كُور لَرِي قَزِيل اُولَه بُولُورِي اُولَا

اَت مِي دَا تَه بُولُورِي اُولَه هَنْزُ اُولَه
 اِيُوسِي اُولَه اَلَا اَت جِيَا اُولَه كُورِي لَرِي
 اَت اُولَه كُور دُور كُور مَز اُولَه
 اَكْ جِيَا اَت وَاَق هَنْزُ سُول اُولَه طُونِيغِي
 يَار مَز وَاغِي شُول جِيَا اَت كَم كُور لَرِي
 وَكُور بَكَلَرِي اَت اُولَه كُور دُور مَز اُولَه
 اَكْ جِيَا طُونِيغِي وَيَا لِي وَقُورُغِي بُولُورِي
 اَرَا سِي وَاَكَلَسَنَك جُور سِي دُوكَلِي قَاة
 اُولُوقْت يَار مَز اُولِيَه صِفَت اَسْب

اول

اُولَا اَت كَم كُورِي قَزِيل اُولَه يَا وَز وَيَكِي
 وَاَسِرْغَا اُولُور اُول قَرَه اَتَكَم وَيَا طُورِي
 قُورُغُون كُور لُوا اُولَه كِيَجَه كُور مَز اُولَه
 دَاغِي شُول اَتَكَه صُويَه اَوَغَر حَقَّ صُول
 اِيَاغِي اُولَكِي دَن بَا صُولُق اُولَه دَاغِي
 يَر مَز اُولَه وَشُول اَت كَم يُونَدِي
 كُور مِي جَك كَشْمِيَه اُولَا تَه دِلُور دِيرُور
 شُول اَتَك طَلَس لَكِي اَوَا ز لَكِي اَشْدَا
 اَوُر كَمِيَه صَاغَر اُولَه اُول بَرَا ت كَم

قانه اوستنه اورمدين يورپه كچه
كوندور كرمز اولاشول اتم
بوغزي ويا خيا سچا كنده ويد يزي
النده ويا قولايي پرنده ويا كدر يكي
اوستنده قيل بتمش اولسه اولات
شومر اوله اول اتم قساجق سچاك
تويلا اوله اتم بچكه بري ايوانلي
شول اتم كه كوزينه بقاسين قتي
قانه وطوق كندور كرمز اوله

اكر

اكر يركوزي يوييله برسي داخي هيچ
كورمن اوله ويا كدر كوزلوانت مبارك
اوله ويا كدر چركين اوله اتم شقذك
كوزي حاقين اوله شومر اوله اكر ايكي
كوزي جاقرا اولور سه اول روا اوله
شول اتم كيم كوزي وكر بجلي
اق اوله كندور كرمز اوله اكر
يركوزي يوييله اولور سه اول كوزي
داخي هيچ كورمن اوله بر اتم يوزركن

باشني بوقلر وكنور ميه بالغا اوغر
يچق سنك صون برغا اولات سورجك
اوله وداخي براتكه ايت كي قورون
قوالدي يورپه وطونغي قسه اتم
يوزمن وديجي اير طشه دوت اتم
يكمن اوله وديجي اتم هر در لواعك
وارنجكه اوله دكلسني بلكهر
يسنك در مان اكر نك بنگ كسنه
واجبدن بلكل واكمه اولغل كم

ات

ات صوا اولسه واستنه در ماني
اولدكم قيز غونله اتم صووي ميكر
يوزلش وحسته اولش اتي بر يرده
دوغور ميكر ارتق ارتق كن دور
ددرلش اتي جونسوز قوميلر قچنم
بر يره ايشه ترنجك جولن اوستنه
اورنه وداخي يوزولب قلمش اتم
ايرني ترنجك ليكر اكر قيش كوي در
ايرني تيز السكر في الحال استمه وناك

قیش کوننده هر کون قشغولق کرک
 و کفلمک کرک و ایقلرین اومت کرک
 صبح اکر سنک اتمیکر یاز کوننده ایا مده
 بر صوبه ایلتب یو یالرو برانکه خام دور
 مش اوله ارقوره شربیت اینوب جملی
 جقر مارینجه قاتی سورمیکر و دوتلوق
 برده بغلیکر و اوده یقین ایلمیکر کوزنه
 زیان اولور و داخی بابرک دوکوزکن
 ائی یغورک بغلیکر کم حزان یغوری

استمه

استمه کتور برانکه کونشده بغل اولسه
 اکا اینجک صورمیکر و داخی بریوله
 کیدیمک کرکد سارک کونده برانکه
 اتاسین اتک ارقسیده ایری برده
 سرب کر و ناسین بواتاکی کرک
 دور زیدار ارقسینی بیر و داخی
 اوستنده جق سویلکرات کهل اولیه
 و یاوز حویلو اولیه داخی بالک یاز
 کونشده بغلیکر کم کندوز ایتسیه

دوقنوب کجه صوغه طوقمق زیان ایله
 واته ارپای اوکلده ویر دور قار
 ارپای ویر مکم و قیات استی اولور
 آتق قوز سغنی کوننده صوغه
 داخی ویرمیکر اکر استر سارک اکر
 سمریه یاز کوننده صوی جق ویرک
 و جویلر ارقسیدن اتمیکر یغور
 کونشده سقلیکر بری معتدل ایله
 و نه صوق اوله و نه اسی اوله دایم
 عینی ادوب ویره کز هر کون کم

ویرملر

ویرملو اوله سریشد کونشده ویرک
 بری یوججه بری صمان بری ارپه
 بری بغدای اوت بغدای اراچوق برک
 و بری داخی ابر کو مجیدر ایوانلری
 دکن اصلدوب ویره کز الا ابر کو محی
 طار توب ویره کز هر طار تویوز دهم
 اولور و داخی صوی عینی یرنده ویرک
 هنج طشره جقرمیکر کز درمیکر کون

قشغوريله قاشيكر ياليني وقولاييني
 وكوديني اورب سلكو وياغني داني
 ييلجا قشغوريله يوكلك جوت بوئر
 برايو تيمار ايده كرسمر تجر به ايوب
 كور كر كلنوك امدني طرغي نيمشك
 ائتلك كه نعل اورمغه يارامز اولسه
 حب جوره دوئين وداخي برقور بغاي
 دوئب باشين اغاغن كيدر وجريله
 خلته ايديوب قور بعنك كودسين جوير

قويوب

قويوب طويغنه ووره قيوب محكم
 بند ايده كر تالك ائتلك اياغي جزم
 ايده نكدر كه آشنمنشه ابو اوله
 ملك امدني بر ائتلك كه باشي دوله
 اك قعاسين در كر يعني بر نجه
 تور كجه سقاو در كر ادم دماغوشه
 بگذر ائتلك نشاني اولد كرم يمين
 حير لو يمز بوئر نيك قايي نفس
 ورز و باشين ودر ارپه ساجر اني

ديواره سور و بورن ايلغنه سور
 و باشين جردور امدني بوعلامت
 قش كوي اوله ائتلك تيماري اولدور كم
 كانور ايله زعفران كوب دو كسين
 احشام نمازي واقبتاه قامشكه
 بوئر ننه اوفره كر داني او سستنه
 بنفشه ياغين طهره كر اوج كو نيك
 شفا بوله كر خوش اولسه اندوز
 كو كني كب قازيكر بوئر ننه اوفره

ار

اردنجه برز كا قور اوفره كر داني
 اردنجه صوي طهره كر خوش اوله
 اك ققي صوق كون اولور سه بنفشه
 ياغي يرينه كنج ياغين طهره
 كر ساستمدر وكر يار كوئ
 اولور سه بر اوت اولو حكيم كر اكاب
 لاب در كر حور اساتنه اك سترت
 در كر عجزه طاقا در كر بر نجه سله
 در كر بر نجلر صندلق در كر اولو اوتك

اشاغه يابلاق سوز يرين كسب داجي
 يوقر ويا يانن ائتك تر باسنه قيوپ
 باشنه اصالر جوق زمان باشنه
 دوة تاكم اول اوتك قوقسي ائتك
 بوزينه كيره باشنه نجه
 رنج وار سته صار و صوكي بوزينه
 اقه جيج خط جقه اندن صكره تو باسن
 باشنه كيدر بوزينه كنج
 ياغين طمزر كر شفا بوله بوديدكر

مورد

موردن مجرب نسنه يوقد سركم عورتلردن
 حيص يريني كه يبانه بر غمشت
 اوله اي الاكرا ائتك بوزينه دوتودكر
 اوچ كوندن صكره اندوة افور كير
 بوزينه داجي اوستنه كنج ياغين
 طمزر كر ائتك درماني اولدر علاج
 صاق بو بر نجه كرفتار در كر مر كجه
 صكره غود يكت اولور بنگ علامتي
 اولدر كه ائتك بوينده يزل كر

اولور بعضسي ات بويند طشره
 ياننده اولور ائتك درماني اولدر كم
 هر كون صغر ياغيله داجي كنج
 ياغين بر برينه قارش دورب بوينه
 سور كر حوش اولاد داجي بوينيك
 طشره ياننك جوق اولور اكا طاع
 چكر كر اولطاغدن هلاك اولور طا
 غمقدن بود كر ايلدو كير نسنه
 ايكلك اولاد در بعض ائلوك بوينيك

ايچ

ايچ يانندن اولور ائتك علامتي اولدر كم
 ات در دعي يرد قلا هيچ دبر غيه
 اغزندن نفس و برور و صوكر يدوكي
 واجد وكي صوبور بوندن كلور ائتك
 درماني اولدر كم كچي بويندوني
 هدانه دوكتر ياغيله قارش دور كر
 كونده التي لوقمه ايوب ائتك بوغرينه
 قور يكر و يم ورميكر مكر كم
 ياش يوخجه ويره كر وار يه داجي

ویرمیکر آتک قور تلمسک علامتی
 اولدر کیم اوکسور مکه باشکیه
 والسلام در صحب حشیم کدر آتک کوزی
 اغرسه آدمک تر سنی الوب دویک
 کز کبی بر ملکه آتک کوزنه جکر
 اکی اوج کز خوش اوله بر دیر لوداخی بر دیر
 قاره قفل بوجق در هم حر دال الوب
 دویکرا بجه بز دن جوروب ویش دیر
 آریه اونن خیر ایلوب تنوره بشو
 لر

کدر کویجه اندک صکره دویک الیکر
 بر برینه قارش دورب اوج کون آتک کوزی
 اوفره کدر ویاخودیش در هم طغان
 بوقنک اقی کیم ییشل اولیه اوج در هم
 بقیر مرد سین الکر اوره کرایده کدر
 اودویک اون اید کدر داخی بوجق در هم
 قند ووشکر نیک شکرین قتلر
 اون ایلکدر فاندک صکره هر صباح آتک
 کوزی یویکدر زنه اار الذه کوزمیکر

کیم زیان واردر وداخی بوذکرا ایلدور
 شیلری بر صباح ویرا حشیم آتک کوزی
 اوفر کز خوش اوله وداخی آتک کوزنده
 قبا جوق جوقسه و هم روی در کدر
 بر هم اولور اوی ادرسه کز خوش اوله
 ویاخودیر کرمانی وعصفوری
 اکی سندن بر اکر بر برینه قاتوب
 دویکرا آتک کوزنه بر یوغجه قلله
 اوفر کز خوش اوله باذن الله تعالی

علاج تب آتک علامتی اولدر کیم
 نفسین یوقا روجکه بور نیک
 قتلری اجله سکسنی بر عغه قولقیری
 دوشه تنی صوق اوله طوبیغی در تریه
 یمیمه آتک صیر فلغندک اوج کوزنه
 دیک نفسی استی اوله اوج کوزندک
 صکره نفسی صوق اوله اوصوقله
 ایلکدر لیه واکلیه کوزندک
 یاشد دویکله برنده دور میه

علاج

مَكْرُكُنْدُرْ دُورَكَلَه اَنَكْ دَرْمَانِي
 اُولْدُرْ كِه صَغِيرْ اِيْجْ يَاغِيْ
 اَكْ سُوْرَكْر اَنَدُ قَزِيْلْ حَنْدَكْ
 شَكْرَه وَكَاغْتْ اَلُوْبْ بُوْرِيْنَه قُوْدَكْر
 وَدِيْ بَزْ كُوْنِ يَمْ وِيْرْمِيْلَر اَنَدُ
 صَكْرَه اَوْنِ بَطْمَانْ صُوِيَه اَوْنِ بَطْمَانْ
 صَمَانْ قَتْلَر عَرَقْ بَطْمَانْلَه بَطْمَانِي
 بُوْنَكْ نُوْكِيْلَه بَحْجُوْ نُوْكِيْ وَبُوْجُوْ
 جِيْرَكْ وِيْشْ دِرْ هَمْ اُولُوْر اَوْلُصْمَانِي
 قَايْنَدُوْب

قَايْنَدُوْب اَتَكْ اَلِيْنَه وِيْرُوْلَر اَوْجْ
 كَنْدُنْ صَكْرَه اَرِيَه پِيْرِنَه بَرِ بَطْمَانْ
 اَصْلَمَنْشِي بُغْدَايْ وِيْرَه كَرْ كَم اِيْجِنْ
 سُوْرَه بُوْدِيْدَكْر شُوْلْ وَقَتْدُرْ كَم
 اَسْ صُوْدُنْ دَايْمْ اَنَكْ قَرْ نِيْنَه وَكُوْدُ سَنَه
 صَغِيْرْ يَاغِيْ دُوْرْتَلَر زَهْمَانْ
 اَرِيَه وِيْرْمِيْلَر اِلَا اَصْلَمَنْشِي بُغْدَايْ
 وِيْرَه كَرْ كَرْ حَسْتَلِيْ اَسْكِدُنْ اُولَه
 بَرِ بَطْمَانْ جَلُوْنْدُرْ صُوِيْنْ قَايْنَدُوْب

اَتَكْ دُبُرِيْنَه قِيْشَكْلَه حَقْنَه اِيْدَه كَرْ
 وِيْشْ يِلْدُوْر كَرْ اَنَدُ صَكْرَه كَتُوْرُوْبْ
 بَغْلِيْلَر تَا كِه اَتَكْ قَرْ نِيْ كِه
 اَكْ بَحْجُوْ كُوْنِ بُوْجُوْ كُوْرَجِيْن اَكْر اَتَكْ
 طَرْنِيْ دُوْشِيْشْ اُولْسَه يَابَرْ زَحْمِيْ
 اُولْسَه اَكِيْ دِرْ هَمْ مَارْ وَاكْلَر وَاَنْ
 اِيْكِيْ دِرْ هَمْ دَايِيْ زَاچْ وَاوْنِ بَرْدِرْ هَمْ
 اَبُوْ جَهْلْ قَرْ بُوْزَنْ اَكْلَر وَاَنْلَرِيْ مُحْكَمْ
 دُوْكَبْ

دُوْكَبْ اَلْتَشْ دِرْ هَمْ قِيْرُوْقْ يَاغِيْ
 قَاْرَشْدُوْرُوْبْ بَرِ بَزَه سُوْرَه كَرْ اَتَكْ
 طَرْنِيْنَه مُحْكَمْ بَغْلِيْلَر حُوْشْ اَوْلَا اَكْر
 بَرِ اَتَكْ طَرْنِيْ يَارَقْ اُولْسَه يَابَرْ عِلْمِيْ
 اُولْسَه اَمْدِيْ بَرِ زَمْرَدْ سَنَكْ مَقْدَارْ
 اَكْلَر وَايْكِيْ مَقْدَارْ كُلْ يَاغِيْنْ اَكْلَر
 وَايْكِيْ كُلْ يَاغِيْ مَقْدَارِيْ سَرِيْ سَرِيْ
 هُوْاْنَدَه وَهَمْ اِيْدَه كَرْ طَرْنِيْنَه سُوْرَه
 حُوْشْ اَوْلَه عِلَاجْ سَرْ فَه اَكْر اَتَا اُولُسْ

اولسه صولوغان اولسه انك درماني
 اولدركم عراق بطمانيكه ايكي بطمان
 صغير ياغي الكركي بطمان بنيد
 قاتوب زياده قاينده كركم داجي
 انك بغازينه دوكلر خوش اوله
 اگر الكسركي قدر عيادت اولب يار
 اولمش ايسه دني بنك فايده سي وار
 بو ديدكمز تركيبك بغازينه دوكلر
 خوش اولا هيج او كسر من اوله

علاج

علاج حمه بلكل حمه استمد اگر
 صودن اولمش ايسه انك نيشاي
 اولدركم ات دوشه دبر غميه
 انك درماني بر بوجق عراق بطمان
 يللمش سركه و برز بوزايله قارشو
 رب انك بغازينه دوكلر اوج كون
 اربه صمان و ير ميكر مكر ياش يوجمه
 وير كر و ياخوذ قور و يوجمه اصلدوب
 ويد كر خوش اوله اگر بوز حمت

اسكيدن اولمش اولور حجامت انك
 كرك اندك يرينه كرج اكلر خوش
 اوله اكس حجامت انم كرسطاعيلكر
 دجاريخي و افورفه دكلي بوندن
 حاصل اولور بور خلكرك اسكيشيه
 طاغدن ارتق جاره يوقدد اگر شويكه
 كم بو وار علت يكيدن اولمش اولورسه
 يورز يايك الننده اقسز اولسه هيج
 طاغليكز دير طاغ اتي هلاك ايدر علاج

مشي

مشي شم بور سرج انك النده و ياغنده
 يزكي اولور اكله ارسنده اولر
 انك درماني اولدركم برز زبون
 ياغي الكرك قيسدوب بر شيشيه قوكر
 شول مقدار قاينده كركم قظر انه
 دونه و دني بر جوجي الوب و جين
 سوردر دجي اول بزكي سنه دورنه
 محكم سوقلر اندن اول زيت ياغي

اَسَا سَوَرُ لَر اَوچ کون نيمار ايد لر
 حوش اگر خردال دوکب خير کي يغور
 لَر اَن صويه اوستنه قويا لر اَوچ کون
 نيمار ايدوب نازه ليکرتا که اولک
 بز يلنوب صويه دونه اندن سقب
 بالک ايدو کر بشن الی کون اوستنه بادم
 يا عين سور کدوشير لغان يا عين
 سور کدوشی اوله اتم اوستنه نوي
 بتميه علاج پای بوز حمته طريق

سجی

سجی در کد اَتک ایا غنده اولور داخی
 طر نغنهک بشارنده اولور طر نغنی
 جفا ور اگر طر نغنه اولمسه بند
 کوشدا اولور ار کلک لودشیلوا اولور
 اولکم ار کلک در اوزن لو غنجیه
 اولور اولکم دیشید راجه اولور
 جب جوة طوینغنی دوشد دوشیر
 ار کلکی قشین و یازین اولور اگر کلک
 صوین سجسکر فایده سی واردر

دیشینه در ار کلک فایده اتمز اگر
 بکسنتک یا عین سور سکر حوش
 اوله و یا خود اَنک در مانی اولدر کم
 اسی صویله یویگر و او و کر جوعانله
 بله یویگر شول مقدار یویگر جوعانله
 قانیانک صکره قویرق یا عین یقکر
 کولینت کوب بکسنتک یا عینله قارشدر
 بر پاره بز سور کد اول طوغک اوزر
 بغلیکر اَوچ کون دوة حوش اوله اگر

ایو

ایو اولمسه بر دخی اوره کر طوقوز کون
 مقدار دوة حوش اوله اگر ایو اولمسه
 اندن صکره اسی صویله و جوعانله
 یویگر هیچ کمانسز ایو اوله ان شله
 الله تعالی ودخی انکله در مان
 اولمسه بر جکرده بر شنه بر
 دوکمش طونه بکدر ایو کوبقتا لر
 سر کله قارشدر رب اوزر نه سور
 ودخی پورخج در مان اولدر کم طوقوز

یاغین سوره کر بشار الی کون ایچنده
حوش اوله یازن الله تعالی علاج سرج
نجه بوا اولوسنه درکم اتک
ایاغنده ایتکه درمی اراسنه بشار اولو
انک درمائی اولدرکم بر یاره بزه زبون
یاغین سوب اور سرنه بغلیک ووج
کونه دك اول شیش اولان بری
زیت یاغله اولدر حوش اوله علاج سرطان
یعنی تئک بالدر بری شیش اولسه بر یاره

قلای

قلای دولب اولدر اول شیشک
بصلغنه بغلیک بریدی کونه دك اولو
صرکر حوش اوله علاج حقنه اگر ات
سنجو اولسه اتک علامتی اولدرکم
اتک قرنی شیشه ویاتکه دور مهر وقت
باشی قرنی اوستنه قویله و اغنیه
تر سکیه انک درمائی اولدرکم عراق
بطمانیکه بوجق بطمان اربه اوین
الوب بشور وکر وایکی بطمان ایچاق

صویه قویب الیکله ازله و اتک دبرنه
حقنه ایه کر حوش اوله و یاخونه ایکی
بطمان صوجق بطمان دو کمش طوز
بر برینه قاتب ازله و اتک ازانک بها
برینه دو کمر بن بر میل مقدر
یلدر کر قرنی کیچنه حوش اوله
علاج شیشه اگر اتک سدری دولسه
بجو بطمان یاغ و بجو بطمان بالک
بر برینه قاتب قاتب ازله و اتک

بغازنه

بغازنه قویب و بن بر یلدور
حوش اوله علاج شقاق بکل کم
شقاق دیکلری یارق دیمک اولو
اتک طرنی یارق اولسه اولجه
یارق و بکل خان کی اتک هر دکر
طول اولو انک درمائی اولدرکم
بجو بطمان اسکی ایچری صویه بشور
ازکر مرهم کی اینه کر و اوله بن قاتنه
یلدور وکر تا کم اول یارق خلت

قَيْنِيَه اَنْدَت صَكْرَه اول اَجِيَرِي يَارَق
 اَوْرَمَنَه بَشَن اَوْن كَر دُو قُو يَكْر حَوْش
 اولَه اَكْر يَارَق طُوْبُق اَوْنَسْتِنْدَه
 اولورِسَه اَنْك دَر مَانِي اولدَر كِيَم كَرَج
 وِرَز دَر نَح وِرَز قَلِي جَنكَار اَلْوَب
 بَنَلَرِي دُو كَب بَر بَرِيَه قَانَب بِالِيَكَم
 يَغُوْر مَكْر وَاوَل يَارَق اَوْنَسَه سُوْر كَر
 تَاكَم قُوْرِيَه حَوْش اولَه وِدَحِي اَلْوَبِي
 اَلْوَب دُو كَد وِرَز دُو كَلَش حَوْز وِرَز

قَلِي

قَلِي جَنكَار قَانَب اَنْك اِيَاغِنْدَه اولان
 بَحْمَنَه اَوْر كَر تَاكَم قَيْنِيَه وَاَنْدَت
 صَكْرَه اَلْوَبِي اَلْب طُوْرِي وَجَنَكَار
 اَوْنَسْتِنَه وِرَقُو يَكْر وَاكْر اَوْنَسَه
 دَكِي حَض دَر مَكْر بَر مَكْر اَوْنَسَه اِيَاغِنْدَه
 وِرَقُو شَر يَانْدَه اولدَر اَوْنَسَه دَر مَكْر
 اَلْب شُوْل مَقْدَار اَقْدَر كَر كَم اَت سَت
 اولَه اَنْدَت صَكْرَه بَر بَطْمَاك قُوْرِيَه يَاغِن
 اَلْب سِيَز بَر دُوْر كَر وَاكِي دَحِي حَوْش وِرَز

بَغْلِيَكْر وَاَشِي اَلْبَنَه بَر يَارَه كَجَه قُوْلِيَكْر
 اول اَسْتِي يَاغِي اَنْك اِيَاغِي يَارَعْنَه اَقْدَر
 شِيَه اَسْتِي اولَه كَم قَا بَارَه وِدَحِي اَلْبِي
 دَر مَكْر طَلُو نَار قَا بِي اَوْتُوْر دَر مَكْر
 سَكْت يُونَخَا سَنِي تَاوَدَه يَاَقْب كُوْمَر
 بِن اَلَاكْر وَاَلْبِي دَر مَكْر مَحْمَك بَشَر دَر مَكْر
 مَرْدَسَنَك وِشْت دَر مَكْر دَر دَره جَوْب
 اَوْتُوْر دَر مَكْر وِفِي عِيَشِي بَنَلَر كَجَمَلَسِي

يَاَقْب

يَاَقْب كُوْمَر اَلَاكْر وِدُو كَب سُوْر مَه
 كَبِي اِيَدَه كَر يُوْر دَر مَكْر صَارُو يَاغِنَلَه
 يَاَقُوْرِيَه يَاغِنَلَه قَا شَدَر بَر مَكْر اِيَدَه كَر
 وَاَبِي بَر بَك قُوْرِيَه بَر بَعْلِيَكْر اول مَر مَكْر
 اِيَاغِي يَارَقَلَرِيَه زِيَادَه سُوْرَه كَر حَوْش
 اولَه يَاذِن اَللّهُ تَعَالِي عَلَا جَرَا حَت
 اَكْر اَنْك اِيَاغِنْدَه يَاذِن بَرِيَنَدَه تُوِي بَلْمَسَه
 يَا حَرَا حَتِي اولَسَه طُوْكُوْر يَاغِن سُوْر كَر
 وِيَا دَمَر خِيَسِيَن بَر نَسَه اِيَاغِنْدَه اَسَلَكْر

اول توی بخت پیر سوره کرد و یا جل
 سوره کرد ایکی اوج کون اچند
 توی بخت و یا جل اچت اولسه و کله
 علاج اگر بخت اولسه او یوز یا جل اولسه
 اولسه یا قیری توی یولغا اولسه
 و یا بلسی و قیری و یا جل اولیب
 دو کله کچدی و یا جل اولیب اولد
 و کولنی استی صویله یوغروب اولد
 توی دو کله پیر سوره کرد او اولد
 یا حوز

یا حوز یلکشی اخیری صویله قایندوب
 حوز ایدوب سوره کرد و یا جل اولد
 اخیری سوره ای کوشه بخلد
 کاکه قورویه آن نصد بر صوز
 و یا جل و یا جل قایت قایت
 کولنک اولد کوشه بخلد
 و یا جل و یا جل قایت قایت
 او یوز کله قویله در مان او یوز
 بخت سیماب لب اولد و کله قیجق

اود کله یایله فایده کرد از لجه اندک صکره
 ای قاشیب استی صویله یوغروب
 یا لجه سوره کرد و قی اوده کرد اول کون
 دمه یاز ندی اول یا جل یوغروب
 کدره کرد اول و تری سوره کرد حوز
 اوله علاج تب قراح بر استمه اولد و کیم
 ائتک از قلی و سوسونی دوشه در مان
 اولد و کیم بحق بطن سرب سرب کله
 درت

درت دنک بالک تخمین الپ درت
 بخش اید کرد سرنک هنر بخشنه
 بر دنک بالک تخمین قویب ائتک
 زینه قویا کرد از لجه یوغروب و یا جل
 از لجه پیرینه بخت بخت بخت و یا جل
 حوز اوله بر دلو بر لجه بر بطن
 صوغان صویله فایده کرد تا از لجه
 اندک صکره صوده کرد و ائتک درت

حَقْنَه ايدَه كَر و بَر زار اَمَر ايدَه كَر تا كَلَه
قَرِي كَجَه يار نَداسِي كُون بَشَطِ طَلِ خُما
شَرابِي اَلَكِر اَكِر شَنَدِي سُوچِي اُولَسَه
اُولور يار مَر طَل كُون كَر چِيَن بُو قِيَن
اُول شَرابَه قَاتِب قَايِنَدَه كَر و بَر اَوُج
دَاوَر قَاتِب بَلَه قِيِنَدَه كَر اَنَدَن صَاكِر
سُورِب اَنَك دُبرِيَنه حَقْنَه ايدَه كَر حُش
اُولم عِلَاج حَا رَا كَر اِي اِي و رَسَدُ مَان

اولدر

اُولدُ كِيَم بَر زار بَه اُونُ شِيَر
لَفَاك يَا غِيَلَه قَر شَدُورِب بَر زَن اَتَك
بَغَا زِيَنه دُوكَر و بَر زِيَن دُبرِيَنه حَقْنَه
ايدَه كَر حُش اُولم عِلَاج حُشَم تَبَسَا اَلَكِر
اَنَك كُونِي اَغَر سَه دَر مَان اُولدُ كِيَم
بَر دَر هَم فُلْفُل قَرَه طُو ز بَشَطِ دَر هَم
اَر بَه اُونُ اَلَب بَر بَرِيَم قَاتِب خَاوَن
كِيَشِلَك سُو دِيَلَه يُو غَرَه كَر اَتَك كِي ايدَه
تَنُورَدَه بَشُورَه كَر تا كُون بِيَنجَه اَنَدَن

جَقَارِب هَوَانَدَه دُوكَه كَر اَتَك كُونِنَه
اَفُورَه كَر حُش اُولم بَر دَر لُوا دِي حِيَا ر
تَحْمِيَن دُوكَبَاوَن ايدَه كَر اَتَك كُونِنَه
اَفُورَه كَر حُش اُولم و بَر دَر لُوا دِي حِيَا ر
كُوبَكِيَن اَلِيَك دُوكَر اَلِيَكِر اَتَك كُونِنَه
اَفُورَه كَر حُش اُولم عِلَاج كَر كَر اَلَكِر
اَنَدَه بَاش بَارَت اُولَسَه اَكَا فُورَت دُشَلَمَه
اُوز رِيَنه اِيَت سَنَكُوبَغِيَلَكِر دُوكَه دِي
اُوز رِيَنه كَر جِج اَكِر اُولم بَر دَر لُوا دِي

بدي

بَدِي سَكُوت يَا پَر اَغِيَن اَلَب صَاغ اَلِيلَه
دُوتَا و يُونُجِي اَنَدَن يَكَا دُونَدَه
اَنَدَن صَكَه اَلَم شَشَرَح لَك سُو سِيَن
اُوقِيَه هَر كَا فَا كَلَك كُنِيَه
بَر يَلِيَقَا رَدِنَه اَنَه و يَدِي يَا بَرَق
دِي اَكَسَه سُنَدَك يَكَا اَن اُول
قُود كَر دُوكَه اَلَكِر بُونَدَكِر سُو رَسَدَه
اُولَسَه اُول سُو رِيَه قَا رَشُو بُو رَشِيَب

آیله یکر تکر فیرمان برله یوا اوله
 اول قور تکر جاحلک ندن دوکلو بخلک
 بوله علاج حله اکر پراته حله اولسه
 اول حله کونش قوشو اکر وایکی بحق
 دهرهم بر دنگ ذریع الب کیکله قاشد
 رب انه ویرنه کر واربه پرنه یابرا قش
 صر مشق در کر قزیل سفور قچچک
 اولور اغاجه دولشور صر مشق کی یابرا
 اولور ای قور د ب دوکلب الیکر وکبله

قالب

قالب بیله ویرنه قدر ویرور سئ
 ترجه اول رنج اتدن دفع اوله اکر بر
 قالحق اولور سه بحق بطمان کرج و بحق
 بطمان قاه الجواب دوکلب و بحق بطمان
 سرب سرب کله قاشدورب قاشد کر
 وهرهم کی اید کر ورحمت اوستنه
 ورو قو یکر اوکله علاج ناخت اکر اتک
 طرنی عیلا اولسه برن عشق مرد سنک
 و برن سرب سرب کله مرد سنک دوکلب

بر بینه موخت ایدوب مهرهم کی اید کر
 اتک طرنیغنه اور کر اوکله هیچ عیب
 قلمیه بر در لودجی مادوداج شجیم الحط
 هدر بینه اون ایلکس دهرهم الیکر اوکلب
 جیمک عراق جیم کله قویرق یاغیت
 سیرد کر و بواو تکر قاشدورب
 مهرهم اید کر اتک طرنیغنه ویر قو یکر
 بر قش کتر اوکله علاج شش بکل
 شش در کر اتک برنج اولور اتک

بالدور

بالدور سکوند شش یومر لور اتک
 در مانی اولد کیم سکوت اغاجک
 قانی سویکر اما اول اغاج باش اوله دجی
 یاقب کولن الاکر و دجی کندن در کر
 بر اوکلب اولور ترجه قور تلو اوکی در کر
 اتک کولن الاکر و دجی در رخ در کر
 بر قور د جوعز بغدی باشد قش لور
 قزیل قمرجه اولور اکادم کو قور دی
 در کر بونلری دوتب هوانده دوکلب سکوت

قَابُكْ كُولِيَه قَاتُوبْ نَفْتَلَه اَمُوحْتَه
 اِيْدُوبْ اَتَكْ قَبْرُكْ پَرِيَه اَوْرُكْ وَاَتَكْ
 بَاشَه تُوْرُوسِيْنْ طُلُوصَا نَلَه اَصْلَرُ يُوْسَكْ
 اَصْلَرُ كِيْمْ اَوْلَا وَاَتَكْ قَوْسِي اَتَكْ
 بُوْرِيَه كِرُوبْ زِيَاكْ اَعْمِيَه عِلَاجْ كِرْ
 وَدَحِي بَرَا تَه اِيُوْرْ بَلُوْر سَه هَنُوْر دَحِي
 تَمَامْ بَلُوْر سَه جُوْر كْ اَوْتِيْرْ دُوْكْ
 خَا تُوْنْ سُوْدِيَه قَا يَنْدُوبْ كُوْنُشْدَه
 سُوْرَه لَرْ تَا قُوْبْ نَجْه دُوْرَه اِيْكِي اَجَاكْ

سولج

بُوْلِيَه يَمَارْ اِيْدَه لَر اَوْلَا نَحْتْ كِيْدَه
 عِلَاجْ لَا غِرْ كِرْ بَرَا تْ اَرِقْ اَوْلُوبْ اُوْيُوْرْ
 اَوْلَسَه اَوْتِيَه كَلْمَسَه كَر كِرْ اَكَا
 بَر كُوْنْ اِيْكِي كِيْجَه يَمُورْ مِيْكَرْ مَكْرْ
 يَاشْ يُوْجْه وِيْرُوْ كِرْ اَنْدَنْ صَكْرَه اِيْكِي
 طُلْ صَوَقْ صَوِيَه بَر طُلْ زِيْتْ يَاعِيْنْ
 قِيُوْبْ بَر طَاسْ يَالَكِنْ اِيْجَنْدَه اَتَكْ اَوْلُوْه
 قِيُوْبْ اِيْجُوْرَه كِرْ نَقْدَرْ اِيْجَر سَه وِيْرُوْ كِرْ
 كَار سِيْنْ مِي اِيْجَه يَاهِيْجْ اِيْجَر سَه اَوْرَه

قِيُوْبْ اِيْ دُوْتَكْ يَاعْمِيَه تَا كِمْ اَوْلْ
 اِيْجَدِي نَسْنَه اِيْ يَطْمُرْ لَر اَتَكْ بَلُوْر
 اَنْدَنْ صَكْرَه يَاشْ يُوْجْه وِيْرُوْ كِرْ يَاقُوْر
 يُوْجْه اَصْلَرُوبْ وِيْرُوْ كِرْ اَلْ يَمَزْ سَه
 بَر زَا تْ ضَعِيْفْ اِيْكِرْ يَاشْ دُوْرْ اَنْدَنْ
 صَكُوْ صَوَا سَتَرْ اَوْلُوْر سَه دَر حَالْ صُوْر وِيْرُوْ كِرْ
 نَقْدَرْ صَوَا جَر سَه اِيْجُوْنْ هِيْجْ صُوِيْ اَوْلَنْدَنْ
 كِرْ مِيْكَرْ بَر زَا تْ ضَعِيْفْ اَوْلَه اَنْدَنْ
 صَكْرَه قَرِيْ كِيْجَه نَكِمْ رِيْجْ وَاَرْ سَه

طشهر

طشهر سُوْرَه اَنْدَنْ صَكْرَه يُوْجْه اِيْلَه
 بَر زَا رِيَه قَاتِبْ وِيْرُوْ كِرْ بَر هَقْتَه بُوْ
 وَجْه لَه يَمَارْ اِيْدَه كِرْ اَكْرْ بُوَارِيْدَنْ اَوْلَنْدَنْ
 قُوْرْ تَلُوْر سَه حَوْشْ اَوْلَه سِيْلَه سَمَرِيَه
 كَمْ كُوْمَكْدَنْ كِيْدُوِيْ كِيْ اَوْلَه اَمَا كِيْ
 مُحَاطَه دَر بُوْتِمَارْدَنْ دَكْ اَتْ قُوْر تَلُوْر
 شُوِيْلَه مَعْلُوْمْ اَوْلَه اَكْرَا تَه بَاشْ
 بَارْتْ اَوْلَسَه يَا بَكِرْدَه يَا غِرْ اَوْلَسَه
 اِيْكُوْ اَوْتِيْنْدَه هِيْجْ اَوْكَلْمَسَه اَكَا كَلْمِي

20

دو کورسه یاخود اته بیت دوشسه
 بر قاج کون اتک یلینه قویروغنه
 کوردسسه یا کجده یاغین درنه کنده بش
 دانه قباق جگر دکن هر برین ایاچی
 باره ایلیه برایه دکن خوشا و لا
 یاخود برز کشی بکدر اله اچنه طوز
 قویه اندت توی قوین یره بکمری
 درته دخی قویه برز قوریه اندت
 صکره دخی درته بر ایاچی اوج کدر

دزیر انک در مانی اولدر کیم اول یلغز
 اوستین خیمایله جب جوره دوتکر
 و یاغ قایندوب استکه اول یاغز
 اوستینه دو کدر درسی جکلب اوستی
 قرا و خوش اوله وی توی بیمیه اندت
 صکره اول اوکرم شقا قدر دیدت
 اول اوچی توی بته خوش اوله ایرق
 هر کیز ایله اولمیا علاج ششش اکس
 اتک یای قویروغی کچیکدن یابر ششش

دو کور

21

ایلیه تاجان اوله بوشیه اری کیده
 قورویه واکر یلکوز دخی طوز یکه یاغ
 در تر سک بر اکر اول جبان یری
 بتوب جورسه اول جور کن جقار
 دخی بودیدو کزله یاغی صوره بر باره
 بر دخی اول جرجنتک اوزرینه اوز
 یز جک اوکله ایروق اولمیه یاخود
 اول جبانک یا اول یخیرک جور سنده
 کی تویینی یوله کدره دخی بر جملگی

بویله ایدر سله خوش اوله بتی دوکله
 علاج دنبال اگر جبان اولسه یاشل
 اولسه یابر یرنده شش اوله واکر اتک
 جبان اوله اوله استی صویله اول جبابی
 یواندن صکره برز کجید یاغیر
 و برز صغیر یاغیر و برز دخی طوز
 بر برینه قات دخی اول جبانه درته
 طاکم کچیکدک طوز سون کیم بر دخی
 یکه مسه بو طریقه بشر کون تیمار

ایله

قیدر اول یاغریک اوستنه باصر کر
 اچنده جولک انا اولورسه کیم قی
 زشت جراحت اوله جامه قاپین دخی
 آسکی پرتک یاره سی هر برین ایر
 ایر و یاق کلن ال دخی بر زنجارک
 بر برینه قات قارشدرا اندک صکره
 اناک یاغریک جخلدرد دخی بو اولکری
 یکی اوج بو طریقه تیمار ایتاندن

صکره

29
 صکره کنجد یاغریک صغیر یاغریک
 طوزله بر برینه قات قاپیت مرم
 کپی ایلک بر باره بره سور دخی اناک
 یاغریک اوقوی خوش اوله یادن الله
 تعالی اکر بو یاغریک درتمز سک صوبی
 دویک بو اولک کله قات بله اکر سک
 دخی یتر و اکر اناک ارقی شسته یا
 ایدن برعلک اوله اسرار کولین
 ال دخی قورت دویک اله اسککی

صغیر یاغریک قارشدرا اول ششک
 اوستنه درت اوتتر شه اغیز ورمیه
 و اکر ششی قاپی شش اولورسه دخی کز
 اوله بر باره برین طومنی الغل دخی اول
 ششک بچک دکلو اناک اوز برینه
 ایشه اوج کز اول ششک اوز برینه اوزه
 خوش اوله و اکر خوش اکر خوش اولورسه
 اخی صوبی قوی اکر صبحا دکی
 طومر سون دکلم اول ششک اوز اکی

اوچک

اوچک نازله خوش اوله و یاخود اربه
 صوبین بر اکی باره جامه سقری
 بر مصطکی و بر زوت دویک اربه
 صوبینه قات دخی اچنده اوج هرده
 اصدر الکله جلقه اول ششک درت
 خوش اوله یاخود جکدر بر یاغریک بغوس
 یبر اغریک ازه جوق صوبله بشور ارسون
 که هر پسه کپی اولسون اندک صکره
 صغیر یاغریک ادرت اول ششک درت

اندن صکره اول اوئلری اوزرینه سور
 خوش اوله واکر بوئش اتک کوکسده
 اولسه یاقر نده بزا اولسا اولاتک
 بویندن قان الموق کرک بردانی
 اوغورندن الموق کرک اندن صکره
 اون دهرهم کونلک یاریم رطل اسکی
 سوچی کی یمره اچینه صدقه
 اوردیم هرهم کی اید اندن اول بزرک
 یه ششک تویری چنده یله فرقه

اندن

اندن صکره بوم هرهم انک اوزرینه درته
 برباک محکم بغلیه برون برکیم طوره
 خوش اوله واکر اچنده جورک است
 اولور ایسه کسه جو ملین جعفر
 اندن صکره مرجمکی دوک اوستنه
 ال خوش اوله واکر خوش اولر سه
 بزر صوصم یز اغین و بزر اوزر لک
 دوک بر برینه قات اول جرحه الک
 خوش اوله واکر اولر سه یوز اندوکی

یاغله طغلیه علکج زدن سحت اگر
 بزارت کیم قتی شورمش اولسه اربه
 اوج بر شکر ایله دخی بر رطل صوقوی
 قایدنک بغارنه قوی بر زیاده جبه
 اورندردخی کتور کرو بغارینه قوی
 کرب بر مقدار یورلدور کتور صغیر
 یاغین ایله کجدا یاغین طوره
 اسکی سوچیلک بزر سرب سکره

بوزلر

بوزلری بر برینه قات قایندکم
 قیولکسون بر فح کز انک درزند
 طویغنه واکر درت خوش اوله ودخی
 بزر کومرین و بزر کندنه بر
 قیونک ارج یاغین قشدر هرهم
 کی اولسون اندن صکره اتی دوشور
 دخی طرغینک جوره سنه خیمردن
 دیوار ایله هرهم کی اول یاغی طرغی اوزر
 اوره قوی دخی بر دهر جوچکه قیزدر

خوشدل قند من ستم بویای طریق
 هب کندویه جکه اگر بوالکد کلمه
 قند شکر اری طریقت طبعه قوی خوش
 اوله بلدی الله تعالی علاج حار اکبر
 ای ایستیه اوسه انک علامتی اولدکم
 انک توی دوکله قاسی جکه درسی
 صرانه سکسون برعه انک درمای اولد
 کم یار مرطل اریه اونن یار مرطل
 تاز یاغ یار مرطل اسر اریه قاشق و رب

انک

انک اولک قو اچسوق نکر اچمن سه
 بغازنه قوی اکرا تپی ورمایش اولسه
 ویا استی ورمیش علامتی اولسه اکا یار
 رطل قیاق جکر دین آخرت اریه قانت
 اوج کونک قوی انک دیرنه قورت اولد
 بوجکر دیک ای قیر طشره دوکر و دی
 صوف ورمیش انک علامتی اولدکم
 درسی جکیش اوله کوزن اچیب قولق
 دوشنه قیر و غین کندویه قصه دشری

مسیله انک ای اولدکم ای باند
 رن کونکیش اریه قاشق و رب
 صغیر یاغلیه لقمه لقمه اریه دخی انک
 بغازنه قوی خوش اوله علاج ناختن
 اگر برات کم سیکر مکدن ویمکدن
 وسور مکدن سرخو اولسه انک علامتی
 اولدکم اغزن اچق دونه بوکری
 جکیش اوله ودرندن نفس الور اوله
 ایتلرک ایشدره دخی ایتلری دشریه

انک

انک درمای اولدکم ای باند
 انک باش اصره بغلیک دخی یار
 رطل کجدر یاغین ویا خود صغیر یاغین
 ای رطل صویله قینات برنج کور
 انک دیرینه حقه اریه اندن صکره
 ینم ویره خوش اوله کم ورسه
 کیده شیکه بلکل کم سن بو صفی
 اون سکندر کور ایشک کور

اَيُوقُ اُولَ عَلَيَّ كَرَمِيَّةً وَاسْتَلَامَ عَلَيَّ
 اَزْجَ اَكْرَأْتُكَ بَرْنَدَه سَمَل
 اُولَسَه يَه جَرَحَتَاوَلَسَه اَنَسَه اِلَي
 اُولَدُكُمْ بَرِيَان بَاشْتَنَك بَنَسِي
 اَلَا اُولَا تَكْ جَرَحْتَنَه اُولَا سِيْن
 شُول قَدَر طَوَرَه كَم بَسِيْنَه وَانْدَن
 صَكْرَه الْجَاوُ صَوِيلَه يُوِيَه سِيْن دِي
 يَاغِيْلَه اَوْبُ سَوَرَه سِيْن قَنْدَه سِيْن
 اَنْدَن صَكْرَه قَلَم زَنكَا رِي وَصَطْكِ
 دَوَكَا سِيْن

صَوَقُو دِي بَر رَطْل رِيْت يَاغِيْلَه كَشَرَه
 اَنَزَا اَجْدَر كَجَه اُولُ صَوِيَه قَوِيْلَه
 اَجَسُون كَم سَمَرِيَه بَر دُرُ وَا دِي
 اَيُو يَاغِيْن سُوْجِيْلَه قِيْنَت قُوْصُوْ سُون
 دِي اَن اَحْقَنَه اِيلَه كَم سَمَرِيَه عَلَيَّ
 يَسِي اَكْرَأْتُكَ بَرْنَدَه دَايَم صَوَكَلَسَه
 اَنَك دَر مَانِي اُولَدُكُمْ شَادَرِ عَمْرَاك
 دَر مَه جَوِي هَر بَرْنَدَه اَكْشَر دَر هَم
 دَوَك دِي دَرْت جَحْش اَرِيَه سَنَه
 قَات

دې يارم هم خلت جسمه دې
 بوقياغرت اوته قات انك بغاينه
 قوي ارتق كز در طور قورمه
 اندك صكره ايكي اولوغي آراسنده
 قان آل دې ايكي رطل صوبر ز طور
 قوي انك دبر نه حقنه ايله خوش اوله
 نوع ديكر اگر انك اغولواوت سپه
 يادي بالدر ان سپه علاوه متي اولد
 كرم ايقلرت بر آرايه كتوره ووز
 لري

ووز لري قياقلرت قلدده كندوي
 يومر كيه ياكه طوره نفسي قات
 اسي اوله دې تيز تيز نفس آله
 درماني اولد كرم بر رطل صغير
 ياغين يارم رطل نيپه قاتوب
 قيسه انك بغاينه قويه اوج
 كونه دكپن خوش اوله علاج در در رايح
 اما اي كوره سين كرم نكاه
 كوري اغرمش باشي شمش بوزند

صواقر بلكل كرم انك كونه اولد رايح
 ديديكدي قورم غار شمش در بر مان
 اولد كرم انك كونه در حال يلفش
 صغير ياغين قيا سنك كرم حكيمر
 بيطر نامده بوي معجز ديشكر
 در علاج ضوق نفس اگر انك باهي
 دئلسه نفس كوچله كسه اگر ياز
 كوي اولور سه بنفشه ياغين قورما
 زعفران ايله بر جنانغه قويه شول
 مقدار

مقدار قورشدر كرم بر برينه قوشه
 اندك صكره انك دبر نه كتده اوج
 كز قويه خوش اوله واكر قش كوي اوله
 اق كنجد ياغين كند ز طقور كز كچي
 اوج كز بوزنه قويه خوش اوله
 جوي عسي بندا اولور و دې بر بيره
 ايره شه سنك كرم صوي قورما اولب
 ات اچمسه اول صويوك بالچند
 انك بوزنه قوي ايرق اول صوي بر ميا
 اجه علاج ناختن شويك بلكل كرم

اَنْتَ بَرِيءٌ سَهْ يَاحُوْدُ سَكْرَتُكُمُ لَهْ
هَيْجَ اَنْتَ كَجَمِيهْ اَنْتَ عِلَاجْ اَوْلَدُكُمْ
قُوْرَتْ دِشِي اَلْبَ دَوَهْ دِرْ سَهْ قُوِيْ دِشِي
دِيَاكْ اَنْتَ بُوِيْنَهْ دَاقْ هَيْجَ اَنْتَ كَجَمِيهْ
صِنَاعَتُكُمُ دِرْ بِلْمَشْ اَوْلَاسِيْنْ عِلَاجْ شَاشَهْ
اَكْرَ اَنْتَ صَوِيْ دُشَهْ دِرْ مَآنْ اَوْلَدُكُمْ
فَلْنِي اَلْبَ دَوَهْ سَهْ دِشِي اَنْتَ اَلْنِي
دَلُوْبْ قِيَا سَهْ اَجَلَهْ حُوْشْ اَوْلَهْ وَاَكْرَ
قِسْرَقْ اَوْلَسَهْ صَوِيْ بُوِيْنَهْ اَكُوْ

اَجَلَهْ

اَجَلَهْ اَكْرَ اَجَلَهْ سَهْ قِيُوْرَتْ دِشِي
بِرْ اِيْكَ قِيْلْ اَلْ دِشِي بُوْلْ بِيْمَشْ سُوْدَهْ
اَصْلَتْ دُكْمَشْ فُلْفَلَهْ سُوْرَ اَنْتَ طَرْنِي
اَوْجَلِيْ يَارْ لَسَهْ اَوْلَ اَنْتَ طَرْنِي
اِيْجْ يَانِيْ دَكْ يَنْبُوْقِلَهْ يَاقَهْ سِيْنْ
حُوْشْ اَوْلَهْ اِيْرَقْ يَارْ لِيَهْ عِلَاجْ عِرَقْ
سُوْخْتَهْ شُوِيْلَهْ بِلْ كَلْ كَمْ اَنْتَ بَرْ
يِرْدَهْ قَاْنْ شُوْرْ قِيُوْرَتْ اَوْلُورْ اَنْتَ
دِرْ مَآيْ اَوْلَدُكُمْ صَغِيْرْ يَآغِيْنْ

دِرْ اَجَلَهْ عِلَاجْ تَاخْتَنْ اَكْرَ اَنْتَ
يَقُوْرَتْ دِشِي صَافْ قَاِيْ بَرِيْنَهْ
قَاَنَهْ سِيْنْ بُوِيْنَهْ قَاْنْ قَاْنْ اَلْ سِيْنْ
اَنْدَنْ بُوَاوْتَلِيْ اَوْلْ قَاَنَهْ سُوْرْ قِيُوْرَتْ
اَوْرِيْنَهْ قِيَا سَهْ حُوْشْ اَوْلَهْ عِلَاجْ خَنَكَمْ
اَكْرَ جِهْ حَنَكَمْ اَوْلَسَهْ صَرْمَشَقْ كُوْ كِيْنْ
اَنْتَ قَلَاغْنَهْ دَاقْ كِيْدَرْ يَاحُوْدْ شَايْ
دُوْلْ اَنْتَ كُوْرِيْ قُوِيْ اَوْلْ خَتَاْمْ قُوْرِيْ
وَيَاحُوْدْ كُوْلْ اَبْنَكَمْ اَقْ اَبْنَكَمْ بُوْلْ

اَنْدَنْ

اَنْدَنْ صَلَوَهْ اَوْلْ حَنَامَكْ مَرْدَانِيْ
وَجِدْ حَقِيْ شَاغِيْنَهْ دِرْ دُوْلَنْ دَكْ
هَرْدُوْلِيْنَهْ بَرْ كَزْ بُوَايْتْ اَوْلِيْ وَاَلْحَقْ
نَزَلْ وَاَلْحَقْ اَلْ اَسْمُ الْاَعْظَمْ مِنْ اَيْ شَيْءٍ
خَلَقَتْ مِنْ نَظْفَهْ خَلَقَتْ فَقَدَرَهْ بُوَايْتْ
اَنْتَ بُوِيْنَهْ دَاقْ اَوْلْ اَنْتَ حَنَامْ قُوْرِيْ
حُوْشْ اَوْلَهْ بَاذِنْ اَلْ اَعْلَى عِلَاجْ رَحْمَهْ
بِلْ كَلْ كَمْ رَحْمَهْ دِيْدُكُمُ يَا اَنْتَ بَرِيْنَهْ
اَوْلُورْ كَمْ طَبُوْعَهْ صَوَايْتْ اَشْوَافْ دِشِي

۵۱
 اوله علاج شش اکر الله بخت دولمشه
 انک در مانی اولدو کیم زیت یاغین
 سوجدن حاصل اولش سرکله قشدر
 جلقه انک بلینه وقیروغنه وکودنه
 سور کیم بیتی کیده خوش اوله ودخی
 قیاق جکر دکن ازیسه بله ویرسون
 ایزقا اولیه علاج پای اکر انک طربنی
 دی شش اولسه در مانی اولدو کیم
 دکلمش قه طوی اوزم شکلی کلین اوغلا
 جقلمش سیدلکه یوغور بر قج کز طوبعنه

یا نه اول یاغنه دقه خوش اوله افسون
 بودن لیس ~~الله~~ بالک بانه
 آیتو کرسه انک اولسون کرسه
 قتر وکرسه انشک اولسون خوش اولسه
 یاخود بامره یول ال یوکی ایب ایلک
 اول ای بی پرده دول هر دکنه برکد
 بو افسونی اوقیه بسم الله الباقي ال وای
 ال وای ودخی اوجکز قل هو الله احد
 اوقیه اول ای انک بلیله دافه خوش
 اوله

۵۲
 یا ق دخی قه طوی دول بوکات
 اول جراحت اکر اکر جورکی وارسه
 اچینه قوی خوش اوله الاک کرج
 دکلمن یکر کدر علاج سراکر
 انک باشی ویاکوسی شش اکر
 سمرین طوزله اندک صکره اوتنه
 درت قیز سون دخی طسون اول یاغله
 حمیری انک فیشنه درت دخی
 سور سون اندک صکره صوپکه

بو اوقی اورغل خوش اوله علاج توی
 اکر انک بر پرده توی بسمه در مانی
 اولدو کیم خرم اچکر دکنک کولن
 زیت یاغله یوغور هم کی ایلک بر قاج
 کز درت بویکه دخی توی بته خوش
 اوله علاج جراحت اکر انک بر جراحت
 اولسه در مانی اولدو کیم طلوز جکله
 ییاق کلین ال اول جراحت و خوش اوله
 یوغ دیکر ویاخود قه صغیر سکو کین

یاق

صَوِيلَه يُوِي حَوْش اُولَه نُوچ دِيكِر ياجوز
بَشْمَش اُوِي تِيَر تِيَر كِيَلَه يُوِي حَوْش اُولَه نُوچ
دِرْت قُوِي كُوِي سُون اُنْدَن بَر بَارَه اَسْجَا
اَتْمَك اِيچِنَه قُوِي اُنْدَن اَغَزَه قُوِي حَوْش
اُولَه اِيرو قَا كَر مِيَه وَاكِر اُنْدَن بَر بَر بَر
اُوِيوز بَلور سَه هَلِكِيَلَه يِيَر اَغِيَن اَشْك
اَغُوِي يِيَر اَغِيَن وَفَلَقِل بُو اُوِي دُوِي
اَلَه كُنْج يَاغِيَلَه قَر شَدُر بُو دَر مَر صُوق
صُوقَات دِي بَر بَر بَر بَارَه بَر يَكِيَلَه اُولَه
اَرَايَه

اَرَايَه بَعْلَه بَر كُون بَر كِيَلَه دُوِي سُون
اُنْدَن صَكْرَه اَسْجَا صَوِيلَه يُوِي حَوْش اُولَه
وَاكِر اُنْدَن بَر بَر بَر بَر بَر بَر بَر
بَر جِيَر كُوِي قُوِي سُون اَلَه دُوِي
بَصْلَه دِي شِيَش بَر نَه جَوْرَه بَعْلَه
كِنَه اُوچ كَز كَر بَعْلَه حَوْش اُولَه
عِلَاج هَارُون اَلَه بَر اَت هَارُون اُولَه
اَنوَعْلَه اَر بَه سِيَن وِيَر اُولَه خُوِيَن
تَر كَت اِيَدَه عِلَاج بَطَا مَر اُنْدَن اَغَزَه
اُوِي اُنْت اَلَه اَغَزَه اَغَزَه يُوِي كُوِي يَا سَلَمِيَه

اَلَه يَا سَلَمِيَه اُنْدَن اَغَزَه اُولَه اُولَه
اَغَزَه اَغَزَه اَغَزَه اَغَزَه اَغَزَه
جِيَر كُوِي اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه
عِلَاج بَر خُوِي اَلَه اُنْدَن بَر بَر بَر
اُولَه يَا اُوِي اُولَه اُولَه اُولَه
بُو اَفْسُوِي اُولَه اُولَه اُولَه
يِيَفُون اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه
وَاَلَا هَر طَوْعَا وَاَكِر هَا وَاَكِر هَا
بَلَعْدُو وَاَلَا هَا اَلَه اُولَه اُولَه
يُوِي حَوْش اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه

اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه
بَدَلَكِر اُنْدَن بَر قَا عِدِي اُولَه اُولَه
بَر كُوِي قَر غِيَلَه صَوِيلَه صِيَر وَاَكِر
اَحْمَر جِيَر اُولَه اُولَه اُولَه
اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه
قُوِي اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه
اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه
اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه
اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه اُولَه

تَر

اَوْفِيَا سَيِّدِ حَوْشِ اَوْلَهْ اَنْتَهْ اَمْرِيْلَهْ اَوْلَ
 دِيْمَا بُوْدُرْ اَرْجِ طَبِيْعْ وَاِسْطَبِيْعْ مُسْتَقْصَا
 هُوْشْ وَاَهْوِيْتْ اَرْوِي سَكِيْمَانْ بِنْ
 دَاوُدْ عَلَيْهِ السَّلَامْ وَجَعَا اَنْدِنْ صَكْرَهْ
 بُوْسُوْرِيْ اَوْقُوْبِيْ سِرِّيْ بِجَانْ شَكْرِ التَّكْوِيْنِ
 كَنْطَرِيْدَا وَنَزَلْ مِنْ الْقُرْآنِ مَا هُوَ
 شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ وَلَا
 يَزِيْدُ الظَّالِمِيْنَ اِلَّا خَسَارًا
 وَهَمْ بُوْ اَفْسُوْنِيْ اَنْكَ اَغْرَنْدْ اَوْقُوْبِيْ
 اَوْفِيَا سَيِّدِ

اَوْفِيَا سَيِّدِ حَوْشِ اَوْلَهْ اَنْتَهْ اَمْرِيْلَهْ اَوْلَ
 عِلَاجْ حَنَامْ اَسْبْ اَوْلَ اَوْتْ صَكْمْ كَا
 حَرِيْقْ شَاهْ دِرْ لَهْ تَهْ كِيْجَهْ سِرْ اَوْتْ
 دِرْ كَرْ اَوْلَ حَنَامْ طَمْرِيْ بِيْزَلَهْ دَلْ
 دَاخِيْ اَوْلَ اَوْقُوْبِيْ قُوِيْ حَوْشِ اَوْلُوبْ قُوْرِيْ
 كِيْجَهْ وَيَا حُوْذْ اَوْزْ لَلْ كُوْكِيْنِ
 قِيْنَاكْ دَخِيْ كِيْجَهْ اَيَا زَهْ قُوْطْكَمْ
 اَتَكْ بَغَا زِيْهْ وَبَرِيْنَهْ قُوِيْ تَلْ كَرِيْ
 قُرْمَانِيْ بَرْلَهْ اَوْلَ حَنَامْ قُوْرِيْهْ

كِيْجَهْ حَوْشِ اَوْلَهْ عِلَاجْ قُوْلُجْ اَلْكَرَاتِ
 قُوْلُجْ دُوْشَهْ يَاقُوْرِيْ شَهْ شَوْلْ
 يَاقُوْرِيْ تُوْرْ كَنْدَنْتْ بَرْ كَزْ اَلْكَلَهْ دَلْ
 دَخِيْ قَرَهْ طُوْرِيْ دَوْلْ اَوْلَ دَلُوْ كَهْ
 قُوِيْ اَوْلَ دَلْ كَدَنْتْ كَعُوْجْ كَلَهْ اَوْلَ
 سِيْلْ رَحْمَنْدَنْتْ جَقَهْ تَلْ كَرِيْ قُرْمَانِيْ
 بَرْلَهْ حَوْشِ اَوْلَ صِنَا عَشْ حَرْفِيْ مَاهْ
 شَوْلْ سَنَهْ سَبْعْ وَ سَبْعِيْنْ
 وَتَسْمَاءُ الْحَمْدِ لَكَ عَلَى الْقَامِ وَالْكَرْسُوْلْ

اَفْضَلُ السَّلَامِ بَابْ زَنْكِيْ هَا زَنْكِيْلَرْ
 دَنْتْ قُوْرْمَانِيْ طُوْرِيْ اَتَا اَيُوْ اَوْلُوْرْ
 وَهَمْ هَنْزْ لَوْ اَوْلُوْرْ وَرَهْ حَمِيْتَهْ قَتْلِيْنِيْ
 اَوْلَهْ وَصِيْرْ لَوْ اَوْلَهْ وَهَمْ هَنْزْ لَوْ اَوْلَهْ
 قُرْمَانِيْ طُوْرِيْ اَوْلِيَا اَيُوْبْ اَيَاغِيْ وَطَرْنِيْ
 وَكَزْ يَكْلَرْ وَبِلَسِيْ رَقُوْرِيْ وَغِيْ وَاَكِيْ
 اَوْلِيُوْغِيْ اَرَا سِيْ فَاكْ كِيْ قَرَهْ اَوْلَسَهْ وَاَكْرِيْ
 اَلْ اَتَا اَوْلُوْرْ سَهْ قَزْلْ اَوْلِيَا وَكُوْرْ لِيْ
 وَخِيَا سِيْ رَقُوْرِيْ وَغِيْ وَاَيَقْلَرْ وَطَمْعِيْ

افضل

دو کلي قره اوله واکد قره قله اولور
 ککرلر ککر یلسن دکر قیروغنه
 واکریم بزرقره یول جکاش اوله قلوک
 ارقاسی کبی اوله ودری طوبیخی
 ویلسی وقریخی سیله اوله اولات
 هنرلوا اوله واکر یاغرات اولورسه
 ککرلر ککر بزر یلسن دکر قیروغنه
 واکریم بزرقره یول جکاش اوله قلوک
 ارقاسی اوله ودری طوبیخی ویلسی
 وقریخی

وقریخی قره اولور اولات هنرلوا اوله
 واکر یاغرات اولورسه ککرلر ککر بزرقره
 رقا اوله اکر بوجیل اولورسه عثمان
 ایلنده ایودر ککر بزر یکی کول ریکی کبی اولور
 ککرلر ککر آنک دکر یلسی وقریخی
 ویدن اراسی سیله اوله کوز کری طری
 تقدری قره اوله واکر قره ات تری
 یکدر یکه هیچ اقلق اشری اولورسه کوز کری
 قزل اوله بوجیله اولن آنک میدکی

یکرک اوله واکمال ات قی قزل اولور
 آنک میدکی هنر سوز واکر واکر
 ات هنر سوز اوله طریخی وطوبیخی
 بربز اوله واکر طوبیخی ویلسی
 وقریخی ویدی اراسی اکالک جوری
 دو کلي قره اوله وقرتین ایوا اوله
 باب صفت است با وادی صفت اولد ککر
 اکر قره ات اولورسه کوز کری قزل
 اوله یککعت واسرغان اولور
 وقریخی

وقریخی کوزلوا اولورسه کبی
 کوزم ودری شول ات ککر صویه وقریخی
 صول یاغیت واکرین صول
 اوله صودن ایرمزا اوله ودری شول ککر
 قسری کوز جک کشفیا اولات دیل
 سوز اوله شول اشکر قریلاسر
 اوستنده یریه اویمیا اول کبی
 کوزم ودری شول اشکر بخری اوزرند
 یا حیا سی تشده یا قلک پرنده
 یا کریکی اوستنده قیل بزمی

وَصَانِ بَرْمِيَه يَاشْتِ يُوخْ وَيَاخُو
 قَرُو بُوخْ صَوِيَه اَوَرِي وِيرَاكَرِشْتِ
 يَاغْنَه بِيَلِ اَنَسَه وَيَاشْتِ اَوَلَسَه اَوَلَدَرَكَم
 اَوَلَه دَرِي اَوَلَسَه شَشِش اَوَلَوَرِ اَنَك
 دَرَمَانِ اَوَلَدَرَكَم بَرَبَارَه بَرِي زِيَتُون
 يَاغْنَه اَصْلَاك دَسِينِ اَوَلِ شَشِش بَرِي بَغْلِيَا
 سِينِ زِيَتِ يَاغْنَه اَوَرِ سِينِ اَوُجِ كُونَه
 دَكِينِ حَوْشِ اَوَلَه اَكْرَا اَنَك يَاغْنَه سَبْجُو
 سِيَه اَوَلَسَه اَنَك عَلَامَتِي اَوَلَدَرَكَم اَنَك

قَرِي

قَرِي شَشَه بَاشِي قَرِي اَوَلَدَرَكَم
 قَوِيَه دَخِي اَغْنَايَه تَرْمَسِيَه اَنَك دَرَمَانِ
 اَوَلَدَرَكَم بَرْمِ عَرَاقِ بَطْمَانِ اَرَبِ
 اَوَلَدَرَكَم بَشُو اَنَك صِلَه اَكِي بَطْمَانِ
 اَلْبَاقِ صَوَقِي اَوَلَه اَز دَخِي دَبَرِيَه
 حَقْنَه اَيَلَه حَوْشِ اَوَلَه يَاخُو اَكِي بَطْمَانِ
 صَوِيَه بَرْمِ بَطْمَانِ دَوَكَلَشِ طُوَرِ بَرِيَه
 قَاتِ اَز اَنَك بَغَا زِيَه قَوِيَه بَرْمِ اَنَك
 قَتْجَه يُونَدُو قَرْنِ كِي حَوْشِ اَوَلَه اَكْرَا

اَنَك سَبْجُو دَوَلَسَه دَرَمَانِ اَوَلَدَرَكَم
 يَا بَرْمِ بَطْمَانِ يَاغْ يَا بَرْمِ بَطْمَانِ بَالِ بَرِيَه
 قَوِيَه قِينَاك اَنَك بَغَا زِيَه قَوِيَه دَخِي
 بَرِي حَوْشِ اَوَلَه اَكْرَا اَنَك طَرْنَجِي
 بَرْمِ اَوَلَسَه دَرَمَانِ اَوَلَدَرَكَم
 بَرْمِ كَرَجِ وِ بَرْمِ زِيَه شَكْرَه دَوَلِ بُونَدَلِيَه
 بَرْمِ بَرِيَه قَتَا سِينِ يُوغَرِ سِينِ اَوَلَه
 اَوَلِ يَا اَرَاكِي بَرْمِ دَرْتِ حَوْشِ اَوَلَه اَكْرَا
 اَنَك حَرَارَتِي اَوَلَسَه دَرْمَانِ سَكْ كَرْمُتِي

بَرْمِ اَسِي

بَرْمِ اَسِي بَرْمِ اَسِي بَاشِي قَوِيَه بَرْمِ اَسِي
 جَقْرَه اَنَك قَوِيَه بَرْمِ اَسِي بَرْمِ اَسِي
 حَرَارَتِي اَوَلَه بَرْمِ اَسِي دَرْتِ تَوْبَتَه
 حَوْشِ اَوَلَه اَنَك بَرْمِ اَسِي بَرْمِ اَسِي
 دَرَمَانِ اَوَلَدَرَكَم سَوَاكُم كَوْنِي قَوْرَدَبْ
 دَوَلِ بَرْمِ اَسِي قَاتِ بَرْمِ اَسِي اَوَلَه
 اَيَلَه اَبْتِ سَمَرِيَه قَوِيَه دَخِي زِيَادَه
 بَرْمِ اَسِي اَوَلَه اَكْرَا اَنَك سَكْرَه بَرْمِ اَسِي

ات سمرده سين اهدي اولاد سمر
 دحي ب قايكه اولكه صوقوي بر طر
 ياغيث كور ات اچندكه اول ياغيث
 صوي قوي يلكه جسون وبعده ايوي
 قيناك صوي دكدر صكره اته حقنه ايله
 سمره ائلك ايقلي طوتلسه ائلك در ملك
 اولدكم يديدهم نسا در بر طر
 سجيكه قيناك اوج كون بغازنه
 قوي بر طر اولغلا خنكدر حيدر

بر

بر طر يللمش حرماسو جيسي بر طر
 قروصفان بر برينه قات قيناك ويرم
 طر اهل دونك اكه دحي بو حيدر
 قينمش اوتنه قات ائوك بغازنه قوي
 دحي بن ارتق ارتق كز دور ائدر صكره
 كي اولغلا ائلسده قان ال اليه بر طر
 صوي بر نبيد قوي دبرينه حقنه ايله
 خوش اوله كرات اغولووت ويا بالديك
 سمره علامتي اولدكم ايقلي ييت

بر ارايه كتوره ودرتويه كندري ييت
 ورة ائلك درماني اولدكم بر طر
 صغير ياغيث يار بر طر سوجي ايله
 قيناك ائوك بغازنه قوي اوج كون
 دكين خوش اوله اكر ائلك كوده سي وياشي
 شته وياكوني ياشرسه درماني اولدكم
 در حال يللمش صغير ياغيث قيا سين
 خوش اوله اكر اته بئ دوشس زيت
 ياغيث سوجيدك اولمش سركيله قرشند

حلقه

جلقه ائلك يللمشه وقيروغنه وگودينه
 درت بچ كيده دحي قباق جكر دكين
 اريه قات يلكه سسون ايروق بئ
 اولميه اكر ائلك بر برينه قوي بئ
 حرماسو جيسي بر طر
 ياغيث يوغور بر قچ كون درت قوي بئ
 خوش اوله اكر ائلك جراحق اولسه طكوز
 جركن ياق كولن اولج جرحته
 ائك خوش اوله اكر ائك هارون

اُولُسْه اِيَاغِي اَرَبَه صُوِيْلَه وَيَرْه سُو
 اُول حُوِيِي تَرْك اِيَه وَبَعْدَه اَتَك
 اَغْزَنْدَت اُو يَانِه اِلْجَقْ كَمِيَت
 يُولُ يَاس اُولُسُون اَكْر بَاسْلَه يِنَسَه
 وُورَسْلَه اَتَك اَغْزِي اَغْزُو دِي بَاشِي
 دُو تَلْدُوغِي وَصَقَاغُو اَنْدَت حَاصِل
 اُولُر اَكْر دَرَسْكَات يُوْرْمَكَه
 وُسْكُرْمَكَه قُوِي اُولَه قُوْرْت دَرِشِي دُو
 دَرِسْنَه دِي اَتَك بُوِيْنَه دَقَه

قوي

قُوِي هِيَج بَرَسْنَدَت قَلْمِيه اَكْر قُوْرَجَه
 حَنَام اُولُسْه سَرْمَاشُو كُوِيْن اَتَك
 قُلَاغْنَه دَق حُوْش اُولَه وَيَا حُوْذ اَق
 اِيلْكِ كُول اِيلْكِ لَه اُول حَنَامْ هَر بَرُوِي
 سَلَاغْشِي جَه بَرْدُوْرْم دُولَه هَر دُولَكْجَه
 اَوْش بُوْدَعَاي اَوْقِي اَلْسَم اَللّٰهُمَّ اَرْحَمِنِ الرَّحْمٰنِ
 وَبِالْحَقِّ اَنْزَلْنَاهُ وَبِالْحَقِّ نَزَلَ وَبِالْحَقِّ
 اِسْمُ الْاَعْظَمُ مِنْ اَي شَيْءٍ يَخْلُقُهُ فَقَدْ نَزَلَ
 دِي اُول اِيلْكِ اَتَك بُوِيْنَه دَق حُوْش اُولَه

اَكْر اَتَك اِيَاغْنَه صَوَانِسَه بَر بَارَه يُولُ اِيَبِن
 دُولُ هَر دُولُمِنْدَه بُو اَفْسُوِي بَر كَز اَوْقُو
 اَلْسَم اَلْبَاقِي الْوَاكِي وَاَوْج قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَد
 اَوْقَغُل اُول اِيلْكِ بَلْكَدَه بَغْلِيَه حُوْش اُولَه
 اَكْر بَرَات اَلْ لَنْسَه صَاغ قُلَاغْنَه بُو
 اَوْقُوِي اَوْقُوِي اَلْسَم اَللّٰهُمَّ اَرْحَمِنِ الرَّحْمٰنِ
 اَفْعِيْر دِيْن اَللّٰهُ يَبْغُوْن وَلَه اَسْلَمُ مِنْ دِي
 السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَظِلًّا لَهُمْ
 بِالْاَغْنَى وَالْاَصَال اَكْر اَتَك كُوْزِيْنَه

جبلق

جَبَلَق دُوْشَه بَر بَارَه عِنْدَ نَزُون دُولُ
 بَر بَرِيْنَه قَاَت بُوْدَعَاو اَوْقُوِي وَاُول اَوْقِي
 اَتَك كُوْزِيْنَه اَلْ حُوْش اُولَه دَعَا بُوْدُر
 اَللّٰهُمَّ سَكِنْ هَيْبَه نَرْمَاقِي اَجْبَرُوْت
 بِالطَّيْفَتَا لَنَا زَلَّة الْوَارِث مِنْ قَبْضَانِ
 اَلْمَلَكُوتِ حَتَّى تَشْفِيَنِي يَا اَرْحَمَ الرَّحْمٰنِ
 وَنَعْتَصِمُ بِكَ مِنْ اَنْزَالِ قَهْرِكَ
 يَا اَذِ الْقُوْتِ الْكَامِلَةِ وَالْقَدْرَتِ
 التَّامِلَةِ بِرَحْمَتِكَ الْوَاسِعَةِ يَا اَرْحَمَ
 الرَّاحِمِيْنَ اَكْر اَتَك وَصَغِيْر سَرْمَه

باش قباغي دوکوب اجلات اوج کون
 دگین واکتار عات سوز سین او قوب
 اوفره واول صوی اته و صغیره ایچو
 سمن اوله اگرات صقاعو اولسه صاده
 یاغین ارده گراتک بورننه قیاس
 اوج قاشو خوش اوله اگرات شکر
 باشی حطر سه شکر ایله کوکورت ایله
 طغلا یکر خوش اولسه صغیر قیروغین
 طوذر دوکرا اوره کر خوش اوله اکر

ات

ات کوز ندکی اولسه لاکر والا قات
 کجمن سه بر کر مدي قیز دره کدر قج
 کو بکینه بصالر خوش اوله ات کجمن جملک
 اولسه خودن در تار سر ایله قیروق یغین
 ساده یاغنه قتالر طوزیک قینه کراسله
 در تار خوش اوله لاکر ترخان و برز
 شاب و قزل بویه دوکمش بو اوچین
 بر جملک قیاس قیاس دکر بر بار کجیک
 بغلیک اوج کون دکر خوش اوله اگرات

اوله اسکی بنیق اورداندت صکره
 شاب و ناز قین دوکرا کاکر در سین
 قالشاید و هم بنوره واکر اوشنده
 توبتمس یلان یاغین در تار و یار
 کلاری اولدر رب سقز قیریا و جق
 یفالر قشدره کدر در تار اما فرجه
 دکر میکر توبته ایشو افسونی اتک بونیه
 اصلر دیل و کوز شرندن امین اوله
 لبس الله الصمد الرحیم
 اعود بکلمات الله التامات الترت

لاخاف

لا يخاف رهن بداودا جر من شر ما ذرت
 في الأرض وما يخرج فيها وما يبرز
 من السماء وما يصرج فيها ومن شر كل
 ذي شر ومن شر السمامة والحامة ومن
 شر يحيى والدمه بحق ازي انا واث وحق
 ايلك سرا هيا وان يكاد الذين كفروا
 ليزلقونك بأبصارهم ما سمعوا لذكر
 ويقولون انه لجنون وما هو
 الا ذكر كرم لعلهم يسمعون الله الشافي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ
 الَّذِي لَا يَضُرُّهُ اسْمُهُ
 شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَهُوَ الشَّيْخُ
 الْعَلِيمُ وَالْحَكِيمُ وَالْقَوِيُّ الْإِلَهُ
 الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ وَإِنِّي كَرَّرْتُكَ قَدْ عَلِمْتُ
 صَوْرَةَ مَيْكُرُ قِيَمَتِي وَحَسْبَتُ مَشْرِئِي
 إِنِّي بِرَبِّهِ دُرِّ مَيْكُرُ كَرْدُوه كَر
 وَدَرِشْتِ إِنِّي جَلَسْتُ قَوْمِيكَ وَتَرَكْتُ

اِبْرَهْم

اِبْرَهْمُ الْمَلِكُ الْقُدْسُ كُونُودَةُ اَنَا هَر كُونُ
 قَسَاغُوا كَفَهْ أَوَّلُكَ وَأَيْقُرُ بِنِ يَار
 كُونُودَةُ صَوِيهْ يُوِيهْ كَرَاتُ كَر حَالِمُ
 قَلْبِيهِ وَبَزْبُ قِي سَوْرُ مَيْكُرُ وَسَكْرُدُ
 مَيْكُرُ دَوْدَهْ يَقِينُ بَغْلَا مَيْكُرُ كَرِيهْ
 كُونُودَةُ زِيَانْدَرُ وَيَغُورُ وَقَسْبَدَةُ
 يَغُورُ دَهْ بَغْلَا مَيْكُرُ غَايَتْ ضَرْدَرُ
 وَكُنْشَدَهْ دَرِ مَشْرِئِ اَنَا بِنِزْ جَكْ صَو
 وَيَرْ مَيْكُرُ وَيُولَدَهْ كِيدَرُ كُنْ اِبْنُوبُ

اِبْرَهْمُ دَبْرَدَهْ سِينُ كِينَهْ بِنِشِينُ أَوْسُونَدَهْ
 جَوَقُ سَوِيلِيَهْ سِينُ كَاهِلُ أَوَّلُكَ وَكَلِيكَ
 يَار كُونُودَةُ بَغْلَا مَيْكُرُ كَر اِنِّي كَبْجَهْ
 صَوْرَتُهُ وَكُنْدَرُ سِينَهْ طَوَقْمُقُ غَايَتْ
 زِيَانْدَرُ شَوِيلَهْ بِلَا سِينُ اَدْمَدَهْ وَكُنْدَهْ
 حَنَامُ جَقْسَهْ بُوِي يَارُوبُ بُوِي بِنِ اَصَالُكَ
 يَارَهْ جَقُ بُوْدَرُ نَسْتَعِينُ بِاللَّهِ اَكْبَرُ
 وَحَمْدُكَ حَمْدًا كَثِيرًا فَسُبْحَانَ اللَّهِ
 بَلَسْرَهْ وَاصِلًا وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

الْعَلِيِّ

الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ اَسْكُرُ مَرْحَا اَلْاَقَاتِ اِحْرَامُ
 حَقِّ هَذِهِ اَلْاَسْمَاءِ الْعِظَامِ يَا اَهْيَا شَرَاهِيَا
 اَذُوِي اَصَابْتُ شِدَايِ وَحَقِّ صَعْدَاكَ

سَوَامِ م ٥ هـ ١١٤٦ م ١٨٦٦ م ١٣٧٦ م

١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م

١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م ١١١١ م

بَابُ نَوْعِ دِيْكَرُ قَزَلِ مَلْهَمِ زَفْتِ دَرْهَمِ

بِرُّوْن طَارِي اِيْحْنَدَه اَزَه اِيْجَوَرَه شَفَا
بُولَه بَاب بِرَات اَكْسَرُكْ اَوَّلَه اَقْ كَوِيْدَه
بُوقِي بِرُّوْن طَارِي اِيْحْنَدَه اَزَه اِيْجَوَرَه
شَفَا اِيْحْنَدَه بَاب بِرَات بَحَاكْ اَوَّلَه
بُورِي يَاقُوْبُ كَلَه بِرْ كِرِي بِرْ مُتَافِيَه
اَوْبُ حَبَا الصَّلَاةِي بِرْفُجْ دَانْ دَوْلَه
سُرْ كَه اِيْحْنَدَه قُوِيَه قِنْدَانْ بِرْ كَرَه
سُوْرَه قَرَه اَوِيْجْ دَوْلَه اَسِيَه قَرْ شَدِيْبْ
بُرْفُجْ كَرَه بِدَوْرَه شَفَا بُولَه

بَلْ مَوْيِ نَهْمُ جَامِ صَاغِرِي دِهْمُ
 ۲۰ ۲۰
 اَشْتِ دِهْمُ مَرْدَنَكْ دِرْ هَمُ
 ۲۰ ۲۰
 زیتِ باغی دِهْمُ بَحْمَنِ یَیْصِی
 ۲۰ ۱۰
 بومِ دِهْمُ فصلِ یاب
 ۱۰
 بَرَاتِ بَجَلَاكَ اَوَّلَسْ سَوَرُشِ یَوُغُرُشْ
 شَابِ جَنَكِ اَرِی صَاغِرِ قَیْرِیْ نَرِ کَنَدِ
 اَلَهْ قَرَشْدُورْ یَغْلِیْ اَقْ کُوبُکْ بُوْقِی

فَيَا دُوبُ قُولْ لِي اَوْه سُوْرَةُ اِنْ
صَكْرُهُ اَوْن اِيكْشِرْ دِرْهَمُ نَفْتِ يَاجِي
اِيْنَايِ دِرِي اِيْلَه قُولْ لِي صَارَ وَجْه كُونْدِ
صَكْرُهُ طَابَلَرْ دِنْدَن قَانْ اَلَه وَانْ اَلِدُوغِي
يُرْدَنْ بُو صَاعْ اُولُنْجَه يِيْمَارْ اِيْلِيَه
شِفَا بُولَه بَارِزْ اَلله تَعَالِي بَاب
مِرَاتْ صَالِنْجَقْ حَسْتَه سِي اُولُسَه
شَاه طَمَرْ لَرْنْدَن اَلَه بِالْ صَارَ مَبَادْ
بَايِ شَرَبْتِيْن اِيْجُوْرَه كُونْدَه اِيكْشِرْ

باب بركات كرمك لتوريب او كرميه
يُمرّدك صاروسين اولاه طوزين
ايلاه محكم دوكب برباره صاحبي قيرتير
قشرشورب بغليا اشفا بوله باب
برائك او ك قولري صقلسه اولكي
كرد اسحق صويله صابون ايله
ييعايوب اذك صكره ايج ياغي بر
مقدار زيت ياغي بر مقدار صارمق
دوكب بش الخ درهم قصي ايله قشرشورب

قینادوب

BÖLÜM V: SONUÇ

Yapılan çalışmada Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tıp koleksiyonunda 42 numara ile kayıtlı bulunan Baytar-nâme adlı eserin içerik analizi yapılarak dil özellikleri incelenmiş, ardından literatür taraması modeline uygun olarak bilim ve bilim dilinin Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi alanına katkısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda ‘‘Türk edebiyatındaki metinlerde bilim dili ile oluşturulmuş ifadelerin, kavramların, üslubun; nasıl, hangi amaçla kullanıldığının tespit edilmesine ve işlevlerinin belirlenmesine, aynı zamanda bilim dili ve bilim dilinin Türk Dili ve Edebiyatı eğitimindeki yeri ve öneminin belirlenmesine’’ yönelik önemli sonuçlar elde edilmiştir.

Öncelikle 2015 yılında hazırlanan ve 2016 yılında uygulanmaya başlanan Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı’na bakacak olursak ‘‘metin merkezli’’ bir anlayış üzerine inşa edildiğini görmekteyiz. Yine aynı şekilde 9. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı dersi ünitelendirilmiş yıllık planlarında da daha ilk haftalarda ‘‘Metinlerin Sınıflandırılması’’ başlığı altında öğrencilerin ‘‘edebi ve öğretici metinlerin özelliklerini fark etme, sınıflandırılmalarındaki ölçütleri anlama, metin ile karşılaştıkları zaman bu ölçütler dahilinde edebi ve öğretici metinler arasındaki farklılıklardan yola çıkarak metnin türünü tespit edebilme’’ odaklı kazanımların olduğunu görmekteyiz.

Bu kazanımlar çerçevesinde bakacak olursak Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde metinler edebi ve öğretici metinler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır ve her birinin kendine özgü amaçları, dil ve üslup özellikleri bulunmaktadır. Ele aldığımız Baytar-nâme adlı eser bu çerçevede bir öğretici metin olarak ele alınmalıdır.

Öğretici metinler; sanat kaygısı olmadan bir şeyleri öğretmek, açıklamak, bilgi aktarmak, kanıtlamak gibi amaçlarla oluşturulmuş metinlerdir. Bu metinlerde dil sade, açık, anlaşılır ve sanatlı söyleyişlerden uzak bir şekilde oluşturulmaktadır. Daha çok bir konuda okuyucuya bilgi vermek, bir şeyleri öğretmek amacıyla açıklayıcı anlatım biçimi kullanılmaktadır. Bu anlatım biçimi; tanımlama, örneklendirme, tanık gösterme, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yolları ile de desteklenmektedir.

Ele aldığımız Baytar-nâme adlı eserde de eserin geneli açıklayıcı anlatım biçimi ile oluşturulmuştur. Metinden alınan bir parça ile bunu örneklendirmek mümkündür. “**[18a]** (1) **‘İlāc tep:** *Atuñ ‘alāmeti oldur kim: (2) Nefesin yoķaru çeke, burnunuñ (3) ķatıları açıla, süksünini bıraĝa, ķulakları (4) düşe, teni şavuk ola, ķopıĝı ditreye, (5) yim yimeye. Anuñ şayruluĝından üç güne (6) dek nefesi ıssı ola, üç günden (7) soñra nefesi şovuk ola. O şovukla (8) iken derleye ve inleye, gözinden (9) yaşı döküle, yirinde duramaya [18b] (1) meger gündüz duragele.*”

Ayrıca tanımlama, sayısal verilerden yararlanma gibi düşünceyi geliştirme yollarına da bolca başvurulmuştur. Tanımlama için “**[26a]** **‘İlac şaķaķ:** *Bilgil kim (3) şaķaķ didükleri yarıķ dimek olur.*” veya “**[21a]** (1) **‘İlāc hemre:** *Bilgil hemre ısıtmadur.*” gibi , sayısal verilerden yararlanma için ise “*onikişer dirhem, bir rııl, iki baķmān...*” gibi örnekler verilebilir.

Buradan da anlaşılacağı üzere Baytar-nâme adlı eser Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı’nda ifade edilen “metin merkezli” kazanımlara uygun bir eser olması; Kıpçak Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi dil özellikleri gösteren bir metnin öğrenciler tarafından günümüz Türkiye Türkçesi ile yazılmış bir başka öğretici metinle karşılaştırarak da öğrenme imkanı sunması sebebiyle Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi açısından ayrıca bir öneme sahiptir.

Hemen her alanda olduğu gibi burada da dilin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Dil insanlar arasındaki iletişimi sağlayan; duygu, düşünce ve hayalleri oluşturma, aktarma, anlatma, açıklama, kültürün taşıyıcısı olma gibi özelliklere sahip olan, çok yönlü ve en temel unsurdur. Aynı zamanda kullanıldığı alana özgü kelimeleri, kavramları, ifadeleri, terimleri, anlatım özelliklerini de bünyesinde barındıran bir yapıdır. Tam da bu noktada bilim dilinden bahsetmek mümkündür. Daha önce giriş bölümünde bilim dili “... En basit tanımı ile bir dilin genel kültür dilinden az çok ayrılan, çeşitli bilim dallarının, teknik ve sanat alanlarının gerekli kıldığı söz varlığını, üslup ve anlatım özelliklerini ve terim ihtiyacını karşılayabilen bir dil demektir (Korkmaz, 2001, s. 8-9). ” şeklinde tanımlanmıştı.

Ele aldığımız Baytar-nâme adlı esere kullanılan dil açısından bakacak olursak tıp ve veteriner tıp alanlarına özgü söz varlığı, üslup, terim ve anlatım özellikleri taşımakta

olduğu görülmektedir. Buradan yola çıkarak eserde tespit edilen bilim diline ait unsurlardan bahsedilmesi gerekmektedir.

Öncelikle metinde at hastalıkları, bu hastalıkların nedenleri ve tedavi yöntemlerine özgü söz varlıkları dikkat çekmektedir. At anatomisine özgü isimler (*incük, böğür, kulağ, yeli, ırnağ, sırt, göz, kirpik, but, tımağ, diğ, ayak, toynak, kıyruğ, eñse, diz, hayā, süksü , süñük vb.*), hastalık isimleri (*şañargu, öksürük, beze, ısıtma, sancu, şiş, uyuz, gıcık, renç, şakağ, çıban vb.*), ilaç yapımında kullanılan bitki isimleri (*yonca, şaman, arpa, buğday, ebemgümeci, leblāb, kiçi boynuzu, incir, zeytün, çörek otu, söğüt ağacı, küncid, kânür, defni yemişi vb.*), ilaç yapımında kullanılan kimyasal madde isimleri (*kalay, kireç, zarnih, kömür, alçu, nişadır, şap vb.*), ilaç yapımında kullanılan hayvan isimleri (*keler, toğan, yılan, toñuz, koyun vb.*), ilaç isimleri (*'ilāc nāhun, 'ilağ şiş, 'ilāc dīk nefes, 'ilāc-ı hār , 'ilāc kulunç vb.*), yine ilaç yapımında ve yapılan ilaçların uygulanmasında kullanılan malzeme isimleri (*tennur, havān, mil, kepçe, çömlek, bız vb.*) bu söz varlıklarına örnek olarak verilebilir.

Metinde kullanılan üslup da bilgiyi karşı tarafa aktarmaya, karşı tarafı harekete geçirmeye yöneliktir. Bundan dolayı kısa, net, açık, anlaşılır bir anlatım şekli karşımıza çıkmaktadır. Cümleler mümkün oldukça kısa tutulmuştur. Özellikle ilaç hazırlama tarifi verilirken veya hazırlanan ilacın nasıl uygulanması gerektiği anlatılırken harekete geçirmeye yönelik emir-istek kipli fiiller (*vireler, tağlayalar, sivrideler, tīmār ideler, koyalar, süreler, yuyalar, yağalar, bağlayalar, dökeler, dögeler, ovalar, huğne ideler, dürt, koy, ur vb.*) bolca kullanılmıştır.

Eserin anlatım özelliklerinde dikkati çeken en önemli unsurlardan biri de bitki veya hastalık isminden bahsederken birkaç farklı söylenişine de yer verilmiş olmasıdır:

“ [13a] (5) Geldük imdi bir atuñ ki başı dutıla (6) aña ka 'āsīn dirler ya 'nī bir nice (7) Türkçe sağağ dirler. ”,

“ [14a] bir ot ulu hekimler aña leb- (7) lāb dirler Horāsānda aña senret (8) dirler 'Acemde tāk dirler, bir nice kumesle (9) dirler, bir niceler şındlık dirler. ”,

“ [15a] Bu bir nice giriftār dirler Türkçe (8) şañargu dimek olur ”,

“ [34a] (4) *kündesin dirler* (5) *bir ot olur. Türkice kurtlu otı dirler.* (6) *Anuñ külin alalar ve dañı derarîh dirler,* (7) *bir kurdcuğaz buğday başında kıtanluca* (8) *kızıl karaca olur. Aña demregü kurdı* (9) *dirler.* ”,

“ [55a] *Ol ot kim aña* (3) *harîk-i şâh dirler, Türkçe ser otı* (4) *dirler.* ” Bu örneklerde görüldüğü gibi, bu anlatım özelliğinin sebebi olarak eserin bir bilim dalına ait olması ve bu alana özgü kavramların anlaşılması amacı olduğu söylenebilir.

Baytar-nâme adlı eserde dikkat çeken bir diğer anlatım özelliği ise ara söz ve ara cümlelere (‘[12a] *biri buğday -evet buğdayı azacuk vireler-* ’, ‘[32b] *şarmaşık dirler kızıl süfürak çiçek* (8) *olur -ağaca dolaşur, şarmaşık gibi yaprağı* (9) *olmaz-* ’) yer verilmiş olmasıdır. Yine burada da açıklama ve anlaşılma amacı göze çarpmaktadır.

Eserin tıp ve veteriner tıp alanına ait bir kitap olmasından dolayı içerisinde bolca terim anlamlı sözcükler kullanılmıştır. Özellikle at anatomisine ait kelimelerde (*toynak, şah tamar, tamar, yele vb.*) ve hastalık isimlerinde (*şanargu, şakaş, renç, uyuz vb.*) bu örnekleri görmek mümkündür.

Metinde kullanılan bilim dilinde Türkçe kelimelerin dışında Arapça (*dâim, def'i, dirhem, kaṭrân, kere, kitâb, leblâb, loḳma, meydân, murâd vb.*) ve Farsça (*şom, sirke, şeker, tîmâr, zîrâ, ziyân, bed, cengâr, çâre vb.*) kelimeler ile dil bilgisi unsurlarının da (‘*İlâc-ı bed hûy, 'İlâc-ı derdi dirâiyih vb.*’) varlığı bolca görülmektedir. Bunda baytarnamelerin çoğunun kaynağının Arapça tercüme veya telif eserler olması ile eserin oluşturulduğu döneme kaynaklık eden ortak kültürün etkisi olduğunu söylemek mümkündür.

Eser, Türk Dili ve Edebiyatı Ortaöğretim Programı’nda yer alan ‘‘metin merkezli’’ kazanımlara uygundur. Bu da öğrencilerin metinden yola çıkarak tür özelliği tespit edebilmesine, anlatım biçimlerini ve düşünceyi geliştirme yollarını bulabilmesine, dilin işlevlerini tespit edebilmesine; gerçek anlam, terim anlam gibi kelimede anlam konusuna ait örnekler bulabilmesine, dönemde kullanılan bilim dilinin özelliklerini kavrayabilmesine ve dönemlere göre bir karşılaştırma yaparak öğrenebilmesine hizmet etmektedir.

Elde edilen bulgulardan yola çıkarak Baytar-nâme adlı eserin bir öğretici metin olması ve öğretici metne ait unsurları bünyesinde barındırması; bilim diline ait unsurların, söz varlıklarının, üslubun, anlatım özelliklerinin esere hakim olması ve dolayısıyla Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi çerçevesinde ders kitaplarında örnek metin olarak yer alabilmesi ve incelenebilmesi açısından büyük bir değere sahip olduğu görülmektedir.

BÖLÜM VI. KAYNAKÇA

- Akalın, Şükrü Halûk; [vd.]. (2009). Yazım Kılavuzu (26. b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, D. (2009). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim (5. b. Cilt I). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ayverdi, İ. (2009). Kubbealtı Misalli Büyük Türkçe Sözlük. (4. Baskı) İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Ceyhan, S. (2018) *Kıssa-yı Ya'kûp Aleyhisselâm (vr. 16a-30a) Adlı Eser Üzerinden Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Kapsamında Din Dili Eğitiminin İncelenmesi*. İstanbul. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Clauson, S. G. (1972). An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish. Oxford: Oxford University Press.
- Çifci, M. (2015). Dil Öğretimi. İ. Çetin içinde, Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri (s. 125-172). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demir, S. (2016). Türkiye'deki Edebiyat Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, XIII(33), 48-68.
- Devellioğlu, F. (2009). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (29. b.). Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2022,Ocak 11). Ocak 11, 2022 tarihinde Abese Suresi 1-10. Ayet Tefsiri - Diyanet İşleri Başkanlığı adresinden alındı.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2022,Ocak 11). Ocak 11, 2022 tarihinde İhlâs Suresi 1. Ayet Tefsiri - Diyanet İşleri Başkanlığı adresinden alındı.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2022,Ocak 22). Ocak 22, 2022 tarihinde Kalem Suresi 51-52. Ayet Tefsiri - Diyanet İşleri Başkanlığı adresinden alındı.
- Diyanet İşleri Başkanlığı (2022,Ocak 11). Ocak 11, 2022 tarihinde Ra'd Suresi Tefsiri - Diyanet İşleri Başkanlığı adresinden alındı.

- Ergin, M. (2008). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Kocaman, A. (1982). Bilim Dili Üzerine Düşünceler [Elektronik versiyon]. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi. C: XLIV, S: 364, s. 198-201
- Korkmaz, Z. (2001). Bilim Dili ve Türkçe [Elektronik versiyon]. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi C: 2001/II, S:595, s.7-19
- Korkmaz, Z. (1992). Gramer Terimleri Sözlüğü (1. b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köksal, A. (1983) Bilim Dili [Elektronik versiyon]. Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi. C: XLVI, S: 373, s. 8-15
- Kırbıyık, K. (1992), TDV İslam Ansiklopedisi (Cilt 5) (s.278)
- Küçük, E. (2014). *Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesinde Bulunan ve Aristo'ya Atfedilen Anonimleşmiş Baytarnameler: Kitabı Baytarname II (vr. 42b-94b) (İnceleme-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Moran, B. (2008). Edebiyat Kuramları ve Eleştiri (18. b.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Oktay, A. (2009). Eğitimin Temel Kavramları ve Eğitim Düşüncesinin Tarihsel Gelişimi. Ayla Oktay (ed.), Eğitim Bilimine Giriş (3. Baskı) içinde (s.2). Ankara: Pegem Akademi
- Redhouse, Sir James W., Turkish and English Lexicon, Çağrı Yayınları, 4. Baskı, İstanbul, 2011
- Sinan, A. T. (2006). Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler. Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları, IV(2), 75-78.
- Steingass, F. (1998). Persian-English Dictionary. Beriut: Librairie du Liban Publishers.
- Şen, M. “Baytarnameler”, Türk Kültüründe At ve Çağdaş Atçılık, (hızl. Emine Gürsoy Naskali), Türkiye Jokey Kulübü, Resim Matbaacılık A.R, 1995. s. 177-263.
- Şen, M. (2016). Türk Dilinin Dünü ve Bugünü -El Kitabı-. İstanbul: Post Yayın Dağıtım.
- Şen, M. “Yorga Kelimesi Üzerine”, Journal of Turkish Studies/Türklük Bilgisi Araştırmaları (2011), c. 35, s. 221-237

Tatçı, M., & Gökçeli, S. (2017). Estetik Bir Zevk Kazandırma Aracı Olarak Edebiyat Eğitimi. II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatları Öğretimi Sempozyumu Bildirileri, (s. 421-448). Ankara.

Toparlı, Recep ; [vd.]. (2007). Kıpçak Türkçesi Sözlüğü, (2. b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türk Dil Kurumu . (2022, Ocak 6). Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü – 1948 ‘‘üslup’’ maddesi. Ocak 6, 2022 tarihinde [üslup ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](https://sozluk.gov.tr) adresinden alındı.

Türk Dil Kurumu. (2022, Ocak 6). Güncel Türkçe Sözlük ‘‘bilim’’ maddesi. Ocak 6, 2022 tarihinde [bilim ne demek TDK Sözlük Anlamı \(sozluk.gov.tr\)](https://sozluk.gov.tr) adresinden alındı.

Türk Tarih Kurumu. (2022,Ocak 11). Ocak 11, 2022 tarihinde [Tarih Çevirme Kılavuzu – Türk Tarih Kurumu Başkanlığı \(ttk.gov.tr\)](https://ttk.gov.tr) adresinden alındı.

_____, Biyoloji Terimleri Sözlüğü, TDK, 1998.

_____, Derleme Sözlüğü, Cilt: 8 Ankara, TDK, 1975.

_____, Tarama Sözlüğü, I- VII, 4. Baskı, Ankara, 2009.

_____, Veteriner Hekimliği Terimleri Sözlüğü, İstanbul, TDK, 2009.